

Sosyal Bilimler
Enstitüsü

T.C.

MARMARA ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

İSLAM TARİHİ VE SANATLARI ANABİLİM DALI

İSLAM TARİHİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**KIBLE’NİN DEĞİŞİMİ BAĞLAMINDA
BERÂ B. MA’RÛR’UN KÂBE’YE YÖNELİMİ**

Yüksek Lisans Tezi

DOSTONBEK VALIJON OGLI SULTONOV

İstanbul, 2024

T.C.
MARMARA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLAM TARİHİ VE SANATLARI ANABİLİM DALI
İSLAM TARİHİ TEZLİ YÜKSEK LİSANS PROGRAMI

**KIBLE’NİN DEĞİŞİMİ BAĞLAMINDA
BERÂ B. MA’RÛR’UN KÂBE’YE YÖNELİMİ**

Yüksek Lisans Tezi

DOSTONBEK VALIJON OGLI SULTONOV

Tez Savunma Jürisi

- Tez Danışmanı : Prof. Dr. Gülgün UYAR
- Üye : Prof. Dr. Nuh ARSLANTAŞ
- Üye : Dr. Öğr. Üyesi Mehmet APAYDIN

İstanbul, 2024

GENEL BİLGİLER

İsim ve Soyadı	: Dostonbek Valijon Oğlu SULTONOV
Anabilim Dalı	: İslâm Tarihi ve Sanatları
Programı	: İslâm Tarihi
Tez Danışmanı	: Prof. Dr. Gülgün UYAR
Tez Türü ve Tarihi	: Yüksek Lisans - 2024
Anahtar Kelimeler	: Berâ b. Ma'rûr, Kible değişimi, Kâbe, Beytül-Makdis, Fıtrat, Bütünsel Yaklaşım.

KIBLE'NİN DEĞİŞİMİ BAĞLAMINDA BERÂ B. MA'RÛR'UN KÂBE'YE YÖNELİMİ

ÖZET

Bu çalışmada, Berâ b. Ma'rûr'un kiblenin Beytül-Makdis'ten Kâbe'ye çevrilmesinden önce Kâbe'ye yönelmesi ve bu olayın tarihsel arka planı ele alınmış, ayrıca Mekke yolculuğu sırasında yaşanan gelişmeler, Hz. Peygamber'in uyarısıyla Beytül-Makdis'e yönelmesi ve kiblenin değişim sürecinde yaşanan olaylar kapsamlı bir şekilde incelenmiştir. Çalışmanın amacı, Berâ b. Ma'rûr'un bu konudaki tutumunu ve yaşanan olayların kiblenin değişimi sürecindeki önemini ortaya koymaktır. Rivâyetler arasındaki tutarsızlıkları ve çelişkileri gidermek amacıyla Bütünsel Yaklaşım yöntemi kullanılarak Berâ b. Ma'rûr'un kibleye yönelmesi ile ilgili tüm rivâyetler derlenmiş ve kronolojik bir kurgu oluşturulmuştur. Elde edilen bu kurgu neticesinde, Berâ b. Ma'rûr'un kible değişiminden önce Kâbe'ye yönelme kararı aldığı, Mekke'de Hz. Peygamber ile yaptığı görüşmede bu durumun gündeme geldiği ve Hz. Peygamber'in ona Beytül-Makdis'e yönelmesini tavsiye ettiği tespit edilmiştir. Medine'ye döndükten sonra Berâ b. Ma'rûr'un ölümüne neden olan hastalığa yakalanıp çok geçmeden Safer ayında vefat ettiği ve yüzü Kâbe'ye dönük şekilde defnedilmesini vasiyet ettiği tespit edilmiştir. Medine'ye döndükten sonra Kâbe'ye yöneldiğine dair rivâyetlerin, ailesi tarafından yaşanan bilgi eksikliğinden veya rivâyetlerdeki anlatım farklılıklarından kaynaklanabileceği değerlendirilmiştir. Hz. Peygamber, Akabe görüşmesinden üç ay sonra, Rebülevvel ayında Medine'ye hicret ettiğinde Berâ b. Ma'rûr'un vefat ettiğini ve Kâbe'ye dönük olarak defnedildiğini öğrenmiştir. O sırada bazı rivâyetlerde Hz. Peygamber'in Berâ b. Ma'rûr'un bu tutumu için "asâbe'l-fitra" yani "Fıtrata uygun davranmış" dediği ve Berâ b. Ma'rûr için cenaze namazı kıldığını geçmektedir. Ancak cenaze namazının

bu rivâyetlerden anlaşıldığı gibi Medine'ye geldikten hemen sonra değil, hicretten bir buçuk yıl sonra, Ümmü Bişr'in evini ziyaret ettiği sırada gerçekleştiği sonucuna varılmıştır. İlgili rivâyetlerin, râvi tarafından olaylar özetlenerek ve önemli noktalar vurgulanarak aktarıldığı, bu nedenle dinleyicilerin olayı daha iyi anlaması için zaman farkının göz ardı edildiği düşünülmektedir. Bu tür anlatımlar, olayların tek bir anlatıda birleştirilmesi yoluyla daha kısa ve anlaşılır hale getirilmeyi amaçlamış olabilir. Ancak Hz. Peygamber'in "fıtrata uygun davranmış" ifadesini Berâ b. Ma'rûr'un vasiyeti haber verildiği dönemde mi yoksa daha sonra kiblenin tahvil edildiği gün mü söylediği tam olarak tespit edilememiştir. Kiblenin Beytü'l-Makdis'ten Kâbe'ye çevrilmesi ise, Ümmü Bişr'in evine yaptığı bu ziyaret sırasında, Benî Seleme yurdundaki mescidde, öğle namazı kılınırken gerçekleşmiştir. Bu çalışmada, Berâ b. Ma'rûr'un kibleye yönelimi ve bu olayın İslâm tarihinde kiblenin değişimi sürecindeki yeri, rivâyetler kronolojik bir düzende ele alınarak bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirilmiştir. Neticede, Berâ b. Ma'rûr'un Kâbe'ye yönelmesinin, kiblenin değişimi sürecindeki olaylara nasıl yansıdığı ve bu olayın İslâm tarihi literatüründe nasıl ele alınması gerektiği konusunda yeni bir bakış açısı sunulmuştur.

GENERAL KNOWLEDGE

Name, Surname : Dostonbek Valijon Oglı SULTONOV
Main Department : Islamic History and Art
Department : Islamic History
Supervisor : Prof. Dr. Gülgün UYAR
Degree Awarded and Date : Master – 2024
Keyword : Berâ b. Ma'rûr, Qibla change, Kaaba, Bayt al-Maqdis,
Fitrah, Holistic Approach.

BERÂ B. MA'RÛR'S ORIENTATION TOWARDS THE KAABA IN THE CONTEXT OF THE QIBLA CHANGE

ABSTRACT

This study examines Berâ b. Ma'rûr's turning towards the Kaaba before the qibla was changed from Bayt al-Maqdis to the Kaaba, along with the historical background of this event. It also comprehensively addresses the developments during his journey to Mecca, his redirection to Bayt al-Maqdis upon the Prophet's (s.a.s.) advice, and the events that occurred during the process of the qibla change. The aim of the study is to shed light on Berâ b. Ma'rûr's stance on this issue and the significance of these events in the process of the qibla change. Using the Holistic Approach to resolve inconsistencies and contradictions between various narrations, all reports regarding Berâ b. Ma'rûr's orientation towards the qibla were compiled, and a chronological scenario was constructed. This reconstruction reveals that Berâ b. Ma'rûr decided to face the Kaaba before the qibla was officially changed. During a meeting with the Prophet (s.a.s.) in Mecca, this decision was discussed, and the Prophet (s.a.s.) advised him to continue facing Bayt al-Maqdis. After returning to Medina, Berâ b. Ma'rûr contracted a fatal illness and passed away in the month of Safar, shortly thereafter, having requested to be buried facing the Kaaba. The study evaluates reports suggesting Berâ b. Ma'rûr returned to facing the Kaaba upon his return to Medina as likely being due to his family's lack of information or differences in how the narrations were conveyed. The Prophet (s.a.s.) migrated to Medina three months after the meeting at Aqaba, in the month of Rabi' al-Awwal. Upon arriving, he learned that Berâ b. Ma'rûr had passed away and had been buried facing the Kaaba. Some narrations

indicate that, at this time, the Prophet (s.a.s.) remarked, ‘He has acted in accordance with the natural disposition’ (اصاب الفطرة), and performed a funeral prayer for Berâ b. Ma’rûr. However, it has been concluded that this prayer was not performed immediately after the Prophet’s arrival in Medina, as implied by some narrations, but rather one and a half years later, during a visit to the home of Umm Bishr. It is believed that these narrations were simplified by the narrators, who highlighted key moments, possibly omitting the time gaps to make the story easier for listeners to understand. This style of narration likely aimed to present the events more clearly and concisely. Nonetheless, it remains uncertain whether the Prophet’s (s.a.s.) statement about acting in accordance with the natural disposition was made when Berâ b. Ma’rûr’s request was communicated or later, on the day of the qibla change. The qibla was officially changed from Bayt al-Maqdis to the Kaaba during a visit to the home of Umm Bishr, in the mosque of Banu Salama, while the Prophet (s.a.s.) was leading the noon prayer. This study provides a holistic evaluation of Berâ b. Ma’rûr’s orientation towards the Kaaba and its significance in the historical process of the qibla change. It offers a new perspective on how Berâ b. Ma’rûr’s actions influenced the events surrounding the qibla change and how this event should be interpreted in Islamic historical literature.

ÖNSÖZ

İslâm tarihinde kıblenin değişimi, Müslümanlar için hem dinî hem de toplumsal açıdan büyük önem taşır. Bu olay, Müslüman toplumun birliğini ve ibadet yönünü yeniden belirlemiştir. Kıblenin Beytü'l-Makdis'ten Kâbe'ye çevrilmesi sürecinde yaşanan gelişmeler ve bu dönemdeki bazı şahısların tutumunun tarihî gerçekliğinin tespiti, konunun daha derinlemesine incelenmesini gerektirmektedir. Bu çalışmada, kıblenin değişimi öncesinde Kâbe'ye yönelen Berâ b. Ma'rûr'un (ö. 622), bu süreçteki tutumu ve yaşanan olayların etkisi incelenmiştir.

Kıblenin değişimi süreci hakkında çeşitli çalışmalar yapılmış olmasına rağmen, Berâ b. Ma'rûr'un bu süreçteki kendine özgü tutumunu gösteren ve bu olayla ilgili tüm rivâyetleri bir araya getiren kapsamlı bir çalışma bulunmamaktadır. Bu tez, Berâ b. Ma'rûr'un Kâbe'ye yönelmesiyle ilgili rivâyetleri derleyip, bu olayların kronolojik bir akış içinde nasıl gerçekleştiğini ortaya koyarak konuyu bütüncül bir şekilde ele almayı amaçlamaktadır. Rivâyetlerin birbirleriyle ilişkilendirilmesi ve olayların kronolojik sıraya göre sunulmasıyla Berâ b. Ma'rûr'un bu süreçteki tavrının daha iyi anlaşılması amaçlanmıştır. Bu çalışma, bu yönüyle hem Berâ b. Ma'rûr'un kibleye yönelimi konusundaki bilgileri derinleştirmekte hem de kıblenin değişimi sürecine dair yeni bir bakış açısı sunmaktadır. Dolayısıyla, tez, İslâm tarihi literatüründe bu konudaki eksiklikleri gidermeye yönelik özgün bir katkı sunmayı hedeflemektedir.

Tez, giriş, iki ana bölüm ve sonuçtan oluşmaktadır. Giriş bölümünde çalışmanın konusu, amacı, kapsamı ve yöntemi detaylandırılmış, kıblenin değişimi sürecinde Berâ b. Ma'rûr'un tutumunun önemi vurgulanmıştır. Birinci Bölüm'de, Kıblenin değişimine kadar olan süreçte, Mekke ve Medine dönemlerinde Müslümanların kibleye yönelimleri incelenmiş, Hz. Peygamber'in Kâbe'ye ve Beytü'l-Makdis'e yönelik ibadetleri ele alınmıştır. İkinci Bölüm'de, Berâ b. Ma'rûr'un Kâbe'ye yönelme kararı, rivâyetlerdeki bilgiler ve bu süreçte yaşanan olaylar ele alınmış, her bir rivâyet detaylı bir şekilde analiz edilmiştir. Rivâyetlerden elde edilen bilgiler doğrultusunda kible değişimi sürecinin kronolojik bir kurgusu oluşturulmuştur. İki bölümde tartışılan ve analiz edilen veriler Sonuç kısmında kible değişimi sürecinde yaşanan olaylar değerlendirilmiş, rivâyetlerdeki tutarlılık ve çelişkiler ele alınmış, çalışmada elde edilen bulgular özetlenmiş ve kıblenin değişimi sürecinin tarihsel önemi vurgulanmıştır.

Bu tez çalışmasının hazırlanmasında, bilgi ve tecrübeleriyle bana destek olan birçok kişi ve kuruma teşekkür ederim. Öncelikle, bu çalışmanın her aşamasında bana rehberlik eden danışman hocam Prof. Dr. Gülgün Uyar'a en içten teşekkürlerimi sunarım. Tez döneminde beni sürekli destekleyerek ve yönlendirerek çalışmamı tamamlamamı sağlamıştır. Yanlışılarımı birlikte düzelterek, akademik anlamda gelişmemde büyük katkı sağlamıştır. Jüri üyesi Dr. Mehmet Apaydın'a da özel teşekkürlerimi sunarım. Tezimin yazım aşamasında bilgisi ve tecrübesi ile sürekli destek olmuş, ihdas

ettiği KURAMER programının her yönüyle kullanımı noktasında birebir yönlendirmelerde bulunarak konuya dair yaptığı değerli katkılarla çalışmamı şekillendirmeme yardımcı olmuştur. Diğer jüri üyesi Prof. Dr. Nuh Arslantaş'a da teşekkür ederim. Tezimi baştan sona dikkatle okuyarak gerekli tavsiyelerde bulunmuş ve çalışmanın daha iyi bir şekilde tamamlanmasına katkı sağlamıştır. Bu süreçte bana her zaman destek olan aileme de teşekkür etmek isterim. Babam ve annem hem maddi hem de manevi olarak yanımda olmuş, beni bu zorlu süreçte hep desteklemişlerdir. Eşim ve çocuklarım ise durumumu anlayışla karşılayarak çalışabilmem için bana her türlü kolaylığı sağlamış, sabır ve destekleriyle bu süreci daha kolay atlatmama yardımcı olmuşlardır. Onların varlığı ve desteği olmasaydı bu çalışmayı tamamlamak çok daha zor olurdu. Son olarak, süreç boyunca bana destek olan tüm akademisyen arkadaşlarıma ve dostlarıma teşekkür ederim.

Dostonbek Valijon ođlı Sultonov

İstanbul, Ekim 2024

İÇİNDEKİLER

GENEL BİLGİLER.....	ii
ÖZET.....	ii
GENERAL KNOWLEDGE.....	iv
ABSTRACT.....	iv
ÖNSÖZ	vi
İÇİNDEKİLER	viii
KISALTMALAR	x
TRANSKRİPSİYON ALFABESİ.....	xi
GİRİŞ	12
I. Tez'in Konusu, Amacı ve Kapsamı.....	12
II. Tezin Yöntemi	12
III. Kaynak ve Araştırmalar.....	14

BİRİNCİ BÖLÜM

DEĞİŞİMİNE KADAR KIBLE

I. Mekke Dönemi ve Kible	18
A. Hz. Peygamber'in Kâbe'ye Yönelimi	18
B. Hz. Peygamber'in Kâbe'yi Önüne Alarak Beytü'l-Makdis'e Yönelimi	23
II. Medine Dönemi ve Kible	25

İKİNCİ BÖLÜM

BERÂ B. MA'RÛR'UN KÂBE'YE YÖNELİMİ

I. Haberler.....	29
A. 636E05 Kâ'b b. Mâlik Haberi	29
B. 95F3B5 Üveym b. Sâide Haberi.....	46
C. 95F40F Süleymân b. Sühaym Haberi.....	49
D. 95F3CD Ebû Mes'ûd el-Bedrî Haberi.....	50
E. 95F3D7 Câbir b. Abdullah Haberi 1.....	53

F.	07AF83 Dârekutnî Haberi	55
G.	100377 Mekki b. Ebî Tâlib Haberi	56
H.	636EBC Ebû Katâde Haberi	58
İ.	D866A3 Sa'd b. Abdülhamid b. Ca'fer Haberi	63
J.	10037E İmam Şâfiî Haberi	65
K.	D86631 Nadla b. Amr Gıfârî Haberi	66
L.	D86634 Seleme b. Ubeydillah el-Hatmî Haberi	67
M.	0B3B9C Zührî Haberi	69
N.	021D3F Kadı Beyzâvî Haberi	71
O.	021D43 Belâzürî Haberi 1	72
P.	021D47 Osman b. Muhammed el-Ehnaî Haberi	73
Q.	021D4A Ebû Bişr ed-Dûlâbî Haberi	76
R.	021D4E Muhammed b. Habîb el-Hâşimî Haberi	77
S.	021D52 Saîd b. Müseyyeb Haberi	78
T.	021D62 Mücâhid Haberi	80
U.	021D65 Câbir b. Abdullah Haberi 2	81
V.	021D68 Ümmü Mübeşşir (Bişr) Haberi	82
W.	021D9B Belâzürî Haberi 2	84
II.	Olgular	86
III.	Berâ b. Ma'rûr'un Kâbe'ye Yönelimi Senaryosu	113
IV.	Berâ b. Ma'rûr'un Kâbe'ye Yönelimi Kurgusu	114
V.	Berâ b. Ma'rûr'un Kâbe'ye Yönelimi İstatistikleri	118
SONUÇ		119
KAYNAKÇA		123

KISALTMALAR

a.s.	: Aleyhisselâm
b.	: Bin (ibn, oğlu)
bkz.	: Bakınız
çev.	: Çeviren
ÇÜİFD	: Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
DİA	: Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi
ed.	: Editör
H.	: Hicri
H.z.	: Hazreti
IRCICA	: İslâm Tarih, Sanat ve Kültür Araştırma Merkezi
KURAMER	: Kur'ân Araştırmaları Merkezi
nşr.	: Neşreden
ö.	: Ölüm Tarihi
r.a.	: Radiyallahu anh
s.	: Sayfa/ Sahifeleri Arası
s.a.s.	: Sallallahu aleyhi ve sellem
SAÜİFD	: Sakarya Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi
TDV	: Türkiye Diyanet Vakfı
thk.	: Tahkik
ts.	: Tarihsiz
v.dğr.	: Ve Diğerleri

TRANSKRİPSİYON ALFABESİ

ء	'	ع	'
ب	B b	غ	G Ğ ğ
ت	T t	ف	F f
ث	Ŝ ŝ	ق	K k
ج	C c	ك	K k
ح	H h	ل	L l
خ	H h	م	M m
د	D d	ن	N n
ذ	Ž ž	و	V v
ر	R r	ه	H h
ز	Z z	ي	Y y
س	S s		
ش	Ş ş		
ص	Š š		
ض	Ḍ ḍ		
ط	Ṭ ṭ		
ظ	Z z		

GİRİŞ

I. Tez'in Konusu, Amacı ve Kapsamı

İslâm tarihinin erken dönemlerinde Müslüman toplumun ibadet pratiklerini şekillendiren önemli olaylardan biri, kiblenin Beytül-Makdis'ten Kâbe'ye çevrilmesidir. Bu değişim süreci, toplumsal ve dini yapıyı derinden etkilemiş ve Müslümanların ibadet yöneliminde köklü bir dönüşüm meydana getirmiştir. İslâm kaynaklarında bu dönüşüme dair çok sayıda rivâyet ve farklı görüşler yer almaktadır. Söz konusu rivâyetlerin bazıları, kiblenin Kâbe'ye çevrilmesinden önce de Kâbe'ye yönelme girişimlerinin bulunduğunu belirtmektedir. Bu bağlamda, Medineli sahâbî Berâ b. Ma'rûr'un, kiblenin hâlâ Beytül-Makdis olduğu bir dönemde Kâbe'ye yönelmesi dikkat çekici bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır.

Berâ b. Ma'rûr'un kiblenin henüz değişmediği bir dönemde Kâbe'ye yönelmesi, İslâm toplumunun erken dönemlerinde kible algısının şekillenmesine dair önemli ipuçları sunmaktadır. Bu olay, Berâ b. Ma'rûr'un tercihiyle dayalı bir yönelim olarak öne çıkmakta ve kiblenin değişim sürecine dair önemli bir bağlam sunmaktadır. Olay, İslâm tarihindeki bu geçişin anlaşılmasına katkı sağlamaktadır. Ayrıca, Hz. Peygamber'in bu tutuma verdiği tepkiler de konunun derinlemesine anlaşılmasına yardımcı olmaktadır.

Bu çalışmanın amacı, Bütünsel Yaklaşım yöntemini kullanarak Berâ b. Ma'rûr'un Kâbe'ye yönelimiyle ilgili rivâyetlerin tespitini yapmaktır. Bütünsel Yaklaşım, Hz. Peygamber'e nispet edilen haberlerin detaylı bir incelemesini sağlayarak, bu rivâyetlerin güvenilirlik düzeyini ve tarihsel bağlamını ortaya koymayı hedefler. Berâ b. Ma'rûr'un Kâbe'ye yönelmesiyle ilgili rivâyetlerin analizi, olayın İslâm tarihi içindeki önemini ve anlamını daha iyi anlamamıza katkıda bulunacaktır.

II. Tezin Yöntemi

Çalışmanın temel yöntemi, Mehmet Apaydın'ın geliştirdiği Bütünsel Yaklaşım metoduna dayanmaktadır.¹ Bu yöntem, rivâyetlerdeki Eylem, Zaman, Mekân, Nesne ve Grup unsurlarını tespit ederek bu unsurları Eylem unsurunu esas alarak kronolojik bir sıraya koymayı ve aralarındaki

¹ Mehmet Apaydın, *Hadislerin Tespitinde Bütünsel Yaklaşım* (İstanbul: Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, 2017). Bu tez aynı adla daha sonra basılmıştır: Mehmet Apaydın, *Hadislerin Tespitinde Bütünsel Yaklaşım*, KURAMER yay. İstanbul 2018.

bağlantıları kurmayı amaçlar. Böylece, rivâyetlerdeki çelişkiler ve eksiklikler belirlenip, olayların bütüncül bir şekilde ele alınması sağlanır.²

Bu yöntemle çalışmada izlenen adımlar şunlardır:

Rivâyetlerin Toplanması ve Râvilerin Tanımlanması: Çalışmanın ilk adımı olarak, Berâ b. Ma'rûr'un Kâbe'ye yönelmesi ve kible değişimi süreciyle ilgili rivâyetler hadis ve siyer kaynaklarından derlenmiştir. Bu süreçte râvilerin kimlikleri ve olaylarla bağlantıları tanımlanmış ancak klasik hadis ilminin güvenilirlik değerlendirmesi yapılmamıştır. Bu adım, rivâyetleri olay bağlamında analiz etmek için gereklidir. Örneğin, Kâb b. Mâlik, Ebû Katâde ve İshâk b. Hârice'nin olaylardaki yerleri bu aşamada açıklanmıştır.

Rivâyetlerin Kısaca Açıklanması: Toplanan rivâyetler, olayın ana hatlarını verecek şekilde özetlenmiş ve olaylar tarihsel bağlamda değerlendirilmiştir. Rivâyetlerin, hangi olayları anlattığı kısaca açıklanmıştır. Bu aşama, rivâyetlerin içerik açısından anlaşılmasını sağlar.

Rivâyetin Orijinal Arapça Metninin Aktarılması: Her rivâyetin orijinal Arapça metni, hadis ve siyer kaynaklarından alınarak sunulmuştur. Bu metinler, olayların daha detaylı ve doğru anlaşılması için eklenmiş olup, metinler arası karşılaştırmalara imkân sağlar.

Rivâyetlerin Unsurlara Ayrılması: Mehmet Apaydın'ın geliştirdiği Bütünsel Yaklaşım yöntemine uygun olarak rivâyetler beş ana unsur üzerinden analiz edilmiştir:

a) Eylem (E): “Berâ b. Ma'rûr'un Kâbe'ye yönelme kararı” gibi olayın ana eylemi tespit edilir.

b) Zaman (Z): Olayın geçtiği zaman diliminin Hicret öncesinde mi, Akabe Bîatı sırasında mı yoksa kiblenin tahvîli gerçekleştikten sonra mı meydana geldiği belirlenir.

c) Mekân (M): Mekke, Akabe, Medine, Benî Seleme yurdu vb. olayın geçtiği yer tespit edilir.

d) Nesne (N): Hz. Peygamber, Berâ b. Ma'rûr, Ümmü Bişr vb. olayda yer alan kişiler veya nesneler tanımlanır.

² Bu yöntemin kullanıldığı araştırmalar için ayrıca bkz. Mehmet Apaydın, “İmâmetin Kureyş'e Ait Olduğuna Dair Hz. Peygamber'e İsnâd Edilen Rivâyetle-rin Bütünsel Yaklaşım Yöntemiyle Tespiti,” *İlahiyat Akademi* 7-8 (2018), ss.219-268; Mehmet Apaydın, “Erîke Hadîsi'nin Bütünsel Yaklaşım Yöntemiyle Tespiti,” *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 61:1 (Mayıs 2020), 88; Orhan Güvel, “Bütünsel Yaklaşım'a Göre Remy-i Cimâr (Şeytan Taşlama) Rivâyetlerinin Tetkiki,” *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (ÇÜİFD)* 24/1 (Haziran 2024), 136-165; Hüseyin Topal, “Necâşî'nin Huzurunda Okunan Ayetlere Dair Rivâyetlerin Kur'an Tarihi Bağlamında Değerlendirilmesi,” *Hitit İlahiyat Dergisi* 23/1 (Haziran 2024), 168-194. Bu yöntemi değerlendiren çalışmalara ilişkin detaylar için bkz. Hüseyin Hansu, “Hadislerin Tespitinde Bütünsel Yaklaşım Adlı Eser Üzerine Bir Değerlendirme,” *Marmara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 54 (Haziran 2018), 136-153; Bekir Kuzudüşli, “Hadislerin Tespitinde Bütünsel Yaklaşım Üzerine,” *SAÜİFD* 20 (Aralık 2018) 38.

e) Grup (G): Ensâr, Berâ b. Ma'rûr'un ailesi vb. olayda yer alan topluluklar veya gruplar sınıflanır.

Bu unsurların tespiti, rivâyetlerin daha detaylı ve sistematik analizini sağlar.

İsnad Şemalarının Hazırlanması: İsnad zincirleri incelenerek, rivâyetlerin râvi bağlantıları görselleştirilmiştir. Bu şemalar, rivâyetlerin hangi kanallardan geçerek aktarıldığını gösterir ancak güvenilirlik tartışmasına girilmez. Şemalar, râvilerin hangi sıralamada rivâyet ettiklerini ve bu zincirlerin rivâyetlerin içeriğine nasıl katkı sağladığını anlamak için kullanılır.

Farklı Kanallardan Nakledilen Rivâyetlerin Karşılaştırılması: Aynı olayın farklı râviler tarafından nasıl aktarıldığı ve hangi unsurların farklılık gösterdiği karşılaştırma yapılarak incelenir. Bu adımda, rivâyetlerin çeşitli tarîkleri (yani farklı rivâyet yolları) analiz edilerek, olayın bütünsel bir şekilde kavranması amaçlanır. Farklı râviler tarafından aktarılan olaylar arasındaki farklılıklar değerlendirilir ve bütüncül bir anlatım oluşturulur.

Tutarsızlıkların Analizi ve Yorumlanması: Farklı rivâyetler arasındaki tutarsızlıklar klasik güvenilirlik değerlendirmesiyle değil, zaman, mekân ve eylemler arasındaki ilişkilere dayalı olarak analiz edilmektedir. Çelişkili görünen olaylar, tarihsel bağlamları ve olası nedenleri üzerinden açıklığa kavuşturulur. Örneğin, Berâ b. Ma'rûr'un kibleye yönelimi konusunda farklı rivâyetlerdeki zamanlama ve olay sıralamasına dair çelişkiler, bu çerçevede değerlendirilmiştir.

Sonuçların Bütünleştirilmesi: Elde edilen bulgular bütünsel bir bakış açısıyla değerlendirilmiş ve kible değişimi süreci ile Berâ b. Ma'rûr'un rolü detaylandırılmıştır. Farklı rivâyetler arasındaki bağlar kurularak, olayların tarihsel akışı içinde nasıl geliştiği netleştirilmiştir. Bu sayede rivâyetler, olayın bir bütün olarak nasıl şekillendiğini anlamamızı sağlar.

Tez'de uygulanan yöntemi sırasıyla açıklamak gerekirse, öncelikle ilgili rivâyetin râvisinin tanımı yapılmış, ardından rivâyet kısaca açıklanmıştır. Daha sonra, rivâyetin orijinal Arapça metni verilmiş ve bunu takiben rivâyet, eylem, zaman, mekân ve nesne kategorilerine ayrılmıştır. Sonrasında, rivâyetin tarîklerini gösteren isnad şeması oluşturulmuş ve bu şema üzerinde rivâyetler arasındaki bağlantılar ortaya konmuştur.

Tez'de dipnot ve kaynakçada atıfta bulunulan başvuru kaynaklarının künyeleri aktarılırken KURAMER'e ait transkripsiyon alfabesi kullanılmıştır.

III. Kaynak ve Araştırmalar

Bu çalışmada, Berâ b. Ma'rûr'un Kâbe'ye yönelimi ve kıblenin değişimi süreci üzerine yapılan değerlendirmelerde İslâm tarihi ve hadis literatürünün önde gelen kaynaklarından geniş ölçüde istifade edilmiştir. En çok başvuru yapılan kaynaklardan biri olan İbn Sa'd'ın (ö. 230/845) *et-Tabakât* adlı eseri, özellikle Mekke döneminde Hz. Peygamber'in yöneldiği kible konusundaki bilgiler ile Berâ b.

Ma'rûr'un Kâbe'ye yönelmesi hakkında sunduğu detaylarla çalışmamıza önemli katkılar sağlamıştır. Bu eser, hem Mekke dönemindeki kible tartışmalarının arka planını anlamada hem de Berâ b. Ma'rûr'un tutumunu değerlendirmede temel bir kaynak olmuştur.

Belâzürî'nin (ö. 279/892-93) *Ensâbu'l-Eşrâf* adlı eseri de tezin hazırlanmasında büyük önem taşımaktadır. Özellikle Hz. Peygamber'in Ümmü Bişr'in evine yaptığı ziyarette gerçekleşen olaylara dair verdiği ayrıntılar, kiblenin değişimi sürecinin anlaşılmasında önemli bir rol oynamıştır. Ayrıca, İbn İshâk'ın (ö. 151/768) *es-Sîre* ve İbn Hişâm'ın (ö. 218/833) bu eseri derleyerek genişlettiği *es-Sîretü'n-Nebeviyye* adlı eserlerinden de geniş ölçüde faydalanılmıştır. Bu eserler, Mekke döneminde Hz. Peygamber'in kible yönelimi ve Berâ b. Ma'rûr'un Mekke'ye yaptığı hac yolculuğuyla ilgili önemli bilgileri içermektedir.

Çalışmanın temel dayanaklarını oluşturan diğer önemli kaynaklar arasında Taberânî'nin (ö. 360/971) *el-Mu'cemu'l-Kebîr* eseri yer almaktadır. Bu eser, Berâ b. Ma'rûr'un vefatından önceki vasiyetleri hakkında önemli bilgiler sunmaktadır. Ayrıca, Taberî'nin (ö. 310/923) *Târîh* ve Semhûdî'nin (ö. 911/1505) *Vefâu'l-Vefâ* adlı eserleri de kiblenin değişimi ve Berâ b. Ma'rûr'un bu süreçteki rolüyle ilgili geniş bir perspektif sunarak çalışmamızda yararlanılan diğer önemli kaynaklar arasında yer almıştır. İbn Nâsiruddîn ed-Dimeşkî'nin (ö. 842/1438) *Câmi'u'l-Âsâr* adlı eseri ise, Berâ b. Ma'rûr'un hac yolculuğu sırasında yaşanan olaylarla ilgili diğer kaynaklarla tutarlılığı açısından destekleyici bilgiler sunmaktadır.

Bunun yanında, Beyhakî'nin (ö. 458/1066) *es-Sunenu'l-Kubrâ* ve İbn Ebî Âsım'ın (ö. 287/900) *el-Âhâd ve'l-Meşânî* adlı eserleri ile Ahmed b. Hanbel'in (ö. 241/856) *el-Musned* adlı eseri, İkinci Akabe görüşmeleri ve Berâ b. Ma'rûr ile ilgili detaylı rivâyetler sunarak, çalışmanın zengin bir kaynak zeminine oturmasını sağlamıştır.

Râvilerin tanımlanmasında ise ez-Zehebî'nin (ö. 748/1348) *Siyeru A'lâmi'n-Nubelâ'* eseri başta olmak üzere, İbn Mende'nin (ö. 395/1005) *Ma'rifetu's-Şahâbe*, İbn 'Abdilberr'in (ö. 463/1071) *el-İstî'âb*, Ebû Nu'aym'ın (ö. 430/1039) *Ma'rifetu's-Şahâbe* ve İbn Ebî Hâtim'in (ö. 327/938) *el-Cerh ve't-Ta'dîl* gibi biyografi ve tenkit eserlerinden yararlanılmıştır.

Tezin yöntem kısmında ise Mehmet Apaydın'ın *Hadislerin Tespitinde Bütünsel Yaklaşım*³ adlı eseri rehberlik ederek, araştırmanın metodolojisinin oluşturulmasında yol gösterici olmuştur. Bu çalışma, Bütünsel Yaklaşım yöntemine dair kavramların açıklanmasında ve olayların kapsamlı bir bakış açısıyla değerlendirilmesinde önemli katkılar sunmuştur. Ayrıca, müellifin *Siyer Kronolojisi*⁴ adlı eseri, kiblenin değişim sürecindeki olayların tarihlerini belirlemede önemli bir kılavuz olarak kullanılmıştır. Mehmet Apaydın tarafından geliştirilen ve Bütünsel Yaklaşım yönteminin

³ Detaylı bilgi için bkz. Mehmet Apaydın, *Hadislerin Tespitinde Bütünsel Yaklaşım*, KURAMER Yayınları, İstanbul 2018.

⁴ Mehmet Apaydın, *Siyer Kronolojisi*, KURAMER Yayınları, İstanbul 2018.

uygulanmasını kolaylaştıran KURAMER⁵ programı da ilgili rivâyetlerin aranması, haberlerin hazırlanması, isnad şemalarının oluşturulması ve olgular arasındaki bağlantıların tespit edilmesi gibi birçok işlevde çalışmamıza büyük katkı sağlamıştır.

Kible değişimi ve bu sürecin İslâm tarihindeki yeri, birçok akademik çalışmanın konusu olmuştur. Doğrudan Berâ b. Ma'rûr'un kibleye yönelimi üzerine bir çalışma bulunmasa da kiblenin Beytü'l-Makdis'ten Kâbe'ye çevrilmesi sürecini ele alan birçok çalışma mevcuttur. Bu çalışmalar, kible değişiminin tarihî ve dinî boyutlarına ışık tutmakta, hadisler ve siyer kaynakları üzerinden konuyu değerlendirmektedir.

Bu bağlamda, Okan Yıldız'ın *Rivâyetlerde Tahvîl-i Kible meselesi*⁶ adlı Yüksek Lisans tezi, Yavuz Ünal'ın "*Hadis Verilerine Göre Hz. Peygamber'in İlk Kiblesi: Beyt-i Makdis*"⁷, İsrail Balcı'nın "*İslâm'ın İlk Kiblesinin el-Mescidü'l-Aksa Olduğu İddialarının Kritiği ve Kible Değişikliğinin Tarihî Arka Planı*"⁸, Ahmet Güç'ün "*Dinlerde Kible Anlayışı*"⁹ ve Ömer Faruk Habergetiren'in "*Kible'nin Mescid-i Aksa'dan Mescid-i Haram'a Tahvili*"¹⁰ gibi çalışmaları, kiblenin değişimi ve bu süreçte yaşananlar üzerine önemli bilgiler sunmaktadır. Özellikle, İsrail Balcı'nın çalışmasında, İslâm'ın ilk kiblesinin el-Mescidü'l-Aksâ olduğu iddiası ve kiblenin Kâbe'ye çevrilme süreci ele alınmıştır. Yazar, Hz. Peygamber'in ilk başta Kâbe'ye yönelerek namaz kıldığını, ardından Beytü'l-Makdis'e yöneldiğini ve kiblenin daha sonra tekrar Kâbe'ye çevrildiğini savunmaktadır. Rivâyetler ve tefsirler üzerinden yapılan bu analiz, kible değişimi sürecini tarihî ve teolojik açıdan aydınlatmaktadır. Okan Yıldız'ın tezinde ise, Müslümanların ilk kiblesi olan Beytü'l-Makdis'in, Kâbe'ye yönelme süreci rivâyetler çerçevesinde incelenmektedir. Çalışmada, kiblenin değişimi, bu olayın sebepleri, zamanı ve tepkiler üzerinde durulmaktadır. Bu çalışma, tahvîl-i kible olayını, özellikle hadisler açısından değerlendirerek kiblenin Beytü'l-Makdis'ten Kâbe'ye çevrilme sürecini derinlemesine ele almıştır.

Tezde yararlanılan çalışmalardan biri de Cafer Acar'ın "*Siyer Kaynaklarına Göre Akabe Görüşmeleri*"¹¹ başlıklı makalesidir. Bu makalede, Akabe bîatlarının tarihî süreçteki gelişimi ve kaynaklarda farklı şekillerde ele alınışı incelenmiştir.

Bu kaynaklar, kible değişimi sürecini genel hatlarıyla ele almakta olup, Berâ b. Ma'rûr'un rolüne doğrudan değinmemektedir. Ancak, kible değişimi bağlamında yaşanan hadiseler, Berâ b. Ma'rûr'un

⁵ <https://www.kuramer.org/kutuphane?tab=kuramer-kutuphane>

⁶ Okan Yıldız, *Rivâyetlerde Tahvîl-i Kible meselesi*, Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Van 2021.

⁷ Yavuz Ünal, "Hadis Verilerine Göre Hz. Peygamber'in İlk Kiblesi: Beyt-i Makdis", *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 12/12-13 (01 Nisan 2001), 189-211.

⁸ İsrail Balcı, "İslâm'ın İlk Kiblesinin el-Mescidü'l-Aksa Olduğu İddialarının Kritiği ve Kible Değişikliğinin Tarihî Arka Planı", *İslâm Araştırmaları Dergisi* 28 (2012).

⁹ Ahmet Güç, "Dinlerde Kible Anlayışı", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 11/2 (01 Haziran 2002).

¹⁰ Ömer Faruk Habergetiren, "Kible'nin Mescid-i Aksa'dan Mescid-i Haram'a Tahvili", *1. Uluslararası İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Kongresi*, ed. Mustafa Yiğitoğlu, Karabük Üniversitesi Yayınları, Karabük 2018, 901-910.

¹¹ Cafer Acar, "Siyer Kaynaklarına Göre Akabe Görüşmeleri", *Journal of Turkish Studies* 12 (2017).

tutumunu anlamaya katkı sağlamaktadır. Bu doğrultuda, Berâ b. Ma'rûr'un kibleye yönelimi ve kible değişimi süreci, mevcut literatür ve rivâyetler ışığında kapsamlı bir şekilde değerlendirilmiştir.

BİRİNCİ BÖLÜM

DEĞİŞİMİNE KADAR KIBLE

İslâm öncesinde farklı inanç mensuplarının ibadetlerinde yöneldikleri birer kibleleri mevcuttu.¹² Son Peygamber Hz. Muhammed (s.a.s.) ve ona tabi olan ashâbı da bu geleneği devam ettirdi. Siyer ve hadis kaynakları, Mekke döneminde Hz. Peygamber'in bir kible üzere olduğunu ifade etse de bu dönemde Hz. Peygamber ve ashâbının hangi kibleye yöneldiği tartışmalıdır.¹³ Bazı rivâyetler o dönemde namaz kılınırken Kâbe'ye dönüldüğünü belirtirken, bazıları Beytü'l-Makdis'e yönelindiğini bildirmektedir.¹⁴

Bu bölüm, kaynaklarda geçen ilgili konuları inceleyerek Allah Resûlü'nün Mekke ve Medine dönemindeki kiblesi hakkında bir çerçeve oluşturmayı amaçlamaktadır. Ayrıca, ilk kibleyle ilgili belirsizliğin arkasında yatan sebepler de değerlendirilecektir.

I. Mekke Dönemi ve Kible

A. Hz. Peygamber'in Kâbe'ye Yönelimi

1) Cibrîl'in Namazı

Kaynaklarda, Resûl-i Ekrem'in (s.a.s.) Kâbe'ye yönelişi ve bu yönelişin detaylarına ilişkin çeşitli rivâyetler bulunmaktadır. Bu rivâyetlerden biri, Beyhakî'de geçen ve Urve b. Zübeyir'in naklettiği, Cibrîl'in (a.s.) Resûlullah'a (s.a.s.) abdesti öğretmesiyle ilgilidir. Rivâyete göre, Cibrîl (a.s.), Hz. Peygamber ile bulunduğu bir yerde ayağının topuğuyla bir pınar açmış ve bu sudan abdest almaya başlamıştır. Hz. Peygamber de onun yaptıklarını dikkatle izlemiştir. Cibrîl (a.s.), abdestini aldıktan sonra Kâbe'ye doğru iki secde yapmış, Allah Resûlü de gördüğü bu hareketleri aynen uygulamıştır.¹⁵

¹² Ahmet Güç, "Dinlerde Kible Anlayışı", *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 11/2 (01 Haziran 2002), 2-3; Yücel Onay, *Kible*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş 2020.

¹³ İbn 'Âdil, Ebû Hafs Sirâc ed-Dîn 'Ömer b. 'Alî b. 'Âdil el-Hanbelî ed-Dimeşkî en-Nu'mânî (ö. 775/1374), *el-Lubâb fi 'Ulûmi'l-Kitâb* (nşr. 'Âdil Ahmed 'Abdülmevcûd - 'Alî Muhammed Mu'avvið), I-XX, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut 1419/1998, III, 33; el-Halebî, Ebû'l-Ferec 'Alî b. İbrâhîm b. Ahmed Nüreddîn b. Burhâneddîn (ö. 1044/1634), *İnsânu'l-Uyûn fi Sîreti'l-Emîni'l-Me'mûn*, I-III, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut 1427H.

¹⁴ Mesela bkz. İbn İshâk, Ebû 'Abdullâh Muhammed b. İshâk b. Yesâr el-Muttalibî (ö. 151/768), *es-Sîre (Kitâbu's-Siyer ve'l-Meğâzî)* (nşr. Süheyl Zekkâr), Dâru'l-Fikr, Beyrut 1398/1978, s. 137-138; Muslim, Ebû'l-Huseyn Muslim b. el-Haccâc el-Kuşeyrî en-Nisâbüri (ö. 261/875), *el-Musnedu's-Sahîhu'l-Muhtasar bi Nakli'l-Adl 'ani'l-Adl ilâ Resûlillâh* (nşr. Muhammed Fuâd 'Abdülbâkî), I-V, Dâru 'İhyâi't-Turâsî'l-Arabî, Beyrut. ts, III, 1418; İbn Sa'd, Ebû 'Abdullâh Muhammed b. Sa'd b. Menî' (ö. 230/845), *et-Tabakât* (nşr. 'Alî Muhammed 'Omer), I-XI, Mektebetu'l-Hancî, Kahire 1421/2001, I, 209.

¹⁵ İbn Hişâm, Ebû Muhammed 'Abdûlmelik b. Hişâm el-Himyerî (ö. 213/829), *es-Sîretu'n-Nebeviyye* (nşr. Muştafâ es-Sakkâ v.dğr.), I-II, Mektebetu Muştafâ el-Bâbî'l-Halebî, Mısır 1375/1955, I, 439; İbn Hibbân, Ebû Hâtim Muhammed b. Hibbân el-Bustî (ö. 354/965), *es-Sahîh* (nşr. Mehmet Ali Sönmez, Halis Aydemir), Dâru İbn Hâzım, Beyrut 1433/2013, IV, 232; el-

Bu rivâyetin İbn İshâk ve İbn Hişâm'da geçen metninde Cibrîl'in abdest aldıktan sonra secde yapmak yerine namaz kıldığı ifadesi kullanılmaktadır. Ancak namazın nereye yönelik kılındığı açıklanmamaktadır.¹⁶ Belâzürî de bu olayı İbn Sa'd'dan nakletmiş ve orada da “namaz kıldı” ifadesi zikredilmiştir.¹⁷ Muhtemelen Beyhakî'de geçen “secde” ifadesinden kasıt da “namaz” olabilir. Çünkü namaz yerine bazen secde kelimesi kullanıldığı bazı tefsirlerde de belirtilmiştir.¹⁸ Rivâyetleri birleştirdiğimizde, Cibrîl'in Kâbe'ye yönelerek namaz kıldığı ve Hz. Peygamber'in de bu şekilde namaz kıldığı görülmektedir. İbn Hişâm ve Belâzürî'deki rivâyetlere göre, Hz. Peygamber, Cibrîl'in gösterdiği gibi abdest alıp namaz kılmış ve bu uygulamayı Hz. Hatice'ye öğretmiştir. Hz. Hatice de öğrendiği bu uygulamayı takip ederek abdest almış ve namaz kılmıştır. Bu durum, sadece Hz. Peygamber'in değil, aynı zamanda onun ashâbının da Kâbe'ye yönelerek namaz kıldığına işaret etmektedir. Ayrıca, Hz. Hatice'nin hicretten önce vefat etmiş olması, bu olayın Mekke döneminde gerçekleştiğini ortaya koymaktadır.

Bu hadiseyle birlikte, Hz. Peygamber'in bazı dinî uygulamaları Cibrîl vasıtasıyla öğrendiği anlaşılmaktadır. Cibrîl'in abdesti öğretmesi ve ardından Kâbe'ye doğru namaz kılması, Kâbe'ye yönelişin önemini vurgulamakta ve bu dönemde Kâbe'nin merkezi bir konuma sahip olduğunu göstermektedir.

2) Tâcir Afif'in Gözlemi

Hız. Peygamber'in Kâbe'ye yönelerek namaz kılmasıyla ilgili bir başka rivâyet, İsmâil b. İyâs b. Afif'ten nakledilmektedir. İbn İshâk'ın aktardığına göre, Mekke'ye ticâret için gelen Afif, alışveriş yapmak üzere Abbâs b. Adûlmuttalib'in yanına gider. Tam o sırada Hız. Peygamber çadırdan çıkarak Kâbe'ye doğru namaz kılar. Resûlullah'a (s.a.s.) bir kadın ve bir çocuk da katılır. Afif, Hız. Peygamber'in namazını görünce şaşkınlıkla, “Bu din de nedir? Biz bu dinin ne olduğunu bilmiyoruz.” der. Bunun üzerine Abbâs, Resûl-i Ekrem'in Allah'ın Peygamberi olduğunu ve dinini tebliğ ettiğini belirtir. Yanındakilerin ise Hız. Peygamber'in eşi Hız. Hatice ve amcasının oğlu Ali olduğunu söyler. Rivâyetin sonunda tâcir, o dönemde Müslüman olmadığını belirterek, “Keşke o gün bende inanmış

Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. el-Huseyn b. 'Alî Husevcirdî (ö. 458/1066), *Delâ'ilü'n-Nubuvve* (nşr. 'Abdu'lmu'tî Kâ'acî), I-VII, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1408/1988, II, 145.

¹⁶ İbn İshâk, *es-Sîre*, s.136; İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebevîyye*, I, 244.

¹⁷ el-Belâzürî, Ahmed b. Yahyâ b. Câbir (ö. 279/893), *Ensâbu'l-Eşrâf* (nşr. Suheyl Zekkâr, Riyâd ez-Ziriklî), I-XIII, Dâru'l-Fikr, Beyrut 1417/1996, I, 123.

¹⁸ Örneğin, Râzî, Alak sûresinin sonunda yer alan كَلَّا لَا تُطِيعُوهُ وَاسْجُدْ وَاقْتَرِبْ (Secde et!) kelimesinin farklı anlamlar taşıdığını ifade etmekle birlikte, müfessirlerin çoğuna göre bu ifadenin “Namaz kıl” anlamında kullanıldığını belirtmektedir. bkz. er-Râzî, Ebû 'Abdullâh Muhammed b. 'Omer et-Teymî (ö. 606/1210), *Mefâtihu'l-Gayb*, I-XXXII, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut 1421/2000, XXXII, 26.

olsaydım! O zaman inanan erkeklerin ikincisi olurum.” şeklinde ifade eder.¹⁹ Aynı olay Taberî²⁰ ve Beyhakî’nin²¹ eserlerinde de benzer şekilde yer almaktadır.

Bu haberin, İbn İshâk dışında başka tarîkleri de bulunmakta olup, bunların bazılarında Hz. Peygamber’in Kâbe’ye doğru yöneldiği ifade edilirken, bazılarında ise Hz. Peygamber’in kibleye yönelerek namaz kıldığı belirtilmektedir.²²

Bu rivâyet, Hz. Peygamber’in İslâm’ın erken dönemindeki namaz uygulamasıyla ilgili önemli bilgiler sunmaktadır. Afif’in, “Keşke o gün ben de inanmış olsaydım! O zaman inanan erkeklerin ikincisi olurum.” ifadesi, olayın erken dönemde gerçekleştiğine işaret etmektedir. Onun Hz. Peygamber’in namaz kılışını görüp şaşırması, o dönemde Arap toplumunda böyle bir ibadet şeklinin yaygın olmadığını göstermektedir.

Mehmet Apaydın, *Siyer Kronolojisi* adlı eserinde Afif el-Kindî’nin Mekke’ye gelişine dair bilgileri değerlendirerek, bu hâdisenin bi’setten sonraki ilk hac mevsiminde gerçekleşmiş olabileceğini belirtmektedir. Buna göre, Afif’in Hz. Peygamber’i Kâbe’de namaz kılarken görmesi, hicretten 12 yıl önce Zilhicce ayında gerçekleşmiştir. Bu tarih, Miladi takvimde 19 Mayıs- 16 Haziran 611 tarihleri arasına denk gelmektedir.²³

Ayrıca, bu rivâyet, Hz. Peygamber’in o dönemde Kâbe’ye doğru namaz kıldığını kanıtlamakta ve Hz. Hatice ile Hz. Ali’nin de Kâbe’ye yönelerek cemaatle namaz kıldıklarını belirtmektedir. Buna ilaveten, söz konusu rivâyet, Mekke döneminde Allah Resûlü’nün Kâbe’de cemaatle namaz kıldığına dair ulaşabildiğimiz tek rivâyettir.

3) Makâm-ı İbrâhîm’de Kılınan Namaz

Resûl-i Ekrem (s.a.s.) Mekke ve diğer şehirlerde müşriklerin birçok zulüm ve saldırganlıklarına maruz kalmıştır. Ancak Hz. Peygamber bu eziyetlere Allah için sabretmiş, onların İslâm’a girmeleri için umut etmiştir. Abdullah b. Mes’ûd’dan aktarılan hadiste de Hz. Peygamber’in müşriklerden gördüğü zulmün bir örneğini anlatır. Rivâyete göre bir gün Hz. Peygamber yine Kâbe’ye gelerek Makâm-ı İbrâhîm’de namaz kılmaya başlamış. Bunu gören Ebû Cehil öfkeyle etrafındakilerden devenin döl yatağını getirmelerini istemiş. İçlerinden biri onu getirmiş ve Ebû Cehil’in talimatıyla Hz. Peygamber secde halindeyken onun sırtına koymuştur. Bu olayı duyan Hz. Peygamber’in kızlarından

¹⁹ İbn İshâk, *es-Sîre*, s. 137-138.

²⁰ et-Taberî, Ebû Ca’fer Muḥammed b. Cerîr b. Yezîd el-Âmilî (ö. 310/923), *Târîḫü’r-Rusul ve’l-Mulûk*, ve Şîlatu Târîḫ et-Taberî, I-XI, Dâru’t-Turâs, Beyrut 1387/1967, II, 311.

²¹ el-Beyhakî, *Delâ’ilu’n-Nubuvve*, II, 162.

²² et-Taberî, *et-Târîḫ*, II, 311; Ebû Ya’lâ, Ahmed b. ‘Alî el-Mevsîlî (ö. 307/920), *Musnedu Ebî Ya’lâ* (nşr. Heyet), I-VI, Dâru’t-Te’sîl, Kahire 1438/2017, II, 261.

²³ Apaydın, *Siyer Kronolojisi*, s. 327.

biri derhal yetişmiş ve Resûl-i Ekrem'in üzerinden devenin eşini kaldırmıştır. Sonra Resûlullah Kâbe'ye yönelerek Ebû Cehil başta olmak üzere müşriklerin liderlerine beddua etmiştir.²⁴

Aynı hadisenin *Sahîhu Muslim*'de geçen metninde Hz. Peygamber'in Kâbe'nin önünde namaz kıldığı zikredilmektedir. Buna ek olarak devenin eşini Ukbe b. Ebî Muayt'ın koyduğu da açıklanmaktadır.²⁵

Kaynaklar bu hadisenin kronolojik olarak Ebû Tâlib'in vefatından sonra gerçekleştiğine işaret etmektedir. Çünkü Hz. Peygamber Ebû Tâlib ve Hz. Hatice'nin vefatından sonra daha önce karşılaşmadığı eziyetlere maruz kalmıştır. Nitekim İbn Hişâm'da geçen rivâyette Allah Resûlü üzülerek: "Ebû Tâlib vefat edinceye kadar Kureyş'ten bana hoşuma gitmeyen hiçbir şey başıma gelmedi."²⁶ dediği rivâyet edilmiştir.

İbnü'l-Esîr (ö. 630/1233), Ebû Tâlib'in ölümünden sonra vuku bulan nahoş olaylara örnek olarak bazı müşriklerin Hz. Peygamber'in başı üzerine toprak saçtığını, bazılarının ise namaz kıldığı sırada koyunun döl yatağını üzerine attığını zikretmiştir.²⁷

İbn Hibbân'ın (ö. 354/965) *es-Sîretu'n-Nebeviyye ve Ahbâru'l-Hulefâ* eserinde de Kâbe'de namaz kıldığı sırada Resûlullah'ın karşılaştığı üzücü bir olay nakledilmektedir. Yine Ukbe b. Ebî Muayt'ın gerçekleştirdiği vakada Allah Resûlü Makâm-ı İbrâhîm'de namaz kılarken, Ukbe, Hz. Muhammed'in (s.a.s.) ridâsını boynuna dolayıp onu şiddetle boğmaya çalışmıştır. Ancak Hz. Ebû Bekir bu saldırıyı engellemiş ve şu sözleri söylemiştir: "Bir kişiyi, 'Rabbim Allah'tır' dediği için öldürecek misiniz?"²⁸

Bu hadisenin Buhârî'de (ö. 256/870) geçen şeklinde ise söz konusu olay Resûl-i Ekrem'in Kâbe'nin Hıcr kısmında namaz kıldığı esnada meydana gelmiştir.²⁹ Taberî ise Hz. Peygamber'in Kâbe'nin yanında olduğu sırada Ukbe tarafından bu eylemin yapıldığını aktarsa da namaz kıldığı belirtilmemiştir.³⁰

4) Hz. Ömer'in Kâbe'de Namaz Kılması

Müşriklerin Müslümanlara yönelik şiddet ve baskılarının arttığı bir dönemde, İslâm tarihinde önemli bir olay yaşanmıştır. Bu olay, Hz. Ömer'in İslâm'a girmesidir. Müslüman olduktan sonra Kâbe'ye gelerek namaz kılmıştır. Abdullah b. Mes'ûd, bu olayı şu sözlerle aktarmaktadır: "Ömer'in İslâm'a girişi fetih, hicreti zafer, emirliği ise rahmetti. Biz Ömer Müslüman olana kadar Kâbe'nin

²⁴ İbn İshâk, *es-Sîre*, s. 211.

²⁵ Muslim, *es-Sahîh*, III, 1418.

²⁶ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, I, 416.

²⁷ İbnü'l-Esîr, Ebû'l-Hasen 'Alî b. Ebî'l-Kerem Muhammed el-Cezerî (ö. 630/1233), *el-Kâmil fi't-Târih* (nşr. 'Umar 'Abdusselâm Tedmurî), I-X, Dâru'l-Kitâbi'l-'Arabî, Beyrut 1417/1997, I, 685.

²⁸ İbn Hibbân, Ebû Hâtim Muhammed b. Hibbân el-Bustî (ö. 354/965), *es-Sîretu'n-Nebeviyye ve Ahbâru'l-Hulefâ* (nşr. 'Azîz Bey v.dğr.), I-II, el-Kutubu's-Şekâfiyye, Beyrut 1417/1996, I, 84.

²⁹ El-Buhârî, Ebû 'Abdullâh Muhammed b. İsmâ'il (ö. 256/870), *el-Câmi'u'l-Musnedu's-Sahîhu'l-Muhtasar* (nşr. Muhammed Zuheyr en-Nâsir), I-IX, Dâru Tavkî'n-Necât, Beyrut 1422H, V, 46.

³⁰ et-Taberî, *Târih*, II, 333.

yanında namaz kılamıyorduk. Müslüman olduktan sonra Kureys'e karşı koydu ve Kâbe'nin yanında namaz kıldı; biz de onunla namaz kıldık.”³¹

İbn Sa'd, hocası Vâkîdî'den (ö. 207/823) naklederek Hz. Ömer'in nübüvvetin altıncı senesinde Müslüman olduğu bilgisini vermiştir.³² İbn İshâk ise bu olayın Habeşistan'a hicretten sonra gerçekleştiğini söylemiştir.³³ Mehmet Apaydın, bu ve diğer rivâyetleri inceledikten sonra, Hz. Ömer'in nübüvvetin beşinci yılının Zilhicce ayında, Miladi takvime göre 5 Mayıs/Haziran 615 tarihleri arasında Pazartesi günü Müslüman olduğunun çeşitli kaynaklarca doğrulandığını belirtmektedir.³⁴

Rivâyetlerden anlaşıldığı üzere Mekke döneminde Kâbe'de namaz kılmak Hz. Peygamber ve ashâbı için kolay olmamıştır. Ancak Allah Resûlü dinin tebliği gereği hem de Kâbe'ye olan saygısından dolayı farklı eziyet ve tahkirlere rağmen fırsat bulunca Kâbe ve çevresinde namaz kılmaya özen göstermiştir. Ebû Tâlib hayatta olduğu sürece müşriklerin saldırılarına engel olmaya çalışsa da onun vefatından sonra bu sıkıntılara Hz. Peygamber'in kendisi dayanmak zorunda kalmıştır. Müslümanlar ise ancak Hz. Hamza ve Hz. Ömer İslâm'a girdikten sonra Kâbe'de namaz kılmak sevincini yaşamışlardır.

Bu rivâyetler Hz. Peygamber ve Müslümanların Mekke döneminde Kâbe'nin önünde namaz kıldıklarına dair önemli bilgiler sunmakla beraber Kâbe'nin önemli ibadet merkezi olduğunu da kanıtlamaktadır.

Mekke döneminde Hz. Peygamber'in Kâbe'ye, hicretten sonra ise Beytü'l-Makdis'e yöneldiğini belirten bir rivâyet de bulunmaktadır. Rivâyete göre, kıblenin değişimi, Kur'ân'da nesh edilen ilk hüküm olmuştur. Hz. Peygamber, Medine'ye hicret ettiğinde, Yahudilerin çoğunlukta olması sebebiyle Allah ona Beytü'l-Makdis'e yönelmesini emretmiştir. Yahudiler bu durumu sevinçle karşılamışlardır. Hz. Peygamber birkaç ay boyunca Beytü'l-Makdis'e yönelerek namaz kılmaya devam etmiştir. Ancak, her zaman Hz. İbrâhîm'in kıblesine, yani Kâbe'ye meylediyordu. Bu arzusu üzerine Allah, “Biz senin, yüzünü göğe doğru çevirdiğini elbette görüyoruz. İşte şimdi kesin olarak seni memnun olacağın kibleye döndürüyoruz”³⁵ âyetini indirerek kıblenin Kâbe'ye çevrilmesini emretmiştir.³⁶

İslâm öncesi dönemde tevhid inancını benimseyen Zeyd b. Amr'ın inanç ve ibadet pratiğine dair rivâyetler de Hz. Peygamber'in Mekke dönemindeki kible yönelimini anlamamıza katkı sağlayan önemli bilgiler sunmaktadır. Vâkîdî'den aktarılan rivâyette, Huceyr b. Ebî İhâb, Zeyd b. Amr'ı Şam'dan döndükten sonra Buvâne putunun yanında gördüğünü ve onun Kâbe'ye yönelerek namaz

³¹ İbn İshâk, *es-Sîre*, s. 185; İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebeviyye*, I, 342; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, III, 250.

³² İbn Sa'd, *et-Tabakât*, III, 250.

³³ İbn İshâk, *es-Sîre*, s. 181.

³⁴ Apaydın, *Siyer Kronolojisi*, s. 370-375.

³⁵ el-Bakara 2/144.

³⁶ İbn 'Abdilberr, Ebû 'Ömer Yûsuf b. 'Abdullâh b. Muhammed b. 'Abdilberr en-Nemerî (ö. 463/1071), *el-İstiżkâr* (nşr. Sâlim Muhammed 'Atâ, Muhammed 'Alî Mu'avvið), I-IX, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut 1421/2000, I, 19.

kıldığını bildirmiştir. Zeyd bu esnada, “Bu, İbrâhîm ve İsmâîl’in kiblesidir. Taşa tapmam, ona kurban kesmem ve yalnızca bu Beyt’e yönelerek namaz kılarım,” demiştir.³⁷

Zeyd’in Kâbe’ye yönelerek ibadet ettiğini bildiren başka rivâyetler de mevcuttur.³⁸ Bu rivâyetlerden birinde, Zeyd’in bu tutumu Hz. Peygamber’e (s.a.s.) sorulmuştur. Câbir b. Abdullah’tan (r.a.) nakledilen rivâyete göre, Resûlullah’a (s.a.s.), Zeyd b. Amr’ın Kâbe’ye yönelip Hz. İbrâhîm’in dinine göre ibadet ettiği aktarılmıştır. Hz. Peygamber (s.a.s.) ise Zeyd’in “tek başına bir ümmet” olduğunu ve kıyamet günü kendisi ile İsâ b. Meryem arasında diriltileceğini ifade etmiştir.³⁹

Bu rivâyetler, Hz. Peygamber’in Mekke’deki kiblesinin Kâbe olabileceğini düşündürmektedir. İslâm’ın ilk yıllarında Beytül-Makdis’e yönelmenin tam olarak belirlenmediği bir dönemde, Hz. Peygamber’in Kâbe’yi kible olarak kabul etmiş olma ihtimali göz ardı edilmemelidir. Zeyd b. Amr’ın Kâbe’ye yönelip, “Bu, İbrâhîm ve İsmâîl’in kiblesidir,” demesi, Hz. Peygamber’in de aynı kibleye yönelmiş olabileceği fikrini güçlendirmektedir. Ayrıca, Hz. Peygamber’in Zeyd’i takdir etmesi ve onu “tek başına bir ümmet” olarak nitelemesi, Zeyd’in bu davranışının İslâm ile uyumlu olduğunu düşündürülebilir.

B. Hz. Peygamber’in Kâbe’yi Önüne Alarak Beytül-Makdis’e Yönelimi

Resûl-i Ekrem’in Mekke döneminde Şam’a, yani Beytül-Makdis’e doğru namaz kıldığı hususunda İbn Abbâs’ın aktardığı rivâyet önem arz etmektedir. İbn Sa’d’da yer alan bu rivâyete göre, İbn Abbâs, Allah Resûlü’nün Mekke’de yaşadığı dönemde Kâbe’yi önüne alarak Beytül-Makdis’e doğru namaz kıldığını belirtmektedir. Ayrıca, Beytül-Makdis’e yönelmenin Medine’ye hicretten sonra on altı ay devam ettiğini, sonra Kâbe’ye tahvil emrinin geldiğini ifade etmektedir.⁴⁰

Yukarıda belirtildiği üzere, Hz. Peygamber Kâbe’de namaz kıldığı sırada Mekke müşriklerinin saldırılarına maruz kalmıştır. Bu olaylardan birinde, Resûl-i Ekrem Kâbe’nin önünde namaz kılarak Ebû Cehil, Hz. Peygamber’in üzerine taş atmaya teşebbüs etmiştir. Ancak, Cibrîl deve şeklinde gelerek Ebû Cehil’i korkutmuş ve korkudan titreyen Ebû Cehil elindeki taşı atarak arkasını dönüp kaçmıştır.⁴¹ İbn İshâk ve İbn Hişâm tarafından aktarılan bu hadisede, Resûlullah’ın (s.a.s.) Mekke’de bulunduğu dönemde kiblesinin Şam yönünde olduğu ifade edilmektedir. Namaz kılarak, Rûkn-i Yemâni ile Hacer-i Esved arasında durarak ibadet ederdi. Ayrıca, Kâbe’yi kendisiyle Şam arasında bir konumda bırakırdı.⁴²

³⁷ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, III, 352.

³⁸ Muş’ab ez-Zubeyrî, Ebû ‘Abdullâh Muş’ab b. ‘Abdullâh (ö. 236/851), *Nesebu Kureyş* (nşr. Levi Provencal), Dâru’l-Ma’ârif, Kahire, ts, s. 364; el-Belâzûrî, *Ensâbu’l-Esrâf*, X, 467.

³⁹ İbn Ebî ‘Âsım, Ebû Bekr b. Ahmed eş-Şeybânî (ö. 287/900), *el-Âhâd ve’l-Meşânî* (nşr. Bâsim Fayşal Ahmed el-Cevâbire), I-VI, Dâru’l-Râye, Riyad 1991, II, 75.

⁴⁰ İbn Sa’d, *et-Tabakât*, I, 209.

⁴¹ İbn İshâk, *es-Sîre*, s. 199-200.

⁴² İbn İshâk, *es-Sîre*, s. 199-200; İbn Hişâm, *es-Sîretü’n-Nebeviyye*, I, 298.

Bu rivâyette, Hz. Peygamber'in Mekke'de bulunduğu dönemde Kâbe'de namaz kıldığı yer ayrıntılı bir şekilde anlatılmaktadır. Ayrıca, cümlelerin kuruluş şekli, bu durumun yalnızca Mekke döneminin belirli bir kısmına ait olmadığını, aksine, o dönemin tamamını kapsadığını ima etmektedir.

Hiz. Ömer'in İslâm'a giriş hikayesi de Hiz. Peygamber'in namaz kılarken Kâbe'yi önüne alarak Şam tarafına yöneldiğini göstermektedir.⁴³ İbn İshâk'ın, Atâ (ö. 114/732) ve Mücâhid'den (ö. 103/721) aktardığı bir rivâyete göre, Câhiliye döneminde içki içmeyi seven Hiz. Ömer, Mekke'nin Hazvere bölgesinde Kureyş erkeklerinin toplandığı bir meclise gitmek üzere yola çıkar. Ancak oraya vardığında kimseyi bulamaz ve bir şarapçıya gitmeyi düşünür. Şarapçıyı da bulamayınca Kâbe'ye gidip tavaf etmeye karar verir. Kâbe'ye vardığında ise Resûlullah'ı namaz kılarken görür. Hiz. Ömer, Hiz. Peygamber'in namazını şu şekilde tasvir eder: "Namaz kıldığı zaman yönünü Şam'a çevirirdi ve Kâbe'yi kendisiyle Şam arasına alırdı. Onun namaz kıldığı yer iki rûknün arasında idi." Rivâyetin devamında Hiz. Ömer, Hiz. Peygamber'in okuduğunu Kur'ân'ı gizlice dinlediğini ve bu durumdan derin bir şekilde etkilenecek kalbinin yumuşadığını ve Müslüman olmaya karar verdiğini anlatır.⁴⁴

Berâ b. Ma'rûr'un Kâbe'ye yönelimi. Hadis ve siyer kaynakları, Berâ b. Ma'rûr'un ikinci Akabe biâtına katılmak üzere Mekke'ye yaptığı yolculuk sırasında, namazlarını Kâbe'ye doğru kılması nedeniyle kavmiyle arasında çıkan tartışmayı aktarmaktadır. Mekke'ye ulaştığında Hiz. Peygamber'e bu konuda soru sorduğunda, Hiz. Peygamber'in "Bir kible üzerindeydin, keşke onda sabretseydin" diyerek Berâ b. Ma'rûr'u Beytül-Makdis'e yönelmeye çağırdığı belirtilmektedir.⁴⁵ Süheylî (ö. 581/1185), bu rivâyeti, o dönemde kiblenin Beytül-Makdis olduğuna dair bir delil olarak değerlendirmiştir.⁴⁶

Berâ b. Ma'rûr'un Kâbe'ye yönelerek namaz kılmasıyla ilgili bu ve başka rivâyetler, sonraki bölümde daha ayrıntılı bir şekilde ele alınacaktır.

⁴³ Sîyer kaynaklarında, Hiz. Ömer'in İslâm'a girişine dair iki farklı rivâyet bulunmaktadır. Bunlardan ilki, Hiz. Ömer'in Kâbe'nin örtüsünün altında Hiz. Peygamber'i dinlerken işittiği âyetlerden etkilenecek Müslüman olduğu rivâyetidir. Diğer i se, Hiz. Ömer'in kız kardeşi Fâtıma'nın evinde Tâhâ Suresi'nin başlangıç âyetlerini duyduktan sonra İslâm'ı kabul etmesidir. Bkz. İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebevîyye*, I, 343. Mustafa Fayda, bu rivâyetler arasında Kâbe'nin önünde geçen olayın daha güçlü olduğunu belirtmiştir. Bkz. Mustafa Fayda, "Ömer", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XXXIV, 44-51. Öte yandan, Ahmet Ağırakça ise bu iki olayın birbirine yakın, farklı zamanlarda gerçekleşmiş olabileceğini savunarak, rivâyetleri birleştirmenin daha güvenilir bir yaklaşım olduğunu ifade etmiştir. Bkz. Ahmet Ağırakça, "Hiz. Ömer'in Müslüman Olma Meselesi ve Rivâyetlerin Değerlendirilmesi", *Artuklu Akademi*, 4/1 (2017), 14.

⁴⁴ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebevîyye*, I, 346-348.

⁴⁵ İbn Hişâm, *es-Sîretü'n-Nebevîyye*, I, 439; İbn Huzeyme, Ebû Bekr Muhammed b. İshâk b. Huzeyme en-Nisâbüri (ö. 311/924), *Şahîhu İbni Huzeyme* (nşr. Muhammed Muştafâ el-'A'zamî), I-IV, el-Mektebu'l-İslâmî, Beyrut, ts, *es-Şahîh*, I, 223; el-Beğavî, Ebû'l-Kâsım 'Abdullâh b. Muhammed (ö. 317/929), *Mu'cemu's-Sâhâbe* (nşr. Muhammed 'Avd el-Menkûş, İbrâhîm İsmâ'il el-Kâdî), I-IV, Mibretu'l-Âl ve'l-Aşhâb, Kuveyt 1432/2011, *Mu'cemu's-Sâhâbe*, I, 333; İbn Hibbân, *es-Şahîh*, IV, 232.

⁴⁶ es-Suheylî, Ebû'l-Kâsım 'Abdurrahman b. 'Abdullâh b. Ahmed (ö. 581/1185), *er-Ravdu'l-Unfî Şerh's-Sîretü'n-Nebevîyye* (nşr. 'Umar 'Abdusselâm es-Selâmî), I-VII, Dâru İhyâ'î't-Turâsî'l-'Arabî, Beyrut 1421/2000, IV, 67.

II. Medine Dönemi ve Kible

Medine döneminde kiblenin Beytü'l-Makdis olduğu konusunda birçok rivâyet bulunmaktadır ve bu durumla ilgili herhangi bir tartışma bulunmamaktadır.

İbn Ebî Hayseme'nin (ö. 279/892-93) *et-Târîhu'l-Kebîr* adlı eserinde Zührî'den (ö. 124/742) nakledilen rivâyette belirtildiğine göre, Hz. Peygamber (s.a.s.) Medine'ye hicret ettikten sonra, Benî Sâlim bölgesinde ilk Cuma namazını kılmıştır. Bu namazı Beytü'l-Makdis'e yönelerek kıldığı aktarılmaktadır. Bu durum, Hz. Peygamber'in Medine'ye geldiği ilk günlerden itibaren kiblenin Beytü'l-Makdis olduğunu göstermektedir.⁴⁷

Sahîhu'l-Buhârî'de yer alan Berâ b. Âzib rivâyeti de bu durumu desteklemektedir. Rivâyete göre, Hz. Peygamber Medine'ye ilk geldiğinde Ensârdan bir ailenin evinde misafir olmuş ve yaklaşık on altı veya on yedi ay süresince Beytü'l-Makdis'e yönelerek namaz kılmıştır.⁴⁸

Muhammed b. Kâ'b el-Kurazî'den nakledilen rivâyette de Hz. Peygamber'in Medine'ye geldiğinde on altı ay boyunca Beytü'l-Makdis'e yönelerek namaz kıldığı, daha sonra kiblenin değiştiği bildirilmektedir.⁴⁹

Bu bilgiler, Hz. Peygamber'in Medine'ye hicret ettikten sonraki ilk döneminde kiblenin Beytü'l-Makdis olduğunu ve bu uygulamanın belirli bir süre devam ettiğini açıkça ortaya koymaktadır.

Görüldüğü üzere, Hz. Peygamber'in Mekke döneminde Kâbe'ye yöneldiğine dair rivâyetlerin yanı sıra, bu dönemde Beytü'l-Makdis'e yöneldiğini destekleyen rivâyetler de mevcuttur. Bu durum, iki farklı görüşün ortaya çıkmasına neden olmuştur:

1. Hz. Peygamber, bu dönemde Kâbe'yi önüne alarak Beytü'l-Makdis'e yönelmiştir.⁵⁰
2. Mekke döneminde kible olarak Kâbe'ye yönelmiş, Medine'ye hicret ettikten sonra ise Beytü'l-Makdis'e yönelmiştir.⁵¹

İbn Abdilberr (ö. 463/1071), Hz. Peygamber'in kible yönelimi konusunda, Mekke'de kiblenin Kâbe olduğu ve hicretten sonra Allah'ın emriyle Beytü'l-Makdis'e yönelmesinin daha doğru bir görüş olduğunu savunmaktadır. Bu görüşünü desteklemek için, İbn Abbâs'tan gelen ve Hz. Peygamber'in Medine'ye hicret ettikten sonra, Yahudilerin çoğunlukta olması nedeniyle Allah'ın ona Beytü'l-Makdis'e yönelmesini emrettiğini belirten rivâyeti delil olarak sunmaktadır.

⁴⁷ İbn Ebî Hayseme, Ebû Bekir Ahmed b. Ebî Hayseme (ö. 279/893), *et-Târîhu'l-Kebîr* (nşr. Şalâh b. Fethî), I-IV, el-Fârûku'l-Hadîse, Kahire 1427/2006, *et-Târîhu'l-Kebîr*, III, 367.

⁴⁸ el-Buhârî, *es-Sahîh*, I, 17.

⁴⁹ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 209.

⁵⁰ Süheylî, *Ravdu'l-Ünf*, IV, 67; ez-Zurkânî, Ebû 'Abdullâh Muhammed b. 'Abdübâkî b. Yûsuf el-Mâlikî (ö.1122/1710), *Şerhu'Zurkânî 'alâ'l-Mevâhibi'l-Ledunniye bi'l-Menhi'l-Muhammediyye*, I-XII, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1417/1996, II, 248.

⁵¹ Süheylî, *Ravdu'l-Ünf*, IV, 67; ez-Zurkânî, *Şerhu Mevâhibi'l-Ledunniye*, II, 248.

Bu görüşü destekleyen bir diğer delil, Cibrîl'in İsrâ ve Mi'râc gecesinde ertesi günü Hz. Peygamber'e Kâbe'de imamlık yapmasıyla ilgili hadislerdir. Rivâyetlerin bazı tarîklerinde, Cibrîl'in Hz. Peygamber'e Kâbe'nin kapısında imamlık yaptığı belirtilmektedir.⁵² Bu durum, aynı anda hem Kâbe'ye hem de Beytü'l-Makdis'e yönelmenin mümkün olmadığını göstermektedir.⁵³ Ayrıca, Hz. Peygamber'in Makâm-ı İbrâhîm ve Hıcr'de namaz kılmasıyla ilgili rivâyetler de bu görüşü desteklemektedir.

İsrafil Balcı, Hz. Peygamber'in Mekke döneminde ilk olarak Kâbe'ye yöneldiğine dair rivâyetlerin önemine dikkat çekmekte, bu bağlamda İbn İshâk ve Taberî'nin aktardığı, Mekke'ye ticaret için gelen Afîf'in rivâyetini örnek göstermektedir. Balcı'ya göre, bu rivâyetlerde Hz. Peygamber'in Kâbe'ye yöneldiği açıkça ifade edilmekte ve Beytü'l-Makdis'e yönelme ile ilgili herhangi bir bilgi yer almamaktadır.⁵⁴

Bazı ilim adamları ise, Mekke döneminde kiblenin Beytü'l-Makdis olduğunu ve Hz. Peygamber'in (s.a.s.) Beytü'l-Makdis'e yönelmesinin emredildiğini, ancak Kâbe'yi de kendi isteğiyle önüne alarak namaz kıldığını ifade etmişlerdir. Bu görüşü savunanlar, önceki bölümde İbn Abbâs'dan nakledilen Hz. Peygamber'in Kâbe'yi önüne alarak Beytü'l-Makdis'e yönelmesiyle ilgili hadisi delil olarak sunmaktadırlar.

Ayrıca, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) şariat hükümleri indirilmeden önce kitap ehlinin uygulamalarını takip ettiği, bu durumun Buhârî tarafından zikredildiği ve Hz. Peygamber'in (s.a.s.) bu şekilde hareket ettiğine dair birçok hadisin bulunduğu belirtilmektedir.⁵⁵

Bazı araştırmacılar, Hz. Peygamber'in Mekke'de bir süre Kâbe'ye, bir süre de Beytü'l-Makdis'e yöneldiği görüşünü savunmakta ve bu görüşlerini bazı rivâyetlerle desteklemektedirler.⁵⁶ Bu bağlamda, Rebî' b. Habîb'in (ö. 180/796 [?]) *el-Müsned*'inde yer alan ve Abdullah b. Abbâs'tan nakledilen bir rivâyet önemlidir. Rivâyete göre, Medineli Müslümanlar hicretten önce iki yıl boyunca Beytü'l-Makdis'e doğru namaz kılmışlardır. Ayrıca, Hz. Peygamber'in Mi'râc olayına kadar sekiz yıl boyunca Kâbe'ye yönelerek namaz kıldığı belirtilmektedir.⁵⁷ Benzer bir rivâyet, İbn Cüreyc (ö. 150/767) tarafından da nakledilmiştir. Bu rivâyete göre, Hz. Peygamber başlangıçta Kâbe'ye yönelerek namaz kılmış, ardından kible Beytü'l-Makdis'e çevrilmiştir. Ensar ise Peygamber

⁵² eş-Şâfi'î, Ebû 'Abdullâh Muḥammed b. İdrîs (ö. 204/820), *el-Musned* (nşr. Mâhir Yâsîn el-Fahîl), I-IV, Ğırâs, Kuveyt 1425/2004, I, 212; İbn Ebî Ḥayşeme, *et-Târiḫü'l-Kebîr*, III, 176.

⁵³ el-Makrîzî, Ebû'l-'Abbâs Aḥmed b. 'Alî el-Huseynî (ö. 845/1441), *İmtâ'u'l-Esmâ'* (nşr. Muḥammed 'Abdulḥamîd en-Nemîsî), I-XV, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut 1420/1999, III, 87.

⁵⁴ Balcı, "İslâm'ın İlk Kiblesinin el-Mescidü'l-Aksa Olduğu İddialarının Kritiği ve Kible Değişikliğinin Tarihsel Arka Planı", 93-94.

⁵⁵ el-Keşmîrî, Muḥammed Enver Şâh. *el-'Arfu's-Şe'zî Şerhu Süneni't-Tirmizî* (thk. Şeyh Mahmud Şâkir). Beyrut: Dâru İhyâi't-Türâsi'l-Arabî, 1425/2004, *el-'Arfu's-Şe'zî*, I, 336.

⁵⁶ Balcı, "İslâm'ın İlk Kiblesinin el-Mescidü'l-Aksa Olduğu İddialarının Kritiği ve Kible Değişikliğinin Tarihsel Arka Planı", 99-100; Yıldız, *Rivâyetlerde Tahvil-i Kible Meselesi*, s. 55.

⁵⁷ er-Rebî' b. Ḥabîb, er-Rebî' b. Ḥabîb el-Baṣrî (ö. 180/797), *el-Câmi'u's-Şâhiḫi'l-Musned* (nşr. Muḥammed İdrîs, 'Âşûr Yûsuf), Dâru'l-Hikme, Beyrut 1415H, I, 82-83.

Efendimizin Medine'ye gelişinden önce birkaç yıl boyunca Beytül-Makdis'e doğru namaz kılmışlardır. Hz. Peygamber, Medine'ye geldikten sonra yaklaşık on altı ay Beytül-Makdis'e yönelerek namaz kılmış, sonrasında Allah kibleyi tekrar Kâbe'ye çevirmiştir.⁵⁸

Bu bilgiler, kiblenin zamanla nasıl değiştiğini göstermektedir ve Hz. Peygamber'in başlangıçta Kâbe'yi kible olarak tercih ettiğine işaret etmektedir.

Okan Yıldız, bu ve diğer rivâyetleri değerlendirerek doğruluk ve güvenilirlik açısından detaylı bir inceleme yapmıştır. Mi'râc hadisesinden önce Müslümanların Kâbe'ye yöneldiğini, bu olaydan sonra ise kiblenin Beytül-Makdis olduğunu belirtmiştir. Ayrıca, Hz. Peygamber'in Kâbe'yi araya alarak Beytül-Makdis'e yönelmesinin, bu değişim sonrasında gerçekleşmiş olabileceğini ifade etmiştir.⁵⁹

Sonuç olarak, Mekke döneminde Hz. Peygamber'in kibleye yönelimiyle ilgili rivâyetler, çeşitli şekillerde yorumlanmış ve bu yorumlar kiblenin tarihsel süreciyle ilgili farklı anlayışlar ortaya koymuştur. Hz. Peygamber'in Mekke'de Kâbe'ye yönelmesi, onun Kâbe'yi Hz. İbrâhîm'in kiblesi olarak kabul ettiğini ve bu yönelimin doğal olduğunu vurgulamaktadır. Diğer yandan, Kâbe'yi önüne alarak Beytül-Makdis'e yönelmesinin, kible konusunda bir geçiş süreci olarak değerlendirildiğini ortaya koymaktadır. Bu rivâyetler, İslâm'ın Mekke ve Medine dönemlerindeki kible uygulamaları arasında bir köprü kurarak, İslâm'ın şekillenme sürecini aydınlatmaktadır.

⁵⁸ İbn Ebî Hâşeme, *et-Târihu'l-Kebîr*, III, 383.

⁵⁹ Yıldız, *Rivâyetlerde Tahvil-i Kible Meselesi*, s. 50-55.

İKİNCİ BÖLÜM

BERÂ B. MA'RÛR'UN KÂBE'YE YÖNELİMİ

Bu Tez'de, rivâyet anlamında haberlerin değerlendirilmesinde hareket noktasını oluşturan Bütünsel Yaklaşım yöntemine göre Berâ b. Ma'rûr'un konu olduğu rivâyetler Kuramer Programı yardımıyla kurgulanmıştır. Söz konusu yöntemin işleyişinde “Kurgu” bir olayda gerçekleşen eylemin zaman, mekân ve nesne (kişi) unsurları arasındaki bağlantılarla oluşturulan bir senaryosudur. Kurgunun temel amacı, olayları sadece metinlerdeki anlamlarıyla sınırlı kalmadan, rivâyetler arasındaki ilişkileri ve olası çelişkileri de göz önünde bulundurarak yeniden düzenlemek ve böylece olayların gerçek bağlamını ortaya çıkarmaktır.⁶⁰ Berâ b. Ma'rûr'un Kâbe'ye yönelmesi de bu bağlamda ele alınması gereken önemli bir olaydır.

Bu bölümde, Berâ b. Ma'rûr'un, kıblenin Beytü'l-Makdis'ten Kâbe'ye çevrilmesinden önce Kâbe'ye yönelme kararının, Bütünsel Yaklaşım yöntemiyle nasıl değerlendirilebileceği ele alınacaktır. Berâ b. Ma'rûr'un Mekke yolculuğunda aldığı bu karar ve Hz. Peygamber'in tavsiyeleri, zaman, mekân ve kişi unsurları üzerinden analiz edilerek, olayın tarihî bağlamı daha net bir şekilde ortaya konulacaktır. Bu doğrultuda, Berâ b. Ma'rûr'un Kâbe'ye yönelmesi ile ilgili tüm rivâyetler derlenmiş ve bu rivâyetlerin oluşturduğu kurgu, olayların kronolojik akışı ve anlam bütünlüğü içinde değerlendirilmiştir. Böylece, kıblenin değişimi sürecinde Berâ b. Ma'rûr'un rolü daha iyi anlaşılmasına çalışılacaktır.

Nübüvvetin 621-622 yıllarında Hz. Peygamber, Akabe bölgesinde bazı Medinelilerle görüşmeler yaptı.⁶¹ Onları İslâm'a çağırdı. Bu görüşmeler neticesinde Müslüman olan Medineliler, kavimlerine döndüklerinde onlara İslâm dini ve bu dinin peygamberi Hz. Muhammed (s.a.s.) hakkında bilgi verip onları İslâm'a davet ettiler. Bu davetler neticesinde Müslüman olanlar arasında Berâ b. Ma'rûr da vardı.⁶² Tefsir kaynaklarında Berâ b. Ma'rûr'un hanif inancında olduğu bilgisi geçmektedir.⁶³ Bu inancı onu İslâm'ı seçmesine sevk etmiş olabilir. Hz. İbrâhîm'in şeriatını benimseyen Berâ b. Ma'rûr, Kâbe'ye hep saygılı olup, ibadetlerinde de ona doğru yönelirdi. Bu durum Berâ b. Ma'rûr'un, Müslüman olmasından sonra da devam etti. Kaynaklarda geçen bilgilere göre Medine ehli Müslüman

⁶⁰ Kurgu kavramının tanımı ve özellikleri için bkz. Apaydın, *Hadislerin Tespitinde Bütünsel Yaklaşım*, s. 200.

⁶¹ Ahmet Önkâl, “Akabe Biatları”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, II, 211.

⁶² İbn Nâsiruddîn ed-Dimeşkî, Muhammed b. 'Abdullâh el-Kaysî (ö. 842/1438), *Câmi 'u'l-Âsâr fi's-Siyer ve Mevlidi'l-Muhtâr* (nşr. Ebû Ya'kûb Neş'et Kemâl), I-VIII, Dâru'l-Felâh, 1431/2010, IV, 226.

⁶³ Ebû Hayyân, Muhammed b. Yûsuf b. 'Alî b. Yûsuf b. Hayyân el-Endelusi (ö. 745/1344), *el-Bahru'l-Muhtâr fi't-Tefsîr* (nşr. 'Âdil Aḥmed 'Abdulmevcûd, 'Alî Muhammed Mu'avviḍ), Beyrut 1422/2001, III, 37; İbn Hacer el-'Askalânî, Ebû'l-Faḍl Aḥmed b. 'Alî el-'Askalânî (ö. 852/1448), *el-'Ucâb fi Beyâni'l-Esbâb* (nşr. 'Abdulḥakîm Muhammed el-Enîs), I-II, Dâru İbni'l-Cevzî, II, 736.

olduğu dönemlerde kible Beytü'l-Makdis'e doğruydı.⁶⁴ Bundan dolayı dostları, Berâ b. Ma'rûr'un Kâbe'ye yönelmesinin yanlış olduğunu düşünerek, onun Beytü'l-Makdis'e doğru yönelmesi gerektiğini söylediler.⁶⁵ Berâ b. Ma'rûr ise Kâbe'nin kendisine sevdirdiğini ve Resûlullah (s.a.s.) bundan menetmedikçe Kâbe'ye yönelmeye devam edeceğini açıklamıştı.⁶⁶ Bu tutumuyla, Kâbe'ye olan bağlılığını sürdürmüştür. Ancak, Hz. Peygamber'in emri doğrultusunda, namazlarında Beytü'l-Makdis'e yönelmeye başlamıştır. Berâ b. Ma'rûr'un Kâbe'ye olan sevgisi, vefatı yaklaştığında da etkisini göstermiştir. Ölüm döşeğinde iken ailesine, kabrinde yüzünün Kâbe'ye çevrilmesini emretmişti.⁶⁷

I. Haberler

A. 636E05 Kâ'b b. Mâlik Haberi⁶⁸

636E05 – Bu kod, Kâ'b b. Mâlik ile ilgili bir haberin Bütünsel yaklaşım metoduna göre tespit edilip program tarafından benzersiz bir şekilde kodlandığını ifade eder.⁶⁹

Tanım: Kâ'b b. Mâlik'ten nakledilen haber.

Kâ'b b. Mâlik b. Ebî Kâ'b Amr el-Ensârî, Ensârın Hazrec kabilesi Benî Seleme kolundan gelen ve İslâm tarihinde önemli bir yere sahip olan bir sahâbîdir. Resûlullah'ın (s.a.s.) şairlerinden biri olarak tanınan Kâ'b, Akabe Biatı'na katılmış ve Uhud Savaşı'nda da yer almıştır. Ayrıca, Tebük Seferi'ne katılmayan üç sahâbîden biri olarak bilinir ve bu olaydan sonra Allah onların tövbesini kabul etmiştir.⁷⁰

Açıklama: Kâ'b b. Mâlik'ten nakledilen bu haber, farklı tarîkleri barındırmaktadır. Bu tarîklerin bazılarının senedi doğrudan Kâ'b b. Mâlik'e ulaşırken, diğerleri ise tâbiînden gelen nakiller şeklindedir. Her ne kadar bu tarîklerin isnadında Kâ'b b. Mâlik doğrudan geçmese de içeriklerinin tam olan rivâyetlerle benzerlik göstermesi ve râvilerin başka haberlerde Kâ'b b. Mâlik'ten nakilde bulunmaları sebebiyle, bu tarîkleri de Kâ'b b. Mâlik'in haberinin içerisinde değerlendirdik ve haberin

⁶⁴ Bu konu İslâm tarihindeki tartışmalı konulardan olup, bazı ilim adamları Mekke döneminde kiblenin Beytü'l-Makdis olduğunu belirtirler de bazıları Resûlullah (s.a.s.) Medine'ye hicret edene kadar kiblenin Kâbe'ye doğru olduğunu görülmüşlerdir. bkz. İbn İbn İshâk, *es-Sîre*, s. 137-138; Muslim, *es-Sahîh*, III, 1418; İbn Sa'd, *et-Tabakât*, I, 209.

⁶⁵ Mesela bkz. İbn Nâsiruddîn ed-Dimeşkî, *Câmi'u'l-Âsâr*, IV, 226; Ahmed b. Hanbel, *el-Musned*, VI, 168; el-Beyhakî, *Delâ'ilü'n-Nubuvve*, II, 444.

⁶⁶ ed-Dâreku'tnî, Ebü'l-Hasen 'Alî b. 'Omer el-Bağdâdî (ö. 385/995), *el-Mu'telif ve'l-Muhtelif* (nşr. Muvaffak b. 'Abdullâh), I-V, Dâru'l-Ğarbi'l-İslâmî, Beyrut 1406/1986, IV, 2038.

⁶⁷ Mesela bkz. İbn Hacer el-'Askalânî, Ebü'l-Fađl Ahmed b. 'Alî (ö. 852/1448), *el-İsâbe fî Temyizi's-Sahâbe* (nşr. 'Abdullâh b. 'Abdülmüşsin et-Türkî), I-XIV, Dâru Hicr, Mısır 1429/2008, I, 527; et-Taberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr*, II, 28.

⁶⁸ Haber kavramının tanımı ve özellikleri için bkz. Apaydın, *Hadislerin Tespitinde Bütünsel Yaklaşım*, s. 190.

⁶⁹ Bütünsel Yaklaşım metoduna göre tespit edilen her haber ve o haberde yer alan tüm alıntılar Kuramer Pro Programı tarafından müstakil bir kod ile işaretlenmektedir. Bu yapı, hem haberlerin hem de içerdikleri alıntıların izini sürmeyi kolaylaştıracak, ayrıca her alıntıya doğrudan erişim imkanı sağlayarak güvenilirliği arttıracaktır. bkz. Apaydın, *Hadislerin Tespitinde Bütünsel Yaklaşım*, s. 188; Güvel, "Bütünsel Yaklaşım'a Göre Remy-i Cimâr (Şeytan Taşlama) Rivâyetlerinin Tetkiki", *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, s. 146.

⁷⁰ ez-Zehebi, Şemsüddîn Ebü 'Abdullâh Muhammed b. Ahmed b. 'Osmân b. Kâymâz (ö. 748/1347), *Siyeru A'lâmi'n-Nubelâ* (nşr. Su'ayb el-Arnâvut), I-XXV, Mu'essesetu'r-Risale, 1405/1985, II, 523.

farklı tarîkleri olarak belirledik. Nitekim İbn Mende'nin belirttiğine göre, Berâ b. Ma'rûr'dan sadece Kâ'b b. Mâlik ve Ebû Katâde rivâyette bulunmuştur.⁷¹

636E04 Alıntısı

Tanım: Rivâyeti aktaran sahâbî Kâ'b b. Mâlik (r.a), olayın gözlemcisi olarak öne çıkmaktadır.⁷² Çünkü Kâ'b da Berâ b. Ma'rûr gibi Benî Seleme kabilesindendir. İkisinin ortasında yakın dostluk olup, son Akabe görüşmesine katılan sahâbîler arasında da bulunmuşlardır. Rivâyetin tüm kanalları İbn İshâk aracılığıyla nakledilmiş olup, yalnızca Kâ'b b. Mâlik tarafından aktarılmıştır.

Rivâyetin tüm tarîklerinde ifadeler büyük ölçüde benzerlik gösterdiğinden, ana metinde yalnızca bir tarîk aktarılmış, diğer tarîklere ise dipnotlarda işaret edilmiştir.⁷³

Açıklama: Burada ve sonraki iki alıntıda, Ahmed b. Hanbel'in (ö. 241/856) *el-Musned* adlı eserinde yer alan aynı rivâyetin birbirini tamamlayan bölümleri sunulmaktadır. Rivâyet, Berâ b. Ma'rûr'un Medineli Müslümanların liderlerinden biri olarak Akabe Bîatı'na katılması ve kible konusunda yaşanan hadiseleri ele almaktadır. Ancak rivâyetin uzunluğu nedeniyle sadece tezin kurgusu açısından önemli olan kısımlar alıntılanmıştır.

Berâ b. Ma'rûr'un katıldığı bu görüşme genellikle İkinci Akabe Bîatı olarak anılmakla birlikte, *ed-Durer*⁷⁴, *el-Mevâhibu'l-Ledunniyye*⁷⁵, *İmtâ'u'l-Esmâ*⁷⁶ ve *Târîhu'l-Hamîs*⁷⁷ gibi bazı kaynaklarda Üçüncü Akabe Bîatı olarak da nitelendirilmektedir. Cafer Acar'a göre, hicret öncesinde Medineli hacılarla üç farklı buluşma gerçekleştirilmiştir, ancak ilk buluşma, erken dönem kaynaklarında genellikle isimlendirilmemiştir. Buna karşın, söz konusu eserlerin müellifleri ilk görüşmeyi Birinci Akabe olarak kabul etmişlerdir.⁷⁸ Acar, Hz. Peygamber'in Yesriblilerle yaptığı bu ilk görüşmenin diğer

⁷¹ İbn Mende, Ebû 'Abdullâh Muḥammed b. İshâk (ö. 395/1005), *Ma'rîfetu's-Şahâbe* (nşr. 'Âmir Ḥasen Şabrî), I-II, Maṭbû'ātu Câmi'ati'l-İmârât, Abu Dabi 1426/2005, I, 287.

⁷² Bütünsel Yaklaşım metoduna göre râvinin naklettiği haberdeki söz veya olaylara kendisi de şahid olmuşsa bu haber sahibi "Gözlemci" olarak nitelenmektedir. Gözlemci kavramının tanımı ve özellikleri için bkz. Apaydın, *Hadislerin Tespitinde Bütünsel Yaklaşım*, s. 190.

⁷³ İbn Hişâm, *es-Sîretu'n-Nebeviyye*, I, 439; İbn Hibbân, *es-Şahîh*, IV, 232; Ebû Ahmed el-Hâkim, Ebû Ahmed Muḥammed b. Muḥammed el-Kerâbîsî (ö. 378/989), *el-Esâmî ve'l-Kunâ* (nşr. Muḥammed b. 'Alî el-Ezherî), I-V, Dâru'l-Fârûk, 1436/2015, II, 5; el-Fâkihî, Ebû 'Abdullâh Muḥammed b. İshâk el-Mekkî (ö. 272/886), *Aḥbâru Mekke fî Kadîmi'd-Dehri ve Hadîsihi* (nşr. 'Abdülmelik 'Abdullâh Dehîş), I-VI, Dâru Ḥaḍar, Beyrut 1414H, IV, 215; et-Taberî, *et-Târîh*, II, 361; İbn Huzeyme, *es-Şahîh*, I, 223; el-Beğavî, *Mu'cemu's-Şahâbe*, I, 333; et-Taberânî, Ebû'l-Kâsım Süleymân b. Ahmed eş-Şâmî (ö. 360/971), *el-Mu'cemu'l-Kebîr* (nşr. Hamdî b. 'Abdülmecîd es-Selefî), I-XXV, Dâru İhyâ'it-Turâşî'l-'Arabî, Beyrut 1983, XIX, 87; el-Beyhakî, *Delâ'ilü'n-Nubuvve*, II, 444.

⁷⁴ İbn 'Abdiberr, Ebû 'Omer Yûsuf b. 'Abdullâh b. Muḥammed b. 'Abdiberr en-Nemerî (ö. 463/1071), *ed-Durer fî İhtisâri'l-Meğâzi ve's-Siyer* (nşr. Şevkî Dayf), Dâru'l-Ma'ârif, Kahire, 1403H, I, 70.

⁷⁵ el-Kaşṭallânî, Ebû'l-'Abbâs Ahmed b. Muḥammed (ö. 923/1517), *el-Mevâhibu'l-Ledunniyye bi'l-Menḥi'l-Muḥammediyye* (nşr. İmâd Zekî el-Bârûdî), I-III, el-Mektebetu't-Tevfîkiyye, Kahire, ts, I, 165.

⁷⁶ el-Makrîzî, *İmtâ'u'l-Esmâ*, I, 53.

⁷⁷ ed-Diyârbekrî, Huseyn b. Muḥammed b. el-Ḥasan (ö. 990/1582), *Târîhu'l-Hamîs fî Ahvâli Enfesi'n-Nefis*, I-II, Dâru Şâdir, Beyrut, ts, I, 317.

⁷⁸ Acar, "Siyer Kaynaklarına Göre Akabe Görüşmeleri", *Journal of Turkish Studies*12 (2017), 1-20.

iki buluşma kadar önemli olduğunu vurgulayarak, bu buluşmada bîatleşme olmamasının, bazı yazarların bu görüşmeyi daha az önemli görmelerine neden olduğunu belirtmiştir.⁷⁹

İlk alıntıda (6E04), Berâ b. Ma'rûr'un hac yolculuğu sırasında Kâbe'ye yönelerek namaz kılma kararı anlatılmaktadır. Berâ b. Ma'rûr, Medine'den Mekke'ye giderken Kâbe'ye yönelmeye karar verir ve bu konuda arkadaşlarıyla tartışır. Arkadaşları, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) Beytü'l-Makdis'e doğru namaz kıldığını bildikleri için Berâ b. Ma'rûr'un bu kararına karşı çıkarlar. Ancak Berâ b. Ma'rûr, kararlılıkla Kâbe'ye doğru namaz kılmaya devam eder. Mekke'ye ulaştıklarında, Berâ b. Ma'rûr bu konuyu Hz. Peygamber'e sorar ve Resûlullah, o dönemde kiblenin Beytü'l-Makdis olduğunu belirtir. Bunun üzerine Berâ b. Ma'rûr, Allah Resûlü'nün döndüğü kibleye yönelir.

İkinci alıntıda (F3CB), Akabe Bîatı esnasında Berâ b. Ma'rûr'un Hz. Peygamber'e (s.a.s.) ilk bîat eden kişi olduğu ve sonrasında diğer sahâbilerin bîat ettiği belirtilmiştir.

Üçüncü alıntıda (F3D3), Akabe Bîatı'nda Hz. Peygamber'in (s.a.s.) ensârdan 12 nakîb seçtiği ve bunlar arasında Berâ b. Ma'rûr'un da bulunduğu ifade edilmiştir.

Alıntılar

☞ [6E04] Ahmed b. Hanbel *el-Musned*, VI, 168.

16040- حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنَا يَحْيَى، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ ابْنِ إِسْحَاقَ قَالَ فَحَدَّثَنِي مَعْبُدُ بْنُ كَعْبٍ بْنُ مَالِكِ بْنِ أَبِي كَعْبٍ بْنِ الْفَقِيرِ أَخُو بَنِي سَلَمَةَ أَنَّ أَخَاهُ عُبَيْدَ اللَّهِ بْنَ كَعْبٍ وَكَانَ مِنْ أَعْلَمِ الْأَنْصَارِ حَدَّثَهُ: أَنَّ أَبَاهُ كَعْبُ بْنُ مَالِكٍ وَكَانَ كَعْبٌ مِمَّنْ شَهِدَ الْعَقَبَةَ وَبَايَعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِهَا قَالَ خَرَجْنَا فِي حُجَّاجٍ قَوْمًا مِنَ الْمُشْرِكِينَ وَقَدْ صَلَّيْنَا وَقَفَّهْنَا وَمَعَنَا الْبَرَاءُ بْنُ مَعْرُورٍ كَبِيرُنَا وَسَيِّدُنَا فَلَمَّا تَوَجَّهْنَا لِسَفَرِنَا وَخَرَجْنَا مِنَ الْمَدِينَةِ قَالَ الْبَرَاءُ لَنَا يَا هَؤُلَاءِ إِنِّي قَدْ رَأَيْتُ وَاللَّهِ رَأْيَا وَإِنِّي وَاللَّهِ مَا أَذْرِي تَوَافَّقُونِي عَلَيْهِ أَمْ لَا قَالَ قُلْنَا لَهُ وَمَا ذَاكَ قَالَ قَدْ رَأَيْتُ أَنْ لَا أَدْعَ هَذِهِ الْبَنِيَّةَ مِنِّي بِظَهْرِ يَغْنِي الْكَعْبَةَ وَأَنْ أُصَلِّيَ إِلَيْهَا قَالَ قُلْنَا وَاللَّهِ مَا بَلَّغْنَا أَنْ نَبِيَّنَا يُصَلِّيَ إِلَّا إِلَى الشَّامِ وَمَا نُرِيدُ أَنْ نُخَالِفَهُ فَقَالَ إِنِّي أُصَلِّيُ إِلَيْهَا قَالَ قُلْنَا لَهُ لَكِنَّا لَا نَفْعُلْ فَكُنَّا إِذَا حَضَرَتِ الصَّلَاةُ صَلَّيْنَا إِلَى الشَّامِ وَصَلَّى إِلَى الْكَعْبَةِ حَتَّى قَدِمْنَا مَكَّةَ قَالَ أَخِي وَقَدْ كُنَّا عِنَّا عَلَيْهِ مَا صَنَعَ وَأَبَى إِلَّا الْإِقَامَةَ عَلَيْهِ فَلَمَّا قَدِمْنَا مَكَّةَ قَالَ: يَا ابْنَ أَخِي انْطَلِقْ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاسْأَلْهُ عَمَّا صَنَعْتُ فِي سَفَرِي هَذَا فَإِنَّهُ وَاللَّهِ قَدْ وَقَعَ فِي نَفْسِي مِنْهُ شَيْءٌ لِمَا رَأَيْتُ مِنْ خِلَافِكُمْ إِيَّائِي فِيهِ قَالَ فَخَرَجْنَا نَسْأَلُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكُنَّا لَا نَعْرِفُهُ لَمْ نَرَهُ قَبْلَ ذَلِكَ فَلَقِينَا رَجُلًا مِنْ أَهْلِ مَكَّةَ فَسَأَلْنَاهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَقَالَ هَلْ تَعْرِفَانِهِ قَالَ قُلْنَا لَا قَالَ فَهَلْ تَعْرِفَانِ الْعَبَّاسَ بْنَ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ عَمَّهُ قُلْنَا نَعَمْ قَالَ وَقَدْ كُنَّا نَعْرِفُ الْعَبَّاسَ كَانَ لَا يَزَالُ يَقْدِمُ عَلَيْنَا تَلَجْرًا قَالَ فَإِذَا دَخَلْتُمَا الْمَسْجِدَ فَهُوَ الرَّجُلُ الْجَالِسُ مَعَ الْعَبَّاسِ قَالَ فَدَخَلْنَا الْمَسْجِدَ فَإِذَا الْعَبَّاسُ جَالِسٌ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَعَهُ جَالِسٌ فَسَلَّمْنَا، ثُمَّ جَلَسْنَا إِلَيْهِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِلْعَبَّاسِ هَلْ تَعْرِفُ هَذَيْنِ الرَّجُلَيْنِ يَا أَبَا الْفَضْلِ قَالَ: نَعَمْ هَذَا الْبَرَاءُ بْنُ مَعْرُورٍ سَيِّدُ قَوْمِهِ وَهَذَا كَعْبُ بْنُ مَالِكٍ قَالَ فَوَاللَّهِ مَا أُنْسَى قَوْلَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الشَّاعِرُ قَالَ: نَعَمْ قَالَ فَقَالَ الْبَرَاءُ بْنُ مَعْرُورٍ يَا نَبِيَّ اللَّهِ إِنِّي خَرَجْتُ فِي سَفَرِي هَذَا وَهَدَانِي اللَّهُ لِلْإِسْلَامِ فَرَأَيْتُ أَنْ لَا أَجْعَلَ هَذِهِ الْبَنِيَّةَ مِنِّي بِظَهْرِ فَصَلَّيْتُ إِلَيْهَا وَقَدْ خَالَفَنِي أَصْحَابِي فِي ذَلِكَ حَتَّى وَقَعَ فِي نَفْسِي مِنْ ذَلِكَ شَيْءٌ فَمَازَا تَرَى يَا رَسُولَ اللَّهِ قَالَ لَقَدْ كُنْتُ عَلَى قِبْلَةٍ لَوْ صَبَرْتُ عَلَيْهَا قَالَ فَارْجِعْ الْبَرَاءُ إِلَى قِبْلَةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَصَلَّى مَعَنَا إِلَى الشَّامِ قَالَ وَأَهْلُهُ يَزْعُمُونَ أَنَّهُ صَلَّى إِلَى الْكَعْبَةِ حَتَّى مَاتَ وَلَيْسَ ذَلِكَ كَمَا قَالُوا نَحْنُ أَعْلَمُ بِهِ مِنْهُمْ قَالَ وَخَرَجْنَا إِلَى الْحَجِّ فَوَاعَدْنَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعَقَبَةَ مِنْ أَوْسَطِ أَيَّامِ التَّشْرِيقِ فَلَمَّا فَرَغْنَا مِنَ الْحَجِّ

⁷⁹ Acar, "Siyer Kaynaklarına Göre Akabe Görüşmeleri", *Journal of Turkish Studies* 12 (2017), 1-20.

وَكَانَتِ اللَّيْلَةُ الَّتِي وَعَدْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ قَالَ فِيمُنَا تِلْكَ اللَّيْلَةُ مَعَ قَوْمِنَا فِي رَحَالِنَا حَتَّى إِذَا مَضَى ثُلُثُ اللَّيْلِ خَرَجْنَا مِنْ رَحَالِنَا لِمِيعَادِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَتَسَلَّلُ مُسْتَخْفِينَ تَسَلَّلَ الْقَطَا حَتَّى اجْتَمَعْنَا فِي الشَّعْبِ عِنْدَ الْعَقَبَةِ

95F3CB Alıntısı

☞ [F3CB] Ahmed b. Hanbel, *el-Musned*, VI, 168

قَالَ ابْنُ إِسْحَاقَ: فَأَمَّا مَعْبُدُ بْنُ كَعْبٍ بْنُ مَالِكٍ فَحَدَّثَنِي فِي حَدِيثِهِ، عَنْ أَخِيهِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ كَعْبٍ، عَنْ أَبِيهِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ، قَالَ: كَانَ أَوَّلَ مَنْ ضَرَبَ عَلَى يَدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْبَرَاءُ بْنُ مَعْرُورٍ، ثُمَّ بَايَعَ بَعْدَ الْقَوْمِ.

95F3D3 Alıntısı

☞ [F3D3] Ahmed b. Hanbel, *el-Musned*, VI, 168.

حَدَّثَنَا عَبْدُ اللَّهِ، حَدَّثَنِي أَبِي، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ، قَالَ: حَدَّثَنَا أَبِي، عَنْ ابْنِ إِسْحَاقَ قَالَ فَحَدَّثَنِي مَعْبُدُ بْنُ كَعْبٍ بْنُ مَالِكٍ بْنُ أَبِي كَعْبٍ بْنُ الْقَيْنِ أَحُو بَنِي سَلَمَةَ أَنَّ أَخَاهُ عُبَيْدَ اللَّهِ بْنَ كَعْبٍ وَكَانَ مِنْ أَعْلَمِ الْأَنْصَارِ حَدَّثَهُ: أَنَّ أَبَاهُ كَعْبَ بْنَ مَالِكٍ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَخْرَجُوا إِلَيَّ مِنْكُمْ اثْنَيْ عَشَرَ نَقِيًّا يَكُونُونَ عَلَى قَوْمِهِمْ فَأَخْرَجُوا مِنْهُمْ اثْنَيْ عَشَرَ نَقِيًّا مِنْهُمْ تِسْعَةٌ مِنَ الْخَزَرَجِ وَثَلَاثَةٌ مِنَ الْأَوْسِ

636E72 Alıntısı

Tanım: Zührî'nin, Kâ'b b. Mâlik'in oğlu Abdurrahman'dan aktardığı rivâyet.

Açıklama: Bu rivâyette, Kâ'b b. Mâlik'in oğlu Abdurrahman'dan nakledildiğine göre, Berâ b. Ma'rûr'un kible değişikliğinden önce Kâbe'ye yönelerek namaz kılan ilk kişi olduğu ve bu durumun Hz. Peygamber'e (s.a.s.) bildirildiği ifade edilmektedir. Hz. Peygamber (s.a.s.), Berâ b. Ma'rûr'a Beytü'l-Makdis'e yönelmesi gerektiğini bildirmiş ve Berâ b. Ma'rûr bu emre uymuştur. Ancak ölüm döşeginde iken kabrinin Kâbe yönüne çevrilmesini vasiyet etmiş ve bu vasiyeti gerçekleştirilmiştir. Kible, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) Medine'ye hicretinden yaklaşık 16 ay sonra Kâbe'ye çevrilmiştir.

☞ [6E72] İbn Mende, *Ma'rifetu's-Şahâbe*, I, 288.

126- أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جَعْفَرٍ الْفَارِسِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سَفْيَانَ، قَالَ: حَدَّثَنَا عَبْدُ الْعَزِيزِ الْأَوْسِيُّ، قَالَ: حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ سَعْدٍ عَنْ صَالِحِ بْنِ كَيْسَانَ عَنْ ابْنِ شَهَابٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قَالَ كَعْبُ بْنُ مَالِكٍ: كَانَ الْبَرَاءُ بْنُ مَعْرُورٍ أَوَّلَ مَنْ اسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ حَيًّا وَعِنْدَ حَضْرِهِ وَفَاتِهِ قَبْلَ أَنْ يَتَوَجَّهَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَبَلَغَ ذَلِكَ رَسُولُ اللَّهِ فَأَمَرَهُ أَنْ يَسْتَقْبَلَ بَيْتَ الْمَقْدِسِ وَرَسُولُ اللَّهِ يَوْمَئِذٍ مُسْتَقْبِلُ بَيْتِ الْمَقْدِسِ وَهُوَ بِمَكَّةَ فَأُطَاعَ رَسُولُ اللَّهِ حَتَّى إِذَا حَضَرَتْهُ الْوَفَاةُ أَمَرَ أَهْلَهُ أَنْ يُوْجَّهُوا قَبْلَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَرَسُولُ اللَّهِ يَوْمَئِذٍ بِمَكَّةَ فَلَمَّا قَدِمَ الْمَدِينَةَ صَرَفَتْ الْقِبْلَةَ قَبْلَ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ فِي جُمَادِي. غَرِيبٌ مِنْ حَدِيثِ الزَّهْرِيِّ.

636E94 Alıntısı

Tanım: Zührî'nin Kâ'b b. Mâlik'in oğlundan aktardığı rivâyet.

Açıklama: Bir önceki rivâyette aktarılan bilgilere ilaveten bu tarikte Hz. Peygamber'in (s.a.s.) Berâ b. Ma'rûr'un vefatından sonra kısa bir süre içinde Medine'ye hicret ettiği ve onun için cenaze namazı kıldığı ifade edilmektedir.

☞ [6E94] İbn Sa'd, *et-Tabakât*, III, 572.

4680- أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ، قَالَ: حَدَّثَنِي مَعْمَرٌ، عَنِ ابْنِ كَعْبٍ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: أَوْصَى الْبَرَاءُ بْنُ مَعْرُورٍ عِنْدَ الْمَوْتِ أَنْ يُوَجَّهَ إِذَا وُضِعَ فِي قَبْرِهِ إِلَى الْكَعْبَةِ، وَقَدَّمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعْدَ مَوْتِهِ بَيْسِيرٍ وَصَلَّى عَلَيْهِ.

636E89 Alıntısı

Tanım: Zührî'den isnadsız şekilde gelen bu haber mürseldir. Çünkü Zührî tâbiîndendir ve Berâ b. Ma'rûr'la ilgili olaylara şahit olmamıştır.

Açıklama: Bu rivâyette, Berâ b. Ma'rûr'un Akabe Bîatı'na katılanlardan biri olduğu ve Hz. Peygamber (s.a.s.) tarafından seçilen nakîblerden biri olduğu ifade edilmektedir.

☞ [6E89] eṭ-Ṭaberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr*, II, 28.

1184- حَدَّثَنَا الْحَسَنُ بْنُ هَارُونَ بْنُ سُلَيْمَانَ الْأَصْبَهَانِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ إِسْحَاقَ الْمُسَيَّبِيُّ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ فُلَيْحٍ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ، عَنْ ابْنِ شِهَابٍ: فِيمَنْ شَهِدَ الْعُقْبَةَ مِنَ الْأَنْصَارِ، ثُمَّ مِنْ بَنِي سَلَمَةَ الْبَرَاءُ بْنُ مَعْرُورٍ، وَهُوَ أَوَّلُ مَنْ أَوْصَى بِثَلَاثِ مَالِهِ وَاسْتَقْبَلَ الْكَعْبَةَ وَهُوَ بِبِلَادِهِ، وَكَانَ نَقِيبًا.

Zührî'nin, Kâ'b b. Mâlik'in oğlu üzerinden naklettiği rivâyetler ile mürsel olarak aktardığı rivâyetler arasında olayın özü bakımından fark olmamakla birlikte, isnad açısından farklılık bulunması önemli bir ayrıntıdır.

Bu rivâyetlerin Zührî tarafından aktarılan ve benzer ifadeler içeren başka tarîkleri de bulunmaktadır.⁸⁰

636E48 Alıntısı

Tanım: Bu rivâyette Zührî'den mürsel olarak nakledilmiştir

Açıklama: Zührî'ye dayanan bu rivâyetin iki farklı isnad zinciri bulunmaktadır. İlk alıntı (6E48), Zührî'nin daha önceki rivâyetleriyle benzerlik gösterirken, İbn Nâsiruddîn ed-Dimeşkî'nin eserinde yer alan ikinci tarîk (6E49), yukarıda İbn İshâk aracılığıyla aktarılan rivâyeti farklı bir anlatımla sunmaktadır. Bu, olayın sadece İbn İshâk değil, aynı zamanda Zührî tarafından da nakledildiğini göstererek, rivâyetin güvenilirliğini ve tarihî doğruluğunu daha da güçlendirmektedir.

☞ [6E48] Ebû Zur'a ed-Dimeşkî, *et-Târîh*, s. 575.

حَدَّثَنَا الْحَكَمُ بْنُ نَافِعٍ قَالَ: أَخْبَرَنَا شُعَيْبُ بْنُ أَبِي حَمْزَةَ عَنِ الزُّهْرِيِّ قَالَ: بَلَّغْنَا أَنَّ الْأَنْصَارَ وَاقِفَا رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَجَّتِهِ - الَّتِي خَرَجَ بَعْدَهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي شَهْرِ رَبِيعِ الْأَوَّلِ مُهَاجِرًا إِلَى الْمَدِينَةِ، فَوَافُوا تِلْكَ الْحِجَّةَ - سَبْعُونَ رَجُلًا مِنْهُمْ، قَدْ اجْتَمَعُوا فِي الشَّعْبِ الَّذِي عِنْدَ عُقْبَةَ وَمَنَى، فَانْتَقَبَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْهُمْ اثْنَيْ عَشَرَ نَقِيبًا، وَفِي الْأَنْصَارِ لَيْلَتَيْنِ: الْبَرَاءُ بْنُ مَعْرُورٍ - مِنْ بَنِي سَلَمَةَ - وَالْبَرَاءُ أَوَّلُ مَنْ اسْتَقْبَلَ الْقَبِيلَةَ، حَبًّا وَمَتًى، وَأَوَّلُ مَنْ أَمَرَ بِقَبْرِهِ أَنْ يُدْفَنَ عَلَيْهِ.

636E49 Alıntısı

⁸⁰ İbn Sa'd, *eṭ-Ṭabaḳât*, III, 571; Ma'mer b. Râşid, Ebû 'Urve Ma'mer b. Râşid el-Ezdî (ö. 153/770), *el-Câmi'* (nşr. Ḥabîbu'r-Raḥmân el-'A'zamî), I-II, el-Mektebu'l-İslâmî, Beyrut 1403/1982, XI, 338.

Alıntı tanımı: Bu tarîk, Ebû Zur'a ed-Dimeşkî'nin eserinde yer alan tarîkin ifadelerini de kapsayan, ancak daha ayrıntılı bir şeklidir.

Açıklama: Söz konusu rivâyette, Berâ b. Ma'rûr'un İslâm'ı kabul ettikten sonra kible olarak Kâbe'ye yönelmesi ve arkadaşlarının tavsiyelerine rağmen bu tutumunu sürdürmesi anlatılmaktadır. Akabe gecesinde Hz. Peygamber (s.a.s.) ile görüşen Berâ b. Ma'rûr, onun tavsiyesi üzerine Beytül-Makdis'e yönelmiştir. Ancak vefat etmeden önce kabrinde Kâbe'ye dönük olmasını vasiyet etmiş ve böylece hem hayatta iken hem de öldüğünde kibleye ilk yönelen kişi olmuştur. Hz. Peygamber (s.a.s.) Medine'ye hicret ettikten 16 ay sonra kible Kâbe'ye çevrilmiştir.

☞ [6E49] İbn Nâsiruddîn ed-Dimeşkî, *Câmi 'u'l-Âsâr*, IV, 225-226-227.

وقال أبو سهل أحمد بن محمد بن عبد الله بن زياد القطان: حدثنا أبو يحيى – يعني: عبد الكريم بن الهيثم، حدثنا أبو اليمان، أخبرنا شعيب، عن الزهري قال: بلغنا أن الأنصار وافوا رسول الله صلى الله عليه وسلم في الحجة التي خرج بعدها رسول الله صلى الله عليه وسلم في شهر ربيع الأول مهاجراً إلى المدينة ... فذكر الحديث، وفيه قال: والبراء أول من استقبل القبلة [من] الأحياء، وأول من أمر بقبْره أن يدفن عليها ميتاً، كان من أسلم من الأنصار يدعونه إلى الإسلام من قبل أن يلقى رسول الله صلى الله عليه وسلم بالعقبة، فأسلم، وقال لهم: لستم تذكرون من الإسلام شيئاً إلا وأنا مطمئن إليه به عارف، غير أن نفسي لا تطمئن [إلى] غير قبلة البيت، فقالوا له: استقبل بيت المقدس فصل [إلى] قبلة رسول الله صلى الله عليه وسلم، فقال: والله لا أصلي قبلها أبداً حتى ألقاه، فخالفهم في القبلة، فطفق يصلي قبل البيت ورسول الله صلى الله عليه وسلم يصلي قبل بيت المقدس حتى إذا لقي رسول الله صلى الله عليه وسلم ليلة العقبة قال بعض أصحابه: يا رسول الله، هذا صاحبنا الذي ذكرنا لك، وهو أعجبنا عندنا إلا ما يخالفنا من القبلة، فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم: ((فلا، إن القبلة اليوم قبل بيت المقدس))، فلما سمع بذلك البراء بن معرور استقبل بيت المقدس حتى قدم المدينة، فاشتكى بعدما قدم المدينة وجعه الذي توفي فيه، فلما حضرته الوفاة، قال: لا والله لا تدفونني إلا على قبله البيت [قدفن على قبلة البيت]، فكان أول من استقبل القبلة حياً، وأول من استقبلها ميتاً، فلما قدم رسول الله صلى الله عليه وسلم المدينة سأل الأنصار عنه: ((ما فعل المعجب))، فقالوا: توفي يا رسول الله. [فلتب رسول الله] صلى الله عليه وسلم ستة عشر شهراً، ثم صرفت القبلة إلى البيت في جمادى الأولى، وأفضل مساجد الأنصار في أنفسهم كل مسجد صليت فيه القبلتان جميعاً.

Devamında, Urve [6E8A], Abdülmuttalib b. Abdullah [6E97] ve İbn Abbâs [6E9C] tarafından aktarılan rivâyetlerde, Zührî'nin Berâ b. Ma'rûr'un malını vasiyet etmesine dair verdiği bilgilerin yanı sıra, Hz. Peygamber'in bu vasiyeti kabul ettiği de belirtilmektedir. Bu rivâyetler, Berâ b. Ma'rûr'un İslâm toplumu içindeki yerini ve malının üçte birini vasiyet eden ilk kişi olduğunu vurgularken, aynı zamanda Resûlullah'ın (s.a.s.) bu vasiyeti tasdik ettiğini de açıkça ortaya koymaktadır.

636E8A Alıntısı

☞ [6E8A] eṭ-Ṭaberânî, *el-Mu'cemu'l-Kebîr*, II, 28.

1183- حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عَمْرٍو بْنِ خَالِدِ الْحَرَانِيُّ ، حَدَّثَنِي أَبِي ، حَدَّثَنَا ابْنُ لَهْبَعَةَ ، عَنْ أَبِي الْأَسْوَدِ ، عَنْ عُرْوَةَ : فِي تَسْمِيَةِ أَصْحَابِ الْعَقْبَةِ الَّذِينَ بَايَعُوا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْعَقْبَةِ مِنَ الْأَنْصَارِ ، ثُمَّ مِنْ بَنِي سَلَمَةَ بْنِ زَيْدٍ بْنِ جُشَيْمِ الْبَرَاءِ بْنِ مَعْرُورِ بْنِ صَخْرٍ بْنِ خُنَسَاءَ ، وَهُوَ نَقِيبٌ وَهُوَ أَوَّلُ مَنْ أَوْصَى بِثَلَاثِ مَالِهِ ، فَأَجَازَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

636E97 Alıntısı

☞ [6E97] İbn Sa‘d, *eṭ-Ṭabaḳât*, III, 572.

4679- أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ، قَالَ: حَدَّثَنِي كَثِيرُ بْنُ زَيْدٍ، عَنْ الْمُطَّلِبِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: الْبِرَاءُ أَوَّلُ مَنْ أَوْصَى بِثَلَاثٍ مَالِهِ، فَأَجَازَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ.

636E9C Alıntısı

☞ [6E9C] el-Mâverî, *el-Hâvi'l-Kebîr*, II, 69.

، وَرُويَ عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ: إِنَّ أَوَّلَ مَنْ صَلَّى إِلَى الْكَعْبَةِ، وَأَوْصَى بِثَلَاثٍ مَالِهِ وَأَمَرَ أَنْ يُوجَّهَ إِلَى الْكَعْبَةِ الْبِرَاءُ بْنُ مَعْرُورٍ، وَابْنُهُ بِشْرُ بْنُ الْبِرَاءِ الَّذِي أَكَلَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - مِنَ الشَّاةِ الْمُسْمُومَةِ فَمَاتَ

636EAA Alıntısı

Tanım: İshâk b. Hârice'nin babasından rivâyeti.

Rivâyet isnadında râvî olarak geçen İshâk b. Hârice'nin kimliğini daha iyi anlamak amacıyla farklı rivâyetler incelendiğinde, İshâk b. Hârice'nin "وَحَدَّثَنَا إِسْحَاقُ بْنُ خَارِجَةَ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ" şeklinde soyunun Kâb b. Mâlik'e dayandığı görülmektedir.⁸¹ Bu bilgiler doğrultusunda, İshâk b. Hârice'nin sahâbî Kâb b. Mâlik'in oğlu olan Abdullah'ın soyundan geldiğini belirtmek mümkündür.

Açıklama: Bu rivâyette, kıblenin değiştirildiği gün, bu değişikliğin hemen ardından Berâ b. Ma'rûr'un eşi Ümmü Bişr'in Hz. Peygamber'e (s.a.s.) Berâ b. Ma'rûr'un kabrini gösterdiği ve Hz. Peygamber'in (s.a.s.) bu kabrin yanında cenaze namazı için tekbir getirdiği aktarılmaktadır.

Bu bilgi, rivâyetlerde bahsedilen olayların tarihsel bağlamını ve detaylarını kavramamız açısından büyük bir önem taşımaktadır. Kıblenin değişimi sürecinde yaşanan bu olay, Zührî'nin daha önce aktardığı rivâyetlerle ve ileride Ebû Katâde gibi diğer râviler tarafından nakledilecek haberlerle bağlantılıdır. Özellikle, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) Medine'ye geldikten sonra Berâ b. Ma'rûr için cenaze namazı kıldığını dair anlatımlar, bu olayın gerçekleştiği günün kıblenin Kâbe'ye tahvil edildiği gün olabileceği ihtimalini gündeme getirmektedir. Zira bu rivâyetlerde, namaz kılınan gün hakkında kesin bir tarih belirtilmemiştir. Dolayısıyla, Berâ b. Ma'rûr'un cenaze namazının kıblenin değiştirilmesinden hemen sonraki günlerde gerçekleşmiş olma ihtimali, kible değişiminin Medine toplumdaki etkisini ve Berâ b. Ma'rûr'un İslâm toplumu içindeki özel konumunu daha da vurgulamaktadır. Bu bağlamda, rivâyetlerin içerdiği tarihsel işaretler, olayların kronolojik sırasını ve kible değişimiyle ilgili gelişmeleri anlamamız açısından kritik bir rol oynamaktadır.

☞ [6EAA] İbn Sa‘d, *eṭ-Ṭabaḳât*, III, 572.

4682- أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ، قَالَ: حَدَّثَنِي إِسْحَاقُ بْنُ خَارِجَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: لَمَّا صُرِفَتْ الْقِبْلَةُ يَوْمَ صُرِفَتْ، قَالَتْ أُمُّ بَشْرٍ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، هَذَا قَبْرُ الْبِرَاءِ، فَكَبَّرَ عَلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي أَصْحَابِهِ.

⁸¹ İbn Sa‘d, *eṭ-Ṭabaḳât*, III, 545.

İfadeler

▪ Eylem İfadeleri

E-E04-6E11 - Kâ'b, Akabe'de bulunan ve Resûlullah'a (s.a.s.) orada bîat edenlerdendi. (وَكَانَ كَعْبٌ مِمَّنْ شَهِدَ الْعَقَبَةَ وَبَايَعَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِهَا)

E-E06-6E13 - Onlar, Resûlullah (s.a.s.) ile gelecek yıl, kavimlerinden kendilerine katılanlarla birlikte Mekke'de buluşmak üzere sözleşmişlerdi.⁸² (أَنَّهُمْ وَاْعَدُوا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَلْقَوْهُ مِنَ الْعَامِ الْمَقْبِلِ بِمَكَّةَ فَيَمُنَ تَبِعَهُمْ مِنْ قَوْمِهِمْ)

E-E04-6E14 - Kâ'b: "Kavmimizin müşrik hacılarıyla birlikte yola çıkmış, namaz kılmış ve dinimizi öğrenmiştik." (قَالَ خَرَجْنَا فِي حُجَّاجٍ قَوْمَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ وَقَدْ صَلَّيْنَا وَفَقَّهْنَا)

E-E04-6E15 - Kâ'b: "Bizimle birlikte büyüklerimizden ve reislerimizden Berâ b. Ma'rûr da vardı." (وَمَعَنَا الْبَرَاءُ بْنُ مَعْرُورٍ كَبِيرُنَا وَسَيِّدُنَا)

E-E04-6E16 - Medine'den yola çıktığımızda Berâ b. Ma'rûr bize dedi ki...: (فَلَمَّا تَوَجَّهْنَا لِسَفَرِنَا وَخَرَجْنَا مِنْ الْمَدِينَةِ قَالَ الْبَرَاءُ لَنَا)

E-E07-6E17 - Kâ'b b. Mâlik şöyle dedi: "Beydâ'nın dışına çıktığımızda, Berâ b. Ma'rûr şöyle dedi..."⁸³ (، قَالَ كَعْبُ بْنُ مَالِكٍ: حَتَّى إِذَا كُنَّا بِظَاهِرِ الْبَيْدَاءِ، قَالَ الْبَرَاءُ بْنُ مَعْرُورٍ)

E-E04-6E18 - Berâ b. Ma'rûr: "Ey İnsanlar! Vallahi, aklıma bir fikir geldi. Bilmiyorum bana uyar mısınız yoksa uymaz mısınız?" (قَالَ الْبَرَاءُ لَنَا يَا هَؤُلَاءِ إِنِّي قَدْ رَأَيْتُ وَاللَّهِ رَأْيَا وَإِنِّي وَاللَّهِ مَا أَدْرِي تُؤَافِقُونِي عَلَيْهِ أَمْ لَا) "mısınız yoksa uymaz mısınız?"

E-E04-6E19 - Ona: "Nedir o?" diye sorduk. (قَالَ قُلْنَا لَهُ وَمَا ذَاكَ)

E-E04-6E1A - Berâ b. Ma'rûr: "Ben Kâbe'yi arkamda bırakmamaya karar verdim ve ona doğru namaz kılacağım." dedi (قَالَ قَدْ رَأَيْتُ أَنْ لَا أَدْعَ هَذِهِ النَّبِيَّةَ مِنِّي بِظَهْرِ الْكُعْبَةِ وَأَنْ أَصَلِّيَ إِلَيْهَا)

E-E04-6E1B - Biz de: "Vallahi Peygamberimiz'in (s.a.s.) Şam'dan başka bir yöne namaz kıldığını duymadık, ona aykırı davranmak istemiyoruz," dedik. (قَالَ قُلْنَا وَاللَّهِ مَا بَلَّغْنَا أَنَّ نَبِيَّنَا يُصَلِّي إِلَّا إِلَى الشَّامِ وَمَا نُرِيدُ أَنْ نُخَالِفَهُ)

E-E04-6E1C - O ise: "Ben ona doğru namaz kılacağım," dedi. (فَقَالَ إِنِّي أَصَلِّي إِلَيْهَا)

E-E04-6E1D - Biz ona: "Biz yapmayacağız," dedik. (قَالَ قُلْنَا لَهُ لَكِنَّا لَا نَفْعَلُ)

E-E04-6E1E - Namaz vakti geldiğinde biz Şam'a yöneldik, o ise Kâbe'ye yöneldi. Mekke'ye varıncaya kadar bu böyle devam etti. (فَكُنَّا إِذَا حَضَرَتِ الصَّلَاةُ صَلَّيْنَا إِلَى الشَّامِ وَصَلَّى إِلَى الْكُعْبَةِ حَتَّى قَدِمْنَا مَكَّةَ)

E-E04-6E1F - Kardeşim dedi ki: Onun bu yaptığını kınadık, ama o bu durumu sürdürmekte ısrar etti. (قَالَ أَخِي وَقَدْ كُنَّا عَيْنًا عَلَيْهِ مَا صَنَعَ وَأَبَى إِلَّا الْإِقَامَةَ عَلَيْهِ)

⁸² Ebû Ahmed el-Hâkim, *el-Esâmi ve'l-Kunâ*, II, 5.

⁸³ İbn Hibbân, *es-Şaḥîḥ*, XV, 471.

E-E04-6E20 - Mekke'ye varınca Berâ b. Ma'rûr bana şöyle dedi: “Ey yeğenim, Allah'ın Resûlü'ne (s.a.s.) git ve bu yolculuğumda yaptıklarım hakkında ona sor. Çünkü vallahi, sizin bana muhalefedinizden dolayı içime bir şüphe düştü.” فَلَمَّا قَدِمْنَا مَكَّةَ قَالَ: يَا ابْنَ أَخِي انْطَلِقْ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَاسْأَلْهُ عَمَّا صَنَعْتُ فِي سَفَرِي هَذَا فَإِنَّهُ وَاللَّهِ قَدْ وَقَعَ فِي نَفْسِي مِنْهُ شَيْءٌ لِمَا رَأَيْتُ مِنْ خِلَافِكُمْ إِيَّايَ فِيهِ

E-E04-6E21 - Kâ'b: “Biz de Resûlullah'ı (s.a.s.) sormak için yola çıktık. Onu daha önce hiç görmemiştik.” قَالَ فَخَرَجْنَا نَسْأَلُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكُنَّا لَا نَعْرِفُهُ لَمْ نَرَهُ قَبْلَ ذَلِكَ

E-E04-6E22 - Kâ'b: Mekke'den bir adamla karşılaştık. (ذَلِكَ فَلَقِينَا رَجُلًا مِنْ أَهْلِ مَكَّةَ)

E-E07-6E23 - Kâ'b: “Bathâ'ya vardığımızda, bir adamla karşılaştık.”⁸⁴ حَتَّى إِذَا كُنَّا بِالْبَطْحَاءِ، لَقِينَا رَجُلًا

E-E04-6E24 - Ona Resûlullah'ı (s.a.s.) sorduk (فَسَأَلْنَاهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)

E-E04-6E25 - O da: “Onu tanıyor musunuz?” dedi. (فَقَالَ هَلْ تَعْرِفَانِيهِ)

E-E04-6E26 - Biz: “Hayır,” dedik. (قَالَ قُلْنَا لَا)

E-E04-6E27 - O: “Peki, onun amcası Abbâs b. Abdülmuttalib'i tanıyor musunuz?” dedi (قَالَ فَهَلْ تَعْرِفَانِ الْعَبَّاسَ بْنَ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ عَمَّهُ)

E-E04-6E28 - Biz: “Evet,” dedik. (قُلْنَا نَعَمْ)

E-E04-6E29 - Abbâs'ı ticaret için yanımıza geldiği için tanırdık. (قَالَ وَقَدْ كُنَّا نَعْرِفُ الْعَبَّاسَ كَانَ لَا يَزَالُ يَقْدُمُ عَلَيْنَا تَاجِرًا)

E-E04-6E2A - O da: “Mescide girdiğinizde Abbâs ile oturan adam odur,” dedi. (قَالَ فَإِذَا دَخَلْتُمَا الْمَسْجِدَ فَهُوَ الرَّجُلُ الْجَالِسُ مَعَ الْعَبَّاسِ)

E-E04-6E2B - Mescide girdik, Abbâs oturuyordu, Resûlullah (s.a.s.) da yanında oturuyordu (قَالَ فَدَخَلْنَا الْمَسْجِدَ فَإِذَا الْعَبَّاسُ جَالِسٌ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَعَهُ جَالِسٌ)

E-E04-6E2C - Onlara selam verdik ve yanlarına oturduk (فَسَلَّمْنَا، ثُمَّ جَلَسْنَا إِلَيْهِ)

E-E04-6E2D - Sonra Resûlullah (s.a.s.) Abbâs'a: “Ey Ebü'l-Fadl, bu iki adamı tanıyor musun?” dedi. (فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِلْعَبَّاسِ هَلْ تَعْرِفُ هَذَيْنِ الرَّجُلَيْنِ يَا أَبَا الْفَضْلِ)

E-E04-6E2E - Abbâs: “Evet, bu Berâ b. Ma'rûr, kavminin lideridir, bu da Kâ'b b. Mâlik'tir” dedi. (قَالَ: نَعَمْ هَذَا الْبَرَاءُ بْنُ مَعْرُورٍ سَيِّدُ قَوْمِهِ وَهَذَا كَعْبُ بْنُ مَالِكٍ)

E-E04-6E2F - Kâ'b: “Vallahi, Resûlullah'ın (s.a.s.): ‘Şair mi?’ dediğini unutmam.” dedi. (قَالَ قَوْلَ اللَّهِ مَا أَتَسَى قَوْلَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الشَّاعِرُ)

E-E04-6E30 - Abbâs: “Evet,” dedi. (قَالَ: نَعَمْ)

⁸⁴ İbn Hibbân, *es-Sahîh*, XV, 471.

E-E04-6E31 - Bunun üzerine Berâ b. Ma'rûr: "Ey Allah'ın Nebîsi! Bu yolculuğumda İslâm'a hidayet edildim ve Kâbe'yi arkamda bırakmamaya karar vererek ona doğru namaz kıldım. Ancak arkadaşlarım bana bu konuda muhalefet etti ve içime bu konuda bir şüphe düştü. Ne buyurursunuz ey Allah'ın Resûlü?" dedi. (فَقَالَ الْبَرَاءُ بْنُ مَعْرُورٍ يَا نَبِيَّ اللَّهِ إِنِّي خَرَجْتُ فِي سَفَرِي هَذَا وَهَدَانِي اللَّهُ لِلْإِسْلَامِ فَرَأَيْتُ أَنْ لَا أَجْعَلَ هَذِهِ النَّبِيَّةَ مِنِّي بَظَهْرٍ فَصَلَّيْتُ إِلَيْهَا وَقَدْ خَالَفَنِي أَصْحَابِي فِي ذَلِكَ حَتَّى وَقَعَ فِي نَفْسِي مِنْ ذَلِكَ شَيْءٌ فَمَازَا تَرَى يَا رَسُولَ اللَّهِ)

E-E04-6E32 - Resûlullah (s.a.s.) şöyle dedi: "Sen zaten bir kible üzere idin. Keşke onda kalmaya sabretseydin" (قَالَ لَقَدْ كُنْتُ عَلَى قِبْلَةٍ لَوْ صَبَرْتُ عَلَيْهَا)

E-E04-6E33 - Kâ'b devam etti: "Bunun üzerine Berâ b. Ma'rûr, Resûlullah'ın (s.a.s.) kiblesine döndü ve bizimle birlikte Şam'a doğru namaz kılmaya başladı." (قَالَ فَرَجَعَ الْبَرَاءُ إِلَى قِبْلَةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَصَلَّى مَعَنَا إِلَى الشَّامِ)

E-E04-6E34 - Kâ'b: "Ailesi, onun ölünceye kadar Kâbe'ye doğru namaz kıldığını iddia ettiler, ancak bu onların dediği gibi değildi. Biz onu onlardan daha iyi biliyorduk." dedi. (قَالَ وَأَهْلُهُ يَزْعُمُونَ أَنَّهُ صَلَّى إِلَى الْكُعْبَةِ حَتَّى مَاتَ وَلَيْسَ ذَلِكَ كَمَا قَالُوا نَحْنُ أَعْلَمُ بِهِ مِنْهُمْ)

E-E04-6E35 - Sonra hacca çıktık ve Teşrik günlerinin ortasında Resûlullah (s.a.s.) ile Akabe'de buluşmak için sözleştik. (قَالَ وَخَرَجْنَا إِلَى الْحَجِّ فَوَاعَدْنَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعَقَبَةَ مِنْ أَوْسَطِ أَيَّامِ التَّشْرِيقِ)

E-E04-F3DB - Kâ'b şöyle aktardı: "Hac ibadetimizi tamamladığımızda, Resûlullah'ın (s.a.s.) bizimle buluşmak üzere sözleştiği gece geldi." (فَلَمَّا فَرَعْنَا مِنَ الْحَجِّ وَكَانَتِ اللَّيْلَةُ الَّتِي وَعَدَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) (وَسَلَّمَ)

E-E04-F3DC - Kâ'b şöyle dedi: "O gece kavmimizle birlikte çadırlarımızda uyuduk. Gecenin üçte biri geçince, Resûlullah (s.a.s.) ile buluşmak üzere sessizce, bıldırcınların gizlice hareket etmesi gibi çadırlarımızdan çıktık. Akabe'deki vadide toplandık." (قَالَ فَبَيْنَمَا تِلْكَ اللَّيْلَةُ مَعَ قَوْمِنَا فِي رَحَالِنَا حَتَّى إِذَا مَضَى ثُلُثُ اللَّيْلِ خَرَجْنَا مِنْ رَحَالِنَا لِمِيعَادِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَتَسَلَّلُ مُسْتَخْفِينَ نَسَلُّ الْقَطَا حَتَّى اجْتَمَعْنَا فِي الشَّعْبِ عِنْدَ الْعَقَبَةِ)

E-3CB-F3D8 - Kâ'b dedi ki: "Resûlullah'ın (s.a.s.) elini tutarak biât eden ilk kişi Berâ b. Ma'rûr oldu, ardından diğerleri biât etti." (كَانَ أَوَّلُ مَنْ ضَرَبَ عَلَى يَدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْبَرَاءُ بْنُ مَعْرُورٍ، ثُمَّ بَايَعَ بَعْدُ) [2] (الْقَوْمِ)

E-3D3-F3D9 - Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: "Bana, aranızdan kavimlerinin liderleri olacak on iki nakîb çıkarın." (قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَخْرِجُوا إِلَيَّ مِنْكُمْ اثْنَيْ عَشَرَ نَقِيبًا يَكُونُونَ عَلَيَّ قَوْمَهُمْ)

E-3D3-F3DA - Onlar, dokuzu Hazrec'den ve üçü Evs'ten olmak üzere içlerinden on iki nakîb seçtiler. (فَأَخْرَجُوا مِنْهُمْ اثْنَيْ عَشَرَ نَقِيبًا مِنْهُمْ تِسْعَةٌ مِنَ الْخَزْرَجِ وَثَلَاثَةٌ مِنَ الْأَوْسِ)

E-E49-6E4A - Zührî dedi ki: "Bize ulaştığına göre, Ensâr, hacda Resûlullah'la karşılaştı. Bu hacın ardından Resûlullah (s.a.s.) Rebîülevvel ayında Medine'ye hicret etti." (:) (بَلَعْنَا أَنْ الْأَنْصَارِ وَافُوا) رسول الله صلى الله عليه وسلم في الحجة التي خرج بعدها رسول الله صلى الله عليه وسلم في شهر ربيع الأول مهاجراً إلى المدينة)

E-E48-6E4B - Bu hac mevsiminde, Ensârdan yetmiş kişi Resûlullah (s.a.s.) ile buluşmak üzere geldiler. (، فَوَافُوا تِلْكَ الْحِجَّةَ - سَبْعُونَ رَجُلًا مِنْهُمْ)

E-E48-6E4C - Onlar, Akabe yakınındaki vadide, Minâ'da bir araya geldiler. (قَدْ اجْتَمَعُوا فِي الشَّعْبِ الَّذِي عِنْدَ عُقْبَةَ وَمْنَى)

E-E48-6E4D - Bunun üzerine, Resûlullah (s.a.s.), içlerinden on iki nakîb seçti. (فَانْتَقَبَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْهُمْ اثْنَيْ عَشَرَ نَقِيبًا)

E-E48-6E4E - O gece Ensâr arasında, Benî Seleme'den Berâ b. Ma'rûr da bulunuyordu. (وَفِي الْأَنْصَارِ لَيْلَتُنِي: الْبَرَاءُ بْنُ مَعْرُورٍ - مِنْ بَنِي سَلَمَةَ)

E-E49-6E4F - Berâ b. Ma'rûr, hayatta iken Kâbe'ye doğru yönelen ilk kişiydi ve vefat ettiğinde de kabrinin Kâbe'ye doğru yönlendirilmesini vasiyet eden ilk kişi oldu. [من] (والبراء أول من استقبل القبلة من الأحياء، وأول من أمر بقبوره أن يدفن عليها ميتاً)

E-E49-6E50 - Ensârdan Müslüman olanlar, Akabe'de Resûlullah (s.a.s.) ile buluşmadan önce Berâ b. Ma'rûr'u İslâm'a davet etmişlerdi. (كان من أسلم من الأنصار يدعونه إلى الإسلام من قبل أن يلقي رسول الله صلى الله عليه وسلم بالعقبة)

E-E49-6E51 - Bunun üzerine [Berâ b. Ma'rûr] Müslüman oldu. (فأسلم)

E-E49-6E52 - [Berâ b. Ma'rûr] onlara şöyle dedi: “İslâm'dan bahsettiğiniz her şeyi gönül rahatlığıyla kabul ediyor ve biliyorum. Ancak nefsim Kâbe'den başka bir kibleye yönelmeye razı olmuyor.” (وقال لهم: لستم تذكرون من الإسلام شيئاً إلا وأنا مطمئن إليه به عارف، غير أن نفسي لا تطمئن [إلى] غير قبلة البيت)

E-E49-6E53 - Onlar da ona şöyle dediler: “Beytü'l-Makdis'e yönel ve Resûlullah'ın (s.a.s.) kiblesine doğru namaz kıl.” (فقالوا له: استقبل بيت المقدس فصل [إلى] قبلة رسول الله صلى الله عليه وسلم)

E-E49-6E54 - O [Berâ b. Ma'rûr] da şöyle dedi: “Vallahi, onunla [Resûlullah ile] buluşuncaya kadar asla [Beytü'l-Makdis'e] doğru namaz kılmam.” (فقال: والله لا أصلي قبلها أبداً حتى ألقاه)

E-E49-6E55 - Böylece kible konusunda onlara muhalefet etti. (فخالفهم في القبلة)

E-E49-6E56 - Böylece o, Kâbe'ye doğru namaz kılmaya devam ederken, Resûlullah (s.a.s.) ise Beytü'l-Makdis'e doğru namaz kılmaktaydı. (فطفق يصلي قبل البيت ورسول الله صلى الله عليه وسلم يصلي قبل بيت المقدس)

E-E49-6E57 - [Berâ b. Ma'rûr] Akabe gecesini Resûlullah (s.a.s.) ile buluştuğunda, arkadaşlarından bazıları şöyle dediler: “Ey Resûlullah, bu, sana bahsettiğimiz arkadaşımızdır. O, bizim en beğendiğimiz kişidir, ancak kible konusunda bize muhalefet ediyor.” (حتى إذا لقي رسول الله عليه وسلم ليلة العقبة قال بعض أصحابه: يا رسول الله، هذا صاحبنا الذي ذكرنا لك، وهو أعجبنا عندنا إلا ما يخالفنا من القبلة)

E-E49-6E58 - Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: “Hayır, bugün kible Beytü'l-Makdis'e doğrudur.” (فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم: فلا، إن القبلة اليوم قبل بيت المقدس)

E-E49-6E59 - Berâ b. Ma'rûr bunu duyunca Beytü'l-Makdis'e yöneldi ve Medine'ye varıncaya kadar bu şekilde namaz kıldı. (فلما سمع بذلك البراء بن معرور استقبل بيت المقدس حتى قدم المدينة)

E-E49-6E5A – Medine'ye vardıktan sonra, vefatına sebep olan hastalığa yakalandı. (فاشتكى بعدما قدم المدينة وجعه الذي توفي فيه)

E-E49-6E5B - Vefatı yaklaştığında [Berâ b. Ma'rûr] şöyle dedi: “Vallahi, beni sadece Kâbe'ye doğru defnedin.” (فلما حضرته الوفاة، قال: لا والله لا تدفوني إلا على قبله البيت)

E-E49-6E5C - Bu nedenle, hayatta iken Kâbe'ye doğru yönelen ilk kişi olduğu gibi, vefat ettiğinde de Kâbe'ye doğru defnedilen ilk kişi oldu. (فكان أول من استقبل القبلة حياً، وأول من استقبلها ميتاً)

E-E49-6E5D - Resûlullah (s.a.s.) Medine'ye geldiğinde, Ensâra Berâ b. Ma'rûr hakkında sordu: “Takdir-âmiz kişi ne yaptı?” (فلما قدم رسول الله صلى الله عليه وسلم المدينة سأل الأنصار عنه: ما فعل المعجب)

E-E49-6E5E - Onlar da dediler ki: “Ey Resûlullah, o vefat etti.” (فقالوا: توفي يا رسول الله)

E-E49-6E5F - Resûlullah (s.a.s.), on altı ay boyunca Beytü'l-Makdis'e yöneldi, ardından Cemâziyelevvel ayında kible Kâbe'ye çevrildi. (فلبث رسول الله صلى الله عليه وسلم ستة عشر شهراً، ثم صرفت القبلة إلى البيت في جمادى الأولى)

E-E49-6E60 - Ensârın gözünde en değerli mescidler, hem Beytü'l-Makdis'e hem de Kâbe'ye doğru namaz kılınmış olan mescidlerdir. (وأفضل مساجد الأنصار في أنفسهم كل مسجد صليت فيه القبلتان جميعاً)

E-E71-6E74 - Berâ b. Ma'rûr, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) kibleye yöneltilmesinden önce, hem hayatta hem de vefat ettikten sonra Kâbe'ye yönelen ilk kişidir. (كان البراء بن معرور أول من استقبل القبلة حياً وميتاً قبل أن يوجهها رسول الله صلى الله عليه وسلم)

E-E72-6E75 – “Bu haber Resûlullah'a ulaştı.” (فبلغ ذلك رسول)

E-E73-6E76 - Bu durum Resûlullah'a (s.a.s.) haber verildi. (فأخبر به النبي صلى الله عليه وسلم)

E-E71-6E77 - Resûlullah (s.a.s.), ona Beytü'l-Makdis'e yönelmesini emretti. (فأمره النبي صلى الله عليه وسلم أن يستقبل بيت المقدس)

E-E72-6E78 - O günlerde Resûlullah (s.a.s.), Mekke'de bulunmakta olup Beytü'l-Makdis'e yönelmişti. (ورسول الله يومئذ مستقبل بيت المقدس وهو بمكة)

E-E73-6E79 - Ona [Berâ b. Ma'rûr'a], Beytü'l-Makdis'e doğru namaz kılması için haber gönderdi. («فأرسل إليه أن يصلي نحو بيت المقدس»)

E-E71-6E7A - Berâ b. Ma'rûr, Nebî'ye (a.s.) itaat etti. (فأطاع البراء النبي عليه السلام)

E-E71-6E7B - Ölümü yaklaştığında, ailesine onu Mescid-i Haram'a doğru çevirmelerini emretti. (حتى إذا حضرته الوفاة أمر أهله أن يوجهوه إلى المسجد الحرام)

E-E71-6E7C - Nebî (a.s.) Medine'ye hicret ettiğinde, on altı ay boyunca Beytü'l-Makdis'e doğru namaz kıldı, ardından kible Kâbe'ye çevrildi. (قَلَمَا قَدِمَ النَّبِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ مُهَاجِرًا صَلَّى إِلَى بَيْتِ الْمَقْدِسِ سِتَّةَ عَشَرَ شَهْرًا، ثُمَّ صُرِفَتْ الْقِبْلَةُ نَحْوَ الْكَعْبَةِ.)

E-E89-6E8B - İbn Şihâb'dan nakledildiğine göre, Ensârdan ve Benî Seleme kabilesine mensup olan, Akabe'de bulunanlardan biri de Berâ b. Ma'rûr'dur. (عَنِ ابْنِ شِهَابٍ : فِيمَنْ شَهِدَ الْعُقْبَةَ مِنَ الْأَنْصَارِ ، ثُمَّ مِنْ بَنِي سَلَمَةَ الْبَرَاءُ بْنُ مَعْرُورٍ)

E-E89-6E8C - O [Berâ b. Ma'rûr], malının üçte birini vasiyet eden ilk kişidir (وَهُوَ أَوَّلُ مَنْ أَوْصَى بِثُلُثٍ مَالِهِ)

E-E89-6E8D - [Berâ b. Ma'rûr] Kendi memleketindeyken Kâbe'ye yöneldi. (وَأَسْتَقْبَلَ الْكَعْبَةَ وَهُوَ بِلَادِهِ)

E-E89-6E8E - O, bir nakîb idi. (وَكَانَ نَكِيبًا)

E-E8A-6E8F - Urve'den nakledildiğine göre, Akabe'ye katılan isimler arasında, Akabe'de Resûlullah'a (s.a.s.) bîat eden Ensâr arasında, Benî Seleme kabilesinden Berâ b. Ma'rûr da yer almaktadır. (عَنْ عُرْوَةَ : فِي تَسْمِيَةِ أَصْحَابِ الْعُقْبَةِ الَّذِينَ بَايَعُوا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْعُقْبَةِ مِنَ الْأَنْصَارِ ، ثُمَّ مِنْ بَنِي سَلَمَةَ بْنِ يَزِيدَ بْنِ جُثَمِ الْبَرَاءُ بْنُ مَعْرُورٍ بْنُ صَخْرٍ بْنِ خُثَاءٍ)

E-E8A-6E90 - O, bir nakîb idi. (وَهُوَ نَكِيبٌ)

E-E8A-6E91 - O [Berâ b. Ma'rûr], malının üçte birini vasiyet eden ilk kişidir (وَهُوَ أَوَّلُ مَنْ أَوْصَى بِثُلُثٍ مَالِهِ)

E-E8A-6E92 - Resûlullah (s.a.s.) bu vasiyeti onayladı (فَأَجَازَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)

E-E94-6E95 - İbn Kâ'b b. Mâlik'ten nakledildiğine göre, Berâ b. Ma'rûr vefat ederken kabrine konulduğunda Kâbe'ye doğru yöneltilmesini vasiyet etti. (عَنْ ابْنِ كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: أَوْصَى الْبَرَاءُ بْنُ مَعْرُورٍ عِنْدَ الْمَوْتِ أَنْ يُوجَّهَ إِذَا وُضِعَ فِي قَبْرِهِ إِلَى الْكَعْبَةِ)

E-E94-6E96 - Resûlullah (s.a.s.), onun vefatından kısa bir süre sonra Medine'ye geldi ve onun için cenaze namazı kıldı. (وَقَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعْدَ مَوْتِهِ بَيْسِيرٍ وَصَلَّى عَلَيْهِ)

E-E97-6E98 - Muttalib b. Abdullah'tan nakledildiğine göre, Berâ b. Ma'rûr malının üçte biriyle vasiyet eden ilk kişidir. (عَنِ الْمُطَّلِبِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: الْبَرَاءُ أَوَّلُ مَنْ أَوْصَى بِثُلُثٍ مَالِهِ)

E-E97-6E99 - Resûlullah (s.a.s.) bu vasiyeti onayladı. (فَأَجَازَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)

E-E9C-6E9D - İbn Abbâs'tan rivâyet edildiğine göre, Kâbe'ye doğru ilk namaz kılan Berâ b. Ma'rûr'dur. (وَرَوَى عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ: إِنَّ أَوَّلَ مَنْ صَلَّى إِلَى الْكَعْبَةِ)

E-E9C-6E9E - Malının üçte biriyle vasiyet eden ilk kişi Berâ b. Ma'rûr'dur. (وَأَوْصَى بِثُلُثٍ مَالِهِ)

E-E9C-6E9F - Kabrinde Kâbe'ye yöneltilmesini emreden ilk kişi Berâ b. Ma'rûr'dur. (وَأَمَرَ أَنْ يُوجَّهَ إِلَى الْكَعْبَةِ الْبَرَاءُ بْنُ مَعْرُورٍ)

E-E9C-6EA3 - [Berâ b. Ma'rûr'un] oğlu, Resûlullah (s.a.s.) ile birlikte zehirli koyundan yiyen ve bu sebeple vefat eden Bişr b. Berâ'dır. مِنَ الشَّاةِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - وَابْنُهُ بِشْرُ بْنُ الْبَرَاءِ الَّذِي أَكَلَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - مِنْ الشَّاةِ (، وَابْنُهُ بِشْرُ بْنُ الْبَرَاءِ الَّذِي أَكَلَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - مِنَ الشَّاةِ) (المُسْمُومَةُ فَمَاتَ)

E-EAA-6EAB - İshâk b. Hârîce, babasından naklederek şöyle dedi: “Kible çevrildiği gün Ümmü Bişr, ‘Ey Resûlullah, işte bu Berâ b. Ma'rûr'un kabri' dedi.” (حَدَّثَنِي إِسْحَاقُ بْنُ خَارِجَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: لَمَّا صُرِفَتْ الْقِبْلَةُ يَوْمَ صُرِفَتْ، قَالَتْ أُمُّ بَشْرٍ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، هَذَا قَبْرُ الْبَرَاءِ)

E-EAA-6EAC - Resûlullah (s.a.s.), sahâbîleriyle birlikte Berâ b. Ma'rûr'un kabrinde cenaze namazı için tekbir getirdi. (فَكَبَّرَ عَلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي أَصْحَابِهِ)

▪ Zaman İfadeleri

Z-E06-6E39 - Ensârın, Hz. Peygamber ile (s.a.s.) gelecek yıl Mekke'de yeniden buluşmak üzere anlaşıma yaptıkları zaman⁸⁵ (أَنَّهُمْ وَاوَدُوا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَلْقَوْهُ مِنَ الْعَامِ الْمُقْبِلِ بِمَكَّةَ فِيمَنْ تَبِعَهُمْ مِنْ قَوْمِهِمْ)

Z-E04-6E3A - Ensârın, gelecek yıl Hz. Peygamber (s.a.s.) ile görüşmek üzere yola çıktıkları zaman (قَالَ خَرَجْنَا فِي حُجَّاجٍ قَوْمَنَا مِنَ الْمُشْرِكِينَ)

Z-E04-6E3B - Berâ b. Ma'rûr ve Kâ'b b. Mâlik'in Hz. Peygamber'le buluştukları zaman (وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مَعَهُ جَالِسٌ فَسَلَّمْنَا)

Z-E04-6E3C - Hac görevini tamamladığımızda ve Resûlullah (s.a.s.) ile [Akabe'de] buluşmak üzere sözleştiğimiz gece geldiğinde (فَلَمَّا فَرَعْنَا مِنَ الْحَجِّ وَكَانَتِ اللَّيْلَةُ الَّتِي وَعَدَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)

Z-E48-6E61 - Ensârın Resûlullah (s.a.s.) ile buluşmak için yetmiş kişilik bir grup halinde hac mevsiminde gelmeleri ve bu haccın ardından Hz. Peygamber'in Rebîülevvel ayında Medine'ye hicret etmesi (أَنَّ الْأَنْصَارَ وَافُوا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَجَّتِهِ - الَّتِي خَرَجَ بَعْدَهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي شَهْرِ رَبِيعٍ اأَوَّلِ مُهَاجِرًا إِلَى الْمَدِينَةِ، فَوَافُوا تِلْكَ الْحَجَّةَ - سَبْعُونَ رَجُلًا مِنْهُمْ)

Z-E48-6E62 - Ensârın Akabe'de bir araya geldikleri ve Resûlullah (s.a.s.), içlerinden on iki nakîb seçtiği zaman (قَدْ اجْتَمَعُوا فِي الشَّعْبِ الَّذِي عِنْدَ عُقْبَةَ وَمَنَى، فَانْتَقَبَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْهُمْ اثْنَيْ عَشَرَ نَقِيبًا)

Z-E49-6E63 - Berâ b. Ma'rûr'un hayatta iken Kâbe'ye yöneldiği zaman (وَالْبَرَاءُ أَوَّلُ مَنْ اسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ) (من [الأحياء])

Z-E49-6E64 - Ensârın, Berâ b. Ma'rûr'u İslâm'a davet etmeleri ve onun Müslüman olması, Akabe'de buluşmadan önceki zaman diliminde gerçekleşmiştir. (كَانَ مَنْ أَسْلَمَ مِنَ الْأَنْصَارِ يَدْعُونَهُ إِلَى الْإِسْلَامِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَلْقَى رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْعُقْبَةِ، فَأَسْلَمَ)

Z-E49-6E65 - Berâ b. Ma'rûr ve arkadaşlarının arasında kible konusunda fikir ayrılığı yaşandığı zaman (، فَقَالُوا لَهُ: اسْتَقْبَلْ بَيْتَ الْمَقْدَسِ فَصَلِّ [إِلَى] قِبْلَةَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ، فَقَالَ: وَاللَّهِ لَا أَصْلِي قِبْلَهَا أَبَدًا حَتَّى أَلْقَاهُ)

⁸⁵ Ebû Aḥmed el-Ḥâkim, *el-Esâmî ve'l-Kunâ*, II, 5.

Z-E49-6E66 - Berâ b. Ma'rûr ve arkadaşlarının, Hz. Peygamber (s.a.s.) ile Akabe'de karşılaştıkları ve Berâ b. Ma'rûr'un kible konusundaki muhalefetini dile getirdikleri zaman (حتى إذا لقي رسول الله عليه وسلم ليلة العقبة قال بعض أصحابه: يا رسول الله، هذا صاحبنا الذي ذكرنا لك، وهو أعجبنا عندنا إلا ما يخالفنا من القبلة)

Z-E04-03B7 - Teşrik günlerinin ortası (أَوْسَطُ أَيَّامِ التَّشْرِيقِ)

Z-E04-F3DD - Ensârın Hz. Peygamber'le Akabe'de buluştukları zaman (فَلَمَّا فَرَّغْنَا مِنَ الْحَجِّ وَكَانَتِ اللَّيْلَةُ الَّتِي وَعَدْنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)

Z-3CB-F3DE - Berâ b. Ma'rûr'un Hz. Peygamber'e bîat ettiği zaman (كَانَ أَوَّلُ مَنْ ضَرَبَ عَلَى يَدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْبَرَاءُ بْنُ مَعْرُورٍ)

Z-3D3-F3DF - Ensârın kendi aralarından nakîbleri seçtikleri zaman (قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَخْرَجُوا إِلَيَّ مِنْكُمْ اثْنَيْ عَشَرَ نَقِيبًا يَكُونُونَ عَلَى قَوْمِهِمْ فَأَخْرَجُوا مِنْهُمْ اثْنَيْ عَشَرَ نَقِيبًا)

Z-E49-6E67 – Berâ b. Ma'rûr'un Medine'ye geldiği zaman (حتى قدم المدينة)

Z-E49-6E68 – Berâ b. Ma'rûr'un vefat ettiği zaman (فلما حضرته الوفاة،)

Z-E49-6E69 - Hz. Peygamber'in Medine'ye geldiği ve Berâ b. Ma'rûr'u sorduğu zaman (فلما قدم رسول الله صلى الله عليه وسلم المدينة سأل الأنصار عنه: ما فعل المعجب)

Z-E49-6E6A - Hz. Peygamber'in Medine'ye gelişinden 16 ay sonra, Cemâziyelevvel ayında kıblenin Kâbe'ye doğru değiştirilmesi (فلبث رسول الله صلى الله عليه وسلم ستة عشر شهراً، ثم صرفت القبلة إلى البيت في جمادى الأولى)

Z-E71-6E7D - Berâ b. Mamûr'un hayatta iken ilk kişi olarak Kâbe'ye yöneldiği zaman (كان البراء بن معرور أول من استقبل القبلة حياً)

Z-E71-6E7E – Resûlullah'ın (s.a.s.), ona Beytü'l-Makdis'e yönelmesini emrettiği zaman (فَأَمَرَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَسْتَقْبِلَ بَيْتَ الْمَقْدِسِ)

Z-E71-6E7F - Berâ b. Ma'rûr'un Hz. Peygamber'in emrine itaat ettiği zaman (بِمَكَّةَ فَأَطَاعَ الْبَرَاءُ النَّبِيَّ عَلَيْهِ السَّلَامُ)

Z-E72-6E80 – Berâ b. Ma'rûr'a bu emir verildiğinde, Resûlullah (s.a.s.) Mekke'de olup Beytü'l-Makdis'e yönelmişti. (ورسول الله يومئذ مستقبل بيت المقدس وهو بمكة)

Z-E71-6E81 - Nebî (a.s.) Medine'ye hicret ettiğinde, on altı ay boyunca Beytü'l-Makdis'e doğru namaz kıldı, ardından kible Kâbe'ye çevrildi. (فَلَمَّا قَدِمَ النَّبِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ مُهَاجِرًا صَلَّى إِلَى بَيْتِ الْمَقْدِسِ سِتَّةَ عَشَرَ شَهْرًا، ثُمَّ صُرِفَتْ الْقِبْلَةُ نَحْوَ الْكَعْبَةِ.)

Z-E94-6EA1 - Resûlullah (s.a.s.), onun [Berâ b. Ma'rûr'un] vefatından kısa bir süre sonra geldi (وَقَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعْدَ مَوْتِهِ بَيْسِيرٍ)

Z-E94-6EA2 - Hz. Peygamber'in Berâ b. Ma'rûr için cenaze namaz kıldığı zaman (وَصَلَّى عَلَيْهِ)

Z-EAA-6EAD - Ümmü Bişr, kiblenin çevrildiği gün Hz. Peygamber'e (s.a.s.) Berâ b. Ma'rûr'un kabrini gösterdi. (لَمَّا صُرِفَتِ الْقِبْلَةُ يَوْمَ صُرِفَتْ)

Z-EAA-6EAE - Ümmü Bişr kabrini gösterince, Resûlullah (s.a.s.) cenaze namazı için tekbir getirdi. (فَكَثَّرَ عَلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي أَصْحَابِهِ)

▪ Mekân İfadeleri

M-E04-6E3D - Berâ b. Ma'rûr'un, Kâbe'ye doğru namaz kılma konusundaki görüşünü Medine'den ayrıldıklarında dile getirmesi (فَلَمَّا تَوَجَّهْنَا لِسَفَرِنَا وَخَرَجْنَا مِنَ الْمَدِينَةِ قَالَ الْبَرَاءُ لَنَا)

M-E06-6E3E - Berâ b. Ma'rûr'un, Kâbe'ye doğru namaz kılma konusundaki görüşünü Beydâ'nın dışına çıktıklarında dile getirmesi⁸⁶ (حَتَّى إِذَا كُنَّا بِظَاهِرِ النَّيْدَاءِ قَالَ الْبَرَاءُ بْنُ مَعْرُورٍ)

M-E07-6E3F - Bathâ'da, Hz. Peygamber'i tarif eden Mekkeli bir kişiyle karşılaşmaları (حَتَّى إِذَا كُنَّا بِالْبَطْحَاءِ، لَقِينَا رَجُلًا)

M-E04-02F2 - Mescid (فَإِذَا دَخَلْنَا الْمَسْجِدَ)

M-E04-0307 - Mekke (فَقِيمْنَا مَكَّةَ)

M-E04-0395 - Akabe'deki vadi (فِي الشَّيْبِ عَنْدَ الْعَقْبَةِ)

M-E48-6E6B - Ensâr, Hz. Peygamber'le Akabe'de buluştu (قَدْ اجْتَمَعُوا فِي الشَّيْبِ الَّذِي عَنْدَ عُقْبَةٍ وَمَنَى)

M-E49-6E6C - Ensârın, Akabe'de Hz. Peygamber'e Berâ b. Ma'rûr'un muhalefetini haber vermeleri (حَتَّى إِذَا لَقِيَ رَسُولُ اللَّهِ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةَ الْعَقْبَةِ قَالَ بَعْضُ أَصْحَابِهِ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، هَذَا صَاحِبُنَا الَّذِي ذَكَرْنَا لَكَ)

M-E49-A8E6 - Medine (الْمَدِينَةِ)

M-E71-6E82 - Berâ b. Ma'rûr'un yaptıkları hakkında haber verildiğinde, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) Mekke'de bulunması (وَالنَّبِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ يَوْمَئِذٍ بِمَكَّةَ)

M-E72-6E83 - Hz. Peygamber'in Medine'ye gelmesi (فَلَمَّا قَدِمَ الْمَدِينَةَ)

M-E89-6EA0 - [Berâ b. Ma'rûr] Kendi memleketindeyken Kâbe'ye yöneldi. (وَأَسْتَقْبَلَ الْكُعْبَةَ وَهُوَ بِلَادِهِ)

M-EAA-6EAF - Kiblenin değişiminin gerçekleştiği mekân (لَمَّا صُرِفَتِ الْقِبْلَةُ)

M-EAA-6EB0 - Berâ b. Ma'rûr'un kabri (هَذَا قَبْرُ الْبَرَاءِ)

▪ Nesne İfadeleri

N-E04-6E40 - Kâ'b b. Mâlik (كَعْبُ بْنُ مَالِكٍ)

N-E04-6E41 - Resûlullah (s.a.s.) (رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)

⁸⁶ Ebû Aḥmed el-Ḥâkim, *el-Esâmî ve'l-Kunâ*, II, 5.

N-E04-6E43 - Berâ b. Ma'rûr (البراء بن معرور)

N-E04-6E44 – Ma'bed'in kardeşi (قال أخي)

N-E04-6E45 – Mekkeli Adam (رجل من أهل مكة)

N-E04-6E46 - Abbâs b. Abdülmuttalib (العباس بن عبد المطلب)

N-E49-6E6F - Hz. Peygamber (رسول الله صلى الله عليه)

N-E49-6E70 - Berâ b. Ma'rûr (البراء بن معرور)

N-E71-6E85 - Berâ b. Ma'rûr (كان البراء بن معرور أول من استقبل القبلة حيًا)

N-E71-6E86 - Resûlullah (s.a.s.), (قبل أن يوجهها رسول الله صلى الله عليه وسلم)

N-EAA-6EB1 - Ümmü Bişr (يوم صرقت, قالت أم بشر)

N-EAA-6EB2 - Resûlullah (s.a.s.) (رسول الله)

N-EAA-6EB3 - Berâ b. Ma'rûr (البراء)

▪ Grup İfadeleri

G-E04-6E42 – “Kavmimizin müşrik hacıları” (حجاج قومنا من المشركين)

G-E49-6E6D - Ensâr (لأنصار)

G-E49-6E6E - Bazı arkadaşları (بعض أصحابه)

G-E72-6E84 - Hz. Peygamber'e Berâ b. Ma'rûr'un yaptıkları konusunda haber verenler (فبلغ ذلك رسول الله)

G-E71-6E87 – Berâ b. Ma'rûr'un ailesi (أمر أهله أن يوجهوه)

G-EAA-6EB4 - Hz. Peygamber'in ashâbı (في أصحابه)

Kaynaklar

Alıntılar

☞ [F3B4] İbn Sa'd, *eṭ-Tabakât*, IV, 6.

4694- أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ، قَالَ: حَدَّثَنِي عَبْدُ اللَّهِ بْنُ يَزِيدَ الْهَذَلِيُّ، عَنْ أَبِي الْبَدَاحِ بْنِ عَاصِمٍ بْنِ عَدِيٍّ (1)، عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوِيْمٍ بْنِ سَاعِدَةَ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: لَمَّا قَدِمْنَا مَكَّةَ، قَالَ لِي سَعْدُ بْنُ خَبِيْمَةَ، وَمَعْنُ بْنُ عَدِيٍّ، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ جُبَيْرٍ: يَا عَوِيْمُ، انْطَلِقْ بِنَا حَتَّى نَأْتِيَ رَسُوْلَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَتُسَلِّمْ عَلَيْهِ، فَإِنَّا لَمْ نَرَهُ قَطُّ وَقَدْ آمَنَّا بِهِ، فَخَرَجْتُ مَعَهُمْ، فَقِيلَ لِي: هُوَ فِي مَنْزِلِ الْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، فَرَحَلْنَا عَلَيْهِ، فَسَلَّمْنَا، وَقُلْنَا لَهُ: مَتَى نَلْتَقِي؟ فَقَالَ الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ: إِنَّ مَعَكُمْ مِنْ قَوْمِكُمْ مَنْ هُوَ مُخَالِفٌ لَكُمْ، فَأَخَفُوا أَمْرَكُمْ حَتَّى يَنْصَدِرَ هَذَا الْحَاجُّ، وَنَلْتَقِي نَحْنُ وَأَنْتُمْ فَتَوْصَحَ لَكُمْ الْأَمْرُ، فَتَدْخُلُونَ عَلَى أَمْرِ بَيِّنٍ، فَوَعَدَهُمْ رَسُوْلُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اللَّيْلَةَ الَّتِي فِي صُبْحِهَا النَّفَرُ الْأَخْرُ أَنْ يَوَافِيَهُمْ أَسْفَلَ الْعَقَبَةِ حَيْثُ الْمَسْجِدُ الْيَوْمَ، وَأَمَرَهُمْ أَنْ لَا يُنْبِئُوهُ نَائِمًا، وَلَا يَنْتَظِرُوا غَائِبًا.

Bu haber, bazı ifade farklılıklarıyla Belâzürî tarafından da nakledilmiştir.⁸⁸

Uveyym b. Sâide'nin aktardığı rivâyet, her ne kadar Berâ b. Ma'rûr'a dair doğrudan bilgi içermese de İbn İshâk yoluyla gelen Kâ'b b. Mâlik'ten nakledilen rivâyetle bazı benzerlikler göstermektedir. İbn İshâk'ın rivâyetinde, Berâ b. Ma'rûr'un Kâbe'ye yönelme meselesini danışmak üzere Hz. Peygamber'i ziyaret ettiği, bu sırada Hz. Peygamber'in Abbâs b. Abdülmuttalib'in yanında bulunduğu ve Akabe'de buluşmak üzere sözleştikleri ifade edilmektedir. Uveyym b. Sâide'nin rivâyetinde de Akabe Biatı öncesinde Hz. Peygamber ile bir görüşme gerçekleştiği ve bu görüşmede Hz. Peygamber'in yine Abbâs b. Abdülmuttalib'in yanında olduğu aktarılmaktadır. Ayrıca, Akabe'de buluşmak üzere sözleştikleri belirtilmektedir. Ancak, Uveyym rivâyetinde Hz. Peygamber'i ziyaret edenlerin Sa'd b. Hayseme, Ma'n b. Adî, Abdullah b. Cübeyr ve Uveyym b. Sâide olduğu ifade edilmiştir. Uveyym b. Sâide'nin aktardığı bu bilgiler, İbn İshâk'ın rivâyetinde yer alan Berâ b. Ma'rûr'un Akabe öncesi bir görüşme gerçekleştirdiğine dair bilgiyi dolaylı olarak desteklemektedir.

İfadeler

▪ Eylem İfadeleri

E-3B4-F3B8 - Üveyym dedi ki: “Mekke'ye vardığımızda, Sa'd b. Hayseme, Ma'n b. Adî ve Abdullah b. Cübeyr bana şöyle dediler: ‘Ey Üveyym, bizimle beraber gel, Resûlullah’a (s.a.s.) gidip ona selam verelim.’” (قَالَ: لَمَّا قَدِمْنَا مَكَّةَ، قَالَ لِي سَعْدُ بْنُ خَبِيْمَةَ، وَمَعْنُ بْنُ عَدِيٍّ، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ جُبَيْرٍ: يَا عَوِيْمُ، انْطَلِقْ بِنَا حَتَّى نَأْتِيَ رَسُوْلَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَتُسَلِّمْ عَلَيْهِ)

E-3B4-F3BA – “Çünkü onu hiç görmedik ama ona iman ettik.” (فَإِنَّا لَمْ نَرَهُ قَطُّ وَقَدْ آمَنَّا بِهِ)

E-3B4-F3BB - Üveyym: “Onlarla birlikte dışarı çıktım, bana ‘O, Abbâs b. Abdülmuttalib’in evinde’ denildi.” (فَخَرَجْتُ مَعَهُمْ، فَقِيلَ لِي: هُوَ فِي مَنْزِلِ الْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ)

E-3B4-F3BC – “Onun yanına gittik, selam verdik ve ona, ‘Ne zaman buluşacağız?’ diye sorduk.” (فَرَحَلْنَا عَلَيْهِ، فَسَلَّمْنَا، وَقُلْنَا لَهُ: مَتَى نَلْتَقِي؟)

⁸⁸ el-Belâzürî, *Ensâbu'l-Eşraf*, I, 253-254.

E-3B4-F3BD - Abbâs b. Abdülmuttalib şöyle dedi: “Kavminizden size muhalif olanlar var, bu yüzden işinizi gizleyin. Hac kalabalığı dağıldığında biz ve siz buluşacağız, durumu size açıklayacağız. Böylece açık bir meseleye girmiş olursunuz.” (فَقَالَ الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ: إِنَّ مَعَكُمْ مِنْ قَوْمِكُمْ مَنْ هُوَ مُخَالِفٌ لَكُمْ، فَأَخْفُوا أَمْرَكُمْ حَتَّى يَتَصَدَّعَ هَذَا الْحَاجُّ، وَنَلْتَقِيَ نَحْنُ وَأَنْتُمْ فَنَوْضِحَ لَكُمْ الْأَمْرَ، فَتَدْخُلُونَ عَلَى أَمْرِ بَيْنٍ)

E-3B4-F3BE - Resûlullah (s.a.s.), hacıların ertesi sabah Mekke’den ayrılacakları gece onlarla Akabe’nin aşağısında, bugün mescidin bulunduğu yerde buluşmayı kararlaştırdı. Onlara, uyuyan birini uyandırmamalarını ve birinin gelmesini beklememelerini emretti. (فَوَعَدَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اللَّيْلَةَ. فَتَدْعُهُمْ فِي صُجْبِهَا النَّفْرُ الْأَجْزُ أَنْ يُوَافِيَهُمْ أَسْفَلَ الْعَقَبَةِ حَيْثُ الْمَسْجِدُ الْيَوْمَ، وَأَمَرَهُمْ أَنْ لَا يُنْبِهُوا نَائِمًا، وَلَا يَنْتَظِرُوا غَائِبًا)

▪ Zaman İfadeleri

Z-3B4-F3E0 - Üveyym ve arkadaşlarının Mekke’ye geldikleri zaman (لَمَّا قَدِمْنَا مَكَّةَ)

Z-3B4-F3E1 - Üveyym ve arkadaşlarının, Hz. Peygamber (s.a.s.) ile selamlaştıkları ve “Ne zaman buluşuruz?” diye sordukları zaman (فَسَلَّمْنَا، وَقُلْنَا لَهُ: مَتَى نَلْتَقِي؟)

▪ Mekân İfadeleri

M-3B4-F3E2 - Mekke (لَمَّا قَدِمْنَا مَكَّةَ)

M-3B4-F3E3 - Abbâs b. Abdülmuttalib’in evi (: هُوَ فِي مَنْزِلِ الْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ)

M-3B4-F3E4 - Akabe’nin aşağısı, bugün mescidin bulunduğu yer (أَنْ يُوَافِيَهُمْ أَسْفَلَ الْعَقَبَةِ حَيْثُ الْمَسْجِدُ الْيَوْمَ)

▪ Nesne İfadeleri

N-3B4-F3E5 - Üveyym b. Sâide (عَوَيْمُ بْنُ سَاعِدَةَ)

N-3B4-F3E6 – Sa’d b. Hayseme (سَعْدُ بْنُ حَيْثَمَةَ)

N-3B4-F3E7 – Ma’n b. Adî (وَمَعْنُ بْنُ عَدِيٍّ)

N-3B4-F3E8 - Abdullah b. Cübeyr (عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جُبَيْرٍ)

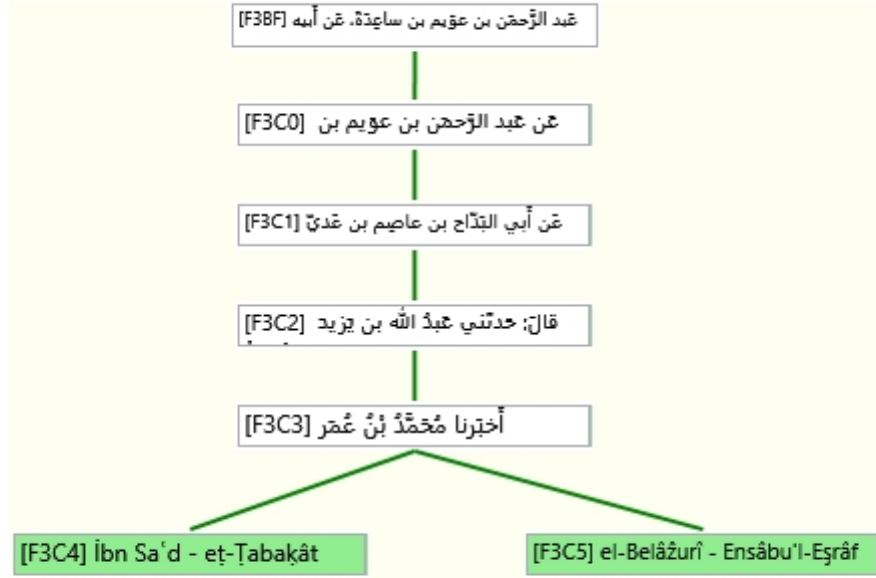
N-3B4-F3E9 - Resûlullah (s.a.s.) (رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ)

N-3B4-F3EA - Abbâs b. Abdülmuttalib (الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ)

▪ Grup İfadeleri

G-3B4-F3EB – Üveyym’in kavmi (مِنْ قَوْمِكُمْ)

Kaynaklar

C. 95F40F Süleymân b. Sühaym Haberi

Tanım: Süleymân b. Sühaym, künyesi Ebû Eyyûb olup Benî Kâ'b b. Huzâa'nın mevlasıdır. Ebû Ca'fer el-Mansûr'un hilâfetine başlarında vefat etmiş olan Süleymân, güvenilir (sika) bir râvi olup kendisinden hadisler nakledilmiştir.

Açıklama: Süleymân b. Sühaym'ın naklettiğine göre, Evs ve Hazrec kabileleri, Akabe gecesini Resûlullah'a (s.a.s.) ilk bîat edenin kim olduğu konusunda tartışmışlardır. Abbâs b. Abdülmuttalib'e sorduklarında, ilk bîat edenin Es'ad b. Zurâre, ardından Berâ b. Ma'rûr ve daha sonra Üseyd b. Hudayr olduğunu belirtmiştir.

Alıntılar

95F40E Alıntısı

☞ [F40E] İbn Sa'd, *eṭ-Tabakât*, IV, 8.

- قال: حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ، قَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو بَكْرِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي سَبْرَةَ، عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ سُهَيْمٍ، قَالَ: تَفَاخَرَتِ الْأَوْسُ وَالْخَزْرَجُ فِيمَنْ ضَرَبَ عَلَى يَدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةَ الْعَقَبَةِ أَوَّلَ النَّاسِ، فَقَالُوا: لَا أَحَدٌ أَعْلَمُ بِهِ مِنَ الْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، فَسَأَلُوا الْعَبَّاسَ فَقَالَ: مَا أَحَدٌ أَعْلَمُ بِهَذَا مِنِّي، أَوَّلُ مَنْ ضَرَبَ عَلَى يَدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ تِلْكَ اللَّيْلَةِ: أَسْعَدُ بْنُ زُرَّارَةَ، ثُمَّ الْبَرَاءُ بْنُ مَعْرُورٍ، ثُمَّ أُسَيْدُ بْنُ الْحَضِيرِ.

İfadeler

▪ Eylem İfadeleri

E-40E-F414 - Süleymân b. Suheym'den nakledildiğine göre, Evs ve Hazrec kabileleri, Akabe gecesinde Resûlullah'ın (s.a.s.) elini ilk tutup bîat eden kişinin kendi kabilelerinden olup olmadığı konusunda birbirlerine karşı övündüler. (عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ سُهَيْمٍ، قَالَ: تَفَاخَرَتِ الْأَوْسُ وَالْخَزْرَجُ فِيمَنْ ضَرَبَ عَلَى يَدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةَ الْعَقَبَةِ أَوَّلَ النَّاسِ)

E-40E-F416 – “Onlar dediler ki: ‘Bu konuda Abbâs b. Abdülmuttalib’den daha bilgili kimse yoktur. ‘Bunun üzerine Abbâs’a sordular.’ (فَقَالُوا: لَا أَحَدٌ أَعْلَمُ بِهِ مِنَ الْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، فَسَأَلُوا الْعَبَّاسَ)

E-40E-F417 - Abbâs şöyle dedi: “Bu konuda benden daha bilgili kimse yoktur. O gece, Resûlullah’ın (s.a.s.) elini ilk tutup bîat eden Es’ad b. Zurâre, ardından Berâ b. Ma’rûr ve sonra da Üseyd b. Hudayr idi.” (فَقَالَ: مَا أَحَدٌ أَعْلَمُ بِهَذَا مِنِّي، أَوَّلُ مَنْ ضَرَبَ عَلَى يَدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ تِلْكَ اللَّيْلَةِ: أَسْعَدُ بْنُ زُرَّارَةَ، ثُمَّ الْبَرَاءُ بْنُ مَعْرُورٍ، ثُمَّ أُسَيْدُ بْنُ الْخَضِيرِ)

▪ Nesne İfadeleri

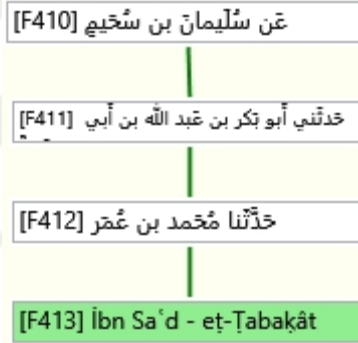
N-40E-F418 - Abbâs b. Abdülmuttalib (الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ)

N-40E-F419 - Berâ b. Ma’rûr (الْبَرَاءُ بْنُ مَعْرُورٍ)

▪ Grup İfadeleri

G-40E-F41A - Evs Ve Hazrec (الْأَوْسُ وَالْخَزْرَجُ)

Kaynaklar

D. 95F3CD Ebû Mes’ûd el-Bedrî Haberi

Tanım: Ebû Mes’ûd el-Bedrî’nin doğum tarihi hakkında net bir bilgi olmamakla birlikte, Câbir b. Abdullah ile yaşıt olduğu ve Hazrec kabilesinin Neccâroğulları koluna mensup olduğu kaynaklarda belirtilmiştir. Bu bilgilere dayanarak, onun hicretten yaklaşık on beş yıl önce, yani 606 yılı civarında Medine’de doğmuş olabileceği öne sürülmektedir. İkinci Akabe Bîatı’nda yer almış ve Uhud Savaşı başta olmak üzere sonraki pek çok gazveye katılmıştır.⁸⁹

Açıklama: İbn Ebû Mes’ûd babasından naklettiği rivâyette, Akabe gecesinde Abbâs b. Abdülmuttalib’in Resûlullah’ın (s.a.s.) elini tutarak sahâbîlerin bîat ettiklerini belirtir. İlk bîat eden kişinin Berâ b. Ma’rûr olduğu vurgulanmıştır. İbn Sa’d ise bu olayı, birleşik isnadlı uzun bir rivâyet içinde aktarır. Bu rivâyetin Belâzürî’deki isnada dayandığı düşünülmektedir. İbn Sa’d’ın rivâyetinde Akabe Bîatı’nda ilk bîat edenin Berâ b. Ma’rûr olduğu, ancak bazı rivâyetlerde bu kişinin Ebû’l-

⁸⁹ Mücteba Uğur, “Ebû Mes’ûd el-Bedrî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, X, 187.

Heysem b. Teyyihân veya Es'ad b. Zurâre olarak da geçtiği ifade edilmektedir. Rivâyetin devamında, Resûlullah (s.a.s.), Akabe Bîatı'nda sahâbîlere Hz. Mûsâ'nın kavminden on iki nakîb seçtiğini hatırlatarak, seçilmeyenlerin üzülmemesini, çünkü nakîbleri Cibrîl'in belirleyeceğini belirtmiştir. Seçilen nakîbler, Hz. İsâ'nın havarileri gibi, diğer sahâbîler adına sorumluluk üstleneceklerini kabul etmişlerdir.

Alıntılar

95F3CC Alıntısı

☞ [F3CC] Belâzürî, *Ensâbu'l-Eşrâf*, I, 253.

582- قَالَ الْوَاقِدِيُّ: وَحَدَّثَنِي ابْنُ أَبِي حَبِيبَةَ [4] ، عَنْ دَاوُدَ بْنِ الْحَصَنِ، عَنْ ابْنِ أَبِي مَسْعُودٍ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: نَظَرْتُ إِلَى الْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ تِلْكَ اللَّيْلَةَ أَخَذًا بِيَدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالْقَوْمُ يَضْرِبُونَ عَلَيْهَا. فَكَانَ أَوَّلُ مَنْ ضَرَبَ الْبَرَاءَ بْنَ مَعْرُورٍ.

95F3D5 Alıntısı

☞ [F3D5] İbn Sa'd, *eş-Tabakât*, I, 189.

فَتَكَلَّمَ الْبَرَاءُ بْنُ مَعْرُورٍ فَأَجَابَ الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ ثُمَّ قَالَ: ابْسُطْ يَدَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَكَانَ أَوَّلُ مَنْ ضَرَبَ عَلَى يَدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْبَرَاءُ بْنُ مَعْرُورٍ، وَيُقَالُ: أَوَّلُ مَنْ ضَرَبَ عَلَى يَدِهِ أَبُو الْهَيْثَمِ بْنِ النَّيْهَانِ، وَيُقَالُ: أَسْعَدُ بْنُ زُرَّارَةَ، ثُمَّ ضَرَبَ السَّبْعُونَ كُلُّهُمْ عَلَى يَدِهِ وَبَايَعُوهُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ مُوسَى أَخَذَ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ اثْنَيْ عَشَرَ نَقِيبًا، فَلَا يَجِدَنَّ مِنْكُمْ أَحَدًا فِي نَفْسِهِ أَنْ يُؤْخَذَ غَيْرُهُ، فَإِنَّمَا يَخْتَارُ لِي جَبْرِيلُ، فَلَمَّا تَخَيَّرَهُمْ، قَالَ لِلنَّقَبَاءِ: أَنْتُمْ كُفَلَاءُ عَلَى غَيْرِكُمْ كَكِفَالَةِ الْحَوَارِيِّينَ لِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ، وَأَنَا كَفِيلٌ عَلَى قَوْمِي قَالُوا: نَعَمْ

İfadeler

▪ Eylem İfadeleri

E-3CC-F3F4 - Ebû Mes'ûd dedi: “O gece, Abbâs b. Abdülmuttalib’in Resûlullah’ın (s.a.s.) elini tuttuğunu ve insanların bu el üzerine bîat ettiklerini gördüm.” (نَظَرْتُ إِلَى الْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ تِلْكَ اللَّيْلَةَ أَخَذًا بِيَدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالْقَوْمُ يَضْرِبُونَ عَلَيْهَا.)

E-3CC-F3F6 – “İlk bîat eden ise Berâ b. Ma'rûr oldu.” (فَكَانَ أَوَّلُ مَنْ ضَرَبَ الْبَرَاءَ بْنَ مَعْرُورٍ)

E-3D5-F3F7 - İbn Sa'd dedi ki: ‘Berâ b. Ma'rûr konuştu, ardından Abbâs b. Abdülmuttalib cevap verdi.’ (فَتَكَلَّمَ الْبَرَاءُ بْنُ مَعْرُورٍ فَأَجَابَ الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ)

E-3D5-F3F8 – “Sonra şöyle dedi: “Elini uzat, ey Resûlullah.” (ثُمَّ قَالَ: ابْسُطْ يَدَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ)

E-3D5-F3F9 – “İlk olarak, Resûlullah’ın (s.a.s.) elini tutup bîat eden kişi Berâ b. Ma'rûr oldu.” (فَكَانَ أَوَّلُ مَنْ ضَرَبَ عَلَى يَدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْبَرَاءَ بْنَ مَعْرُورٍ)

E-3D5-F3FA – “Denilir ki, Resûlullah’ın (s.a.s.) elini tutup bîat eden ilk kişi Ebû'l-Heysem b. Teyyihân idi; bir başka rivâyete göre ise ilk bîat eden kişi Es'ad b. Zurâre idi.” (وَيُقَالُ: أَوَّلُ مَنْ ضَرَبَ عَلَى يَدِهِ أَبُو الْهَيْثَمِ بْنِ النَّيْهَانِ، وَيُقَالُ: أَسْعَدُ بْنُ زُرَّارَةَ)

E-3D5-F3FB – “Sonra yetmiş kişinin tamamı, Resûlullah’ın (s.a.s.) elini tutup ona bîat etti.” (ثُمَّ ضَرَبَ السَّبْعُونَ كُلُّهُمْ عَلَى يَدِهِ وَبَايَعُوهُ)

E-3D5-F3FC - Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: “Mûsâ, Benî İsrâîl’den on iki nakîb seçti.” (فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: إِنَّ مُوسَى أَخَذَ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ اثْنَيْ عَشَرَ نَقِيبًا)

E-3D5-F3FD – “İçinizden kimse, başkasının seçilmesinden dolayı içinde bir rahatsızlık hissetmesin.” (فَلَا يَجِدَنَّ مِنْكُمْ أَحَدٌ فِي نَفْسِهِ أَنْ يُؤْخَذَ غَيْرُهُ)

E-3D5-F3FE – “Çünkü Cibrîl benim için seçiyor.” (فَإِنَّمَا يَخْتَارُ لِي جِبْرِيلُ)

E-3D5-F3FF - Onları seçtiğinde, nakîblere şöyle dedi: “Siz, diğer insanlar üzerinde, Havârîlerin (فَلَمَّا تَخَيَّرَ هُمْ، قَالَ لِلنُّقَبَاءِ: أَنْتُمْ كُفَلَاءُ عَلَى غَيْرِكُمْ كَكِفَالَةِ الْخَوَارِئِينَ لِعِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ، وَأَنَا كَفِيلٌ عَلَى قَوْمِي)

E-3D5-F400 - Onlar, “Evet” dediler. (قَالُوا: نَعَمْ)

▪ Zaman İfadeleri

Z-3D5-F401 – Berâ b. Ma’rûr’un Hz. Peygamber’e “Elini uzat, ey Resûlullah.” dediği zaman (ثُمَّ قَالَ: ابْسُطْ يَدَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ)

Z-3D5-F402 - Hz. Peygamber’in “Mûsâ, Benî İsrâîl’den on iki nakîb seçti.” dediği zaman (إِنَّ مُوسَى أَخَذَ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ اثْنَيْ عَشَرَ نَقِيبًا)

▪ Mekân İfadeleri

M-3D5-F403 - Berâ b. Ma’rûr’un konuştuğu mekân (فَتَكَلَّمَ الْبَرَاءُ بْنُ مَعْرُورٍ)

M-3D5-F404 - Nakîblerin Cibrîl tarafından seçildiği mekân (فَلَمَّا تَخَيَّرَ هُمْ)

▪ Nesne İfadeleri

N-3D5-F405 - Berâ b. Ma’rûr (فَتَكَلَّمَ الْبَرَاءُ بْنُ مَعْرُورٍ)

N-3D5-F406 - Abbâs b. Abdülmuttalib (فَأَجَابَ الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ)

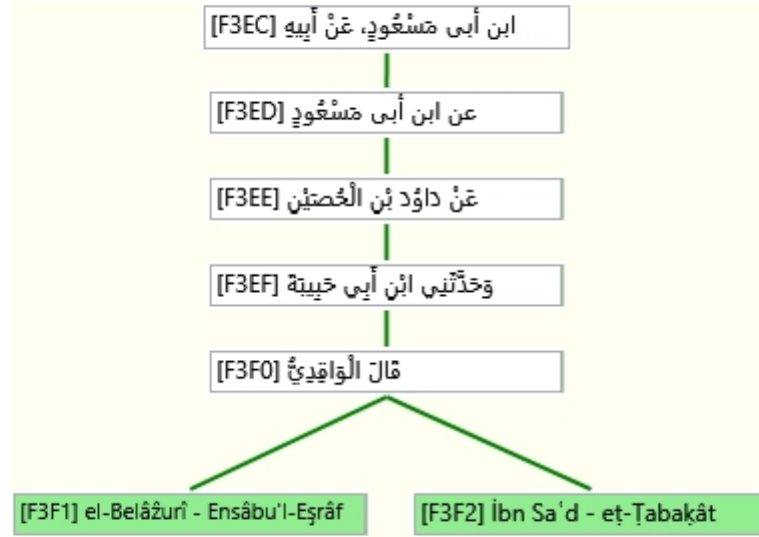
N-3D5-F408 - Resûlullah (s.a.s.) (رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)

N-3D5-F409 – Hz. Mûsâ (a.s.) (مُوسَى)

▪ Grup İfadeleri

G-3D5-F407 - Yetmiş kişi (ثُمَّ ضَرَبَ السَّبْعُونَ كُلُّهُمْ)

Kaynaklar

E. 95F3D7 Câbir b. Abdullah Haberi 1

Tanım: Sahâbî Câbir b. Abdullah b. Amr b. Harâm el-Ensârî, Benî Seleme kabilesine mensup olup, künyesi Ebû Abdullah'tır. Câbir, İslâm tarihinde önemli bir olay olan İkinci Akabe Biatı'na katılmıştır. Babası Abdullah b. Amr ise Bedir Gazvesi'ne katılmış bir sahâbî ve aynı zamanda Akabe'deki nakîblerden biridir.⁹⁰

Açıklama: Bu rivâyette de, önceki habere benzer şekilde, Akabe Biatı'nda her kabileden on iki nakîbin Cibrîl'in işaretiyle seçildiği aktarılmaktadır. Resûlullah (s.a.s.), sahâbîlere kimsenin alınmamasını, çünkü nakîblerin Cibrîl tarafından belirlendiğini ifade etmiştir. Seçilenler arasında Berâ b. Ma'rûr, Abdullah b. Amr b. Harâm, Ubâde b. Sâmit ve diğer sahâbîler yer almaktadır.

Alıntılar

95F3D6 Alıntısı

☞ [F3D6] İbn Ebî 'Âsım, *el-Âhâd ve'l-Meşânî*, III, 397.

1822 - حَدَّثَنَا أَحْمَدُ بْنُ مُحَمَّدٍ، نَا يَعْقُوبُ بْنُ مُحَمَّدٍ، نَا مُوسَى بْنُ إِبْرَاهِيمَ بْنِ كَثِيرٍ بْنِ الْفَاكِهِ بْنِ السَّكَنِ السُّلَمِيِّ، ثَنَا طَلْحَةُ بْنُ خَرَّاشٍ السُّلَمِيُّ قَالَ: سَمِعْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: "فَأَوْحَى اللَّهُ تَعَالَى إِلَى النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةَ الْعَقَبَةِ أَنْ اخْتَرْتُ مِنْهُمْ اثْنَيْ عَشَرَ نَقِيبًا. فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «لَا يَغْضَبَنَّ رَجُلٌ أَخَذْتُ غَيْرَهُ؛ فَإِنَّمَا يُشِيرُ إِلَيْهِمُ جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ رَجُلًا رَجُلًا» فَأَخَذَ مِنْ بَنِي سَلَمَةَ: الْبَرَاءُ بْنُ مَعْرُورٍ وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرِو بْنِ حَرَامٍ وَمِنْ بَنِي عَوْفٍ بْنُ الْخَزْرَجِ: عُבَادَةُ بْنُ الصَّامِتِ. وَمِنْ بَنِي الْخَارِثِ بْنُ الْخَزْرَجِ: عَبْدُ اللَّهِ بْنُ رَوَاحَةَ وَسَعْدُ بْنُ الرَّبِيعِ وَمِنْ بَنِي سَاعِدَةَ: سَعْدُ بْنُ عُبَادَةَ. وَالْمُنْذَرُ بْنُ عَمْرِو بْنِ النَّجَّارِ: أَبَا أَمَامَةَ أَسْعَدُ بْنُ زُرَّارَةَ. وَمِنْ بَنِي زُرَيْقٍ: رَافِعُ بْنُ مَالِكٍ. وَفِي الْأَوْسِ -[398]- مِنْ بَنِي عَبْدِ الْأَشْهَلِ: أَبُو الْهَيْثَمِ بْنُ التَّيْهَانِ وَأُسَيْدُ بْنُ حُضَيْنِرٍ. وَمِنْ بَنِي عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ: سَعْدُ بْنُ حَنْثَلَةَ

⁹⁰ Kıvâmu's-Sunne, Ebû'l-Kâsım İsmâil b. Muḥammed (ö. 535/1141), *Siyeru's-Selefi's-Sâlihîn* (nşr. Kerem b. Hilmî b. Ferḥât b. Aḥmed), Dâru'r-Râye, Riyad, ts, I, s. 336.

İfadeler

- Eylem İfadeleri

E-3D6-F421 - Câbir b. Abdullah (r.a) şöyle dedi: “Allah Teâlâ, Akabe gecesinde, Resûlullah’a (s.a.s.) ‘Onlardan on iki nakîb seç’ diye vahyetti.” فَأَوْحَى اللَّهُ تَعَالَى إِلَى النَّبِيِّ ”(جَابِرُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ، رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ يَقُولُ: “صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةَ الْعَقَبَةِ أَنْ اخْتَرُ مِنْهُمْ اثْنَيْ عَشَرَ نَكِيبًا)

E-3D6-F423 - Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: “Bir başkasını seçtiğim için kimse öfkelenmesin; çünkü Cibrîl (a.s.) bana tek tek onları işaret ediyor.” «لَا يَعْضِبَنَّ رَجُلٌ أَخَذْتُ غَيْرَهُ» فَقَالَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «قَائِمًا يُشِيرُ إِلَيْهِمْ جَبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ رَجُلًا رَجُلًا»

E-3D6-F424 - Resûlullah (s.a.s.), Benî Seleme kabilesinden Berâ b. Ma'rûr ve Abdullah b. Amr b. Harâm'ı seçti. (فَأَخَذَ مِنْ بَنِي سَلَمَةَ: الْبَرَاءُ بْنُ مَعْرُورٍ وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ عَمْرِو بْنِ حَرَامٍ)

- Zaman İfadeleri

Z-3D6-F425 - Akabe gecesi (لَيْلَةُ الْعُقْبَةِ)

- Mekân İfadeleri

M-3D6-F426 - Akabe (العَبَّة)

- Nesne İfadeleri

N-3D6-F427 - Hz. Peygamber (النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)

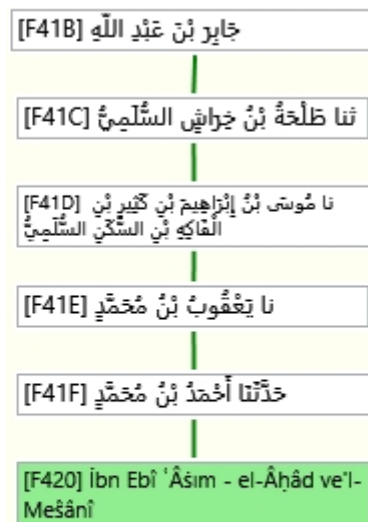
N-3D6-F428 - Cibrîl (a.s.) (جِبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ)

N-3D6-F429 - Berâ b. Ma'rûr (الْبَرَاءُ بْنُ مَعْرُورٍ)

- Grup İfadeleri

G-3D6-F42A - 12 nakîb (اثنى عشر نقيباً)

Kaynaklar

F. 07AF83 Dârekutnî Haberi

Tanım: İmam, Hafız, Mucavvid, Şeyhü'l-İslâm ve büyük âlimlerden biri olarak tanınan ed-Dârekutnî Ebü'l-Hasan Ali b. Ömer b. Ahmed el-Bağdâdî, Bağdat'ın Darü'l-Kutn mahallesinde doğmuş ve burada yetişmiştir. Kıraat ve hadis alanlarında önde gelen isimler arasında yer alan Dârekutnî, 306 yılında dünyaya geldiğini bizzat kendisi ifade etmiştir.⁹¹

Açıklama: İsnadsız şekilde gelen bu rivâyette, Berâ b. Ma'rûr'un Kâbe'ye yönelmede neden ısrarcı olduğuna dair bazı sebepler açıklanmaktadır. Rivâyete göre, Kâbe'ye yönelmek Berâ b. Ma'rûr için içsel bir eğilimle sevimli kılınmış ve Resûlullah (s.a.s.) bu davranışı menetmediği sürece başka bir yöne dönmeyeceğine dair kararlılığını ifade etmiştir. Bu durum, Berâ b. Ma'rûr'un Kâbe'ye olan güçlü bağlılığını ve bu yöndeki ısrarını vurgulamaktadır.

Alıntılar

07AF84 Alıntısı

☞ [AF84] ed-Dârekutnî, *el-Mu'telif ve'l-Muhtelif*, IV, 2038.

البراء بن معرور شهد العقبة وكان بالمدينة يصلي إلى الكعبة والناس يصلون إلى بيت المقدس، فقال: قد حبيب الله إلي هذه القبلة ولا أزل عنها حتى ينهاني النبي صلى الله عليه وسلم. ومات على عهد النبي صلى الله عليه وسلم.

İfadeler

▪ Eylem İfadeleri

E-F84-0386 - Berâ b. Ma'rûr'un Akabe'ye katılması (البراء بن معرور شهد العقبة)

E-F84-0388 – Medine'de iken Kâbe'ye doğru namaz kılması, insanların ise Beytü'l-Makdis'e doğru namaz kılmaları (وكان بالمدينة يصلي إلى الكعبة والناس يصلون إلى بيت المقدس)

E-F84-0389 - Berâ b. Ma'rûr'un “Allah bu kibleyi bana sevdirdi. Nebî (s.a.s.) beni bundan men edene kadar ondan dönmeyeceğim.” demesi (فقال: قد حبيب الله إلي هذه القبلة ولا أزل عنها حتى ينهاني النبي صلى الله عليه وسلم) (عليه وسلم)

E-F84-038A – Berâ b. Ma'rûr'un Hz. Peygamber'in hayatında vefat etmesi (ومات على عهد النبي صلى الله عليه وسلم) (الله عليه وسلم)

▪ Zaman İfadeleri

Z-F84-038D – Berâ b. Ma'rûr'un Kâbe'ye doğru Medine'de yaşarken namaz kılması (وكان بالمدينة يصلي إلى الكعبة)

▪ Mekân İfadeleri

⁹¹ eż-Žehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nubelâ*, XVI, s. 449.

M-F84-038B - Akabe (شهد العقبة)

M-F84-038C – Berâ b. Ma'rûr'un Medine'de iken Kâbe'ye doğru namaz kılması (وكان بالمدينة يصلي إلى الكعبة)

▪ Nesne İfadeleri

N-F84-038E - Berâ b. Ma'rûr (البراء بن معرور)

N-F84-038F - Nebî (s.a.s.) (النبي صلى الله عليه وسلم)

G. 100377 Mekkî b. Ebî Tâlib Haberi

Tanım: Mekkî Ebû Muhammed b. Hammûş b. Muhammed el-Kaysî, meşhur bir kıraat âlimidir. Hicrî 355 Kayrevan'da doğmuş ve daha sonra Kurtuba'da yaşamıştır. İlim yolculuğu boyunca İbn Ebî Zeyd ve Ebü'l-Hasan el-Kabîsî gibi önemli âlimlerden ders almıştır. Mekkî, aynı zamanda kıraat alanında birçok eser kaleme almış ve bu alandaki çalışmalarıyla tanınmıştır.⁹²

Açıklama: Mekkî b. Ebî Tâlib'in naklettiği haberde, Berâ b. Ma'rûr'un Akabe'de Hz. Peygamber'e biat ettiği ve nakîb olarak seçildiği bilgileri yer almaktadır. Bunun yanı sıra, Resûlullah'ın Berâ b. Ma'rûr'dan kendisiyle birlikte hicret etmesini istediği de ifade edilmektedir. Ancak Berâ b. Ma'rûr, Medine'ye döndüğünde hastalanmış ve vefatının yaklaştığını anlayınca, Hz. Peygamber'e verdiği sözü tutmak amacıyla Kâbe'ye doğru namaz kılmaya başlamıştır. Vefat etikten sonra da bu vaadini yerine getirmek için yüzünün Kâbe'ye çevrilmesini vasiyet etmiştir.

Alıntılar

100378 Alıntısı

☞ [0378] Mekkî b. Ebî Tâlib, *el-Hidâye*, I, 496.

وروي أن أول من صلى إلى الكعبة من المسلمين بالمدينة البراء بن معرور من بني سلمة، وذلك أنه كان قد بايع النبي [عليه السلام] على العقبة وكان نقيباً، فقال له النبي: “إني رَمَقْتُكَ فَأُجِبْ أَنْ تَعُودَ إِلَيَّ حَتَّى تُهَاجِرَ مَعِيَ فَتَكُونَ لَكَ مَعَ النَّصْرَةِ هِجْرَةٌ”. فلما توجه إلى المدينة مع السبعين الذين بايعوا رسول الله A من الأنصار على العقبة، مرض بالمدينة فكان يصلي إلى الكعبة لموعدة النبي صلى الله عليه وسلم. فلما حضرته الوفاة، قال: اجعلوا مالي ثلاثة أثلاث: ثلثاً لله وثلثاً لرسوله وثلثاً لوليي، وإذا مت فحولوا وجهي نحو محمد لموعدي معه. فكان أول من صلى إلى الكعبة، وأول من دفن نحوها، وأول من أوصى بثلثه. فلما قدم النبي المدينة أخبر بوفاته وبالوصية

İfadeler

▪ Eylem İfadeleri

E-378-039A - Berâ b. Ma'rûr'un Akabe'de Hz. Peygamber'e biat etmesi ve nakîb olması (معرور من بني سلمة، وذلك أنه كان قد بايع النبي [عليه السلام] على العقبة وكان نقيباً)

⁹² eż-Zehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nubelâ*, XVII, s. 591.

E-378-039C - Hz. Peygamber'in ona (Berâ b. Ma'rûr'a) "Seni gözledim. Benimle hicret etmen için yanıma dönmeni istiyorum. Senin için hicret yardımıyla birlikte olacaktır." demesi (فَقَالَ لَهُ النَّبِيُّ : " رَمَقْتُكَ فَأَجِبْ أَنْ تَعُودَ إِلَيَّ حَتَّى تُهَاجِرَ مَعِيَ فَتَكُونَ لَكَ مَعَ النَّصْرَةِ هِجْرَةٌ)

E-378-039D – Akabe'de bîat eden yetmiş Ensârla birlikte Medine'ye yöneldiğinde Berâ b. Ma'rûr'un Medine'de hastalanması (فَلَمَّا تَوَجَّهَ إِلَى الْمَدِينَةِ مَعَ السَّبْعِينَ الَّذِينَ بَايَعُوا رَسُولَ اللَّهِ مِنَ الْأَنْصَارِ عَلَى الْعُقْبَةِ، مَرَضَ بِالْمَدِينَةِ)

E-378-039E - Hz. Peygamber'e vaat ettiğinden dolayı Kâbe'ye doğru namaz kılması (فَكَانَ يَصَلِّي إِلَى الْكَعْبَةِ لِمَوْعِدَةِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)

E-378-039F - Ölüm döşeğinde iken Berâ b. Ma'rûr'un "Malımı üçe bölün; bir kısmını Allah'a, bir kısmını Resûlullah'a ve bir kısmını velime verin." demesi (فَلَمَّا حَضَرَتْهُ الْوَفَاةُ، قَالَ: اجْعَلُوا مَالِي ثَلَاثَةَ أَثْلَاثٍ: ثَلَاثًا لِلَّهِ وَثَلَاثًا لِرَسُولِهِ وَثَلَاثًا لَوَلِيِّي)

E-378-03A0 – Berâ b. Ma'rûr'un "Öldüğümde yüzümü Muhammed'e (s.a.s.) doğru çevirin, onunla olan vaadim gereği." demesi (وَإِذَا مِتَ فَحَوِّلُوا وَجْهِي نَحْوَ مُحَمَّدٍ لِمَوْعِدِي مَعَهُ)

E-378-03A1 - Böylece Berâ b. Ma'rûr'un Kâbe'ye doğru namaz kılan, Kâbe'ye doğru gömülen ve malının üçte birini vasiyet eden ilk kişi olması (فَكَانَ أَوَّلَ مَنْ صَلَّى إِلَى الْكَعْبَةِ، وَأَوَّلَ مَنْ دَفِنَ نَحْوَهَا، وَأَوَّلَ مَنْ وَصَّى بِثَلَاثَةِ أَوْصِيَائِهِ)

E-378-03A2 - Hz. Peygamber'in Medine'ye geldiğinde onun (Berâ b. Ma'rûr'un) ölümü ve vasiyeti hakkında bilgilendirilmesi (فَلَمَّا قَدَّمَ النَّبِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ الْمَدِينَةَ أَخْبَرَ بِوَفَاتِهِ وَبِالْوَصِيَّةِ)

▪ Zaman İfadeleri

Z-378-03A3 - Bîat ettiği zaman (بَايَعَ النَّبِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَلَى الْعُقْبَةِ)

Z-378-03A6 - Hz. Peygamber'in Medine'ye geldiği zaman (فَلَمَّا قَدَّمَ النَّبِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ الْمَدِينَةَ)

▪ Mekân İfadeleri

M-378-03A4 – Akabe'de bîat ettiği (بَايَعَ النَّبِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَلَى الْعُقْبَةِ)

M-378-03A5 - Hastalandığı yer-Medine (مَرَضَ بِالْمَدِينَةِ)

▪ Nesne İfadeleri

N-378-03A7 - Berâ b. Ma'rûr (الْبَرَاءُ بْنُ مَعْرُورٍ)

N-378-03A8 - Nebî (s.a.s.) (النَّبِيُّ عَلَيْهِ السَّلَامُ)

▪ Grup İfadeleri

G-378-03A9 - Hz. Peygamber'e bîat eden yetmiş Ensâr (السَّبْعِينَ الَّذِينَ بَايَعُوا رَسُولَ اللَّهِ مِنَ الْأَنْصَارِ)

G-378-03AA – Berâ b. Ma'rûr'un emrini dinleyenler (فَحَوِّلُوا وَجْهِي نَحْوَ مُحَمَّدٍ)

H. 636EBC Ebû Katâde Haberi

Tanım: Ebû Katâde el-Hâris b. Rib'î b. Beldeme el-Ensârî el-Hazrecî, Benî Seleme kabilesine mensup önemli bir sahâbîdir. Uhud, Hendek ve diğer birçok savaşta Hz. Peygamber (s.a.s.) ile birlikte yer almıştır. Ancak Bedir Gazvesi'ne katılıp katılmadığı konusunda kaynaklarda farklı görüşler mevcuttur. Ebû Katâde, Berâ b. Ma'rûr'un kızı Sülefa bint Berâ ile evlenmiş ve bu evlilikten Abdurrahman ile Abdullah isimli iki oğlu olmuştur. 54 yılında Medine'de 70 yaşında vefat etmiştir.⁹³ Bu bilgiler doğrultusunda, Ebû Katâde'nin naklettiği bu rivâyeti bir gözlemci olarak aktardığını düşünmek mümkündür.

Açıklama: Ebû Katâde haberi altındaki rivâyetlerin bir kısmı doğrudan Ebû Katâde'ye kadar ulaşırken, diğerleri oğlu Abdullah b. Ebû Katâde ve torunu Yahyâ b. Abdullah yoluyla nakledilmiştir. İbn Sa'd ve Beyhakî'nin isnadlarında yer alan râvinin kimliği kesin olarak tespit edilememesine rağmen, içerik ve benzerlikler göz önünde bulundurulduğunda bu rivâyetin de Ebû Katâde'ye dayandığı söylenebilir. Bu çerçevede, alıntılanan rivâyetlerin tümünün Ebû Katâde haberinin çeşitli tarîkleri olduğunu ifade etmek mümkündür.

Bu rivâyetlerde Berâ b. Ma'rûr'un vefatından önceki vasiyeti ve Hz. Peygamber'in (s.a.s.) bu vasiyete yönelik tutumu detaylı bir şekilde ele alınmaktadır. Özetle Berâ b. Ma'rûr, kible değişiminden önce Kâbe'ye yönelmiş ve vefatından önce malının üçte birini Hz. Peygamber'e (s.a.s.) bırakıp kabrinin de Kâbe'ye dönük olmasını vasiyet etmiştir. Onun bu isteği, ailesi tarafından yerine getirilmiştir [6EBB], [6EBE]. Berâ b. Ma'rûr, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) Medine'ye hicretinden bir ay önce, Safer ayında vefat etmiştir [6ECC]. Resûlullah (s.a.s.) Medine'ye ulaştığında Berâ b. Ma'rûr'un bu vasiyetini öğrenmiş ve bu vasiyeti İslâm fitratına uygun bularak malını ailesine geri iade etmiştir. Ardından, Berâ b. Ma'rûr'un kabri başında dört tekbir ile cenaze namazını kılmış, Allah'tan bağışlanma ve rahmet dilemiştir [6ED3], [6ED8]. Bu rivâyetler, Berâ b. Ma'rûr'un Müslümanlar arasındaki saygın konumunu, kibleye olan bağlılığını ve Hz. Peygamber'in ona gösterdiği özel ilgiyi vurgulamaktadır.

Rivâyetin burada alıntılanmayan ancak benzer ifadeler içeren başka tarîkleri de vardır.⁹⁴

Alıntılar

636EBB Alıntısı

⁹³ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, IV, 378; İbn 'Abdiberr, Ebû 'Omer Yûsuf b. 'Abdullâh b. Muḥammed b. 'Abdiberr el-Ḳurtubî (ö. 463/1071), *el-'İsti'âb fî Ma'rîfeti'l-'Aşhâb* (nşr. 'Alî Muḥammed Mu'avvid, 'Âdil 'Abdülmevcûd), I-IV, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, 1415H, IV, 295; Ebû Nu'aym, Ebû Nu'aym Aḥmed b. 'Abdullâh b. Aḥmed el-İsbehânî (ö. 430/1039), *Ma'rîfetu's-Şahâbe* (nşr. 'Âdil b. Yûsuf el-'Azzâzî), I-VII, Dâru'l-Vaṭan, Riyad 1419/1998, II, 749; Yaşar Kandemir, "Ebû Katâde", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, X, 174-175.

⁹⁴ İbn Sa'd, *et-Tabakât*, III, 571-572; el-Hâkim, Ebû 'Abdullâh Muḥammed b. 'Abdullâh b. Muḥammed eḍ-Ḍabbî en-Nisâbü'rî (ö. 405/1015), *el-Mustedrek âle's-Şaḥîḥayn* (nşr. Muştafâ 'Abdulḳâdir 'Atâ), I-IV, Dâru'l-Kutubi'l-İlmiyye, Beyrut 1411/1990, I, 505.

Tanım: Ebû Katâde rivâyeti.

☞ [6EBB] eṭ-Ṭaberânî, *el-Mu‘cemu’l-Kebîr*, II, 28.

1185- حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ ، حَدَّثَنَا مُسْلِمُ بْنُ إِبْرَاهِيمَ ، حَدَّثَنَا حَمَادُ بْنُ سَلَمَةَ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَعْبُدٍ ، أَوْ أَبُو مُحَمَّدٍ بْنُ مَعْبُدٍ ، عَنْ أَبِي قَتَادَةَ ، أَنَّ الْبَرَاءَ بْنَ مَعْرُورٍ : أَوْصَى النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِثَلَاثٍ مَالِهِ ، يَضَعُهُ حَيْثُ شَاءَ ، فَرَدَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى وَلَدِهِ.

636EBE Alıntısı

Tanım: Ebû Muhammed b. Ma’bed b. Ebî Katâde rivâyeti⁹⁵

☞ [6EBE] el-Beyhakî, *es-Sunenu’l-Kubrâ*, VII, 423.

7104 - أَخْبَرَنَا أَبُو الْحُسَيْنِ ابْنُ الْفَضْلِ الْقَطَانُ بِبَغْدَادَ، أَخْبَرَنَا عَبْدُ اللَّهِ ابْنُ جَعْفَرٍ، حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ سُفْيَانَ، حَدَّثَنَا حَجَّاجٌ، حَدَّثَنَا حَمَادٌ، أَخْبَرَنِي أَبُو مُحَمَّدٍ ابْنُ مَعْبُدٍ بِنِ أَبِي قَتَادَةَ، أَنَّ الْبَرَاءَ بْنَ مَعْرُورٍ كَانَ أَوَّلَ مَنْ اسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ، وَكَانَ أَحَدَ السَّبْعِينَ النَّفَّاءِ، فَقَدِمَ الْمَدِينَةَ قَبْلَ أَنْ يُهَاجِرَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- فَجَعَلَ يُصَلِّي نَحْوَ الْقِبْلَةِ، فَلَمَّا حَضَرَتْهُ الْوَفَاةُ أَوْصَى بِثَلَاثٍ مَالِهِ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- يَضَعُهُ حَيْثُ شَاءَ، وَقَالَ: وَجَّهُونِي فِي قَبْرِى نَحْوَ الْقِبْلَةِ. فَقَدِمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- بَعْدَ سَنَةٍ فَصَلَّى عَلَيْهِ هُوَ وَأَصْحَابُهُ، وَرَدَّ ثَلَاثَ مِيرَاثِهِ عَلَى وَلَدِهِ (3). كَذَا وَجَدْتُهُ فِي كِتَابِي، وَالصَّوَابُ: بَعْدَ شَهْرٍ. وَاللَّهُ أَعْلَمُ، وَهَذَا مُرْسَلٌ.

636ECC Alıntısı

Tanım: Yahyâ’nın babası Abdullah b. Ebû Katâde’den naklettiği rivâyet.

☞ [6ECC] İbn Sa’d, *eṭ-Ṭabaḳât*, III, 572.

4681- أَخْبَرَنَا مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ، قَالَ: حَدَّثَنِي يَحْيَى بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ، عَنْ أُمِّهِ، عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: كَانَ مَوْتُ الْبَرَاءِ بْنِ مَعْرُورٍ فِي صَفَرٍ، قَبْلَ قَدُومِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَدِينَةَ بِشَهْرٍ

636ED3 Alıntısı

Tanım: Yahyâ’nın babası Abdullah b. Ebû Katâde’den naklettiği rivâyet.

☞ [6ED3] el-Hâris b. Ebî Usâme, *Buğyetu’l-Bâhiş*, I, 372.

⁹⁵ Ebû Muhammed b. Ma’bed b. Ebî Katâde hakkında mevcut kaynaklarda net bir bilgiye ulaşmak zor görünmektedir. Ancak, bazı sınırlı verilerle bu râvi hakkında bazı sonuçlara varılabilir. Öncelikle, râvinin isminde geçen “Ma’bed” ve onun babası olarak zikredilen “Ebû Katâde” isimleri dikkat çekmektedir. Taberânî’de geçen (6EBB) sahâbî Ebû Katâde’nin rivâyetindeki bazı ifadeler, Ebû Muhammed b. Ma’bed b. Ebî Katâde’nin rivâyetinde de görülmektedir. Sahâbî Ebû Katâde’nin oğulları arasında Abdullah, Abdurrahman, Sâbit ve Übeyd isimleri zikredilmektedir; ancak Ma’bed isminde bir oğlu bulunmamaktadır. Dolayısıyla, bu iki haber arasındaki benzer ifadeler göz önüne alındığında, sened zincirlerinin incelenmesi önem arz etmektedir. İbn Sa’d ve Beyhakî haberin senedini “Ahberenâ Ebû Muhammed b. Ma’bed b. Ebî Katâde” şeklinde verirken, Taberânî’nin ise “Haddesenâ Muhammed b. Ma’bed” veya “Ebû Muhammed b. Ma’bed an Ebî Katâde” olarak aktarmaktadır. Bkz. İbn Sa’d, *eṭ-Ṭabaḳât*, III, 571; Beyhakî, *es-Sunenu’l-Kubrâ*, VII, 423; Taberânî, *Mu‘cemu’l-Kebîr*, II, 28. Her iki rivâyet de Hammâd b. Seleme’de birleşmekte olup, Ebû Muhammed b. Ma’bed b. Ebî Katâde’den yalnızca Hammâd rivâyetinde bulunmuştur. Bu durum, Ebû Muhammed b. Ma’bed b. Ebî Katâde olarak gelen tariklerin aslında “Ebû Muhammed b. Ma’bed an Ebî Katâde” şeklinde olması gerektiğini düşündürmektedir. Taberânî’nin rivâyet ettiği tarik şu şekildedir: “عَنْ أَبِي قَتَادَةَ: حَدَّثَنَا حَمَادُ بْنُ سَلَمَةَ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَعْبُدٍ ، أَوْ أَبُو مُحَمَّدٍ بْنُ مَعْبُدٍ ، عَنْ أَبِي قَتَادَةَ” İbn Sa’d’ın eserinde ise “عَنْ أَبِي قَتَادَةَ: حَدَّثَنَا حَمَادُ بْنُ سَلَمَةَ ، حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ مَعْبُدٍ ، أَوْ أَبُو مُحَمَّدٍ بْنُ مَعْبُدٍ ، عَنْ أَبِي قَتَادَةَ” şeklinde geçmektedir. Heysemî, Taberânî’nin bu rivâyetini naklettikten sonra, “Tâbiîn olanını tanımadım, ancak diğer râviler güvenilirlerdir.” ifadesini kullanmıştır. Bkz. el-Heysemî, *Mecma’u’z-Zevâid*, IV, 213.

273 - حَدَّثَنَا يَعْقُوبُ بْنُ مُحَمَّدٍ، ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ، عَنْ أَبِيهِ، أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «صَلَّى عَلَى قَبْرِ الْبَرَاءِ بْنِ مَعْرُورٍ وَكَبَّرَ عَلَيْهِ أَرْبَعَ تَكْبِيرَاتٍ»

636ED8 Alıntısı

Tanım: Ebû Katâde rivâyeti.

☞ [6ED8] İbnü'l-Munzir, *el-Evsat*, V, 337.

ذَكَرُ الْإِسْتِيفَالِ بِالْمَيِّتِ إِلَى الْقَبْلَةِ إِذْ هُوَ مِنَ الْفِطْرَةِ 2904 - (2927) حَدَّثَنَا عَلِيُّ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ، قَالَ: ثنا إِبْرَاهِيمُ بْنُ حَمْزَةَ، قَالَ: ثنا عَبْدُ الْعَزِيزِ بْنُ مُحَمَّدٍ، عَنْ يَحْيَى بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ، عَنْ أَبِيهِ، عَنْ أَبِيهِ قَالَ: لَمَّا قَدِمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَدِينَةَ سَأَلَ عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ مَعْرُورٍ فَقِيلَ لَهُ: إِنَّهُ قَدْ هَلَكَ وَقَدْ أَوْصَى لَكَ بِثَلَاثِ مَالِهِ، وَاسْتَقْبَلَ الْقَبْلَةَ يَغْنِي الْبَيْتَ الْحَرَامَ، فَقَبِلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَصِيَّتَهُ، ثُمَّ رَدَّهَا عَلَى وَرَثَتِهِ وَقَالَ: «أَصَابَ الْفِطْرَةَ أَصَابَهَا»، ثُمَّ وَقَفَ عَلَى قَبْرِهِ فَكَبَّرَ عَلَيْهِ أَرْبَعًا وَقَالَ: «اللَّهُمَّ بَارِكْ فِيهِ، وَصَلِّ عَلَيْهِ، وَاعْفُ رَحْمَةً، وَقَدْ فَعَلْتَ فَأَدْخِلْهُ الْجَنَّةَ»

İfadeler

▪ Eylem İfadeleri

E-EBD-6EBF - Ebû Muhammed b. Ma'bed b. Ebî Katâde'den: "Berâ b. Ma'rûr el-Ensârî, kibleye yönelen ilk kişiydi." (أَبُو مُحَمَّدَ بْنِ مَعْبُدِ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ؛ أَنَّ الْبَرَاءَ بْنَ مَعْرُورٍ الْأَنْصَارِيَّ كَانَ أَوَّلَ مَنْ اسْتَقْبَلَ الْقَبْلَةَ)

E-EBD-6EC1 – "O, yetmiş kişiden oluşan nakîblerden biriydi." (وَكَانَ أَحَدَ النَّكْبَاءِ مِنَ السَّبْعِينَ)

E-EBD-6EC2 – "Hz. Peygamber (s.a.s.) hicret etmeden önce Medine'ye gelmişti." (فَقَدِمَ الْمَدِينَةَ قَبْلَ أَنْ يُهَاجِرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)

E-EBD-6EC3 – "Ve kibleye doğru namaz kılmaya başladı." (فَجَعَلَ يُصَلِّي نَحْوَ الْقَبْلَةِ)

E-EBD-6EC4 – "Ölümü yaklaştığında, malının üçte birini Resûlullah'a (s.a.s.) vasiyet etti ve onu dilediği yere harcamasını istedi." (فَلَمَّا خَضَرَتْهُ الْوَفَاةُ أَوْصَى بِثُلَاثِ مَالِهِ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَضَعُهُ حَيْثُ شَاءَ)

E-EBD-6EC5 – "Ve dedi ki: 'Beni kabrimde kibleye doğru çevirin.'" (وَقَالَ: وَجْهُونِي فِي قَبْرِي نَحْوَ الْقَبْلَةِ)

E-EBD-6EC6 – "Hz. Peygamber (s.a.s.), onun vefatından sonra Medine'ye geldi." (فَقَدِمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعْدَ مَا مَاتَ)

E-EBE-6EC7 – "Hz. Peygamber (s.a.s.), bir yıl sonra Medine'ye geldi." (فَقَدِمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - بَعْدَ سَنَةٍ)

E-EBE-6EC8 – "Hz. Peygamber (s.a.s.) ve sahâbîleri onun üzerine cenaze namazı kıldılar." (فَصَلَّى عَلَيْهِ هُوَ وَأَصْحَابُهُ)

E-EBE-6EC9 – "Ve mirasının üçte birini çocuklarına geri verdi." (وَرَدَّ ثُلَاثَ مِيرَاثِهِ عَلَى وَلَدِهِ)

E-EBB-6ECA – "Hz. Peygamber (s.a.s.), onu [malı] çocuklarına geri verdi." (فَرَدَّ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى وَلَدِهِ)

E-ECC-6ECE - Abdullah b. Ebî Katâde'den: "Berâ b. Ma'rûr'un vefatı, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) Medine'ye gelişinden bir ay önce, Safer ayında gerçekleşti." (كَانَ مَوْتُ الْبَرَاءِ بْنِ مَعْرُورٍ فِي صَفَرٍ، قَبْلَ قَدُومِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَدِينَةَ بِشَهْرٍ)

E-ECD-6ECF – "Hz. Peygamber'in (s.a.s.) Medine'ye geldiğinde cenaze namazını kıldığı ilk kişi Berâ b. Ma'rûr'dur." (أَوَّلُ مَنْ صَلَّى عَلَيْهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ قَدِمَ الْمَدِينَةَ: الْبَرَاءُ بْنُ مَعْرُورٍ)

E-ECD-6ED0 – "Beraberindeki sahâbileriyle birlikte gidip onun üzerinde saf tuttular." (انطَلَقَ بِأَصْحَابِهِ فَصَفَّ عَلَيْهِ)

E-ECD-6ED1 – "Ve şöyle dedi: 'Allah'ım, ona mağfiret et, merhamet eyle ve ondan razı ol. Şüphesiz bunu yaptın.'" (وَقَالَ: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ وَارْحَمْهُ، وَارْضَ عَنْهُ، وَقَدْ فَعَلْتَ)

E-ED3-6ED4 – "Resûlullah (s.a.s.), Berâ b. Ma'rûr'un kabri üzerinde cenaze namazı kıldı ve dört tekbir getirdi." (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «صَلَّى عَلَى قَبْرِ الْبَرَاءِ بْنِ مَعْرُورٍ وَكَبَّرَ عَلَيْهِ أَرْبَعَ تَكْبِيرَاتٍ»)

E-ED6-6ED9 – "Hz. Peygamber (s.a.s.), Medine'ye geldiğinde Berâ b. Ma'rûr'u sordu." (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ قَدِمَ الْمَدِينَةَ سَأَلَ عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ مَعْرُورٍ)

E-ED6-6EDA – "Onlar, 'Vefat etti ve malının üçte birini size vasiyet etti, ey Resûlullah' dediler." (فَقَالُوا: تُوَفِّي وَأَوْصَى بِثُلُثِهِ لَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ)

E-ED6-6EDB – "Ve ölüm döşegindeyken kibleye doğru defnedilmesini vasiyet etti." (وَأَوْصَى أَنْ يُوجَّهَ إِلَى الْقِبْلَةِ لَمَّا اخْتَضِرَ)

E-ED8-6EDC – "Kibleye, yani Beytü'l-harâm'a yöneldi." dediler (وَاسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ يَعْنِي الْبَيْتَ الْحَرَامَ)

E-ED6-6EDD - Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: "Fıtrata uygun davranmış." (فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَصَابَ الْفِطْرَةَ»)

E-ED8-6EDE – "Resûlullah (s.a.s.), onun vasiyetini kabul etti." (، فَقَبِلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَصِيَّتَهُ)

E-ED6-6EDF - [Hz. Peygamber]: "Ve malının üçte birini çocuklarına geri verdim." dedi (وَقَدْ رَدَدْتُ ثُلُثَهُ عَلَى وَلَدِهِ)

E-ED8-6EE0 – "Sonra [Hz. Peygamber] onu mirasçılara geri verdi." (ثُمَّ رَدَّهَا عَلَى وَرَثَتِهِ)

E-ED6-6EE1 – "Sonra gidip onun üzerine cenaze namazı kıldırdı." (، ثُمَّ ذَهَبَ فَصَلَّى عَلَيْهِ)

E-ED8-6EE2 – "Sonra kabrinin başında durdu ve dört tekbir getirdi."⁹⁶ (ثُمَّ وَقَفَ عَلَى قَبْرِهِ فَكَبَّرَ عَلَيْهِ أَرْبَعًا)

⁹⁶ İbnü'l-Munzir, Ebû Bekr Muhammed b. İbrâhîm en-Nisâbü'rî (ö. 319/931), *el-Evsaf fi's-Sunen ve'l-İcmâ' ve'l-İhtilâf* (nşr. Heyet), I-XV, Dâru'l-Felâh, 1430/2009, V, 337.

E-ED6-6EE3 – “[Hz. Peygamber]: ‘Allah’ım, ona mağfiret et, merhamet eyle, onu cennetine kabul et. Şüphesiz bunu yaptın.’” dedi (وَقَدْ فَعَلْتَ، وَأَدْخَلَهُ جَنَّاتِكَ، وَاللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ وَارْحَمْهُ، وَقَدْ فَعَلْتَ)

E-ED8-6EE4 – “[Hz. Peygamber]: ‘Allah’ım, ona bereket ver, ona salât eyle, onu bağışla, ona merhamet et. Şüphesiz bunu yaptın, onu cennetine dahil et.’” dedi⁹⁷ (وَقَالَ: «اللَّهُمَّ بَارِكْ فِيهِ، وَصَلِّ عَلَيْهِ، وَاغْفِرْ لَهُ، وَارْحَمْهُ، وَقَدْ فَعَلْتَ فَأَدْخَلَهُ الْجَنَّةَ»)

▪ Zaman İfadeleri

Z-EBD-6EE6 - Berâ b. Ma'rûr'un, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) hicretinden önce Medine'ye dönmesi (فَقَدِمَ الْمَدِينَةَ قَبْلَ أَنْ يُهَاجِرَ)

Z-EBD-6EE7 – Kâbe'ye doğru namaz kılmayı başladığı zaman (فَجَعَلَ يُصَلِّي نَحْوَ الْقِبْلَةِ)

Z-EBE-6EE8 - Hz. Peygamber'in Medine'ye bir yıl sonra gelmesi (فَقَدِمَ النَّبِيُّ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- بَعْدَ سَنَةٍ)

Z-EBE-6EE9 - Hz. Peygamber'in ashâbıyla Berâ b. Ma'rûr'a cenaze namaz kıldığı zaman (فَصَلَّى عَلَيْهِ هُوَ وَأَصْحَابُهُ)

Z-ECC-6EEA - Berâ b. Ma'rûr'un vefatı, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) Medine'ye gelişinden bir ay önce, Safer ayında gerçekleşti. (كَانَ مَوْتُ الْبَرَاءِ بْنِ مَعْرُورٍ فِي صَفَرٍ، قَبْلَ قَدُومِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَدِينَةَ بِشَهْرٍ)

Z-ECD-6EEB - Hz. Peygamber'in Berâ b. Ma'rûr için dua ettiği zaman (وَقَالَ: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ وَارْحَمْهُ، وَارْضَ عَنْهُ، وَقَدْ فَعَلْتَ)

Z-ED6-6EEC - Hz. Peygamber'in Berâ b. Ma'rûr'u Medine'ye geldikten sonra sorması (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جِئَ قَدِمَ الْمَدِينَةَ سَأَلَ عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ مَعْرُورٍ)

Z-ED6-6EED – Berâ b. Ma'rûr'un vefatı ve vasiyeti hakkında Hz. Peygamber'e haber verdikleri zaman (فَقَالُوا: تُوَفِّي وَأَوْصَى بِثُلَاثِهِ لَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ، وَأَوْصَى أَنْ يُوجَّهَ إِلَى الْقِبْلَةِ لَمَّا احْتَضَرَ)

Z-ED6-6EEF – Berâ b. Ma'rûr'un kibleye doğru yöneltilmesi vasiyeti üzerine Hz. Peygamber'in “Fıtrata uygun davranmış.” dediği zaman (وَأَوْصَى أَنْ يُوجَّهَ إِلَى الْقِبْلَةِ لَمَّا احْتَضَرَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَصَابَ الْفِطْرَةَ»)

Z-ED8-6EF0 - Berâ b. Ma'rûr'un kibleye yöneldiği ve malının üçte birini vasiyet ettiği haber verildiğinde, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) “Fıtrata uygun davranmış.” dediği zaman («أَصَابَ الْفِطْرَةَ أَصَابَهَا»)

Z-ED8-6EF1 - [Hz. Peygamber'in]: ‘Allah’ım, ona bereket ver, ona salât eyle, onu bağışla, ona merhamet et. Şüphesiz bunu yaptın, onu cennetine dahil et.’” dediği zaman (وَقَالَ: «اللَّهُمَّ بَارِكْ فِيهِ، وَصَلِّ عَلَيْهِ، وَارْحَمْهُ، وَقَدْ فَعَلْتَ فَأَدْخَلَهُ الْجَنَّةَ»)

▪ Mekân İfadeleri

⁹⁷ İbnü'l-Munzir, *el-Evsaf*, V, 337.

M-EBD-6EF2 - Medine (فَقَدِمَ الْمَدِينَةَ قَبْلَ أَنْ يُهَاجِرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)

▪ Nesne İfadeleri

N-EBB-6EF3 - Berâ b. Ma'rûr (الْبَرَاءُ بْنُ مَعْرُورٍ)

N-EBB-6EF4 - Hz. Peygamber (النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)

▪ Grup İfadeleri

G-EBE-6EF5 – “Yetmiş kişilik grup” (السَّبْعِينَ)

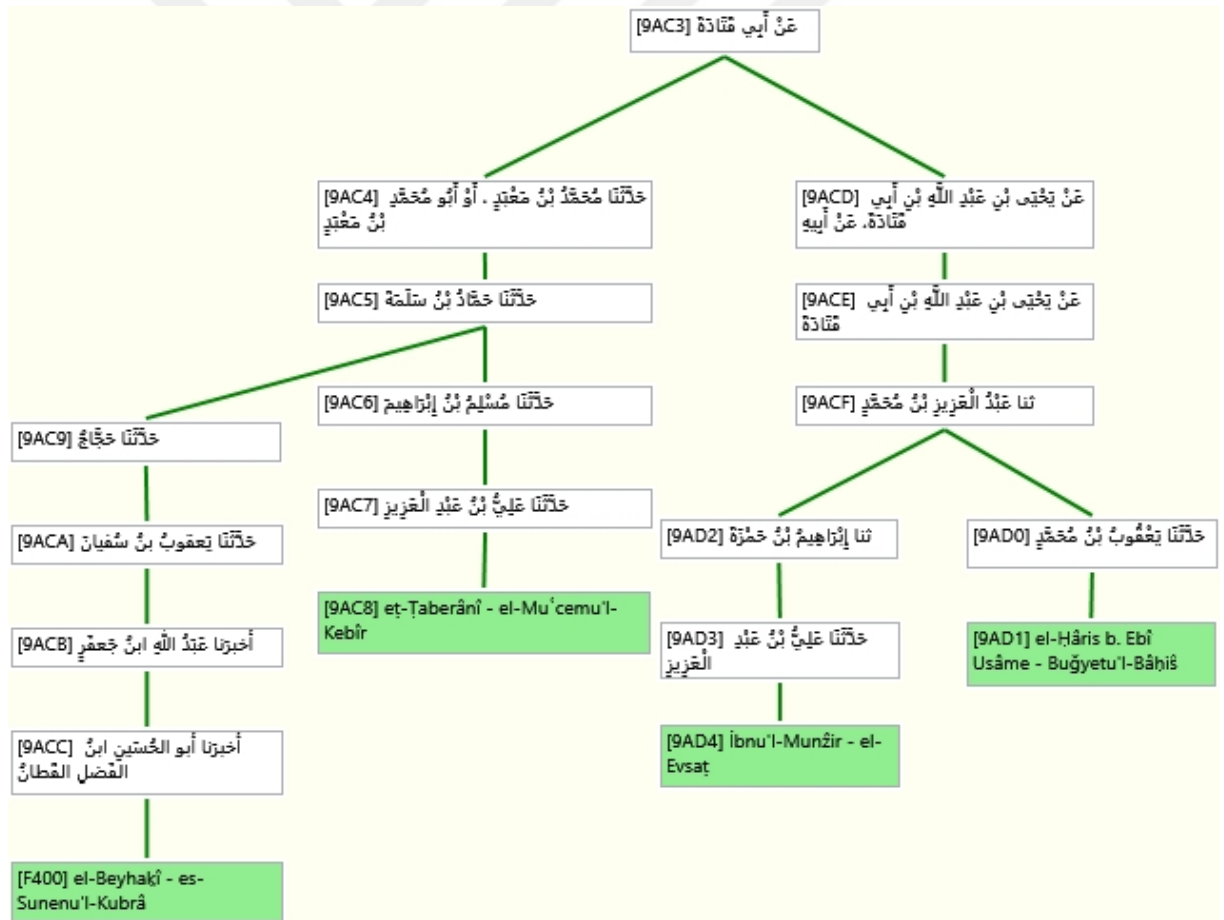
G-EBE-6EF6 - Nakîbler (النُّقَبَاءُ)

G-EBE-6EF7 - Hz. Peygamber'in ashâbı (أَصْحَابُهُ)

G-ED6-6EF8 – Berâ b. Ma'rûr'un çocukları (وَلَدُهُ)

G-ED6-6EF9 – Berâ b. Ma'rûr'un vefatı ve vasiyeti hakkında haber verenler (فَقَالُوا: تُوفِّيَ)

Kaynaklar

İ. D866A3 Sa'd b. Abdülhamid b. Ca'fer Haberi

Tanım: Sa'd b. Abdülhamîd b. Ca'fer b. Abdullah b. Hakem b. Râfî' b. Sinan Ebû Muâz el-Ensârî el-Hakemî, Bağdat'ta ikamet eden ve Ensârdan olan bir muhaddistir.⁹⁸ Ayrıca Sa'd b. Abdülhamîd el-Ensârî Ebû Muâz el-Medenî olarak da tanınır. Güvenilir bir râvî olarak nitelendirilse de bazı hataları olduğu belirtilir. Kendisi hicrî 219 yılında vefat etmiştir.⁹⁹

Açıklama: Bu haberde, önceki rivâyetleri destekleyen bilgilere ek olarak, Berâ b. Ma'rûr'un Akabe'deki görüşmede nakîb (temsilci) olarak seçilen kişilerden biri olduğu belirtilmektedir.

Haberin başka bir tarîki de bulunmaktadır.¹⁰⁰

D866A2 Alıntısı

☞ [66A2] el-Beğavî, *Mu'cemu's-Sahâbe*, I, 333.

263 - حدثني أحمد بن زهير قال سمعت سعد بن عبد الحميد بن جعفر الأنصاري يقول: البراء بن معرور من الخزرج أول من استقبل القبلة وأول من أوصى بثلاث ماله وهو أحد النقباء ليلة العقبة.

İfadeler

▪ Eylem İfadeleri

E-6A2-6A2F - Berâ b. Ma'rûr'un kibleye yönelen ilk kişi ve Hazrec kabilesinden olması (يقول: البراء بن معرور من الخزرج أول من استقبل القبلة)

E-6A2-6A31 - Berâ b. Ma'rûr'un malının üçte birini vasiyet eden ilk kişi olması (وأول من أوصى بثلاث ماله)

E-6A2-6A32 – Berâ b. Ma'rûr'un Akabe gecesinde [seçilen] nakîblerden biri olması (وهو أحد النقباء ليلة العقبة)

▪ Zaman İfadeleri

Z-6A2-6A34 - Akabe gecesi (ليلة العقبة)

▪ Nesne İfadeleri

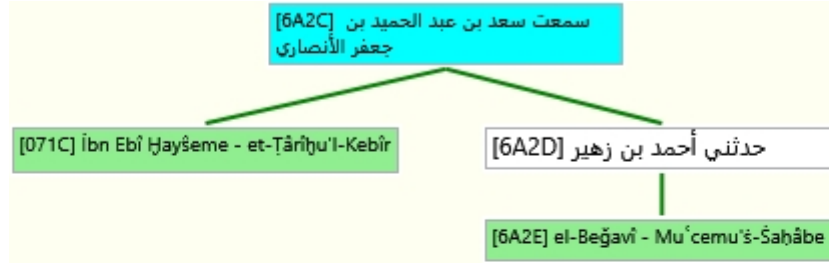
N-6A2-6A33 - Berâ b. Ma'rûr (البراء بن معرور)

Kaynaklar

⁹⁸ el-Buḥârî, Ebû 'Abdullâh Muḥammed b. İsmâ'il el-Buḥârî (ö. 256/870), *et-Târîḫü'l-Kebîr* (nşr. Hâşim en-Nedvî), I-VIII, Dâru'l-Fikr, ts, IV, 61.

⁹⁹ Ebü's-Şeyḫ, Ebû Muḥammed 'Abdullâh b. Muḥammed el-İsbehânî (ö. 369/980), *Ṭabaḳâtü'l-Muḥaddiṣîn bi İsbahân ve'l-Vâridîne 'aleyhâ* (nşr. 'Abdulḡafûr 'Abdulḡakk Huseyn el-Belûşî), I-IV, Muessesetu'r-Risâle, Beyrut 1412/1992, II, 290.

¹⁰⁰ İbn Ebî Ḥayşeme, *et-Târîḫü'l-Kebîr*, I, 93.

J. 10037E İmam Şâfiî Haberi

Tanım: İmam Şâfiî (rahimehullah), İslâm ilimlerinin öncüsü, hadis savunucusu ve önemli bir fakihtir. Tam adı, Ebû Abdullah Muhammed b. İdrîs eş-Şâfiî'dir. Kureyş kabilesine mensup olup, Şâfiî mezhebinin kurucusudur. 150 yılında dünyaya gelmiştir; bu tarih, aynı zamanda İmam Ebû Hanîfe'nin vefat yılına denk gelir.

İmam Şâfiî'nin doğum yeri hakkında farklı görüşler mevcuttur. Çoğunluğun görüşüne göre Gazze'de doğduğu kabul edilmektedir. Babası İdrîs genç yaşta vefat ettiğinden, Şâfiî yetim olarak annesinin himayesinde büyümüştür.¹⁰¹

Açıklama: İmam Şâfiî, kabrinde kibleye yönelmenin ilk uygulayıcısının Berâ b. Ma'rûr olduğunu ve bu uygulamanın zamanla bir sünnet haline dönüştüğünü belirtmektedir. Bu bilgi, Berâ b. Ma'rûr'un kabrinde Kâbe'ye doğru yönelme konusunda yaptığı vasiyetin, daha sonra Müslümanlar arasında bir uygulama ve sünnet olarak kabul edildiğini göstermektedir.

Alıntılar

10037D Alıntısı

☞ [037D] el-Mâverdî, *el-Hâvî'l-Kebîr*, III, 62.

قَالَ الشَّافِعِيُّ: لَا بَأْسَ أَنْ يُنْبِشَ وَيُوجَّهَ إِلَى الْقِبْلَةِ مَا لَمْ يَتَغَيَّرْ وَيُرِيحْ، وَقَدْ رُوِيَ أَنَّ أَوَّلَ مَنْ وَجَّهَ إِلَى الْقِبْلَةِ فِي قَبْرِهِ الْبَرَاءُ بْنُ مَعْرُورٍ أَوْصَى بِذَلِكَ ثُمَّ صَارَ سُنَّةً.

İfadeler

▪ Eylem İfadeleri

E-37D-03AD – Berâ b. Ma'rûr'un kabrinde kibleye doğru döndürülen ilk kişi olması (، وَقَدْ رُوِيَ أَنَّ أَوَّلَ مَنْ وَجَّهَ إِلَى الْقِبْلَةِ فِي قَبْرِهِ الْبَرَاءُ بْنُ مَعْرُورٍ)

E-37D-03AF – Berâ b. Ma'rûr'un vasiyetinin sonra sünnet olması (أَوْصَى بِذَلِكَ ثُمَّ صَارَ سُنَّةً)

▪ Nesne İfadeleri

N-37D-03B0 - Berâ b. Ma'rûr (الْبَرَاءُ بْنُ مَعْرُورٍ)

¹⁰¹ er-Râfi'î, Ebû'l-Kâsım 'Abdülkerîm b. Muhammed b. 'Abdülkerîm el-Ğazvîni (ö. 623/1226), *Şerhu Musnedi's-Şâfi'i* (nşr. Ebû Bekr Vâ'il Muhammed Bekr Zehrân), I-IV, 1428/2007, I, 12.

Kaynaklar

[03AB] قَالَ الشَّافِعِيُّ
[03AC] el-Mâverdî - el-Hâvî'l-Kebîr

K. D86631 Nadla b. Amr Gıfârî Haberi

Tanım: Kaynaklarda, Nadla'nın Hicaz bölgesinde yaşadığı ve Hz. Peygamber'e bir heyetle gittiğinde, Resûlullah'ın (s.a.s.) ona Safra bölgesinde bir arazi verdiği bilgisi yer almaktadır.¹⁰² İbn Ebî Hâtim, daha ayrıntılı bir şekilde Nadla'nın Arc ve Sukya arasında bulunan Zulûm'da ikamet ettiğini beyan etmektedir.¹⁰³ Nadla b. Amr Gıfârî'nin anlattığına göre, Hz. Peygamber ile Merrân¹⁰⁴ adlı bir yerde karşılaşmış ve orada Müslüman olmuştur.¹⁰⁵

Açıklama: Haber iki kısımdan oluşmaktadır. İlk kısımda, Hz. Peygamber'in Medine'ye yolculuğu sırasında karşılaştığı kişiyle aralarındaki diyalog nakledilmektedir; bu nedenle bu bölüm araştırmamızın kapsamı dışındadır. İkinci kısımda ise, Hz. Peygamber'in Medine'ye vardıktan sonra Berâ b. Ma'rûr için cenaze namazı kıldığı aktarılmaktadır.

Alıntılar

D86630 Alıntısı

☞ [6630] İbn 'Asâkir, *Târîhu Dimeşk*, LVI, 19.

أخبرنا به أبو الفتح يوسف بن عبد الواحد أنا شجاع بن علي أنا أبو عبد الله بن مندة أنا خيثمة بن سليمان نا عبد الملك بن محمد الرقاشي نا عمر بن أيوب الغفاري نا محمد بن معن الغفاري عن أبيه عن جده عن نضلة بن عمرو الغفاري أن رجلا من بني غفار أتى النبي صلى الله عليه وسلم، فقال: ما اسمك؟ قال: مهان قال: أنت مكرم، وأن النبي صلى الله عليه وسلم صلى على البراء بن معرور بعد ما قدم المدينة فقال: اللهم صل على البراء بن معرور ولا تحببه عنك يوم القيامة وأدخله الجنة وقد فعلت

İfadeler

▪ Eylem İfadeleri

E-630-666A – Nebî'nin (s.a.s.) Medine'ye [hicret ederek] vardıktan sonra Berâ b. Ma'rûr için cenaze namazı kılması (اللهم صل على البراء بن معرور بعد ما قدم المدينة)

¹⁰² Ebû Nu'aym, *Ma'rifetu's-Şahâbe*, V, 2683.

¹⁰³ İbn Ebî Hâtim, Ebû Muhammed 'Abdurrahman b. Muhammed er-Râzî (ö. 327/938), *el-Cerh ve't-Ta'dil*, Tab'atu Meclisi Dâireti'l-Ma'ârifî'l-Osmâniyye, Dâru İhyâi't-Turâsî'l-'Arabî, Haydarâbâd, Beyrut 1371/1952, s. 499.

¹⁰⁴ Basra ile Mekke arasında, Benî Âmir'den Benî Hilâl'e ait bir yerleşim yeridir. Bazılarına göre Mekke ile Medine arasında, bazılarına göre ise Hicaz bölgesindedir. Bkz. el-Hâzimi, *el-Emâkin*, s. 833.

¹⁰⁵ İbn 'Asâkir, Ebû'l-Kâsım 'Alî b. el-Hasen (ö. 571/1176), *Târîhu Dimeşk* (nşr. 'Omer b. Ğarâme el-'Amravî), I-LXXX, Dâru'l-Fikr, 1415/1995, LVI, 19.

E-630-666C – Nebî'nin (s.a.s.) “اللهم صل على البراء بن معرور ولا تحجبه يوم عنك القيامة وأدخله الجنة وقد فعلت.”
diye dua ve salât okuması (فقال: اللهم صل على البراء بن معرور ولا تحجبه يوم القيامة وأدخله الجنة وقد فعلت.)

▪ Zaman İfadeleri

Z-630-666D – Nebî'nin, Berâ b. Ma'rûr için Medine'ye ulaştıktan sonra cenaze namazı kılması
(بعد ما قدم المدينة)

▪ Mekân İfadeleri

M-630-666E - Medine (المدينة)

▪ Nesne İfadeleri

N-630-666F - Nebî (s.a.s.) (النبي صلى الله عليه وسلم)

N-630-6670 - Berâ b. Ma'rûr (البراء بن معرور)

Kaynaklar

عن جده نضلة بن عمرو الغفاري [6665]
محمد بن معن الغفاري عن أبيه [6666]
عن محمد بن معن الغفاري [6667]
نا عمر بن أيوب الغفاري [E72E]
نا عبد الملك بن محمد [E72F]
أنا خيثمة بن سليمان [E730]
أنا أبو عبد الله بن مندة [E731]
أنا شجاع بن علي [E732]
أخبرنا به أبو الفتح يوسف بن [E733] عبد الواحد
[E734] İbn 'Asâkir - Târîhu Dimeşk

L. D86634 Seleme b. Ubeydillah el-Hatmî Haberi

Tanım: Kaynaklarda, rivâyetin râvisi Seleme b. Ubeydillah el-Hatmî'nin babası Ubeydullah b. Muhsin el-Ensârî'nin sahâbî olduğu ifade edilmektedir.¹⁰⁶

Açıklama: Bu rivâyette, Berâ b. Ma'rûr'un Akabe Bîatı'na katıldığı ve hicretten önce vefat ettiği bilgileri aktarılmaktadır. Ayrıca, malı ve kabrine dair yaptığı vasiyetler de belirtilmiştir. Rivâyetin dikkat çeken bir diğer kısmı ise, Hz. Peygamber'in, Berâ b. Ma'rûr'un kabrinin bulunduğu yaşlı bir kadının mescidinde namaz kıldığına dair anlatımdır.

Alıntılar

D86633 Alıntısı

☞ [6633] 'Omer b. Şebbe, *Târîhu 'l-Medîne*, I, 51.

ابْنُ أَبِي يَحْيَى ، عَنْ سَلَمَةَ بْنِ عُبَيْدِ اللَّهِ الْخَطْمِيِّ ، أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى فِي بَيْتِ الْعُقَدَةِ عِنْدَ مَسْجِدِ بَنِي وَائِلٍ فِي مَسْجِدِ الْعُجُوزِ فِي بَنِي خَطْمَةَ عِنْدَ الْقُبَّةِ ، وَمَسْجِدِ الْعُجُوزِ الَّذِي عِنْدَ قَبْرِ الْبَرَاءِ بْنِ مَعْرُورٍ ، وَكَانَ مِمَّنْ شَهِدَ الْعُقْبَةَ ، فَتَوَفَّى قَبْلَ الْهَجْرَةِ ، وَأَوْصَى لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِثَلَاثٍ مَالِهِ ، وَأَمَرَ بِقَبْرِهِ أَنْ يُسْتَقْبَلَ بِهِ الْكَعْبَةُ.

7F5AB1 Alıntısı

☞ [5AB1] es-Semhûdî, *Vefâu 'l-Vefâ*, III, 69.

وروى أيضا عن مسلمة بن عبد الله الخطمي أن النبي صلى الله عليه وسلم صلى في مسجد العجوز في بني خطمة عند القبر، ومسجد العجوز الذي عند قبر البراء بن معرور، وكان ممن شهد العقبة، فتوفي قبل الهجرة، وأوصى للنبي صلى الله عليه وسلم بثلاث ماله، وأمر بقبره أن يستقبل به الكعبة.

7F5AB3 Alıntısı

☞ [5AB3] es-Semhûdî, *Hulâsetu 'l-Vefâ*, 409-410

وعن سلمة بن عبيد الله الخطمي أن النبي صلى الله عليه وسلم صلى في مسجد العجوز في بني خطمة عند القبر البراء بن معرور شهد العقبة وتوفي قبل الهجرة

İfadeler

▪ Eylem İfadeleri

E-633-6674 – Nebî'nin (s.a.s.) bazı mescidlerde namaz kılması ve bunlardan birinin Berâ b. Ma'rûr'un kabrinin bulunduğu Mescidü'l-Acûz olması¹⁰⁷ (بَنِ أَنْ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى فِي بَيْتِ الْعُقَدَةِ عِنْدَ مَسْجِدِ بَنِي وَائِلٍ فِي مَسْجِدِ الْعُجُوزِ فِي بَنِي خَطْمَةَ عِنْدَ الْقُبَّةِ ، وَمَسْجِدِ الْعُجُوزِ الَّذِي عِنْدَ قَبْرِ الْبَرَاءِ بْنِ مَعْرُورٍ)

¹⁰⁶ el-Buhârî, *et-Târîhu 'l-Kebîr*, V, 372; et-Tirmizî, Ebû 'Îsâ Muḥammed b. 'Îsâ (ö. 279/893), *es-Sunen* (nşr. Heyet), I-V, Dâru't-Te'sîl, Kahire 1435/2015, III, 421.

¹⁰⁷ Resûlullah'ın (s.a.s.) ziyaret ettiği evler ve namaz kıldığı mekânlar incelendiğinde, bölgeye sonradan bir mescit inşa edildiği anlaşılmaktadır. Hz. Peygamber'in yaşlı insanların evlerini ziyaret etmesi sebebiyle, daha sonra bu alanda inşa edilen mescitlere "Mescidü'l-Acûz" adı verilmiştir. Berâ b. Mâ'rûr'un kabrinin bulunduğu Hazrec'in Benî Seleme yurduna yapılan mescid de bu çerçevede inşa edilmiştir. Konuyla ilgili araştırma için bkz. Fatimatüz Zehra, Kamacı, "Hz.

E-633-6676 - Onun [Berâ b. Ma'rûr] Akabe'ye katılanlardan biri olması (وَكَانَ مِمَّنْ شَهِدَ الْعَقَبَةَ)

E-633-6677 - Onun [Berâ b. Ma'rûr] hicretten önce vefat etmesi (فَتُوفِيَ قَبْلَ الْهَجْرَةِ)

E-633-6678 - Onun [Berâ b. Ma'rûr] Hz. Peygamber'e malının üçte birini vasiyet etmesi (وَأَوْصَى لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِثُلُثِ مَالِهِ)

E-633-6679 - Onun [Berâ b. Ma'rûr], kabrinin Kâbe'ye doğru çevrilmesini emretmesi (، وَأَمَرَ بِقَبْرِهِ أَنْ يُسْتَقْبَلَ بِهِ الْكَعْبَةُ)

▪ Zaman İfadeleri

Z-633-667A - Berâ b. Ma'rûr'un kabrinin bulunduğu ihtiyar kadının mescidinde namaz kıldığı zaman (وَمَسْجِدُ الْعُجُوزِ الَّذِي عِنْدَ قَبْرِ الْبَرَاءِ بْنِ مَعْرُورٍ)

Z-633-667B – Berâ b. Ma'rûr'un Akabe'ye katıldığı zaman (، وَكَانَ مِمَّنْ شَهِدَ الْعَقَبَةَ)

Z-633-667C – Berâ b. Ma'rûr'un hicretten önce vefat ettiği (فَتُوفِيَ قَبْلَ الْهَجْرَةِ)

▪ Mekân İfadeleri

M-633-667D – Nebî'nin namaz kıldığı mescid (، وَمَسْجِدُ الْعُجُوزِ)

M-633-667E - Akabe (شَهِدَ الْعَقَبَةَ)

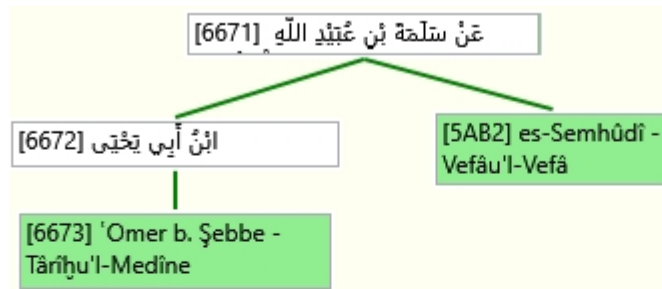
▪ Nesne İfadeleri

N-633-667F - İhtiyar kadın (الْعُجُوزِ)

N-633-6680 - Berâ b. Ma'rûr (الْبَرَاءِ بْنِ مَعْرُورٍ)

N-633-6681 - Nebî (s.a.s.) (النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)

Kaynaklar

M.0B3B9C Zührî Haberi

Açıklama: Bu haberde, Zührî'nin naklettiği bilgiye göre, Hz. Peygamber'in Medine'ye hicret ettiği sırada Benî Sâlim bölgesinden geçerken ilk Cuma namazını kıldığı ve namazı Beytül-Makdis'e

yönelerek kıldığı aktarılmaktadır. Bu durum, Hz. Peygamber'in Medine'ye geldiği ilk günlerde, kiblenin henüz Kâbe'ye dönmediği dönemde Beytü'l-Makdis'e yönelerek namaz kıldığını göstermektedir.

Alıntılar

0B3B9B Alıntısı

☞ [3B9B] İbn Ebî Hayşeme, *et-Târîhu 'l-Kebîr*, III, 367.

حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُنْذِرِ ، قَالَ : حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ قُلَيْحٍ ، عَنْ مُوسَى بْنِ عُقْبَةَ ، عَنْ الزُّهْرِيِّ ، قَالَ : ثُمَّ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَكِبَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَمَرَّ عَلَى بَنِي سَالِمٍ فَصَلَّى بِهِمُ الْجُمُعَةَ ، وَكَانَتْ أَوَّلَ جُمُعَةٍ صَلَّاهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ قَدِمَ الْمَدِينَةَ ، وَاسْتَقْبَلَ بَيْتَ الْمَقْدِسِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ .

İfadeler

▪ Eylem İfadeleri

E-B9B-1D75 – Zührî'nin “Sonra, Resûlullah (s.a.s.) Cuma günü bineğine bindi ve Benî Sâlim'e uğrayarak onlara Cuma namazını kıldırdı.” demesi (ثُمَّ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَكِبَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَمَرَّ عَلَى بَنِي سَالِمٍ فَصَلَّى بِهِمُ الْجُمُعَةَ)

E-B9B-1D77 - Bu, Resûlullah'ın (s.a.s.) Medine'ye geldiğinde kıldığı ilk Cuma namazı olduğu (وَكَانَتْ أَوَّلَ جُمُعَةٍ صَلَّاهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ حِينَ قَدِمَ الْمَدِينَةَ)

E-B9B-1D78 – Resûlullah'ın (s.a.s.), namazda Beytü'l-Makdis'e yönelmesi (وَاسْتَقْبَلَ بَيْتَ الْمَقْدِسِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)

▪ Zaman İfadeleri

Z-B9B-1D79 – Resûlullah'ın Cuma günü Benî Sâlim'e uğraması ve onlara Cuma namazı kıldırması (ثُمَّ إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ رَكِبَ يَوْمَ الْجُمُعَةِ فَمَرَّ عَلَى بَنِي سَالِمٍ فَصَلَّى بِهِمُ الْجُمُعَةَ)

▪ Mekân İfadeleri

M-B9B-1D7A - Benî Sâlim yurdu (فَمَرَّ عَلَى بَنِي سَالِمٍ)

▪ Nesne İfadeleri

N-B9B-1D7C - Resûlullah (s.a.s.) (رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)

▪ Grup İfadeleri

G-B9B-1D7B - Benî Sâlim (بَنِي سَالِمٍ)

Kaynaklar

[1D70] عن الزُّهْرِيِّ
[1D71] عن موسى بن عُقْبَةَ ،
[1D72] حَدَّثَنَا مُحَمَّدُ بْنُ قُلَيْبٍ :
[1D73] حَدَّثَنَا إِبْرَاهِيمُ بْنُ الْمُثَنَّى
[1D74] İbn Ebî Hayşeme - et-Târîhu'l-Kebîr

N. 021D3F Kadı Beyzâvî Haberi

Tanım: Fıkıh, tefsir, usûl ve Arap dili gibi alanlarda derin bilgiye sahip olan Beyzâvî, aynı zamanda mantık ve nazârî konularda da yetkin bir isimdir. Şafî mezhebine bağlı olup, 691 yılında Tebriz’de vefat etmiştir.¹⁰⁸

Açıklama: Bu haberde, Hz. Peygamber’in Benî Seleme yurdunda Bişr b. Berâ’yı ziyaret ettiği ve bu ziyaret sırasında kıblenin değişmesi olayının gerçekleştiği aktarılmaktadır. Ancak benzer rivâyetlerin çoğunda ziyaret edilen kişinin Bişr b. Berâ değil, annesi Ümmü Bişr olduğu belirtilmektedir. Ümmü Bişr, Bişr b. Berâ’nın annesi olduğuna göre, Hz. Peygamber’in hem Bişr b. Berâ’yı hem de annesi Ümmü Bişr’i ziyaret etmiş olabileceği düşünülmektedir.

Alıntılar

021D3E Alıntısı

☞ [1D3E] ed-Diyârbekrî, *Târîhu’l-Ḥamîs*, I, 368.

القاضى البيضاوى فى حواشى أنوار التنزيل روى أن رسول الله صلى الله عليه وسلم زار بشر بن البراء ابن معرور فى بنى سلمة فتغذى هو وأصحابه وجاءت الظهر فصلى بأصحابه فى مسجد القبليتين ركعتين من الظهر نحو الشام ثم أمر أن يستقبل الكعبة وهو راکع فى الركعة الثانية فاستدار الى الكعبة ودارت الصفوف خلفه ثم أتم الصلاة فسمى مسجد القبليتين

İfadeler

▪ Eylem İfadeleri

E-D3E-1D8B – Resûlullah’ın (s.a.s.), Bişr b. Berâ b. Ma’rûr’u Benî Seleme yurdunda ziyaret etmesi (أن رسول الله صلى الله عليه وسلم زار بشر بن البراء ابن معرور فى بنى سلمة)

E-D3E-1D8D - Hz. Peygamber ve ashâbının orada öğle yemeği yemeleri. (فتغذى هو وأصحابه)

¹⁰⁸ es-Suyûtî, Celâlu’d-Dîn ‘Abdurrahmân b. Ebî Bekr (ö. 911/1505), *Buğyetu’l-Vu’ât fî Ṭabakâti’l-Luğaviyyîn*, II, 50.

E-D3E-1D8E - Öğle vakti geldiğinde, Resûlullah'ın (s.a.s.), ashâbına Kibleteyn Mescidi'nde öğle namazının iki rekatını Şam yönüne doğru kıldırması (وجاءت الظهر فصلی بأصحابه في مسجد القبلتين ركعتين من الظهر نحو الشام)

E-D3E-1D8F - Sonra, ikinci rekatta rükûda iken Kâbe'ye yönelmelerini emredilmesi (ثم أمر أن يستقبل الكعبة وهو راکع في الركعة الثانية)

E-D3E-1D90 - Bunun üzerine Hz. Peygamber'in, Kâbe'ye doğru dönmesi ve safların da onun arkasında dönmesi, ardından namazı tamamlaması. (فاستدار الى الكعبة ودارت الصفوف خلفه ثم أتم الصلاة)

E-D3E-1D91 - Bu nedenle, o mescide Kibleteyn Mescidi adı verilmesi (فسمى مسجد القبلتين)

Kaynaklar

القاضي البيضاوي [1D89]

[1D8A] ed-Diyârbekrî -
Târîhu'l-Hamîs

O. 021D43 Belâzürî Haberi 1

Tanım: Ebû'l-Hasan (Ebû Bekir veya Ebû Cafer) Ahmed b. Yahyâ b. Câbir b. Dâvud, üçüncü yüzyılın önde gelen İslâm tarihçilerinden biridir. Yazar, edip, şair ve aynı zamanda hadis râvisi olarak tanınmıştır. Ancak, doğum ve ölüm tarihi hakkında kesin bilgiler bulunmamakta olup, dönemin biyografi yazarları da onun hayatı hakkında net bir tablo sunmamışlardır.¹⁰⁹

Açıklama: Bu haberde, Bişr b. Berâ'nın Ensârdan Kâbe'ye yönelerek namaz kılan ilk kişi olduğu rivâyet edilmektedir. Bu bilgi, Hz. Peygamber'in Bişr b. Berâ ve annesi Ümmü Bişr'i birlikte ziyaret ettiğine dair önceki rivâyeti de teyit etmektedir. Yani, Hz. Peygamber, Benî Seleme yurdunda Ümmü Bişr ve oğlu Bişr b. Berâ'yı ziyaret ederken, öğle namazı esnasında kiblenin Beytü'l-Makdis'ten Kâbe'ye dönüşü gerçekleşmiştir. O esnada, namazda saf tutanlar arasında Ensârdan Bişr b. Berâ da bulunmaktaydı.

Alıntılar

021D42 Alıntısı

☞ [1D42] Belâzürî, *Ensâbu 'l-Eşrâf*, I, 246.

. وكان بشر أول من صلى مع رسول الله صَلَّى اللهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ من الأنصار إلى الكعبة

İfadeler

¹⁰⁹ el-Belâzürî, Ahmed b. Yahyâ b. Câbir (ö. 279/893), *Futûhu 'l-Buldân*, Dâru ve Mektebetu'l-Hilâl, Beyrut 1988, s. 6.

▪ Eylem İfadeleri

E-D42-1D92 – Belâzürî'nin “Bişr, Kâbe'ye yönelerek Resûlullah (s.a.s.) ile namaz kılan ilk Ensârdan oldu.” demesi (وكان بشر أول من صلى مع رسول الله صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ من الأنصار إلى الكعبة)

▪ Zaman İfadeleri

Z-D42-1D94 - Bişr'in Hz. Peygamber'le Kâbe'ye yönelerek namaz kıldığı zaman (وكان بشر أول من صلى مع رسول الله صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ من الأنصار إلى الكعبة)

▪ Mekân İfadeleri

M-D42-1D95 - Bişr'in Hz. Peygamber'le Kâbe'ye yönelerek namaz kıldığı mekân (وكان بشر أول من صلى مع رسول الله صَلَّى الله عَلَيْهِ وَسَلَّمَ من الأنصار إلى الكعبة)

▪ Nesne İfadeleri

N-D42-1D96 - Bişr b. Berâ b. Ma'rûr (بشر)

N-D42-1D97 - Resûlullah (s.a.s.) (رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)

▪ Grup İfadeleri

G-D42-1D98 - Ensârdan (من الأنصار)

P. 021D47 Osman b. Muhammed el-Ehnaşî Haberi

Tanım: Osman b. Muhammed el-Ehnaşî, Muhammed b. el-Mugîra b. el-Ehnaş b. Şarîk el-Ehnaşî es-Sekafî'nin oğludur. Hicaz kökenlidir.¹¹⁰

Açıklama: Haberde, Hz. Peygamber'in Ümmü Bişr'in hanesine yaptığı ziyaretten detaylar aktarılmaktadır. Ziyaret sırasında, Ümmü Bişr misafirler için yemek hazırlamış, yemek esnasında Hz. Peygamber ruhlar hakkında konuşmuştur. Öğle namazı sırasında ise kıblenin Kâbe'ye değiştiği bilgisi önemli bir detay olarak yer almaktadır. İbn Sa'd'ın belirttiğine göre, bu olay Pazartesi günü, Receb ayının ortasında, on yedisi civarında gerçekleşmiştir. Haberin burada alıntılanmayan başka tarîkleri de bulunmaktadır.¹¹¹

Alıntılar

021D48 Alıntısı

☞ [1D48] İbn Sa'd, *eṭ-Tabakât*, I, 208.

¹¹⁰ İbn Ebî Hâtim, *el-Cerh ve't-Ta'dîl*, s. 166.

¹¹¹ İbnü'n-Neccâr, Ebû Abdullâh Muhammed b. Maḥmûd (ö. 643/1246), *ed-Durretu's-Semîne fî Ahbâri'l-Medîne* (nşr. Şalâhu'd-Dîn b. 'Abbâs Şâkir), Merkezû'l-Buhûş, Medine 1426/2005, I, 360; Kuṭbu'd-Dîn el-Ḥanefî, Muhammed b. 'Alâ'u'd-Dîn en-Nehrevânî el-Mekkî (ö. 988/1580), *Târîhu'l-Medîne* (nşr. Muhammed Zînehim), Mektebetu's-Şekâfeti'd-Dîniyye, ts, I, 135.

، ويُقال: بَلَ زَارَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُمَّ بَشْرَ بْنِ الْبَرَاءِ بْنِ مَعْرُورٍ فِي بَنِي سَلَمَةَ، فَصَنَعَتْ لَهُ طَعَامًا وَحَانَتْ الظُّهْرُ، فَصَلَّى رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِأَصْحَابِهِ رَكَعَتَيْنِ، ثُمَّ أَمَرَ أَنْ يُوَجَّهَ إِلَى الْكَعْبَةِ، فَاسْتَدَارَ إِلَى الْكَعْبَةِ، وَاسْتَقْبَلَ الْمِزَابَ، فَسُمِّيَ الْمَسْجِدُ: مَسْجِدُ الْقِبْلَتَيْنِ، وَذَلِكَ يَوْمَ الْاِثْنَيْنِ لِلْصَّيْفِ مِنْ رَجَبٍ عَلَى رَأْسِ سَبْعَةِ عَشَرَ شَهْرًا، وَفُرِضَ صَوْمُ شَهْرِ رَمَضَانَ فِي شَعْبَانَ عَلَى رَأْسِ ثَمَانِيَةِ عَشَرَ شَهْرًا. قَالَ مُحَمَّدُ بْنُ عُمَرَ: وَهَذَا الثَّبْتُ عِنْدَنَا.

021D57 Alıntısı

☞ [1D57] es-Semhûdî, *Vefâu 'l-Vefâ*, III, 47.

وروى يحيى عن عثمان بن محمد بن الأخنس قال: زار رسول الله صلى الله عليه وسلم امرأة- وهي أم بشر من بني سلمة- في بني سلمة، فصنعت له طعاما، قالت أم بشر: فهم يأكلون من ذلك الطعام إلى أن سألوا رسول الله صلى الله عليه وسلم عن الأرواح، فذكر حديثها في أرواح المؤمنين والكافرين، ثم قال: فجاءت الظهر فصلى رسول الله صلى الله عليه وسلم بأصحابه في مسجد القبلتين الظهر، فلما أن صلى ركعتين أمر أن يوجه إلى الكعبة، فاستدار رسول الله صلى الله عليه وسلم إلى الكعبة واستقبل الميزاب؛ فهي القبلة التي قال الله تعالى «فلنولينك قبلة ترضاها» فسمي ذلك المسجد مسجد القبلتين. وفي رواية له: فلما صلى ركعتين أمر أن يولي وجهه إلى الكعبة، فاستدار رسول الله صلى الله عليه وسلم إلى الكعبة والمسجد مسجد القبلتين، وكان الظهر يومئذ أربعاً منها اثنتان إلى بيت المقدس واثنتان إلى الكعبة. قلت: وهذا ما أشار إليه ابن سعد بقوله: ويقال إنه صلى الله عليه وسلم زار أم بشر بن البراء بن معرور في بني سلمة، فصنعت له طعاما وحانت الظهر، فصلى بأصحابه ركعتين، ثم أمر أن يوجه إلى الكعبة، فاستداروا إلى الكعبة، فسمي المسجد مسجد القبلتين.

İfadeler

▪ Eylem İfadeleri

E-D57-A5A6 – Resûlullah'ın (s.a.s.), Benî Seleme'den bir kadını, yani Ümmü Bişr'i ziyaret etmesi (: زار رسول الله صلى الله عليه وسلم امرأة- وهي أم بشر من بني سلمة)

E-D57-A5A8 - Ümmü Bişr'in onun için bir yemek hazırlaması (فصنعت له طعاما)

E-D57-A5A9 - Ümmü Bişr'in "Onlar Resûlullah'a (s.a.s.) ruhlar hakkında soru sorana kadar o yemekten yediler." demesi (قالت أم بشر: فهم يأكلون من ذلك الطعام إلى أن سألوا رسول الله صلى الله عليه وسلم عن الأرواح)

E-D57-A5AA - Bunun üzerine, Resûlullah'ın (s.a.s.) mü'minlerin ve kâfirlerin ruhlarıyla ilgili konuşması (فذكر حديثها في أرواح المؤمنين والكافرين)

E-D57-A5AB - Sonra, öğle vakti gelmesi ve Resûlullah (s.a.s.), ashâbıyla birlikte Kibleteyn Mescidi'nde öğle namazını kılması (ثم قال: فجاءت الظهر فصلى رسول الله صلى الله عليه وسلم بأصحابه في مسجد القبلتين الظهر)

E-D57-A5AC - İki rekat namaz kıldıktan sonra, Kâbe'ye yönelmesinin emredilmesi (فلما أن صلى ركعتين أمر أن يوجه إلى الكعبة)

E-D57-A5AD - Bunun üzerine, Resûlullah'ın (s.a.s.) Kâbe'ye doğru dönmesi ve Mîzâb'a doğru yönelmesi (فاستدار رسول الله صلى الله عليه وسلم إلى الكعبة واستقبل الميزاب)

E-D57-A5AE - Bu nedenle, o mescide Kibleteyn Mescidi adı verilmesi (فسمي ذلك المسجد مسجد القبلتين)

E-D57-A5AF - O gün dört rekat öğle namazının iki rekatının Beytü'l-Makdis'e, iki rekatının da Kâbe'ye yönelerek kılınması (وكان الظهر يومئذ أربعاً منها اثنتان إلى بيت المقدس واثنتان إلى الكعبة)

E-D57-A5B0 - Semhûdî'nin "Bu, İbn Sa'd'ın şu sözleriyle işaret ettiği rivâyettir: "Ve denir ki, Hz. Peygamber (s.a.s.) Benî Seleme'den Bısr b. Berâ b. Ma'rûr'un annesini ziyaret etti." demesi وهذا ما أشار إليه ابن سعد بقوله: ويقال إنه صلى الله عليه وسلم زار أم بشر بن البراء بن معرور في بني سلمة

E-D48-A5B1 - İbn Sa'd'ın "Ve bu, Pazartesi günü, Receb ayının ortasında, on yedisi civarında gerçekleşti. Ramazan orucu ise, Şaban ayında, on sekiz ayın başında farz kılındı." demesi (وذلك يوم الإثنين للّيف من رجب على رأس سبعة عشر شهراً، وفرض صوم شهر رمضان في شعبان على رأس ثمانية عشر شهراً)

E-D48-A5B2 - Muhammed b. Ömer'in "Bu rivâyet bize göre sahihtir." demesi (قال محمد بن عمر: وهذا الثبوت عندنا)

▪ Zaman İfadeleri

Z-D57-A5B3 - Hz. Peygamber'in Ümmü Bısr'ı ziyaret ettiği zaman (زار رسول الله صلى الله عليه وسلم امرأة وهي أم بشر)

Z-D57-A5B4 - Hz. Peygamber'in Kibleteyn Mescidi'nde öğle namazını kıldığı zaman (فصلى رسول الله صلى الله عليه وسلم بأصحابه في مسجد القبلتين الظهر)

Z-D48-A5B5 - Kiblenin değişimi Pazartesi günü, Receb ayının ortasında, on yedisi civarı gerçekleşmesi (وذلك يوم الإثنين للّيف من رجب على رأس سبعة عشر شهراً)

▪ Mekân İfadeleri

M-D57-A5B6 - Hz. Peygamber'in Ümmü Bısr'ı Benî Seleme yurdunda ziyaret etmesi (زار رسول الله صلى الله عليه وسلم امرأة وهي أم بشر من بني سلمة)

M-D57-A5B7 - Hz. Peygamber'in Kibleteyn Mescidi'nde öğle namazını kılması (فصلى رسول الله صلى الله عليه وسلم بأصحابه في مسجد القبلتين الظهر)

▪ Nesne İfadeleri

N-D57-A5B8 - Resûlullah (s.a.s.) (رسول الله صلى الله عليه وسلم)

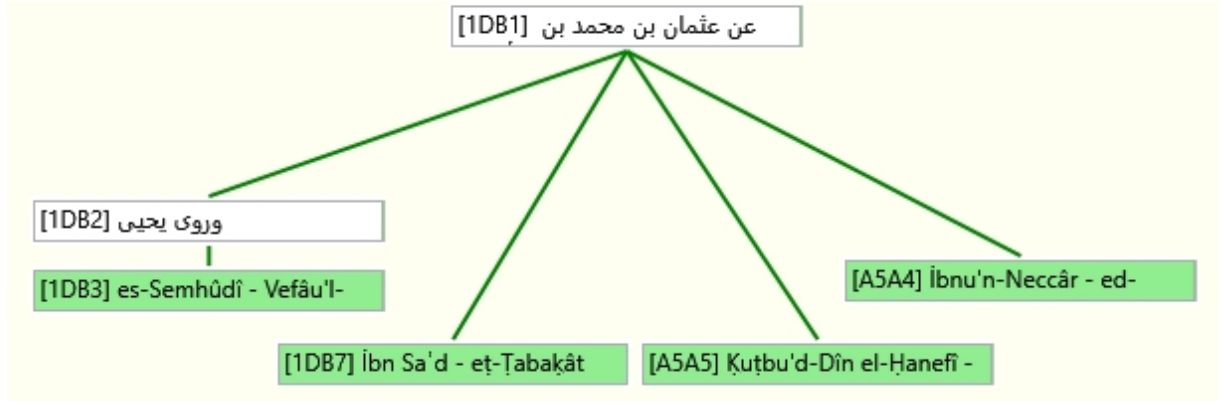
N-D57-A5B9 - Ümmü Bısr (أم بشر)

▪ Grup İfadeleri

G-D57-A5BA - Ruhlar hakkında soru soranlar (سألوا)

G-D57-A5BB - Hz. Peygamber'in ashâbı (بأصحابه)

Kaynaklar

Q. 021D4A Ebû Bişr ed-Dûlâbî Haberi

Tanım: İmam, hafız ve önemli bir hadis âlimi olan Ebû Bişr Muhammed b. Ahmed b. Hammâd b. Saïd b. Muslim el-Ensârî ed-Dûlâbî (ö. 310/923), Hasan b. Reşîk'in aktardığına göre, Horasanda 224 yılında doğmuştur.¹¹²

Açıklama: ed-Dûlâbî'den aktarılan rivâyete göre, Hz. Peygamber, Benî Seleme yurdunda Ümmü Bişr'i ziyaret etmiştir. Bu ziyaret sırasında, Hz. Peygamber'in Kibleteyn Mescidi'nde öğle namazı kılarken kıblenin Kâbe'ye değiştiği belirtilmiştir. İbn Fers'in *Aḥkâmu'l-Kur'ân* eserinde de aynı rivâyet benzer şekilde nakledilmiştir.¹¹³

Alıntılar

021D49 Alıntısı

☞ [1D49] el-Bâcî, *el-Muntekâ*, I, 339.

قَالَ أَبُو بَشْرِ الدُّوَلَابِيِّ «زَارَ النَّبِيُّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - أُمَّ بَشْرٍ فِي بَنِي سَلَمَةَ وَصَلَّى الظُّهْرَ فِي مَسْجِدِ الْقِبْلَتَيْنِ رُكْعَتَيْنِ إِلَى الشَّامِ ثُمَّ أَمَرَ أَنْ يَسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ فَاسْتَدَارَ وَدَارَتْ الصُّفُوفُ خَلْفَهُ فَصَلَّى الْبَيْتَةَ إِلَى مَكَّةَ»

İfadeler

▪ Eylem İfadeleri

E-D49-A5BF - Resûlullah'ın (s.a.s.), Benî Seleme yurdunda Ümmü Bişr'i ziyaret etmesi (زَارَ النَّبِيُّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - أُمَّ بَشْرٍ فِي بَنِي سَلَمَةَ)

E-D49-A5C1 - Ve öğle namazını Kibleteyn Mescidi'nde, Şam yönüne doğru iki rekat olarak kılması (وَصَلَّى الظُّهْرَ فِي مَسْجِدِ الْقِبْلَتَيْنِ رُكْعَتَيْنِ إِلَى الشَّامِ)

¹¹² ez-Zehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nubelâ*, XI, 191; Nuri Topaloğlu, "Dûlâbî, Ebû Bişr", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, IX, 551-552.

¹¹³ İbn Fers, Ebû Muhammed 'Abdûlmun'im b. 'Abdurrahîm (ö. 597/1203), *Aḥkâmu'l-Kur'ân* (nşr. Tâhâ b. 'Alî, Munciyye binti'l-Hâdî, Şalahu'd-Dîn Bû 'Afîf), Dâru İbn Hâzım, Beyrut 1427/2006, I, 98.

E-D49-A5C2 - Sonra, Kâbe'ye yönelmesinin emredilmesi ve bunun üzerine Hz. Peygamber'in dönmesi ve onun arkasındaki safların da dönmesi (ثُمَّ أَمَرَ أَنْ يُسْتَقْبَلَ الْغَيْلَةَ فَاسْتَدَارَ وَدَارَتْ الصُّفُوفُ خَلْفَهُ)

E-D49-A5C3 - Hz. Peygamber'in, namazın geri kalanını Kâbe'ye doğru kılması (فَصَلَّى الْبَقِيَّةَ إِلَى مَكَّةَ)

▪ Zaman İfadeleri

Z-D49-A5C4 - Hz. Peygamber'in Ümmü Bişr'i ziyaret ettiği zaman (زَارَ النَّبِيُّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - أُمَّ بَشْرَ)

▪ Mekân İfadeleri

M-D49-A5C5 - Hz. Peygamber'in Ümmü Bişr'i Benî Seleme yurdunda ziyaret etmesi (زَارَ النَّبِيُّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - أُمَّ بَشْرَ فِي بَنِي سَلَمَةَ)

▪ Nesne İfadeleri

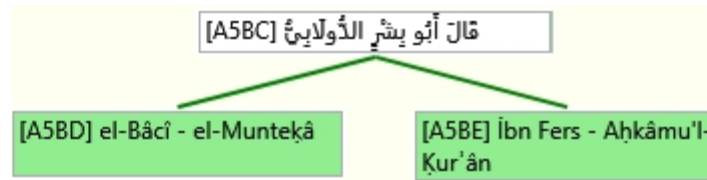
N-D49-A5C6 - Hz. Peygamber (النَّبِيُّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)

N-D49-A5C7 - Ümmü Bişr (أُمُّ بَشْرَ)

▪ Grup İfadeleri

G-D49-A5C8 - Hz. Peygamber'in arkasındaki safta namaz kılanlar (الصُّفُوفُ)

Kaynaklar

R. 021D4E Muhammed b. Habîb el-Hâşimî Haberi

Tanım: Şeyh Ebû Ca'fer Muhammed b. Habîb el-Hâşimî el-Ahbârî el-Bağdâdî, 245 yılında Zilhicce ayında Sâmarra'da (سامراء) vefat etmiştir. Yâkût el-Hamavî, onun dil, şiir, rivâyetler ve nesep bilgisi alanında yetkin bir âlim olduğunu belirtmiştir. Bunun yanı sıra, babasının kimliği bilinmezken, “Habîb” isminin annesine ait olduğu ifade edilmektedir.¹¹⁴

Açıklama: Bu rivâyette, önceki haberdeki detaylar tekrar edilmekte ve kıblenin değişmesi olayı nedeniyle mescidin Mescidi Kibleteyn adını aldığı ifade edilmektedir. Ayrıca, olayın rivâyete göre Şaban ayının Salı günü gerçekleştiği nakledilmektedir.

Alıntılar

¹¹⁴ Kâtib Çelebi, Muştafâ b. ‘Abdullâh Hâcî Hâlife (ö. 1067/1957), *Sullemu'l-Vusûl ilâ Tabakâti'l-Fuḥûl* (nşr. Maḥmûd ‘Abdulkâdir el-Arnâvût), I-VI, IRCICA, İstanbul 2010, III, 117.

021D4D Alıntısı

☞ [1D4D] İbnü'l-Cevzî, el-Vefâ bi Feđâ'ili'l-Muštafâ, I, 204.

قال محمد بن حبيب الهاشمي: زار رسول الله صلى الله عليه وسلم أمّ بشر بنت البراء بن معرور في بني سلمة، وذلك في يوم الثلاثاء للنصف من شعبان، فتغدى هو وأصحابه، وجاءت الظهيرة فصلّى بأصحابه ركعتين من الظهر إلى الشام. ثم أمر أن يستقبل الكعبة، ودارت الصفوف خلفه، ثم أتم الصلاة فسَمِّي مسجد القبلتين.

İfadeler

▪ Eylem İfadeleri

E-D4D-A5CC - Resûlullah'ın (s.a.s.), Benî Seleme yurdunda Ümmü Bişr'i ziyaret etmesi (زار رسول الله صلى الله عليه وسلم أمّ بشر بنت البراء بن معرور في بني سلمة)

E-D4D-A5CE - Bu ziyaretin, Salı günü, Şâban ayının yarısında gerçekleşmesi (وذلك في يوم الثلاثاء للنصف من شعبان)

E-D4D-A5CF - Hz. Peygamber ve ashâbının öğle yemeği yedikleri (فتغدى هو وأصحابه)

E-D4D-A5D0 - Sonra, öğle vakti geldi ve Resûlullah (s.a.s.), ashâbıyla birlikte Şam yönüne doğru iki rekat olarak öğle namazını kılması (وجاءت الظهيرة فصلّى بأصحابه ركعتين من الظهر إلى الشام)

E-D4D-A5D1 - Sonra, Kâbe'ye yönelmesinin emredilmesi ve onun arkasındaki safların da dönmesi (ثم أمر أن يستقبل الكعبة، ودارت الصفوف خلفه)

E-D4D-A5D2 - Sonra namazı tamamlaması (ثم أتم الصلاة)

E-D4D-A5D3 - Bu nedenle, o mescide Kibleteyn Mescidi adı verilmesi (فسَمِّي مسجد القبلتين)

Kaynaklar

قال محمد بن حبيب [A5C9]
الهاشمي

[A5CA] İbnü'l-Cevzî - el-Vefâ bi
Ta'rifi Feđâ'ili'l-Muštafâ

S. 021D52 Saîd b. Müseyyeb Haberi

Tanım: Saîd b. Müseyyeb b. Hazn b. Ebî Vehb b. Amr b. Âiz b. İmrân b. Mahzûm b. Yakaza, meşhur bir âlim ve zamanının en önemli tabîîlerinden biridir. Künyesi Ebû Muhammed olup, Kureyş kabilesinden ve Mehzûmoğulları'ndandır. Medine'de doğmuş ve yaşadığı dönemde şehrin en önde

gelen âlimi olarak kabul edilmiştir. Saîd b. el-Müseyyeb, Hz. Ömer'in hilafetinin ikinci veya dördüncü yılında, Medine'de dünyaya gelmiştir.¹¹⁵

Açıklama: Saîd b. Müseyyeb'den gelen habere göre, kiblenin öğle namazı sırasında Kibleteyn Mescidi'nde değiştiği yönündeki görüş, onun nezdinde daha sağlam ve kabul gören bir görüş olarak nitelendirilmektedir.

Alıntılar

021D51 Alıntısı

☞ [1D51] el-Maṭarî, et-Ta'rîf bi-mâ Ânestu'l-Hicre, s. 142.

قال سعيد بن المسيب: رقت القبلة قبل بدر بشهرين، والثابت عندنا أنها صرفت في الظهر في مسجد القبلتين

İfadeler

▪ Eylem İfadeleri

E-D51-A5D6 - Saîd b. Müseyyeb'in "Kible, Bedir'den iki ay önce değişti." demesi (قال سعيد بن المسيب: رقت القبلة قبل بدر بشهرين)

E-D51-A5D8 - Saîd b. Müseyyeb'in "Bizde sâbit olana göre, bu değişiklik öğle namazında Kibleteyn Mescidi'nde gerçekleşti." demesi (والثابت عندنا أنها صرفت في الظهر في مسجد القبلتين)

▪ Zaman İfadeleri

Z-D51-A5D9 - Kiblenin Bedir'den iki ay önce değişmesi (رقت القبلة قبل بدر بشهرين)

Z-D51-A5DA - Kiblenin öğle namazında değişmesi (أنها صرفت في الظهر)

▪ Mekân İfadeleri

M-D51-A5DB - Kiblenin Kibleteyn Mescidi'nde değişmesi (أنها صرفت في الظهر في مسجد القبلتين)

▪ Nesne İfadeleri

N-D51-A5DC - Saîd b. Müseyyeb (سعيد بن المسيب)

Kaynaklar

[A5D4] قال سعيد بن المسيب

[A5D5] el-Maṭarî - et-Ta'rîf bi-mâ Ânestu'l-Hicre

¹¹⁵ eẓ-Ẓehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nubelâ*, V, 124.

T. 021D62 Mücâhid Haberi

Tanım: Mücâhid b. Cebr, Ebü'l-Haccâc el-Mekkî olarak bilinen, kıraat ve tefsir alanında tanınmış bir tabiîn dönemi ilim adamıdır. Hicrî 21 yılında Mekke'de doğmuştur.¹¹⁶

Açıklama: Bu rivâyette, Mücâhid b. Cebr'in aktardığına göre, kiblenin değişme olayı Benî Seleme Mescidi'nde gerçekleşmiştir. Hz. Peygamber, bu mescidde öğle namazının iki rekatını kıldıktan sonra kible Kâbe'ye doğru dönmüş ve namazın geri kalanında mîzâba (çatı oluğu) yönelmiştir. Bu olayın ardından, Benî Seleme Mescidi Mescid-i Kibleteyn olarak adlandırılmıştır. Bu bilgi, önceki rivâyetlerle uyumlu olup, Mescid-i Kibleteyn'deki kible değişiminin Benî Seleme Mescidi'nde gerçekleştiğini vurgulamaktadır.

Alıntılar

021D61 Alıntısı

☞ [1D61] et-Taberânî, *Tefsîru'l-Kur'ân* (Aidiyeti Tartışmalı), I, 262

وقال مجاهد : (نَزَلَتِ الْآيَةُ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَسْجِدِ بَنِي سَلَمَةَ وَقَدْ صَلَّى بِأَصْحَابِهِ رَكْعَتَيْنِ مِنَ الظُّهْرِ ، فَتَحَوَّلَ فِي الصَّلَاةِ فَاسْتَقْبَلَ الْمِيزَابَ فَسَمِيَ ذَلِكَ الْمَسْجِدُ مَسْجِدَ الْقِبْلَتَيْنِ).

İfadeler

▪ Eylem İfadeleri

E-D61-68D0 - Mücâhid'in “Âyet, Hz. Peygamber (s.a.s.) Benî Seleme Mescidi'nde bulunduğu sırada indirilmiştir.” demesi (وقال مجاهد : (نَزَلَتِ الْآيَةُ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَسْجِدِ بَنِي سَلَمَةَ)

E-D61-68D2 - Öğle namazında ashâbıyla iki rekat kıldıktan sonra, namaz sırasında yönünü değiştirip Mîzâba yönelmesi (وقَدْ صَلَّى بِأَصْحَابِهِ رَكْعَتَيْنِ مِنَ الظُّهْرِ ، فَتَحَوَّلَ فِي الصَّلَاةِ فَاسْتَقْبَلَ الْمِيزَابَ)

E-D61-68D3 - Bu nedenle, o mescide Kibleteyn Mescidi adı verilmesi (فَسَمِيَ ذَلِكَ الْمَسْجِدُ مَسْجِدَ الْقِبْلَتَيْنِ)

▪ Zaman İfadeleri

Z-D61-68D6 - Hz. Peygamber'e âyet indirildiği zaman (نَزَلَتِ الْآيَةُ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَسْجِدِ بَنِي سَلَمَةَ)

Z-D61-68D8 - Hz. Peygamber'in öğle namazını ashâbıyla kıldığı zaman (وقَدْ صَلَّى بِأَصْحَابِهِ رَكْعَتَيْنِ مِنَ الظُّهْرِ)

▪ Mekân İfadeleri

¹¹⁶ eż-Zehebî, *Siyeru A'lâmi'n-Nubelâ*, IV, 449; Muhammed Fatih Kesler, “Mücâhid”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XXXI, 441.

M-D61-68D7 - Âyetin, Hz. Peygamber'e (s.a.s.) Benî Seleme Mescidi'nde bulunduğu sırada indirilmesi (نَزَلَتْ الْآيَةُ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي مَسْجِدِ بَنِي سَلَمَةَ)

M-D61-68D9 - Hz. Peygamber'in öğle namazını ashâbıyla kıldığı mekân (وَقَدْ صَلَّى بِأَصْحَابِهِ رَكْعَتَيْنِ مِنْ الظُّهْرِ)

▪ Nesne İfadeleri

N-D61-68DA - Mücâhid (وقال مجاهد)

N-D61-68DB - Hz. Peygamber (وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)

▪ Grup İfadeleri

G-D61-68DC - Hz. Peygamber'in ashâbı (بِأَصْحَابِهِ)

Kaynaklar

[68D4] وقال مجاهد

[68D5] et-Taberânî - Tefsru'l-Kur'ân (Aidiyeti Tartışmalı)

U. 021D65 Câbir b. Abdullah Haberi 2

Açıklama: Câbir b. Abdullah'ın naklettiği hadise göre, Hz. Peygamber, Berâ b. Ma'rûr'un evinde yemek yerken ruhlar hakkında konuşmuştur. Rivâyette, yedikleri yemeğin et ve hurma olduğu¹¹⁷, Hz. Peygamber'in konuşmaya başladığında ashâbın yemeği durdurduğu belirtilmektedir. Her ne kadar bu rivâyette kıblenin değişmesinden doğrudan bahsedilmese de, anlatılan detaylar, olayın kible değişimi günü gerçekleştiğini güçlü bir şekilde işaret etmektedir. Özellikle Osman b. Muhammed el-Ehnasî'nin haberinde, Hz. Peygamber'in Ümmü Bişr'e ziyareti sırasında ruhlar hakkında konuştuğu, konuşma esnasında yemeğe ara verildiği ve öğle namazı sırasında kıblenin Beytü'l-Makdis'ten Kâbe'ye çevrildiği ifade edilmiştir. Câbir'in bu rivâyeti de aynı olayın o gün yaşandığını doğrulayan bir nitelik taşımaktadır.

Alıntılar

021D64 Alıntısı

☞ [1D64] el-Makdisî, *el-Bed'u ve 'l-Târîh*, II, 104.

وفي حديث جابر أن النبي صلى الله عليه وسلم ذكر الأرواح في بيت البراء بن معرور هم يأكلون لحماً وتمراً حتى أمسكوا على الطعام قال أرواح المؤمنين طيور خضر [1] وقال في طير خضر في حجر من الجنة يأكلون ويشربون ويتعارفون في الجنة كما يتعارفون في الدنيا وأرواح في حجر من النار وذكر قصة طويلة

¹¹⁷ Bu detaylar olayların tarihini belirlemekte önemli bir rol oynayabilir.

İfadeler

▪ Eylem İfadeleri

E-D64-68DF - Câbir'in "Hz. Peygamber (s.a.s.), Berâ b. Ma'rûr'un evinde ruhlar hakkında konuştu." demesi (أن النبي صلى الله عليه وسلم ذكر الأرواح في بيت البراء بن معرور)

E-D64-68E1 - Câbir'in "Onlar et ve hurma yiyorlardı, sonra yemeği bıraktılar." demesi (هم يأكلون لحماً وتراً حتى أمسكوا على الطعام)

E-D64-68E2 - Hz. Peygamber'in "أرواح المؤمنين طيور خضر..." şeklinde ruhlardan bahsetmesi (قال أرواح المؤمنين طيور خضر [1] وقال في طير خضر في حجر من الجنة يأكلون ويشربون ويتعارفون في الجنة كما يتعارفون في الدنيا وأرواح في حجر من النار)

▪ Zaman İfadeleri

Z-D64-68E3 - Hz. Peygamber'in Berâ b. Ma'rûr'un evinde ruhlar hakkında konuşması (جابر أن النبي صلى الله عليه وسلم ذكر الأرواح في بيت البراء بن معرور)

▪ Mekân İfadeleri

M-D64-68E4 - Hz. Peygamber'in Berâ b. Ma'rûr'un evinde ruhlar hakkında konuşması (أن النبي صلى الله عليه وسلم ذكر الأرواح في بيت البراء بن معرور)

▪ Nesne İfadeleri

N-D64-68E5 - Câbir b. Abdullah (جابر)

N-D64-68E6 - Hz. Peygamber (النبي صلى الله عليه وسلم)

N-D64-68E7 - Berâ b. Ma'rûr (البراء بن معرور)

▪ Grup İfadeleri

G-D64-68E8 - Berâ b. Ma'rûr'un evinde yemek yiyenler (أمسكوا)

Kaynaklar

وفي حديث جابر [68DD]

[68DE] el-Muṭahhir b. Ṭāhir - el-Bed'u ve't-Tārīḥ

V. 021D68 Ümmü Mübeşşir (Bişr) Haberi

Tanım: Huleyde bint Kays b. Sabit b. Halid b. Eşca, Benî Duhmân kabilesinden olup Berâ b. Ma'rûr ile evlenmiştir. Berâ b. Ma'rûr, Benî Seleme kabilesinden olup Akabe Bîatı'nda yer alan nakîblerden biridir. Bu evlilikten Bişr b. Berâ dünyaya gelmiştir. Bişr, Bedir Savaşı'na katılmış ve Hz.

Peygamber ile birlikte zehirli koyun etini yiyen sahabî olarak bilinir. Huleyde, Ümmü Bişr İslâm'ı kabul etmiş, Hz. Peygamber'e bîat etmiş ve ondan hadis nakletmiştir.¹¹⁸

Açıklama: Ümmü Bişr, Resûlullah'ın (s.a.s.) bir gün evinde birkaç sahâbesiyle birlikte yemek yediğini, bu sırada sahâbîlerin ruhlar hakkında soru sorması üzerine Hz. Peygamber'in ruhlar hakkında bilgi verdiğini ve bu konuşma sırasında sahâbîlerin yemeği bırakıp konuşmayı dinlemeye başladıklarını aktarmaktadır. Bu rivâyetten, olayın kiblenin değiştiği gün yaşandığına dair daha önce belirlenen detaylarla bağlantılı olarak, bu olayın aynı gün gerçekleştiğini ifade edebiliriz. Bu rivâyet, başka bir tarîkte de geçmiştir.¹¹⁹

Alıntılar

021D6B Alıntısı

☞ [1D6B] Ebû Nu'aym, *Ma'rifetu's-Sahâbe*, VI, 3473.

حَدَّثَنَا أَبُو عَمْرٍو بْنُ حَمْدَانَ، ثنا الْحَسَنُ بْنُ سُلَيْمَانَ، ثنا الْفَرَجُ بْنُ عُبَيْدٍ، قَالَ: ثنا مَرْوَانُ، عَنْ عَلِيِّ بْنِ أَبِي الْوَلِيدِ، عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ يَزِيدَ، عَنْ أُمِّ بَشِيرَ بِنْتِ الْبَرَاءِ، قَالَتْ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَيْتِي فِي نَفَرٍ مِنْ أَصْحَابِهِ يَأْكُلُ مِنْ طَعَامٍ صَنَعْتُهُ لَهُمْ، فَسَأَلُوهُ عَنِ الْأَرْوَاحِ، فَذَكَرَهَا بِذِكْرِ امْتِنَاعِ الْقَوْمِ عَنِ الطَّعَامِ، ثُمَّ قَالَ مِنْ بَعْدُ: “أَرْوَاحُ الْمُؤْمِنِينَ طُيُورٌ خُضِرَ فِي حَجَرٍ مِنَ الْجَنَّةِ يَأْكُلُونَ مِنَ الْجَنَّةِ وَيَشْرَبُونَ، يَتَعَارَفُونَ، يَقُولُونَ: رَبَّنَا أَلْحِقْ بِنَا إِخْوَانَنَا، وَإِنَّا مَا وَعَدْتْنَا وَأَرْوَاحُ أَهْلِ النَّارِ فِي حَجَرٍ مِنَ النَّارِ يَأْكُلُونَ مِنَ النَّارِ، وَيَشْرَبُونَ مِنَ النَّارِ، فَيَقُولُونَ: رَبَّنَا لَا تُلْحِقْ بِنَا إِخْوَانَنَا وَلَا تُؤْتِنَا مَا وَعَدْتْنَا“

İfadeler

▪ Eylem İfadeleri

E-D6B-68FB - Ümmü Bişr'in “Resûlullah (s.a.s.), birkaç sahâbisiyle birlikte benim evimdeydi. Onlar için hazırladığım yemekten yiyorlardı.” demesi (كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَيْتِي فِي نَفَرٍ مِنْ أَصْحَابِهِ يَأْكُلُ مِنْ طَعَامٍ صَنَعْتُهُ لَهُمْ)

E-D6B-68FD - Ümmü Bişr'in “Ona ruhlar hakkında soru sordular, bunun üzerine ruhları anlattı; öyle ki, insanlar yemeği bıraktı.” demesi (فَسَأَلُوهُ عَنِ الْأَرْوَاحِ، فَذَكَرَهَا بِذِكْرِ امْتِنَاعِ الْقَوْمِ عَنِ الطَّعَامِ)

E-D6B-68FE - Sonra Hz. Peygamber'in “...الْجَنَّةِ مِنَ حَجَرٍ فِي خُضْرٍ طُيُورٌ الْمُؤْمِنِينَ أَرْوَاحُ...” hadisini anlatması (، ثُمَّ قَالَ مِنْ بَعْدُ: “أَرْوَاحُ الْمُؤْمِنِينَ طُيُورٌ خُضِرَ فِي حَجَرٍ مِنَ الْجَنَّةِ يَأْكُلُونَ مِنَ الْجَنَّةِ وَيَشْرَبُونَ، يَتَعَارَفُونَ، يَقُولُونَ: رَبَّنَا أَلْحِقْ بِنَا إِخْوَانَنَا، وَإِنَّا مَا وَعَدْتْنَا وَأَرْوَاحُ أَهْلِ النَّارِ فِي حَجَرٍ مِنَ النَّارِ يَأْكُلُونَ مِنَ النَّارِ، وَيَشْرَبُونَ مِنَ النَّارِ، فَيَقُولُونَ: رَبَّنَا لَا تُلْحِقْ بِنَا إِخْوَانَنَا وَلَا تُؤْتِنَا مَا وَعَدْتْنَا“)

▪ Zaman İfadeleri

¹¹⁸ İbn Sa'd, *eş-Tabakât*, X, 296.

¹¹⁹ İbn Ebî 'Âsim, Ebû Bekr b. Aḥmed eş-Şeybânî (ö. 287/900), *el-Cihâd* (nşr. Musâ'id b. Suleymân er-Râşid el-Cemîd), I-II, Mektebetu'l-'Ulûm ve'l-Hikem, Medine 1409H, II, 520.

Z-D6B-68FF - Resûlullah (s.a.s.), birkaç sahâbîsiyle birlikte Ümmü Bişr'in evinde yemek yediği ve ruhlar hakkında konuştuğu zaman (كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَيْتِي فِي نَفَرٍ مِنْ أَصْحَابِهِ يَأْكُلُ مِنْ طَعَامٍ صَنَعْتُهُ لَهُمْ)

▪ Mekân İfadeleri

M-D6B-6900 – Resûlullah'ın (s.a.s.), birkaç sahâbîsiyle birlikte Ümmü Bişr'in evinde yemek yemesi ve ruhlar hakkında konuşması (كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَيْتِي فِي نَفَرٍ مِنْ أَصْحَابِهِ يَأْكُلُ مِنْ طَعَامٍ صَنَعْتُهُ لَهُمْ، فَسَأَلُوهُ عَنِ الْأَرْوَاحِ)

▪ Nesne İfadeleri

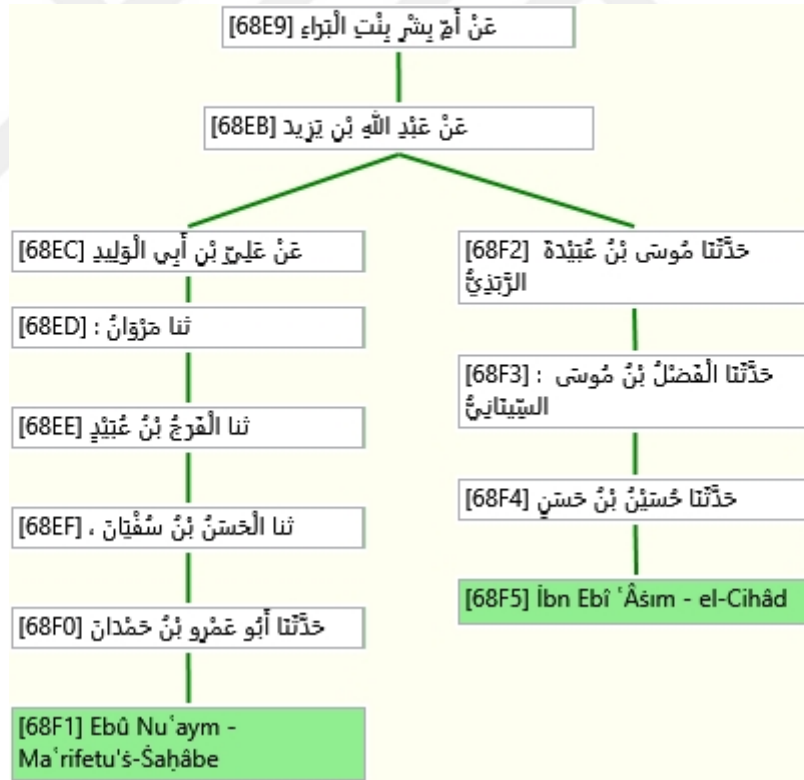
N-D6B-6901 - Ümmü Bişr (أُمُّ بَشْرَ بِنْتُ الْبَرَاءِ)

N-D6B-6902 - Hz. Peygamber (رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)

▪ Grup İfadeleri

G-D6B-6903 - Sahâbîler (نَفَرٍ مِنْ أَصْحَابِهِ)

Kaynaklar

W. 021D9B Belâzürî Haberi 2

Tanım: Belâzürî'nin tanımı daha önce yapıldı.

Açıklama: Bu rivâyette, önceki haberlerde de geçen Berâ b. Ma'rûr'un vefatı, vasiyeti ve kıblenin değişimi sırasında Ümmü Bişr'in evinde yemek yedikleri detayları da aktarılmaktadır.

Alıntılar

021D9A Alıntısı

☞ [1D9A] Belâzürî, *Ensâbu'l-Eşrâf*, I, 246.

البراء بن معرور بن صخر بن خنساء بن سنان، أبو بشر. مات بالمدينة في صفر قبل قدوم النبي صلى الله عليه وسلم إياها بشهر. وأوصى أن يوجه نحو الكعبة. وكان قد صلى إليها قبل أن تحوّل القبلة نحوها. فوجه وقدم رسول الله صلى الله عليه وسلم، فصلى عليه. وكانت امرأته أم بشر قد أعدت لرسول الله صلى الله عليه وسلم طعامًا، فأكل عندها ثم صلى بأصحابه في مسجد القبلتين. فلما فرغ من الركعتين الأوليين، حوّل إلى الكعبة، فأنحرف نحوها. وذلك يوم الثلاثاء للنصف من شعبان سنة اثنتين. ويقال: للنصف من رجب. وكان البراء أول من أوصى بثلاث ماله. وهو نقيب

İfadeler

▪ Eylem İfadeleri

E-D9A-1D9C - Berâ b. Ma'rûr'un, Hz. Peygamber (s.a.s.) Medine'ye gelmeden bir ay önce, Safer ayında Medine'de vefat etmesi (مات بالمدينة في صفر قبل قدوم النبي صلى الله عليه وسلم إياها بشهر)

E-D9A-1D9E - Berâ b. Ma'rûr'un, onu Kâbe'ye doğru çevirmelerini vasiyet etmesi (وأوصى أن يوجه نحو الكعبة)

E-D9A-1D9F - Hz. Peygamber'in (s.a.s.) Medine'ye geldiğinde, onun üzerine cenaze namazı kılması (وقدم رسول الله صلى الله عليه وسلم، فصلى عليه)

E-D9A-1DA0 - Eşi Ümmü Bişr'in, Hz. Peygamber (s.a.s.) için bir yemek hazırlaması (وكانت امرأته أم بشر قد أعدت لرسول الله صلى الله عليه وسلم طعامًا)

E-D9A-1DA1 - Hz. Peygamber'in yemeği yemesi ve ardından ashâbıyla birlikte Kibleteyn Mescidi'nde namaz kılması (فأكل عندها ثم صلى بأصحابه في مسجد القبلتين)

E-D9A-1DA2 - Hz. Peygamber'in, iki rekat namazı tamamladıktan sonra, kiblenin Kâbe'ye tahvîl olması ve ona doğru yönelmesi (فلما فرغ من الركعتين الأوليين، حوّل إلى الكعبة، فأنحرف نحوها)

▪ Zaman İfadeleri

Z-D9A-1DA3 - Belâzürî'nin "Kiblenin tahvîli, hicretin ikinci yılı, Şaban ayının yarısında, Salı günü gerçekleşti. Ve denir ki: Receb ayının yarısında gerçekleşti." demesi (وذلك يوم الثلاثاء للنصف من شعبان سنة اثنتين. ويقال: للنصف من رجب)

Z-D9A-1DA4 - Berâ b. Ma'rûr'un, Hz. Peygamber (s.a.s.) Medine'ye gelmeden bir ay önce, Safer ayında Medine'de vefat ettiği zaman (مات بالمدينة في صفر قبل قدوم النبي صلى الله عليه وسلم إياها بشهر)

Z-D9A-1DA5 - Hz. Peygamber'in Medine'ye geldiği zaman (وقدم رسول الله صلى الله عليه وسلم)

Z-D9A-1DA6 - Hz. Peygamber'in Berâ b. Ma'rûr'a namaz kıldığı zaman (فصلى عليه)

Z-D9A-1DA7 - Ümmü Bişr'in Hz. Peygamber'e yemek hazırladığı zaman (وكانت امرأته أم بشر قد أعدت لرسول الله صلى الله عليه وسلم طعامًا)

Z-D9A-1DA8 - Hz. Peygamber'in Kibleteyn Mescidi'nde namaz kıldığı zaman (ثم صلى بأصحابه في مسجد القبلتين)

▪ Mekân İfadeleri

M-D9A-1DA9 - Berâ b. Ma'rûr'un Medine'de vefat ettiği (مات بالمدينة)

M-D9A-1DAA - Hz. Peygamber'in Berâ b. Ma'rûr'a namaz kıldığı mekân (فصلى عليه)

M-D9A-1DAB - Ümmü Bişr'in, Hz. Peygamber'e yemek hazırladığı mekân (وكانت امرأته أم بشر قد أعدت لرسول الله صلى الله عليه وسلم طعامًا)

M-D9A-1DAC - Hz. Peygamber'in Kibleteyn Mescidi'nde namaz kılması ve kiblenin tahvîlinin gerçekleşmesi (ثم صلى بأصحابه في مسجد القبلتين)

▪ Nesne İfadeleri

N-D9A-1DAD - Berâ b. Ma'rûr (البراء بن معرور)

N-D9A-1DAE - Hz. Peygamber (النبي صلى الله عليه وسلم)

N-D9A-1DAF - Berâ b. Ma'rûr'un eşi Ümmü Bişr (وكانت امرأته أم بشر)

▪ Grup İfadeleri

G-D9A-1DB0 - Hz. Peygamber'in ashâbı (ثم صلى بأصحابه)

II. Olgular

✱ 5F462-Eylem-Naklî: Medineli Müslüman ve müşriklerin hac için Mekke'ye doğru yola çıkmaları

- İfadeler

E-E04-6E14 - Kâ'b: "Kavmimizin müşrik hacılarıyla birlikte yola çıktık, namaz kılmış ve dinimizi anlamıştık." [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi] (قَالَ خَرَجْنَا فِي حُجَّاجٍ قَوْمًا مِنَ الْمُشْرِكِينَ وَقَدْ صَلَّيْنَا وَفَقَّهْنَا)

E-E04-6E15 - Kâ'b: "Bizimle birlikte büyüklerimizden ve reislerimizden Berâ b. Ma'rûr da vardı." [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi] (وَمَعَنَا الْبَرَاءُ بْنُ مَعْرُورٍ كَبِيرُنَا وَسَيِّدُنَا)

E-E48-6E4B - Bu hac mevsiminde, Ensârdan yetmiş kişi Resûlullah (s.a.s.) ile buluşmak üzere geldiler. [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi] (، فَوَافُوا تِلْكَ الْحِجَّةَ - سَبْعُونَ رَجُلًا مِنْهُمْ)

- İrtibatlar

▪İrt: Z-514C-Naklî-İrtibat: Mekke'ye yolculuk zamanı: [5143]- Yolculuk zamanı: Zilka'de'nin sonu Zilhicce'nin başı/ 19 Mart-17 Nisan 622

▪Irt: E-514E-Naklî-İrtibat: Gelenler: [F462]- Medineli Müslüman ve müşriklerin hac için Mekke'ye doğru yola çıkmaları

✱ F98C1-Eylem-Naklî: Berâ b. Ma'rûr'un Kâbe'ye doğru namaz kılma kararını açıklaması

- İfadeler

E-E07-6E17 - Kâ'b b. Mâlik şöyle dedi: “Beydâ'nın dışına çıktığımızda, Berâ b. Ma'rûr şöyle dedi...” (قَالَ الْبَرَاءُ لَنَا يَا هَؤُلَاءِ إِنِّي قَدْ رَأَيْتُ وَاللَّهِ رَأْيَا وَإِنِّي وَاللَّهِ مَا أَذْرِي تَوَافُقُونِي عَلَيْهِ أَمْ لَا) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

E-E04-6E18 - Berâ b. Ma'rûr: “Ey İnsanlar! Vallahi, aklıma bir fikir geldi. Bilmiyorum bana uyar mısınız yoksa uymaz mısınız?” (قَالَ الْبَرَاءُ لَنَا يَا هَؤُلَاءِ إِنِّي قَدْ رَأَيْتُ وَاللَّهِ رَأْيَا وَإِنِّي وَاللَّهِ مَا أَذْرِي تَوَافُقُونِي عَلَيْهِ أَمْ لَا) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

E-E04-6E19 - Ona: “Nedir o?” diye sorduk. (قَالَ قُلْنَا لَهُ وَمَا ذَٰكَ) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

E-E04-6E1A - Berâ b. Ma'rûr: “Ben Kâbe'yi arkamda bırakmamaya karar verdim ve ona doğru namaz kılacağım.” dedi (قَالَ قَدْ رَأَيْتُ أَنْ لَا أَدْعَ هَذِهِ النَّبِيَّةَ مِنِّي بَطْهَرٍ يَغْنِي الْكُعْبَةَ وَأَنْ أَصَلِّيَ إِلَيْهَا) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

E-E49-6E50 - Ensârdan Müslüman olanlar, Akabe'de Resûlullah (s.a.s.) ile buluşmadan önce Berâ b. Ma'rûr'u İslâm'a davet etmişlerdi. (كَانَ مِنْ أَسْلَمَ مِنَ الْأَنْصَارِ يَدْعُوهُ إِلَى الْإِسْلَامِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَلْقَى رَسُولَ اللَّهِ) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

E-E49-6E51 - Bunun üzerine [Berâ b. Ma'rûr] Müslüman oldu. (فَاسْلَمَ) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

E-E49-6E52 - [Berâ b. Ma'rûr] onlara şöyle dedi: “İslâm'dan bahsettiğiniz her şeyi gönül rahatlığıyla kabul ediyor ve biliyorum. Ancak nefsim Kâbe'den başka bir kibleye yönelmeye razı olmuyor.” (وَقَالَ لَهُمْ: لَسْتُ تَذْكُرُونَ مِنَ الْإِسْلَامِ شَيْئاً إِلَّا وَأَنَا مَطْمَئِنٌّ إِلَيْهِ بِهِ عَارِفٌ، غَيْرَ أَنْ نَفْسِي لَا تَطْمَئِنُّ [إِلَى] غَيْرِ قِبْلَةِ الْبَيْتِ) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

- İrtibatlar

▪Irt: M-98C3-Naklî-İrtibat: [5150]- Berâ b. Ma'rûr'un görüşünü açıkladığı mekân (Beyda)

▪Irt: Z-98C4-Naklî-İrtibat: [5143]- Yolculuk zamanı: Zilka'de'nin sonu Zilhicce'nin başı/ 19 Mart-17 Nisan 622

✱ 802F3-Eylem-Naklî: Kâ'b ve arkadaşlarının Berâ b. Ma'rûr'un görüşüne itirazda bulunmaları

- İfadeler

E-E04-6E1B - Biz de: “Vallahi Peygamberimiz’in (s.a.s.) Şam’dan başka bir yöne namaz kıldığını duymadık, ona aykırı davranmak istemiyoruz,” dedik. (قَالَ فَقُلْنَا وَاللَّهِ مَا بَلَّغْنَا أَنَّ نَبِيَّنَا يُصَلِّي إِلَّا إِلَى الشَّامِ وَمَا نُرِيدُ أَنْ نَخَالَفَهُ) [636E05 Kâ’b b. Mâlik haberi]

E-E04-6E1C - O ise: “Ben ona doğru namaz kılacağım,” dedi. (فَقَالَ إِنِّي أُصَلِّي إِلَيْهَا) [636E05 Kâ’b b. Mâlik haberi]

E-E04-6E1D - Biz ona: “Biz yapmayacağız,” dedik. (قَالَ فَقُلْنَا لَهُ لَكِنَّا لَا نَفْعَلُ) [636E05 Kâ’b b. Mâlik haberi]

E-E49-6E53 - Onlar da ona şöyle dediler: “Beytü’l-Makdis’e yönel ve Resûlullah’ın (s.a.s.) kiblesine doğru namaz kıl.” (فَقَالُوا لَهُ: اسْتَقْبِلْ بَيْتَ الْمَقْدِسِ فَصَلْ [إِلَى] قِبْلَةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) [636E05 Kâ’b b. Mâlik haberi]

E-E72-6E78 - O günlerde Resûlullah (s.a.s.), Mekke’de bulunmakta olup Beytü’l-Makdis’e yönelmişti. (وَرَسُولُ اللَّهِ يَوْمَئِذٍ مُسْتَقْبِلُ بَيْتِ الْمَقْدِسِ وَهُوَ بِمَكَّةَ) [636E05 Kâ’b b. Mâlik haberi]

✱ **802F8-Eylem-Naklî: Berâ b. Ma’rûr’un Mekke’ye gelene kadar namazlarını Kâbe’ye doğru kılması**

- İfadeler

E-F84-0389 - Berâ b. Ma’rûr’un “Allah bu kibleyi bana sevdirdi. Nebî (s.a.s.) Benî bundan men edene kadar ondan dönmeyeceğim.” demesi (قَالَ: قَدْ حَبَّبَ اللَّهُ إِلَيَّ هَذِهِ الْقِبْلَةَ , وَلَا أَزُولُ عَنْهَا حَتَّى يَنْهَانِي النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) [07AF83 Dârekutnî haberi]

E-E04-6E1C - O ise: “Ben ona doğru namaz kılacağım,” dedi. (فَقَالَ إِنِّي أُصَلِّي إِلَيْهَا) [636E05 Kâ’b b. Mâlik haberi]

E-E04-6E1E - Namaz vakti geldiğinde biz Şam’a yöneldik, o ise Kâbe’ye yöneldi. Mekke’ye varıncaya kadar bu böyle devam etti. (فَكُنَّا إِذَا حَضَرَتِ الصَّلَاةُ صَلَّيْنَا إِلَى الشَّامِ وَصَلَّى إِلَى الْكُعْبَةِ حَتَّى قَدِمْنَا مَكَّةَ) [636E05 Kâ’b b. Mâlik haberi]

E-E04-6E1F - Kardeşim dedi ki: Onun bu yaptığını kınadık, ama o bu durumu sürdürmekte ısrar etti. (قَالَ أَخِي وَقَدْ كُنَّا عِيبًا عَلَيْهِ مَا صَنَعَ وَأَبَى إِلَّا الْإِقَامَةَ عَلَيْهِ) [636E05 Kâ’b b. Mâlik haberi]

E-E49-6E54 - O [Berâ b. Ma’rûr] da şöyle dedi: “Vallahi, onunla [Resûlullah ile] buluşuncaya kadar asla [Beytü’l-Makdis’e] doğru namaz kılmam.” (فَقَالَ: وَاللَّهِ لَا أَصَلِّي قَبْلَهَا أَبَدًا حَتَّى أَلْقَاهُ) [636E05 Kâ’b b. Mâlik haberi]

E-E49-6E55 - Böylece kible konusunda onlara muhalefet etti. (فَخَالَفَهُمْ فِي الْقِبْلَةِ) [636E05 Kâ’b b. Mâlik haberi]

E-E49-6E56 - Böylece o, Kâbe'ye doğru namaz kılmaya devam ederken, Resûlullah (s.a.s.) ise Beytü'l-Makdis'e doğru namaz kılmaktaydı. (فَطَفِقَ يَصْلِي قَبْلَ الْبَيْتِ وَرَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَصْلِي قَبْلَ بَيْتِ) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

E-E71-6E74 - Berâ b. Ma'rûr, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) kibleye yöneltilmesinden önce, hem hayatta hem de vefat ettikten sonra Kâbe'ye yönelen ilk kişidir. (كَانَ الْبَرَاءُ بْنُ مَعْرُورٍ أَوَّلَ مَنْ اسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ حَيًّا وَمَيِّتًا قَبْلَ أَنْ يُوَجَّهَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

E-E89-6E8D - [Berâ b. Ma'rûr] Kendi memleketindeyken Kâbe'ye yöneldi. (وَاسْتَقْبَلَ الْكُعْبَةَ وَهُوَ) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

E-EBD-6EBF - Ebû Muhammed b. Ma'bed b. Ebî Katâde'den: "Berâ b. Ma'rûr el-Ensârî, kibleye yönelen ilk kişiydi." (أَبُو مُحَمَّدَ بْنِ مَعْبَدَ بْنِ أَبِي قَتَادَةَ؛ أَنَّ الْبَرَاءَ بْنَ مَعْرُورٍ الْأَنْصَارِيَّ كَانَ أَوَّلَ مَنْ اسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ) [636EBC Ebû Katâde haberi]

✱ 8030A-Eylem-Naklî: Mekke'ye ulaşınca Hz. Peygamber'i aramaları

- İfadeler

E-E04-6E1F - Kardeşim dedi ki: Onun bu yaptığını kınadık, ama o bu durumu sürdürmekte ısrar etti. (قَالَ أَخِي وَقَدْ كُنَّا عِبْنَا عَلَيْهِ مَا صَنَعَ وَأَبَى إِلَّا الْإِقَامَةَ عَلَيْهِ) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

E-E04-6E20 - Mekke'ye varınca Berâ b. Ma'rûr bana şöyle dedi: "Ey yeğenim, Allah'ın Resûlü'ne (s.a.s.) git ve bu yolculuğumda yaptıklarım hakkında ona sor. Çünkü vallahi, sizin bana muhalefetinizden dolayı içime bir şüphe düştü." (فَلَمَّا قَدِمْنَا مَكَّةَ قَالَ: يَا ابْنَ أَخِي انْطَلِقْ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

E-E04-6E21 - Kâ'b: "Biz de Resûlullah'ı (s.a.s.) sormak için yola çıktık. Onu daha önce hiç görmemiştik." (قَالَ فَخَرَجْنَا نَسْأَلُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَكُنَّا لَا نَعْرِفُهُ لَمْ نَرَهُ قَبْلَ ذَلِكَ) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

- İrtibatlar

▪Irt: M-030B-Naklî-İrtibat: [0306]- Mekke

▪Irt: Z-0356-Naklî-İrtibat: [5143]- Yolculuk zamanı: Zilka'de'nin sonu Zilhicce'nin başı/ 19 Mart-17 Nisan 622

✱ 8030C-Eylem-Naklî: Mekkeli Adam'ın onlara Hz. Peygamber'in yerini tarif etmesi

- İfadeler

E-E04-6E22 - Kâ'b: Mekke'den bir adamla karşılaştık. (ذَلِكَ فَلَقِينَا رَجُلًا مِنْ أَهْلِ مَكَّةَ) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

E-E07-6E23 - Kâ'b: "Bathâ'ya vardığımızda, bir adamla karşılaştık." (حَتَّى إِذَا كُنَّا بِالْبُطْحَاءِ، لَقِينَا رَجُلًا) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

E-E04-6E24 - Ona Resûlullah'ı (s.a.s.) sorduk (فَسَأَلْنَاهُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

E-E04-6E25 - O da: "Onu tanıyor musunuz?" dedi. (فَقَالَ هَلْ تَعْرِفَانِيهِ) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

E-E04-6E26 - Biz: "Hayır," dedik. (قَالَ قُلْنَا لَا) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

E-E04-6E27 - O: "Peki, Onun amcası Abbâs b. Abdülmuttalib'i tanıyor musunuz?" dedi (قَالَ فَهَلْ تَعْرِفَانِ الْعَبَّاسَ بْنَ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ عَمَّهُ) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

E-E04-6E28 - Biz: "Evet," dedik. (قُلْنَا نَعَمْ) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

E-E04-6E29 - Abbâs'ı ticaret için yanımıza geldiği için tanırdık. (قَالَ وَقَدْ كُنَّا نَعْرِفُ الْعَبَّاسَ كَانَ لَا يَزَالُ يَفْقَهُمُ عَلَيْنَا تَاجِرًا) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

E-E04-6E2A - O da: "Mescide girdiğinizde Abbâs ile oturan adam odur," dedi. (قَالَ فَإِذَا دَخَلْنَا الْمَسْجِدَ فَهِيَ الرَّجُلُ الْجَالِسُ مَعَ الْعَبَّاسِ) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

E-3B4-F3BB - Üveym: "Onlarla birlikte dışarı çıktım, bana 'O, Abbâs b. Abdülmuttalib'in evinde' denildi." (فَخَرَجْتُ مَعَهُمْ، فَقِيلَ لِي: هُوَ فِي مَنْزِلِ الْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ) [95F3B5 Üveym b. Sâide haberi]

- İrtibatlar

▪İrt: M-030E-Naklî-İrtibat: [030D]- Batha

▪İrt: Z-0357-Naklî-İrtibat: [5143]- Yolculuk zamanı: Zilka'de'nin sonu Zilhicce'nin başı/ 19 Mart-17 Nisan 622

✱ 80309-Eylem-Naklî: Akabe öncesinde Hz. Peygamber'le buluşmaları

- İfadeler

E-E04-6E2B - Mescide girdik, Abbâs oturuyordu, Resûlullah (s.a.s.) da yanında oturuyordu (قَالَ) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

E-E04-6E2C - Onlara selam verdik ve yanlarına oturduk (فَسَلَّمْنَا، ثُمَّ جَلَسْنَا إِلَيْهِ) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

E-E04-6E2D - Sonra Resûlullah (s.a.s.) Abbâs'a: "Ey Ebü'l-Fadl, bu iki adamı tanıyor musun?" dedi. (فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لِلْعَبَّاسِ هَلْ تَعْرِفُ هَذَيْنِ الرَّجُلَيْنِ يَا أَبَا الْفَضْلِ) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

E-E04-6E2E - Abbâs: "Evet, bu Berâ b. Ma'rûr, kavminin lideridir, bu da Kâ'b b. Mâlik'tir," dedi. (قَالَ: نَعَمْ هَذَا الْبَرَاءُ بْنُ مَعْرُورٍ سَيِّدُ قَوْمِهِ وَهَذَا كَعْبُ بْنُ مَالِكٍ) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

E-E04-6E2F - Kâ'b: Vallahi, Resûlullah'ın (s.a.s.): “Şair mi?” dediğini unutmam. (قَالَ فَوَاللَّهِ مَا أَنْسَى [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi] قَوْلَ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الشَّاعِرُ)

E-E04-6E30 - Abbâs: “Evet,” dedi. (قَالَ: نَعَمْ) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

E-3B4-F3B8 - Üveym dedi ki: “Mekke’ye vardığımızda, Sa’d b. Hayseme, Ma’n b. Adî ve Abdullah b. Cübeyr bana şöyle dediler: ‘Ey Üveym, bizimle beraber gel, Resûlullah’a (s.a.s.) gidip ona selam verelim.’” (قَالَ: لَمَّا قَدِمْنَا مَكَّةَ، قَالَ لِي سَعْدُ بْنُ خَيْثَمَةَ، وَمَعْنُ بْنُ عَدِيٍّ، وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ جُبَيْرٍ: يَا عُوَيْمُ، انْطَلِقْ بِنَا حَتَّى (95F3B5 Üveym b. Sâide haberi) نَأْتِيَ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فَتُسَلِّمَ عَلَيْهِ)

E-3B4-F3BA - “Çünkü onu hiç görmedik ama ona iman ettik.” (فَإِنَّا لَمْ نَرَهُ قَطُّ وَقَدْ آمَنَّا بِهِ) [95F3B5 Üveym b. Sâide haberi]

E-3B4-F3BC - “Onun yanına gittik, selam verdik ve ona, ‘Ne zaman buluşacağız?’ diye sorduk.” (95F3B5 Üveym b. Sâide haberi) (فَرَحَلْنَا عَلَيْهِ، فَسَلَّمْنَا، وَقُلْنَا لَهُ: مَتَى نَلْتَقِي؟)

E-3B4-F3BD - Abbâs b. Abdülmuttalib şöyle dedi: “Kavminizden size muhalif olanlar var, bu yüzden işinizi gizleyin. Hac kalabalığı dağıldığında biz ve siz buluşacağız, durumu size açıklayacağız. Böylece açık bir meseleye girmiş olursunuz.” (فَقَالَ الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ: إِنَّ مَعَكُمْ مِنْ قَوْمِكُمْ مَنْ هُوَ مُخَالِفٌ لَكُمْ، (95F3B5 Üveym b. Sâide haberi) فَأَخَفُوا أَمْرَكُمْ حَتَّى يَنْصَدِعَ هَذَا الْحَاجُّ، وَنَلْتَقِيَ نَحْنُ وَأَنْتُمْ فَتَوْضَحَ لَكُمْ الْأَمْرُ، فَتَدْخُلُونَ عَلَى أَمْرِ بَيْنِ)

E-3B4-F3BE - Resûlullah (s.a.s.), hacıların ertesi sabah Mekke’den ayrılacakları gece onlarla Akabe’nin aşağısında, bugün mescidin bulunduğu yerde buluşmayı kararlaştırdı. Onlara, uyuyan birini uyandırmamalarını ve birinin gelmesini beklememelerini emretti. (فَوَعَدَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اللَّيْلَةَ. (95F3B5 Üveym b. Sâide haberi) أَلَّتِي فِي صُجْبِهَا النَّفَرُ الْأَخِيرُ أَنْ يُوَافِيَهُمْ أَسْفَلَ الْعَقْبَةِ حَيْثُ الْمَسْجِدُ الْيَوْمَ، وَأَمَرَهُمْ أَنْ لَا يَنْتَبِهُوا نَائِمًا، وَلَا يَنْتَظِرُوا غَائِبًا)

- İrtibatlar

•İrt: Z-0358-Naklî-İrtibat: [5143]- Yolculuk zamanı: Zilka’de’nin sonu Zilhicce’nin başı/ 19 Mart-17 Nisan 622

•İrt: M-035C-Naklî-İrtibat: [035B]- Mescid ya da Abbâs b. Abdülmuttalib’in evi

✱ 80352-Eylem-Naklî: Berâ b. Ma’rûr’un Kâbe’ye yöneldiğini Hz. Peygamber’e söylemesi

- İfadeler

E-E04-6E31 - Bunun üzerine Berâ b. Ma’rûr: “Ey Allah’ın Nebîsi! Bu yolculuğumda İslâm’a hidayet edildim ve Kâbe’yi arkamda bırakmamaya karar vererek ona doğru namaz kıldım. Ancak arkadaşlarım bana bu konuda muhalefet etti ve içime bu konuda bir şüphe düştü. Ne buyurursunuz ey Allah’ın Resûlü?” dedi. (فَقَالَ الْبَرَاءُ بْنُ مَعْرُورٍ يَا نَبِيَّ اللَّهِ إِنِّي خَرَجْتُ فِي سَفَرِي هَذَا وَهَدَانِي اللَّهُ لِلْإِسْلَامِ قَرَأْتُ أَنْ لَا أُجْعَلَ

[636E05] هَذِهِ النَّبِيُّ مَنِي بَطْهَرٍ فَصَلَّيْتُ إِلَيْهَا وَقَدْ خَالَفَنِي أَصْحَابِي فِي ذَلِكَ حَتَّى وَقَعَ فِي نَفْسِي مِنْ ذَلِكَ شَيْءٌ فَمَازَا تَرَى يَا رَسُولَ اللَّهِ (Kâ'b b. Mâlik haberi]

E-E49-6E57 - [Berâ b. Ma'rûr] Akabe gecesini Resûlullah (s.a.s.) ile buluştuğunda, arkadaşlarından bazıları şöyle dediler: “Ey Resûlullah, bu, sana bahsettiğimiz arkadaşımızdır. O, bizim en beğendiğimiz kişidir, ancak kible konusunda bize muhalefet ediyor.” (حتى إذا لقي رسول الله عليه وسلم ليلة) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

E-E71-6E74 - Berâ b. Ma'rûr, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) kibleye yöneltilmesinden önce, hem hayatta hem de vefat ettikten sonra Kâbe'ye yönelen ilk kişidir. (كَانَ الْبَرَاءُ بْنُ مَعْرُورٍ أَوَّلَ مَنْ اسْتَقْبَلَ الْقِبْلَةَ حَيًّا) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

E-E72-6E75 - “Bu haber Resûlullah'a ulaştı.” (فبلغ ذلك رسول) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

E-E73-6E76 - Bu durum Resûlullah'a (s.a.s.) haber verildi. (فَأُخْبِرَ بِهِ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

- İrtibatlar

•İrt: E-0354-Naklî-İrtibat: [0352]- Berâ b. Ma'rûr'un Kâbe'ye yöneldiğini Hz. Peygamber'e söylemesi

•İrt: Z-0359-Naklî-İrtibat: [5143]- Yolculuk zamanı: Zilka'de'nin sonu Zilhicce'nin başı/ 19 Mart-17 Nisan 622

•İrt: M-035D-Naklî-İrtibat: [035B]- Mescid ya da Abbâs b. Abdülmuttalib'in evi

✱ 8035A-Eylem-Naklî: Hz. Peygamber'in Berâ b. Ma'rûr'a Beytül-Makdis'e doğru yönelmesini emretmesi

- İfadeler

E-E04-6E32 - Resûlullah (s.a.s.) şöyle dedi: “Sen zaten bir kible üzere idin. Keşke onda kalmaya sabretseydin” (قَالَ لَقَدْ كُنْتُ عَلَى قِبْلَةٍ لَوْ صَبَرْتُ عَلَيْهَا) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

E-E49-6E58 - Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: “Hayır, bugün kible Beytül-Makdis'e doğrudur.” (فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: فَلَا، إِنَّ الْقِبْلَةَ الْيَوْمَ قَبْلُ بَيْتِ الْمَقْدِسِ) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

E-E71-6E77 - Resûlullah (s.a.s.), ona Beytül-Makdis'e yönelmesini emretti. (فَأَمَرَهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَسْتَقْبِلَ بَيْتَ الْمَقْدِسِ) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

E-E73-6E79 - Ona [Berâ b. Ma'rûr'a], Beytül-Makdis'e doğru namaz kılması için haber gönderdi. («فَأَرْسَلَ إِلَيْهِ أَنْ يُصَلِّيَ نَحْوَ بَيْتِ الْمَقْدِسِ») [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

- İrtibatlar

▪Irt: M-035E-Naklî-İrtibat: [035B]- Mescid ya da Abbâs b. Abdülmuttalib'in evi

*** 8037E-Eylem-Naklî: Bunun üzerine Berâ b. Ma'rûr'un Beytü'l-Makdis'e doğru yönelmesi**

- İfadeler

E-E04-6E33 - Kâ'b: Bunun üzerine Berâ b. Ma'rûr, Resûlullah'ın (s.a.s.) kiblesine döndü ve bizimle birlikte Şam'a doğru namaz kılmaya başladı. (قَالَ فَرَجَعَ الْبَرَاءُ إِلَى قِبْلَةِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ. [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi] فَصَلَّى مَعَنَا إِلَى الشَّامِ)

E-E04-6E34 - Kâ'b: Ailesi, onun ölünceye kadar Kâbe'ye doğru namaz kıldığını iddia ettiler, ancak bu onların dediği gibi değildi. Biz onu onlardan daha iyi biliyorduk. (قَالَ وَأَهْلُهُ يَزْعُمُونَ أَنَّهُ صَلَّى إِلَى [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi] الْكُغْبَةِ حَتَّى مَاتَ وَلَيْسَ ذَلِكَ كَمَا قَالُوا نَحْنُ أَعْلَمُ بِهِ مِنْهُمْ)

E-E49-6E59 - Berâ b. Ma'rûr bunu duyunca Beytü'l-Makdis'e yöneldi ve Medine'ye varıncaya kadar bu şekilde namaz kıldı. (فَلَمَّا سَمِعَ بِذَلِكَ الْبَرَاءِ بْنِ مَعْرُورٍ اسْتَقْبَلَ بَيْتَ الْمَقْدِسِ حَتَّى قَدِمَ الْمَدِينَةَ. [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi])

E-E71-6E7A - Berâ b. Ma'rûr, Nebî'ye (a.s.) itaat etti. (فَأَطَاعَ الْبَرَاءُ النَّبِيَّ عَلَيْهِ السَّلَامُ. [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi])

- İrtibatlar

▪Irt: Z-0381-Naklî-İrtibat: [5143]- Yolculuk zamanı: Zilka'de'nin sonu Zilhicce'nin başı/ 19 Mart-17 Nisan 622

▪Irt: M-0382-Naklî-İrtibat: [035B]- Mescid ya da Abbâs b. Abdülmuttalib'in evi

*** 80383-Eylem-Naklî: Ensârın Hz. Peygamber'le Akabe'de bir araya gelmeleri**

- İfadeler

E-E04-6E35 - Sonra haccetmek için yola çıktık ve Teşrik günlerinin ortasında Resûlullah ile (s.a.s.) Akabe'de buluşmak için sözleştik. (قَالَ وَخَرَجْنَا إِلَى الْحَجِّ فَوَاعَدْنَا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْعُقَبَةَ مِنْ [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi] أَوْسَطِ أَيَّامِ التَّشْرِيقِ)

E-E48-6E4C - Onlar, Akabe yakınındaki vadide, Minâ'da bir araya geldiler. (قَدْ اجْتَمَعُوا فِي الشَّعْبِ [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi] الَّذِي عِنْدَ عُقْبَةٍ وَمِنَى)

E-E48-6E4E - O gece Ensâr arasında, Benî Seleme'den Berâ b. Ma'rûr da bulunuyordu. (وَفِي [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi] الْأَنْصَارِ لَيْلَتَيْنِ: الْبَرَاءُ بْنُ مَعْرُورٍ - مِنْ بَنِي سَلَمَةَ)

E-E89-6E8B - İbn Şihâb'dan nakledildiğine göre, Ensârdan ve Benî Seleme kabilesine mensup olan, Akabe'de bulunanlardan biri de Berâ b. Ma'rûr'dur. (عَنِ ابْنِ شِهَابٍ: فِيمَنْ شَهِدَ الْعُقَبَةَ مِنَ الْأَنْصَارِ، ثُمَّ مِنْ [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi] بَنِي سَلَمَةَ الْبَرَاءِ بْنِ مَعْرُورٍ)

E-E8A-6E8F - Urve'den nakledildiğine göre, Akabe'ye katılan isimler arasında, Akabe'de Resûlullah'a (s.a.s.) bîat eden Ensâr arasında, Benî Seleme kabilesinden Berâ b. Ma'rûr da yer almaktadır. (عَنْ عُرْوَةَ : فِي تَسْمِيَةِ أَصْحَابِ الْعَقَبَةِ الَّذِينَ بَايَعُوا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِالْعَقَبَةِ مِنَ الْأَنْصَارِ ، ثُمَّ مِنْ بَنِي [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi])

E-3B4-F3BE - Resûlullah (s.a.s.), hacıların ertesi sabah Mekke'den ayrılacakları gece onlarla Akabe'nin aşağısında, bugün mescidin bulunduğu yerde buluşmayı kararlaştırdı. Onlara, uyuyan birini uyandırmamalarını ve birinin gelmesini beklememelerini emretti. (فَوَعَدَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ اللَّيْلَةَ [95F3B5]الَّتِي فِي صُبْحِهَا النَّفَرُ الْأَخَرُ أَنْ يُوَافِيَهُمْ أَسْفَلَ الْعَقَبَةِ حَيْثُ الْمَسْجِدُ الْيَوْمَ، وَأَمَرَهُمْ أَنْ لَا يُنبِّهُوا نَائِمًا، وَلَا يَنْتَظِرُوا غَائِبًا) Üveym b. Sâide haberi]

E-E04-F3DC - Kâ'b şöyle dedi: “O gece kavmimizle birlikte çadırlarımızda uyuduk. Gecenin üçte biri geçince, Resûlullah (s.a.s.) ile buluşmak üzere sessizce, bildircinların gizlice hareket etmesi gibi çadırlarımızdan çıktık. Akabe'deki vadide toplandık.” (قَالَ فَمِمَّا تِلْكَ اللَّيْلَةِ مَعَ قَوْمِنَا فِي رَحَالِنَا حَتَّى إِذَا مَضَى [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]) ثُلُثُ اللَّيْلِ خَرَجْنَا مِنْ رَحَالِنَا لِمِيعَادِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ نَتَسَلَّلُ مُسْتَخْفِينَ نَسَلُّ الْقَطَا حَتَّى اجْتَمَعْنَا فِي الشَّعْبِ عِنْدَ الْعَقَبَةِ

- İrtibatlar

•Irt: M-0392-Naklî-İrtibat: [0391]- Akabe

•Irt: Z-03B8-Naklî-İrtibat: [03B6]- Teşrik günlerinin ortası

✱ 803B3-Eylem-Naklî: Akabe gecesinde Berâ b. Ma'rûr'un Hz. Peygamber'e ilk sıralarda bîat etmesi

- İfadeler

E-3CB-F3D8 - Kâ'b dedi ki: “Resûlullah'ın (s.a.s.) elini tutarak bîat eden ilk kişi Berâ b. Ma'rûr oldu, ardından diğerleri bîat etti.” (كَانَ أَوَّلُ مَنْ ضَرَبَ عَلَى يَدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْبَرَاءُ بْنُ مَعْرُورٍ، ثُمَّ بَايَعَ [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]) [2] الْقَوْمُ

E-3CC-F3F4 - Ebû Mes'ûd dedi: “O gece, Abbâs b. Abdülmuttalib'in Resûlullah'ın (s.a.s.) elini tuttuğunu ve insanların bu el üzerine bîat ettiklerini gördüm.” (نَظَرْتُ إِلَى الْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ تِلْكَ اللَّيْلَةِ أَجْدَا [95F3CD Ebû Mes'ûd el-Bedrî haberi]) يَبْدِي رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ وَالْقَوْمُ يَضْرِبُونَ عَلَيْهَا .

E-3CC-F3F6 - “İlk bîat eden ise Berâ b. Ma'rûr oldu.” (فَكَانَ أَوَّلُ مَنْ ضَرَبَ الْبَرَاءُ بْنُ مَعْرُورٍ) [95F3CD Ebû Mes'ûd el-Bedrî haberi]

E-3D5-F3F7 - İbn Sâ'd dedi ki: “Berâ b. Ma'rûr konuştu, ardından Abbâs b. Abdülmuttalib cevap verdi.” (فَتَكَلَّمَ الْبَرَاءُ بْنُ مَعْرُورٍ فَأَجَابَ الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ) [95F3CD Ebû Mes'ûd el-Bedrî haberi]

E-3D5-F3F8 - “Sonra şöyle dedi: “Elini uzat, ey Resûlullah.” (ثُمَّ قَالَ: ابْسُطْ يَدَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ) [95F3CD Ebû Mes'ûd el-Bedrî haberi]

E-3D5-F3F9 - “İlk olarak, Resûlullah’ın (s.a.s.) elini tutup bîat eden kişi Berâ b. Ma’rûr oldu.” (وَيُقَالُ: أَوَّلُ مَنْ ضَرَبَ عَلَى يَدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْبَرَاءُ بْنُ مَعْرُورٍ) [95F3CD Ebû Mes’ûd el-Bedrî haberi]

E-3D5-F3FA - “Denilir ki, Resûlullah’ın (s.a.s.) elini tutup bîat eden ilk kişi Ebü’l-Heysem b. Teyyihân idi; bir başka rivâyete göre ise ilk bîat eden kişi Es’ad b. Zurâre idi.” (وَيُقَالُ: أَوَّلُ مَنْ ضَرَبَ عَلَى يَدِهِ أَبُو الْهَيْثَمِ بْنِ التَّيْهَانِ، وَيُقَالُ: أَسْعَدُ بْنُ زُرَّارَةَ) [95F3CD Ebû Mes’ûd el-Bedrî haberi]

E-3D5-F3FB - “Sonra yetmiş kişinin tamamı, Resûlullah’ın (s.a.s.) elini tutup ona bîat etti.” (ثُمَّ ضَرَبَ السَّبْعُونَ كُلُّهُمْ عَلَى يَدِهِ وَبَايَعُوهُ) [95F3CD Ebû Mes’ûd el-Bedrî haberi]

E-40E-F414 - Süleymân b. Suheym’den nakledildiğine göre, Evs ve Hazrec kabileleri, Akabe gecesinde Resûlullah’ın (s.a.s.) elini ilk tutup bîat eden kişinin kendi kabilelerinden olup olmadığı konusunda birbirlerine karşı övündüler. (عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ سُهَيْمٍ، قَالَ: تَفَاخَرَتِ الْأَوْسُ وَالْخَزْرَجُ فِيمَنْ ضَرَبَ عَلَى يَدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ لَيْلَةَ الْعَقَبَةِ أَوَّلَ النَّاسِ) [95F40F Süleymân b. Süheym haberi]

E-40E-F416 - “Onlar dediler ki: ‘Bu konuda Abbâs b. Abdülmuttalib’den daha bilgili kimse yoktur.’ Bunun üzerine Abbâs’a sordular.” (فَقَالُوا: لَا أَحَدٌ أَعْلَمُ بِهِ مِنَ الْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ، فَسَأَلُوا الْعَبَّاسَ) [95F40F Süleymân b. Süheym haberi]

E-40E-F417 - Abbâs şöyle dedi: “Bu konuda benden daha bilgili kimse yoktur. O gece, Resûlullah’ın (s.a.s.) elini ilk tutup bîat eden Es’ad b. Zurâre, ardından Berâ b. Ma’rûr ve sonra da Üseyd b. Hudayr idi.” (فَقَالَ: مَا أَحَدٌ أَعْلَمُ بِهَذَا مِنِّي، أَوَّلُ مَنْ ضَرَبَ عَلَى يَدِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ مِنْ تِلْكَ اللَّيْلَةِ: أَسْعَدُ بْنُ زُرَّارَةَ، ثُمَّ الْبَرَاءُ بْنُ مَعْرُورٍ، ثُمَّ أُسَيْدُ بْنُ الْخَضِرِ) [95F40F Süleymân b. Süheym haberi]

- İrtibatlar

•Irt: M-03B5-Naklî-İrtibat: [0391]- Akabe

•Irt: Z-03B9-Naklî-İrtibat: [03B6]- Teşrik günlerinin ortası

✱ 803BD-Eylem-Naklî: Berâ b. Ma’rûr’un nakîb olarak seçilmesi

- İfadeler

E-6A2-6A32 - Berâ b. Ma’rûr’un Akabe gecesinde [seçilen] nakîblerden biri olduğu (وهو أحد النقباء) [D866A3 Sa’d b. Abdülhamid b. Ca’fer haberi]

E-378-039A - Berâ b. Ma’rûr’un Akabe’de Hz. Peygamber’e bîat etmesi ve nakîb olması (معروور) [100377 Mekkî b. Ebî Tâlib haberi]

E-E89-6E8E - O, bir nakîb idi. (وَكَانَ نَقِيبًا) [636E05 Kâ’b b. Mâlik haberi]

E-E8A-6E90 - O, bir nakîb idi. (وَهُوَ نَقِيبٌ) [636E05 Kâ’b b. Mâlik haberi]

E-3D3-F3D9 - Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: “Bana, aranızdan kavimlerinin liderleri olacak on iki nakîb çıkarın. [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

E-3D3-F3DA - Onlar, dokuzu Hazrec'den ve üçü Evs'ten olmak üzere içlerinden on iki nakîb seçtiler. [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

E-3D5-F3FC - Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: “Mûsâ, Benî İsrâîl'den on iki nakîb seçti.” [95F3CD Ebû Mes'ûd el-Bedrî haberi]

E-3D5-F3FD - “İçinizden kimse, başkasının seçilmesinden dolayı içinde bir rahatsızlık hissetmesin.” [95F3CD Ebû Mes'ûd el-Bedrî haberi]

E-3D5-F3FE - “Çünkü Cibrîl benim için seçiyor.” [95F3CD Ebû Mes'ûd el-Bedrî haberi]

E-3D5-F3FF - Onları seçtiğinde, nakîblere şöyle dedi: “Siz, diğer insanlar üzerinde, Havârîlerin İsâ b. Meryem'e karşı olan kefâleti gibi kefilsiniz. Ben de kendi kavmim üzerinde kefilim.” [95F3CD Ebû Mes'ûd el-Bedrî haberi]

E-3D5-F400 - Onlar, “Evet” dediler. [95F3CD Ebû Mes'ûd el-Bedrî haberi]

E-3D6-F421 - Câbir b. Abdullah (r.a) şöyle dedi: “Allah Teâlâ, Akabe gecesinde, Resûlullah'a (s.a.s.) ‘Onlardan on iki nakîb seç’ diye vahyetti.” [95F3D7 Câbir b. Abdullah haberi 1]

E-3D6-F423 - Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: “Bir başkasını seçtiğim için kimse öfkelenmesin; çünkü Cibrîl (a.s.) bana tek tek onları işaret ediyor.” [95F3D7 Câbir b. Abdullah haberi 1]

E-3D6-F424 - Resûlullah (s.a.s.), Benî Seleme kabilesinden Berâ b. Ma'rûr ve Abdullah b. Amr b. Harâm'ı seçti. [95F3D7 Câbir b. Abdullah haberi 1]

- İrtibatlar

•Irt: M-03BE-Naklî-İrtibat: [0391]- Akabe

•Irt: Z-03BF-Naklî-İrtibat: [03B6]- Teşrik günlerinin ortası

•Irt: N-03C0-Naklî-İrtibat: [5139]- Berâ b. Ma'rûr

✱ 95AE1-Eylem-Naklî: Akabe'den Medine'ye dönüşte Berâ b. Ma'rûr'un hastalanması ve vasiyet etmesi

- İfadeler

E-633-6678 - Onun [Berâ b. Ma'rûr] Hz. Peygamber'e malının üçte birini vasiyet etmesi (وَأَوْصَى [D86634 Seleme b. Ubeydillah el-Hatmî haberi] لِلنَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بِثُلْثِ مَالِهِ)

E-378-039D - Akabe'de biât eden yetmiş Ensârla birlikte Medine'ye yöneldiğinde Berâ b. Ma'rûr'un Medine'de hastalanması (فلما توجه إلى المدينة مع السبعين الذين بايعوا رسول الله من الأنصار على A) [100377 Mekkî b. Ebî Tâlib haberi] (العقبة، مرض بالمدينة)

E-378-03A0 - Berâ b. Ma'rûr'un "Öldüğümde yüzümü Muhammed'e (s.a.s.) doğru çevirin, onunla olan vaadim gereği." demesi (وإذا مت فحولوا وجهي نحو محمد لموعدي معه) A [100377 Mekkî b. Ebî Tâlib haberi]

E-37D-03AD - Berâ b. Ma'rûr'un kabrinde kibleye yönelen ilk kişi olması (وقد روي أن أول من وجه إلى القبلة في قبره البراء بن معزور) [10037E İmam Şâfiî haberi]

E-37D-03AF - Berâ b. Ma'rûr'un bu işi kendisi vasiyet etmesi ve sonra bunun sünnet olması (أوصى بذلك ثم صار سنة) [10037E İmam Şâfiî haberi]

E-D9A-1D9C - Berâ b. Ma'rûr'un, Hz. Peygamber (s.a.s.) Medine'ye gelmeden bir ay önce, Safer ayında Medine'de vefat etmesi (مات بالمدينة في صفر قبل قدوم النبي صلى الله عليه وسلم إياها بشهر) [021D9B Belâzürî haberi] (Berâ b. Ma'rûr)

E-E49-6E5A - Medine'ye vardktan sonra, vefatına sebep olan hastalığa yakalandı. (فاشتكى بعدما [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi] قدم المدينة وجعه الذي توفي فيه)

E-E71-6E7B - Ölümü yaklaştığında, ailesine onu Mescid-i Haram'a doğru çevirmelerini emretti. (حتى إذا حضرته الوفاة أمر أهله أن يوجهوه إلى المسجد الحرام) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

E-E89-6E8C - O [Berâ b. Ma'rûr], malının üçte birini vasiyet eden ilk kişidir (وهو أول من أوصى [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi] بِثُلْثِ مَالِهِ)

E-E8A-6E91 - O [Berâ b. Ma'rûr], malının üçte birini vasiyet eden ilk kişidir (وهو أول من أوصى [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi] بِثُلْثِ مَالِهِ)

E-E94-6E95 - İbn Kâ'b b. Mâlik'ten nakledildiğine göre, Berâ b. Ma'rûr vefat ederken kabrine konulduğunda Kâbe'ye doğru yöneltilmesini vasiyet etti. (عن ابن كعب بن مالك قال: أوصى البراء بن معزور عند [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi] الموت أن يوجه إذا وضع في قبره إلى الكعبة)

E-E97-6E98 - Muttalib b. Abdullah'tan nakledildiğine göre, Berâ b. Ma'rûr malının üçte biriyle vasiyet eden ilk kişidir. (عن المطلب بن عبد الله قال: البراء أول من أوصى بثُلْثِ مَالِهِ) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

E-E9C-6E9E - Malının üçte biriyle vasiyet eden ilk kişi Berâ b. Ma'rûr'dur. (وَأَوْصَى بِثُلْثِ مَالِهِ) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

E-E9C-6E9F - Kabrinde Kâbe'ye yöneltilmesini emreden ilk kişi Berâ b. Ma'rûr'dur. وَأَمَرَ أَنْ يُوجَّهَ إِلَى الْكُعْبَةِ الْبَرَاءِ بْنِ مَعْرُورٍ [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

E-EBD-6EC2 - “Hz. Peygamber (s.a.s.) hicret etmeden önce Medine'ye gelmişti.” فَقَدِمَ الْمَدِينَةَ قَبْلَ أَنْ يُهَاجِرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ [636EBC Ebû Katâde haberi]

E-EBD-6EC4 - “Ölümü yaklaştığında, malının üçte birini Resûlullah'a (s.a.s.) vasiyet etti ve onu dilediği yere harcamasını istedi.” فَلَمَّا حَضَرَتْهُ الْوَفَاةُ أَوْصَى بِثُلُثِ مَالِهِ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ يَصْنَعُهُ حَيْثُ شَاءَ [636EBC Ebû Katâde haberi]

E-EBD-6EC5 - “Ve dedi ki: ‘Benî kabrimde kibleye doğru çevirin.’” وَقَالَ: وَجَّهُونِي فِي قَبْرِي نَحْوَ الْقِبْلَةِ [636EBC Ebû Katâde haberi]

E-ED6-6EDB - “Ve ölüm döşegindeyken kibleye doğru yöneltilmesini vasiyet etti.” وَأَوْصَى أَنْ يُوجَّهَ إِلَى الْقِبْلَةِ لَمَّا اخْتَضَرَ [636EBC Ebû Katâde haberi]

- İrtibatlar

▪Irt: N-5B05-Naklî-İrtibat: [5139]- Berâ b. Ma'rûr

▪Irt: Z-5BA7-Naklî-İrtibat: [5BA6]- Safer ayı

▪Irt: M-A8E8-Naklî-İrtibat: [A8E5]- Medine

✱ 95B42-Eylem-Naklî: Hz. Peygamber, Medine'ye geldiğinde ona Berâ b. Ma'rûr'un vefatı ve vasiyeti hakkında haber verilmesi

- İfadeler

E-378-03A2 - Hz. Peygamber Medine'ye geldiğinde onun (Berâ b. Ma'rûr'un) ölümü ve vasiyeti hakkında bilgi verilmesi [100377 Mekkî b. Ebî Tâlib haberi] (فلما قدم النبي المدينة أخبر بوفاته وبالوصية)

E-E49-6E5D - Resûlullah (s.a.s.) Medine'ye geldiğinde, Ensâra Berâ b. Ma'rûr hakkında sordu: (فلما قدم رسول الله صلى الله عليه وسلم المدينة سأل الأنصار عنه: ما فعل المعجب) “Takdir-âميز kişi ne yaptı?” [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

E-E49-6E5E - Onlar da dediler ki: “Ey Resûlullah, o vefat etti.” [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi] (فقالوا: توفي يا رسول الله)

E-EBD-6EC6 - “Hz. Peygamber (s.a.s.), onun vefatından sonra Medine'ye geldi.” فَقَدِمَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعْدَ مَا مَاتَ [636EBC Ebû Katâde haberi]

E-ED6-6ED9 - “Hz. Peygamber (s.a.s.), Medine'ye geldiğinde Berâ b. Ma'rûr'u sordu.” (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جِئَ قَدِمَ الْمَدِينَةَ سَأَلَ عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ مَعْرُورٍ) [636EBC Ebû Katâde haberi]

E-ED6-6EDA - “Onlar, ‘Vefat etti ve malının üçte birini size vasiyet etti, ey Resûlullah’ dediler.” [636EBC Ebû Katâde haberi] (فَقَالُوا: تُوَفِّي وَأَوْصَى بِثُلُثِهِ لَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ)

E-ED6-6EDB - “Ve ölüm döşeğindeyken kibleye doğru yöneltilmesini vasiyet etti.” (وَأَوْصَى أَنْ يُوجَّهَ إِلَى الْقِبْلَةِ لَمَّا اخْتَضَرَ) [636EBC Ebû Katâde haberi]

E-ED8-6EDC - “Kibleye, yani Beytullah’a yöneldi.” dediler (وَأَسْتَقْبَلُوا الْقِبْلَةَ يَعْنِي الْبَيْتَ الْحَرَامَ) [636EBC Ebû Katâde haberi]

- İrtibatlar

•Irt: M-A8E7-Naklî-İrtibat: [A8E5]- Medine

•Irt: Z-A8EC-Naklî-İrtibat: [A8EA]- Rebülevvel ayı

✱ 95BA5-Eylem-Naklî: Hz. Peygamber’in Berâ b. Ma’rûr’un vasiyetini onaylaması

- İfadeler

N-633-6681 - Nebî (s.a.s.) (النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) [D86634 Seleme b. Ubeydillah el-Hatmî haberi]

E-E8A-6E91 - O [Berâ b. Ma’rûr], malının üçte birini vasiyet eden ilk kişidir (وَهُوَ أَوَّلُ مَنْ أَوْصَى) [636E05 Kâ’b b. Mâlik haberi]

E-E8A-6E92 - Resûlullah (s.a.s.) bu vasiyeti onayladı (فَأَجَّازَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) [636E05 Kâ’b b. Mâlik haberi]

E-E97-6E98 - Muttalib b. Abdullah’tan nakledildiğine göre, Berâ b. Ma’rûr malının üçte biriyle vasiyet eden ilk kişidir. (عَنْ الْمُطَّلِبِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: الْبَرَاءُ أَوَّلُ مَنْ أَوْصَى بِثُلْثِ مَالِهِ) [636E05 Kâ’b b. Mâlik haberi]

E-E97-6E99 - Resûlullah (s.a.s.) bu vasiyeti onayladı. (فَأَجَّازَهُ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) [636E05 Kâ’b b. Mâlik haberi]

E-EBE-6EC9 - “Ve mirasının üçte birini çocuklarına geri verdi.” (، وَرَدَّ ثُلْثَ مِيرَاثِهِ عَلَى وَلَدِهِ) [636EBC Ebû Katâde haberi]

E-EBB-6ECA - “Hz. Peygamber (s.a.s.), onu [mali] çocuklarına geri verdi.” (عَلَيْهِ (فَرَدَّهُ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ عَلَى وَلَدِهِ) [636EBC Ebû Katâde haberi]

E-ED6-6EDD - Resûlullah (s.a.s.) şöyle buyurdu: “Fıtrata uygun davranmış.” (فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ: «أَصَابَ الْفِطْرَةَ» [636EBC Ebû Katâde haberi]

E-ED8-6EDE - “Resûlullah (s.a.s.), onun vasiyetini kabul etti.” (، فَقَبِلَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) [636EBC Ebû Katâde haberi]

E-ED6-6EDF - [Hz. Peygamber]: “Ve malının üçte birini çocuklarına geri verdim.” (وَقَدْ رَدَدْتُ ثُلْثَهُ) [636EBC Ebû Katâde haberi]

E-ED8-6EE0 - “Sonra [Hz. Peygamber] onu mirasçılarına geri verdi.” (ثُمَّ رَدَّهَا عَلَى وَرَثَتِهِ) [636EBC Ebû Katâde haberi]

- İrtibatlar

▪İrt: N-A8AB-Naklî-İrtibat: [035F]- Hz. Peygamber

▪İrt: M-A8E9-Naklî-İrtibat: [A8E5]- Medine

▪İrt: Z-A8EB-Naklî-İrtibat: [A8EA]- Rebûlevvel ayı

✱ **2A8A8-Eylem-Naklî: Hz. Peygamber'in Benî Seleme yurdunda Ümmü Bişr ve Bişr b. Berâ b. Ma'rûr'u ziyaret etmesi**

- İfadeler

E-D3E-1D8B - Resûlullah'ın (s.a.s.), Bişr b. Berâ b. Ma'rûr'u Benî Seleme yurdunda ziyaret etmesi (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ زَارَ بَشَرَ بْنَ الْبَرَاءِ ابْنَ مَعْرُورٍ فِي بَنِي سَلَمَةَ) [021D3F Kadı Beyzâvî haberi]

E-D57-A5A6 - Resûlullah (s.a.s.), Benî Seleme'den olan bir kadını, yani Ümmü Bişr'i ziyaret etmesi (زَارَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ امْرَأَةً - وَهِيَ أُمُّ بَشَرَ مِنْ بَنِي سَلَمَةَ) [021D47 Osman b. Muhammed el-Ahnesî haberi]

E-D49-A5BF - Resûlullah'ın (s.a.s.), Benî Seleme yurdunda Ümmü Bişr'i ziyaret etmesi (زَارَ) [021D4A Ebû Bişr ed-Dûlâbî haberi] (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - أُمُّ بَشَرَ فِي بَنِي سَلَمَةَ)

E-D4D-A5CC - Resûlullah'ın (s.a.s.), Benî Seleme yurdunda Ümmü Bişr'i ziyaret etmesi (زَارَ) [021D4E Muhammed b. Habîb el-Hâşimî haberi] (رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُمُّ بَشَرَ بِنْتُ الْبَرَاءِ بْنِ مَعْرُورٍ فِي بَنِي سَلَمَةَ)

- İrtibatlar

▪İrt: N-A8AC-Naklî-İrtibat: [035F]- Hz. Peygamber

▪İrt: Z-A8EF-Naklî-İrtibat: [A8EE]- 15 Receb 2H/ 14 Kasım 623 Pazartesi

✱ **95B43-Eylem-Naklî: Hz. Peygamber'in Ümmü Bişr'in evine gelip yemek yemesi ve ruhlarla ilgili konuşması**

- İfadeler

E-D3E-1D8D - Hz. Peygamber ve ashâbının orada öğle yemeği yemeleri. (فَتَغَدَى هُوَ وَأَصْحَابُهُ) [021D3F Kadı Beyzâvî haberi]

E-D9A-1DA0 - Eşi Ümmü Bişr'in, Hz. Peygamber (s.a.s.) için bir yemek hazırlaması (وَكَانَتْ) [021D9B Belâzürî haberi] (امْرَأَتُهُ أُمُّ بَشَرَ قَدْ أَعَدَّتْ لِرَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ طَعَامًا)

E-D9A-1DA1 - Hz. Peygamber'in yemeği yemesi ve ardından ashâbıyla birlikte Kibleteyn Mescidi'nde namaz kılması (فَأَكَلَ عِنْدَهَا ثُمَّ صَلَّى بِأَصْحَابِهِ فِي مَسْجِدِ الْقِبْلَتَيْنِ) [021D9B Belâzürî haberi] (Berâ b. Ma'rûr)]

▪Irt: Z-A8F0-Naklî-İrtibat: [A8EE]- 15 Receb 2H/ 14 Kasım 623 Pazartesi

▪Irt: M-A926-Naklî-İrtibat: [A8F5]- Benî Seleme yurdu

*** 95BA3-Eylem-Naklî: Hz. Peygamber'in Kibleteyn Mescidi'nde öğle namazını kılarken kiblenin Kâbe'ye tahvil edilmesi**

- İfadeler

E-D3E-1D8E - Öğle vakti geldiğinde, Resûlullah'ın (s.a.s.), ashâbına Kibleteyn Mescidi'nde öğle namazının iki rekatını Şam yönüne doğru kıldırması (وجاءت الظهر فصلی بأصحابه في مسجد القبلتين ركعتين من [021D3F Kadı Beyzâvî haberi] الظهر نحو الشام)

E-D3E-1D8F - Sonra, ikinci rekatta rûkûda iken Kâbe'ye yönelmelerinin emredilmesi (ثم أمر أن [021D3F Kadı Beyzâvî haberi] يستقبل الكعبة وهو راعع في الركعة الثانية)

E-D3E-1D90 - Bunun üzerine Hz. Peygamber'in, Kâbe'ye doğru dönmesi ve safların da onun arkasında dönmesi, ardından namazı tamamlaması. (فاستدار الى الكعبة ودارت الصفوف خلفه ثم أتم الصلاة) [021D3F Kadı Beyzâvî haberi]

E-D3E-1D91 - Bu nedenle, o mescide Kibleteyn Mescidi adı verilmesi (فسمى مسجد القبلتين) [021D3F Kadı Beyzâvî haberi]

E-D42-1D92 - Belâzürî'nin "Bişr, Kâbe'ye yönelerek Resûlullah (s.a.s.) ile namaz kılan ilk Ensârî oldu." demesi (وكان بشر أول من صلى مع رسول الله صلى الله عليه وسلم من الأنصار إلى الكعبة) [021D43 Belâzürî haberi (Bişr)]

E-D9A-1DA2 - Hz. Peygamber'in, iki rekat namazı tamamladıktan sonra, kiblenin Kâbe'ye tahvil olması ve ona doğru yönelmesi (فلما فرغ من الركعتين الأوليين، حوّل إلى الكعبة، فاحرف نحوها) [021D9B Belâzürî haberi (Berâ b. Ma'rûr)]

E-D57-A5AB - Sonra, öğle vaktinin gelmesi ve Resûlullah'ın (s.a.s.), ashâbıyla birlikte Kibleteyn Mescidi'nde öğle namazını kılması (ثم قال: فجاءت الظهر فصلی رسول الله صلى الله عليه وسلم بأصحابه في مسجد [021D47 Osman b. Muhammed el-Ahnesî haberi] القبلتين الظهر)

E-D57-A5AC - İki rekat namaz kıldıktan sonra, Kâbe'ye yönelmesinin emredilmesi (فلما أن صلى [021D47 Osman b. Muhammed el-Ahnesî haberi] ركعتين أمر أن يوجه إلى الكعبة)

E-D57-A5AD - Bunun üzerine, Resûlullah'ın (s.a.s.) Kâbe'ye doğru dönmesi ve Mîzâb'a doğru yönelmesi (فاستدار رسول الله صلى الله عليه وسلم إلى الكعبة واستقبل الميزاب) [021D47 Osman b. Muhammed el-Ahnesî haberi]

E-D57-A5AE - Bu nedenle, o mescide Kibleteyn Mescidi adı verilmesi (فسمى ذلك المسجد مسجد [021D47 Osman b. Muhammed el-Ahnesî haberi] القبلتين)

E-D57-A5AF - Öğle namazı dört rekat olup; iki rekat Beytü'l-Makdis'e, iki rekat da Kâbe'ye yönelerek kılınması (وكان الظهر يومئذ أربعاً منها اثنتان إلى بيت المقدس واثنتان إلى الكعبة) [021D47 Osman b. Muhammed el-Ahnesî haberi]

E-D49-A5C2 - Sonra, Kâbe'ye yönelmesinin emredilmesi. Bunun üzerine Hz. Peygamber'in dönmesi ve onun arkasındaki safların da dönmesi (ثُمَّ أَمَرَ أَنْ يَسْتَقْبِلَ الْقِبْلَةَ فَاسْتَدَارَ وَدَارَتْ الصُّفُوفُ خَلْفَهُ) [021D4A Ebû Bişr ed-Dûlâbî haberi]

E-D49-A5C3 - Hz. Peygamber'in, namazın geri kalanını Kâbe'ye doğru kılması (فَصَلَّى الْبَقِيَّةَ إِلَى مَكَّةَ) [021D4A Ebû Bişr ed-Dûlâbî haberi]

E-D4D-A5D0 - Sonra, öğle vaktinin girmesi ve Resûlullah'ın (s.a.s.), ashâbıyla birlikte Şam yönüne doğru iki rekat olarak öğle namazını kılması (وجاءت الظهيرة فصلى بأصحابه ركعتين من الظهر إلى الشام) [021D4E Muhammed b. Habîb el-Hâşimî haberi]

E-D4D-A5D1 - Sonra, Kâbe'ye yönelmesinin emredilmesi ve onun arkasındaki safların da dönmesi (ثُمَّ أَمَرَ أَنْ يَسْتَقْبِلَ الْكِبَّةَ، وَدَارَتْ الصُّفُوفُ خَلْفَهُ) [021D4E Muhammed b. Habîb el-Hâşimî haberi]

E-D4D-A5D2 - Sonra namazı tamamlaması (ثُمَّ أَتَمَّ الصَّلَاةَ) [021D4E Muhammed b. Habîb el-Hâşimî haberi]

E-D4D-A5D3 - Bu nedenle, o mescide Kibleteyn Mescidi adı verilmesi (فَسَمِيَ مَسْجِدَ الْقِبْلَتَيْنِ) [021D4E Muhammed b. Habîb el-Hâşimî haberi]

E-D51-A5D6 - Saîd b. Müseyyeb'in "Kible, Bedir'den iki ay önce değişti." demesi (قال سعيد بن (وقد صُلِّيَ بِأَصْحَابِهِ رَكْعَتَيْنِ مِنَ الظُّهْرِ ، فَتَحَوَّلَ فِي الصَّلَاةِ فَاسْتَقْبَلَ الْمِيزَابَ) [021D52 Saîd b. Müseyyeb haberi]

E-D51-A5D8 - Saîd b. Müseyyeb'in "Bizde sâbit olana göre, bu değişiklik öğle namazında Kibleteyn Mescidi'nde gerçekleşti." demesi (وَالثَّابِتُ عِنْدَنَا أَنَّهَا صُرِفَتْ فِي الظُّهْرِ فِي مَسْجِدِ الْقِبْلَتَيْنِ) [021D52 Saîd b. Müseyyeb haberi]

E-D61-68D2 - Öğle namazında ashâbıyla iki rekat kıldıktan sonra, namaz sırasında yönünü değiştirip Mîzâba yönelmesi (وَقَدْ صُلِّيَ بِأَصْحَابِهِ رَكْعَتَيْنِ مِنَ الظُّهْرِ ، فَتَحَوَّلَ فِي الصَّلَاةِ فَاسْتَقْبَلَ الْمِيزَابَ) [021D62 Mücâhid haberi]

E-D61-68D3 - Bu nedenle, o mescide Kibleteyn Mescidi adı verilmesi (فَسَمِيَ ذَلِكَ الْمَسْجِدُ مَسْجِدَ الْقِبْلَتَيْنِ) [021D62 Mücâhid haberi]

- İrtibatlar

▪Irt: N-A8AE-Naklî-İrtibat: [035F]- Hz. Peygamber

▪Irt: E-A8B5-Naklî-İrtibat: [5BA3]- Hz. Peygamber'in Kibleteyn Mescidi'nde öğle namazını kılarken kıblenin Kâbe'ye tahvil edilmesi

▪Irt: N-A8B8-Naklî-İrtibat: [A8B0]- Bişr b. Berâ

▪Irt: Z-A8F1-Naklî-İrtibat: [A8EE]- 15 Receb 2H/ 14 Kasım 623 Pazartesi

▪Irt: M-A927-Naklî-İrtibat: [A8F5]- Benî Seleme yurdu

*** 95BA4-Eylem-Naklî: Ümmü Bişr'in Berâ b. Ma'rûr'un kabrini göstermesi ve Hz. Peygamber'in onun kabrinin başında cenaze namazı kıldırması**

- İfadeler

E-630-666A - Nebî'nin (s.a.s.) Medine'ye [hicret ederek] geldikten sonra Berâ b. Ma'rûr için cenaze namazı kılması [D86631 Nadla b. Amr Gıfârî haberi] (وَأَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى عَلَى الْبَرَاءِ بْنِ مَعْرُورٍ بَعْدَ مَا قَدِمَ الْمَدِينَةَ)

E-630-666C - Nebî'nin (s.a.s.) “اللهم صل على البراء بن معرور ولا تحببه ولا أدخله القيامة يوم عنك تحببه ولا معرور ولا تحببه ولا أدخله القيامة وأدخله الجنة وقد فعلت.” diye dua ve salât okuması [D86631 Nadla b. Amr Gıfârî haberi]

E-633-6674 - Nebî'nin bazı mescidlerde namaz kılması ve onlardan birinin Berâ b. Ma'rûr'un kabrinin bulunduğu ihtiyar kadının mescidi olması [D86634 Seleme b. Ubeydillah el-Hatmî haberi] (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ صَلَّى فِي بَيْتِ الْعُقَدَةِ عِنْدَ مَسْجِدِ بَنِي وَاسِجِدِ الْعُجُوزِ الَّذِي عِنْدَ قَبْرِ الْبَرَاءِ بْنِ مَعْرُورٍ)

E-EAA-6EAB - İshâk b. Hârice, babasından naklederek şöyle dedi: “Kible çevrildiği gün, çevrildiği anda Ümmü Bişr, ‘Ey Resûlullah, işte bu Berâ b. Ma'rûr'un kabri’ dedi.” [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi] (حَدَّثَنِي إِسْحَاقُ بْنُ أَبِي خَازِمَةَ عَنْ أَبِيهِ، قَالَ: لَمَّا صُرِفَتِ الْقِبْلَةُ يَوْمَ صُرِفَتْ، قَالَتْ أُمُّ بَشْرٍ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، هَذَا قَبْرُ الْبَرَاءِ)

E-EAA-6EAC - Resûlullah (s.a.s.), sahâbîleriyle birlikte Berâ b. Ma'rûr'un kabrinde cenaze namazı için tekbir getirdi. [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi] (فَكَبَّرَ عَلَيْهِ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي أَصْحَابِهِ)

E-EBE-6EC8 - “Hz. Peygamber (s.a.s.) ve sahâbîleri onun üzerine cenaze namazı kıldılar.” [636EBC Ebû Katâde haberi] (فَصَلَّى)

E-ECD-6ED0 - “Beraberindeki sahâbîleriyle birlikte gidip onun üzerinde saf tuttular [636EBC Ebû Katâde haberi] (انْطَلَقَ بِأَصْحَابِهِ فَصَفَّ عَلَيْهِ)

E-ECD-6ED1 - “Ve şöyle dedi: ‘Allah’ım, ona mağfiret et, merhamet eyle ve ondan razı ol. Şüphesiz bunu yaptın.’” [636EBC Ebû Katâde haberi] (وَقَالَ: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ وَارْحَمْهُ، وَارْضَ عَنْهُ، وَقَدْ فَعَلْتَ)

E-ED3-6ED4 - “Resûlullah (s.a.s.), Berâ b. Ma'rûr'un kabri üzerinde cenaze namazı kıldı ve dört tekbir getirdi.” [636EBC Ebû Katâde haberi] (أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ «صَلَّى عَلَى قَبْرِ الْبَرَاءِ بْنِ مَعْرُورٍ وَكَبَّرَ عَلَيْهِ أَرْبَعَ تَكْبِيرَاتٍ»)

E-ED6-6EE1 - “Sonra gidip onun üzerine cenaze namazı kıldı.” [636EBC Ebû Katâde haberi] (ثُمَّ ذَهَبَ فَصَلَّى عَلَيْهِ)

E-ED8-6EE2 - “Sonra kabrinin başında durdu ve dört tekbir getirdi.” (ثُمَّ وَقَفَ عَلَى قَبْرِهِ فَكَبَّرَ عَلَيْهِ أَرْبَعًا) [636EBC Ebû Katâde haberi]

E-ED6-6EE3 - “[Hz. Peygamber]: ‘Allah’ım, ona mağfiret et, merhamet eyle, onu cennetine kabul et. Şüphesiz bunu yaptın.” (فَقَالَ: «اللَّهُمَّ اغْفِرْ لَهُ وَارْحَمْهُ، وَأَدْخِلْهُ جَنَّاتِكَ، وَقَدْ فَعَلْتَ») [636EBC Ebû Katâde haberi]

E-ED8-6EE4 - “[Hz. Peygamber]: ‘Allah’ım, ona bereket ver, ona salât eyle, onu bağışla, ona merhamet et. Şüphesiz bunu yaptın, onu cennetine dahil et.” (وَقَالَ: «اللَّهُمَّ بَارِكْ فِيهِ، وَصَلِّ عَلَيْهِ، وَاعْفُزْ لَهُ، وَقَدْ فَعَلْتَ فَأَدْخِلْهُ الْجَنَّةَ»)) [636EBC Ebû Katâde haberi]

- İrtibatlar

▪Irt: E-A8AF-Naklî-İrtibat: [5BA4]- Ümmü Bişr’in Berâ b. Ma’rûr’un kabrini göstermesi ve Hz. Peygamber’in onun kabrinin başında cenaze namazı kıldırması

▪Irt: N-A8B6-Naklî-İrtibat: [A8B1]- Ümmü Bişr

▪Irt: N-A8B9-Naklî-İrtibat: [A8B0]- Bişr b. Berâ

▪Irt: Z-A8F2-Naklî-İrtibat: [A8EE]- 15 Receb 2H/ 14 Kasım 623 Pazartesi

▪Irt: M-A928-Naklî-İrtibat: [A8F5]- Benî Seleme yurdu

✱ 65143-Zaman-Farazî: Yolculuk zamanı: Zilka’dé’nin sonu Zilhicce’nin başı/ 19 Mart-17 Nisan 622

- İfadeler

E-E06-6E13 - Onlar, Resûlullah (s.a.s.) ile gelecek yıl, kavimlerinden kendilerine katılanlarla birlikte Mekke’de buluşmak üzere sözleşmiştiler (أَنَّهُمْ وَاَعَدُوا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أَنْ يَلْقَوْهُ مِنَ الْعَامِ الْمُقْبِلِ [636E05 Kâ’b b. Mâlik haberi] بِمَكَّةَ فَيَمِينُ تَبْعَهُمْ مِنْ قَوْمِهِمْ)

Z-E48-6E61 - Ensârın Resûlullah (s.a.s.) ile buluşmak için yetmiş kişilik bir grup halinde hac mevsiminde gelmeleri ve bu haccın ardından Hz. Peygamber’in Rebîülevvel ayında Medine’ye hicret etmesi (أَنَّ الْأَنْصَارَ وَافُوا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَجَّتِهِ - الَّتِي خَرَجَ بَعْدَهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي شَهْرِ رَجَبٍ [636E05 Kâ’b b. Mâlik haberi] الْأَوَّلِ مُهَاجِرًا إِلَى الْمَدِينَةِ، فَوَافُوا تِلْكَ الْحَجَّةَ - سَبْعُونَ رَجُلًا مِنْهُمْ)

✱ 803B6-Zaman-Naklî: Teşrik günlerinin ortası

- İfadeler

Z-E04-F3DD - Ensârın Hz. Peygamber’le Akabe’de buluştukları zaman (فَلَمَّا فَرَّغْنَا مِنَ الْحَجِّ وَكَانَتْ [636E05 Kâ’b b. Mâlik haberi] اللَّيْلَةُ الَّتِي وَعَدَنَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)

Z-3CB-F3DE - Berâ b. Ma’rûr’un Hz. Peygamber’e biat ettiği zaman (كَانَ أَوَّلَ مَنْ صَرَبَ عَلَى يَدِ رَسُولِ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْبَرَاءُ بْنُ مَعْرُورٍ [636E05 Kâ’b b. Mâlik haberi])

Z-3D3-F3DF - Ensârın kendi aralarından nakîbleri seçtikleri zaman (قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi] أَخْرَجُوا إِلَيَّ مِنْكُمْ اثْنِي عَشَرَ نَقِيبًا يَكُونُونَ عَلَى قَوْمِهِمْ فَأَخْرَجُوا مِنْهُمْ اثْنِي عَشَرَ نَقِيبًا)

Z-3D5-F402 - Hz. Peygamber'in "Mûsâ, Benî İsrâîl'den on iki nakîb seçti." dediği zaman (إِنَّ) [95F3CD Ebû Mes'ûd el-Bedrî haberi] مُوسَى أَخَذَ مِنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ اثْنِي عَشَرَ نَقِيبًا

Z-3D6-F425 - Akabe gecesi (لَيْلَةُ الْعَقَبَةِ) [95F3D7 Câbir b. Abdullah haberi 1]

Z-E04-03B7 - Teşrik günlerinin ortası (أَوْسَطُ أَيَّامِ النَّشْرِيقِ) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

✱ 95BA6-Zaman-Naklî: Safer ayı

- İfadeler

E-633-6677 - Onun [Berâ b. Ma'rûr] hicretten önce vefat etmesi (فَتُوفِي قَبْلَ الْهَجْرَةِ) [D86634 Seleme b. Ubeydillah el-Hatmî haberi]

Z-633-667C - Berâ b. Ma'rûr'un hicretten önce vefat etmesi (فَتُوفِي قَبْلَ الْهَجْرَةِ) [D86634 Seleme b. Ubeydillah el-Hatmî haberi]

Z-D9A-1DA4 - Berâ b. Ma'rûr'un, Hz. Peygamber (s.a.s.) Medine'ye gelmeden bir ay önce, Safer ayında Medine'de vefat etmesi (مَاتَ بِالْمَدِينَةِ فِي صَفَرٍ قَبْلَ قُدُومِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ إِيَّاهَا بِشَهْرٍ) [021D9B Belâzürî haberi (Berâ b. Ma'rûr)]

Z-E49-6E67 - Berâ b. Ma'rûr'un Medine'ye geldiği zaman (حَتَّى قَدِمَ الْمَدِينَةَ) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

Z-E49-6E68 - Berâ b. Ma'rûr'un vefat ettiği zaman (فَلَمَّا حَضَرَتْهُ الْوَفَاةُ،) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

Z-EBD-6EE6 - Berâ b. Ma'rûr'un, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) hicretinden önce Medine'ye dönmesi (فَقَدِمَ الْمَدِينَةَ قَبْلَ أَنْ يُهَاجِرَ) [636EBC Ebû Katâde haberi]

Z-ECC-6EEA - Berâ b. Ma'rûr'un vefatı, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) Medine'ye gelişinden bir ay önce, Safer ayında gerçekleşti. (كَانَ مَوْتُ الْبَرَاءِ بْنِ مَعْرُورٍ فِي صَفَرٍ، قَبْلَ قُدُومِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَدِينَةَ بِشَهْرٍ) [636EBC Ebû Katâde haberi]

✱ 2A8EA-Zaman-Naklî: Rebîülevvel ayı

- İfadeler

Z-E48-6E61 - Ensârın Resûlullah (s.a.s.) ile buluşmak için yetmiş kişilik bir grup halinde hac mevsiminde gelmeleri ve bu haccın ardından Hz. Peygamber'in Rebîülevvel ayında Medine'ye hicret etmesi (أَنَّ الْأَنْصَارَ وَافُوا رَسُولَ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي حَجَّتِهِ - الَّتِي خَرَجَ بَعْدَهَا النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي شَهْرِ رَبِيعٍ) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi] الْأَوَّلِ مُهَاجِرًا إِلَى الْمَدِينَةِ، فَوَافُوا تِلْكَ الْحَجَّةَ - سَبْعُونَ رَجُلًا مِنْهُمْ

Z-E49-6E69 - Hz. Peygamber'in Medine'ye gelmesi ve Berâ b. Ma'rûr'u sorması (فلما قدم رسول الله صلى الله عليه وسلم المدينة سأل الأنصار عنه: ما فعل المعجب) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

Z-E94-6EA1 - Resûlullah (s.a.s.), onun [Berâ b. Ma'rûr'un] vefatından kısa bir süre sonra geldi (وقدِمَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ بَعْدَ مَوْتِهِ بَيَسِيرٍ) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

Z-ECC-6EEA - Berâ b. Ma'rûr'un vefatı, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) Medine'ye gelişinden bir ay önce, Safer ayında gerçekleşti. (كَانَ مَوْتُ الْبَرَاءِ بْنِ مَعْرُورٍ فِي صَفَرٍ، قَبْلَ قَدُومِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ الْمَدِينَةَ بِشَهْرٍ) [636EBC Ebû Katâde haberi]

Z-ED6-6EEC - Hz. Peygamber'in Berâ b. Ma'rûr'u Medine'ye geldikten sonra sorması (أَنَّ النَّبِيَّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ جِئَ قَدِيمَ الْمَدِينَةِ سَأَلَ عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ مَعْرُورٍ) [636EBC Ebû Katâde haberi]

- İrtibatlar

* 2A8EE-Zaman-Naklî: 15 Receb 2H/ 14 Kasım 623 Pazartesi

- İfadeler

Z-D57-A5B3 - Hz. Peygamber'in Ümmü Bişr'i ziyaret ettiği zaman (زار رسول الله صلى الله عليه وسلم) [021D47 Osman b. Muhammed el-Ahnesî haberi]

Z-D57-A5B4 - Hz. Peygamber'in Kibleteyn Mescidi'nde öğle namazını kıldığı zaman (فصلى رسول الله صلى الله عليه وسلم بأصحابه في مسجد القبلتين الظهر) [021D47 Osman b. Muhammed el-Ahnesî haberi]

Z-D48-A5B5 - Kiblenin değişiminin Pazartesi günü, Receb ayının ortasında, on yedisi civarında gerçekleşmesi (وَذَلِكَ يَوْمَ الْإِثْنَيْنِ لِلْيَصَفِ مِنْ رَجَبٍ عَلَى رَأْسِ سَبْعَةِ عَشَرَ شَهْرًا) [021D47 Osman b. Muhammed el-Ahnesî haberi]

Z-D51-A5D9 - Kiblenin Bedir'den iki ay önce değişmesi (رفت القبلة قبل بدر بشهرين) [021D52 Saîd b. Müseyyeb haberi]

Z-D51-A5DA - Kiblenin öğle namazında değişmesi (أنها صرفت في الظهر) [021D52 Saîd b. Müseyyeb haberi]

Z-D61-68D8 - Hz. Peygamber'in öğle namazını ashâbıyla kıldığı zaman (وَقَدْ صَلَّى بِأَصْحَابِهِ رُكْعَتَيْنِ) [021D62 Mücâhid haberi]

* 65150-Mekân-Naklî: Berâ b. Ma'rûr'un görüşünü açıkladığı mekân (Beyda)

- İfadeler

M-E04-6E3D - Berâ b. Ma'rûr'un, Kâbe'ye doğru namaz kılma konusundaki görüşünü Medine'den ayrıldıklarında dile getirmesi (فَلَمَّا تَوَجَّهْنَا لِسَفَرِنَا وَخَرَجْنَا مِنَ الْمَدِينَةِ قَالَ الْبَرَاءُ لَنَا) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

M-E06-6E3E - Berâ b. Ma'rûr'un, Kâbe'ye doğru namaz kılma konusundaki görüşünü Beydâ'dan ayrıldıklarında dile getirmesi (حَتَّى إِذَا كُنَّا بِظَاهَرِ النَّبِذَاءِ قَالَ الْبَرَاءُ بْنُ مَعْرُورٍ) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

✱ 80306-Mekân-Naklî: Mekke

- İfadeler

M-E04-0307 - Mekke (قَدِمْنَا مَكَّةَ) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

✱ 8030D-Mekân-Naklî: Batha

- İfadeler

M-E07-6E3F - Bathâ'da, Hz. Peygamber'i tarif eden Mekkeli bir kişiyle karşılaşmaları (حَتَّى إِذَا كُنَّا) (هُوَ فِي مَنْزِلِ الْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

✱ 8035B-Mekân-Naklî: Mescid ya da Abbâs b. Abdülmuttalib'in evi

- İfadeler

M-3B4-F3E3 - Abbâs b. Abdülmuttalib'in evi (هُوَ فِي مَنْزِلِ الْعَبَّاسِ بْنِ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ) [95F3B5 Üveyim b. Sâide haberi]

M-E04-02F2 - Mescid (فَإِذَا دَخَلْنَا الْمَسْجِدَ) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

✱ 80391-Mekân-Naklî: Akabe

- İfadeler

M-E48-6E6B - Ensâr, Hz. Peygamber'le Akabe'de buluştu (قَدْ اجْتَمَعُوا فِي الشَّعْبِ الَّذِي عِنْدَ عُقْبَةَ وَمَنَى) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

M-3B4-F3E4 - Akabe'nin aşağısı, bugün mescidin bulunduğu yer (أَنْ يَوَافِيَهُمْ أَسْفَلَ الْعُقْبَةِ حَيْثُ الْمَسْجِدُ) [95F3B5 Üveyim b. Sâide haberi]

M-3D5-F403 - Berâ b. Ma'rûr'un konuştuğu mekân (فَتَكَلَّمَ الْبَرَاءُ بْنُ مَعْرُورٍ) [95F3CD Ebû Mes'ûd el-Bedrî haberi]

M-3D5-F404 - Nakîblerin Cibrîl tarafından seçildiği mekân (فَلَمَّا تَخَيَّرَهُمْ) [95F3CD Ebû Mes'ûd el-Bedrî haberi]

M-3D6-F426 - Akabe (الْعُقْبَةَ) [95F3D7 Câbir b. Abdullah haberi 1]

M-E04-0395 - Akabe'deki vadi (فِي الشَّعْبِ عِنْدَ الْعُقْبَةِ) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

✱ 2A8E5-Mekân-Naklî: Medine

- İfadeler

M-E72-6E83 - Hz. Peygamber Medine'ye gelmesi (فلما قدم المدينة) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

M-EBD-6EF2 - Medine (فَقَدِمَ الْمَدِينَةَ قَبْلَ أَنْ يُهَاجِرَ النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) [636EBC Ebû Katâde haberi]

M-E49-A8E6 - Medine (المدينة) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

✳ 2A8F5-Mekân-Naklî: Benî Seleme yurdu

- İfadeler

M-D57-A5B6 - Hz. Peygamber'in Ümmü Bişr'i Benî Seleme yurdunda ziyaret etmesi (زار رسول الله صلى الله عليه وسلم امرأة- وهي أم بشر من بني سلمة) [021D47 Osman b. Muhammed el-Ahnesî haberi]

M-D57-A5B7 - Hz. Peygamber'in "Kibleteyn Mescidi"nde öğle namazını kılması (فصلى رسول الله صلى الله عليه وسلم بأصحابه في مسجد القبلتين الظهر) [021D47 Osman b. Muhammed el-Ahnesî haberi]

M-D49-A5C5 - Hz. Peygamber'in Ümmü Bişr'i Benî Seleme yurdunda ziyaret etmesi (زار النَّبِيُّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ أُمَّ بَشْرٍ فِي بَنِي سَلَمَةَ) [021D4A Ebû Bişr ed-Dûlâbî haberi]

M-D51-A5DB - Kiblenin Kibleteyn Mescidi'nde değişmesi (أنها صرفت في الظهر في مسجد القبلتين) [021D52 Saîd b. Müseyyeb haberi]

M-D64-68E4 - Hz. Peygamber'in Berâ b. Ma'rûr'un evinde ruhlar hakkında konuşması (أن النبي صلى الله عليه وسلم ذكر الأرواح في بيت البراء بن معرور) [021D65 Câbir b. Abdullah haberi 2]

M-D6B-6900 – Resûlullah'ın (s.a.s.), birkaç sahâbîsiyle birlikte Ümmü Bişr'in evinde yemek yemesi ve ruhlar hakkında konuşması (كَانَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ فِي بَيْتِي فِي نَفَرٍ مِنْ أَصْحَابِهِ يَأْكُلُ مِنْ طَعَامٍ صَنَعْتُهُ لَهُمْ، فَسَأَلُوهُ عَنِ الْأَرْوَاحِ) [021D68 Ümmü Mübeşşir (Bişr) haberi]

✳ 65139-Nesne-Naklî: Berâ b. Ma'rûr

- İfadeler

N-E04-6E43 - Berâ b. Ma'rûr (الْبَرَاءُ بْنُ مَعْرُورٍ) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

✳ 8035F-Nesne-Naklî: Hz. Peygamber

- İfadeler

N-E04-6E41 - Resûlullah (s.a.s.) (رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

N-E71-6E86 - Resûlullah (s.a.s.), (قَبْلَ أَنْ يُوَجَّهَهَا رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

N-EAA-6EB2 - Resûlullah (s.a.s.) (رَسُولُ اللَّهِ) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

- İrtibatlar

▪İrt: E-0362-Naklî-İrtibat: [0309]- Akabe öncesinde Hz. Peygamber'le buluşmaları

▪Irt: E-0363-Naklî-İrtibat: [0352]- Berâ b. Ma'rûr'un Kâbe'ye yöneldiğini Hz. Peygamber'e söylemesi

▪Irt: E-0364-Naklî-İrtibat: [035A]- Hz. Peygamber'in Berâ b. Ma'rûr'a Beytü'l-Makdis'e doğru yönelmesini emretmesi

▪Irt: E-038C-Naklî-İrtibat: [0383]- Ensârın Hz. Peygamber'le Akabe'de bir araya gelmeleri

▪Irt: E-A8AA-Naklî-İrtibat: [5B42]- Hz. Peygamber, Medine'ye geldiğinde ona Berâ b. Ma'rûr'un vefatı ve vasiyeti hakkında haber verilmesi

▪Irt: E-A8AF-Naklî-İrtibat: [5BA4]- Ümmü Bişr'in Berâ b. Ma'rûr'un kabrini göstermesi ve Hz. Peygamber'in onun kabrinin başında cenaze namazı kıldırması

✽ **802F0-Nesne-Naklî: Kâ'b b. Mâlik**

- İfadeler

N-E04-6E40 - Kâ'b b. Mâlik (كَعْبُ بْنُ مَالِكٍ) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

✽ **80333-Nesne-Naklî: Üveym b. Sâide**

- İfadeler

N-3B4-F3E5 - Üveym b. Sâide (عُوَيْمُ بْنُ سَاعِدَةَ) [95F3B5 Üveym b. Sâide haberi]

- İrtibatlar

▪Irt: E-0337-Naklî-İrtibat: [030C]- Mekkeli bir kişinin onlara Hz. Peygamber'in yerini tarif etmesi

▪Irt: E-033B-Naklî-İrtibat: [0309]- Akabe öncesinde Hz. Peygamber'le buluşmaları

✽ **8038E-Nesne-Naklî: Abbâs b. Abdülmuttalib**

- İfadeler

N-E04-6E46 - Abbâs b. Abdülmuttalib (الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

N-3B4-F3EA - Abbâs b. Abdülmuttalib (الْعَبَّاسُ بْنُ عَبْدِ الْمُطَّلِبِ) [95F3B5 Üveym b. Sâide haberi]

- İrtibatlar

▪Irt: E-038F-Naklî-İrtibat: [0309]- Akabe öncesinde Hz. Peygamber'le buluşmaları

▪Irt: E-0390-Naklî-İrtibat: [0383]- Ensârın Hz. Peygamber'le Akabe'de bir araya gelmeleri

✽ **80334-Nesne-Naklî: Ma'n b. Adî**

- İfadeler

N-3B4-F3E7 - Ma'n b. Adî (وَمَعْنُ بْنُ عَدِيٍّ) [95F3B5 Üveyim b. Sâide haberi]

- İrtibatlar

▪İrt: E-0338-Naklî-İrtibat: [030C]- Mekkeli bir kişinin onlara Hz. Peygamber'in yerini tarif etmesi

▪İrt: E-033C-Naklî-İrtibat: [0309]- Akabe öncesinde Hz. Peygamber'le buluşmaları

▪İrt: E-0389-Naklî-İrtibat: [0383]- Ensârın Hz. Peygamber'le Akabe'de bir araya gelmeleri

✱ **80335-Nesne-Naklî: Sa'd b. Hayseme**

- İfadeler

N-3B4-F3E6 - Sa'd b. Hayseme (سَعْدُ بْنُ حَيْثَمَةَ) [95F3B5 Üveyim b. Sâide haberi]

- İrtibatlar

▪İrt: E-0339-Naklî-İrtibat: [030C]- Mekkeli bir kişinin onlara Hz. Peygamber'in yerini tarif etmesi

▪İrt: E-033D-Naklî-İrtibat: [0309]- Akabe öncesinde Hz. Peygamber'le buluşmaları

▪İrt: E-038A-Naklî-İrtibat: [0383]- Ensârın Hz. Peygamber'le Akabe'de bir araya gelmeleri

✱ **80336-Nesne-Naklî: Abdullah b. Cübeyr**

- İfadeler

N-3B4-F3E8 - Abdullah b. Cübeyr (عَبْدُ اللَّهِ بْنُ جُبَيْرٍ) [95F3B5 Üveyim b. Sâide haberi]

- İrtibatlar

▪İrt: E-033A-Naklî-İrtibat: [030C]- Mekkeli bir kişinin onlara Hz. Peygamber'in yerini tarif etmesi

▪İrt: E-033E-Naklî-İrtibat: [0309]- Akabe öncesinde Hz. Peygamber'le buluşmaları

▪İrt: E-038B-Naklî-İrtibat: [0383]- Ensârın Hz. Peygamber'le Akabe'de bir araya gelmeleri

✱ **80360-Nesne-Naklî: Mekkeli Adam**

- İfadeler

N-E04-6E45 - Mekkeli bir kişi (رَجُلٌ مِنْ أَهْلِ مَكَّةَ) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

- İrtibatlar

▪İrt: E-0361-Naklî-İrtibat: [030C]- Mekkeli bir kişinin onlara Hz. Peygamber'in yerini tarif etmesi

❖ **2A8B0-Nesne-Naklî: Bişr b. Berâ**

- İfadeler

N-D42-1D96 - Bişr b. Berâ b. Ma'rûr (بشر) [021D43 Belâzürî haberi (Bişr)]

- İrtibatlar

▪İrt: E-A8B2-Naklî-İrtibat: [A8A8]- Hz. Peygamber'in Benî Seleme yurdunda Ümmü Bişr ve Bişr b. Berâ'yı ziyaret etmesi

❖ **2A8B1-Nesne-Naklî: Ümmü Bişr**

- İfadeler

N-D9A-1DAF - Berâ b. Ma'rûr'un eşi Ümmü Bişr (وكانت امرأته أم بشر) [021D9B Belâzürî haberi (Berâ b. Ma'rûr)]

N-D57-A5B9 - Ümmü Bişr (أم بشر) [021D47 Osman b. Muhammed el-Ahnesî haberi]

N-D49-A5C7 - Ümmü Bişr (أُمُّ بَشْرِ) [021D4A Ebû Bişr ed-Dûlâbî haberi]

- İrtibatlar

▪İrt: E-A8B3-Naklî-İrtibat: [A8A8]- Hz. Peygamber'in Benî Seleme yurdunda Ümmü Bişr ve Bişr b. Berâ'yı ziyaret etmesi

▪İrt: E-A8B4-Naklî-İrtibat: [5B43]- Hz. Peygamber'in Ümmü Bişr'in evine gelip yemek yemesi ve ruhlarla ilgili konuşma yapması

▪İrt: E-A8B5-Naklî-İrtibat: [5BA3]- Hz. Peygamber'in Kibleteyn Mescidi'nde öğle namazını kılarken kiblenin Kâbe'ye tahvil edilmesi

❖ **5F463-Grup-Naklî: Medineli Hacılar**

- İfadeler

G-E04-6E42 - “Kavmimizin müşrik hacıları” (حُجَّاجٌ قَوْمًا مِنَ الْمُشْرِكِينَ) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

❖ **F98C5-Grup-Karma: Berâ b. Ma'rûr'un arkadaşları**

- İfadeler

G-E49-6E6D - Ensâr (لأنصار) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

G-E49-6E6E - Bazı arkadaşları (بعض أصحابه) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

G-E72-6E84 - Hz. Peygamber'e Berâ b. Ma'rûr'un yaptıkları konusunda haber verenler (فبلغ ذلك رسول الله) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

✱ 80393-Grup-Naklî: Yetmiş kişilik grup

- İfadeler

G-E49-6E6D - Ensâr (لأنصار) [636E05 Kâ'b b. Mâlik haberi]

G-3B4-F3EB - Üveyym'in kavmi (من قَوْمِكُمْ) [95F3B5 Üveyym b. Sâide haberi]

G-3D5-F407 - Yetmiş kişi (ثُمَّ ضَرَبَ السَّيْعُونَ) [95F3CD Ebû Mes'ûd el-Bedrî haberi]

G-40E-F41A - Evs ve Hazrec (الأَوْسُ وَالْخَزْرَجُ) [95F40F Süleymân b. Süheym haberi]

- İrtibatlar

•İrt: E-0394-Naklî-İrtibat: [0383]- Ensârın Hz. Peygamber'le Akabe'de bir araya gelmeleri

III. Berâ b. Ma'rûr'un Kâbe'ye Yönelimi Senaryosu

Berâ b. Ma'rûr'un Kâbe'ye doğru yönelimi üzerinde yapılan çalışma neticesinde haberler eylem, zaman, mekân ve nesne unsurlarına göre değerlendirilmiş ve aşağıdaki kronolojik olay akışı ortaya çıkarılmıştır:

Medineli Müslüman ve müşriklerin hac için Mekke'ye doğru yola çıkmaları.¹²⁰

Berâ b. Ma'rûr'un Kâbe'ye doğru namaz kılma kararını açıklaması.¹²¹

Kâ'b ve arkadaşlarının Berâ b. Ma'rûr'un görüşüne itirazda bulunmaları.¹²²

Berâ b. Ma'rûr'un Mekke'ye gelene kadar namazlarını Kâbe'ye doğru kılması.¹²³

Mekke'ye ulaşınca Hz. Peygamber'i aramaları.¹²⁴

Mekkeli bir kişinin onlara Hz. Peygamber'in yerini tarif etmesi.¹²⁵

Akabe öncesinde Hz. Peygamber'le buluşmaları.¹²⁶

Berâ b. Ma'rûr'un Kâbe'ye yöneldiğini Hz. Peygamber'e söylemesi.¹²⁷

Hiz. Peygamber'in Berâ b. Ma'rûr'a Beytül-Makdis'e doğru yönelmesini emretmesi.¹²⁸

Bunun üzerine Berâ b. Ma'rûr'un Beytül-Makdis'e doğru yönelmesi.¹²⁹

Ensârın Hz. Peygamber'le Akabe'de bir araya gelmeleri.¹³⁰

¹²⁰ Eylem Olgusu Kodu: 5F462.

¹²¹ Eylem Olgusu Kodu: F98C1.

¹²² Eylem Olgusu Kodu: 802F3.

¹²³ Eylem Olgusu Kodu: 802F8.

¹²⁴ Eylem Olgusu Kodu: 8030A.

¹²⁵ Eylem Olgusu Kodu: 8030C.

¹²⁶ Eylem Olgusu Kodu: 80309.

¹²⁷ Eylem Olgusu Kodu: 80352.

¹²⁸ Eylem Olgusu Kodu: 8035A.

¹²⁹ Eylem Olgusu Kodu: 8037E.

Akabe gecesinde Berâ b. Ma'rûr'un Hz. Peygamber'e ilk sıralarda bîat etmesi.¹³¹

Berâ b. Ma'rûr'un nakîb olarak seçilmesi.¹³²

Akabe'den Medine'ye dönüşte Berâ b. Ma'rûr'un hastalanması ve vasiyette bulunması.¹³³

Hz. Peygamber, Medine'ye geldiğinde Berâ b. Ma'rûr'un vefatı ve vasiyeti hakkında haber verilmesi.¹³⁴

Hz. Peygamber'in Berâ b. Ma'rûr'un vasiyetini onaylaması.¹³⁵

Hz. Peygamber'in Benî Seleme yurdunda Ümmü Bişr ve Bişr b. Berâ'yı ziyaret etmesi.¹³⁶

Hz. Peygamber'in Ümmü Bişr'in evine gelip yemek yemesi ve ruhlarla ilgili konuşma yapması.¹³⁷

Hz. Peygamber'in Kibleteyn Mescidi'nde öğle namazını kılarken kıblenin Kâbe'ye tahvil edilmesi.¹³⁸

Ümmü Bişr'in Berâ b. Ma'rûr'un kabrini göstermesi ve Hz. Peygamber'in onun kabrinin başında cenaze namazı kıldırması.¹³⁹

IV. Berâ b. Ma'rûr'un Kâbe'ye Yönelimi Kurgusu

Bütünsel Yaklaşım yöntemiyle Berâ b. Ma'rûr'un, kıblenin Beytü'l-Makdis'ten Kâbe'ye tahvil edilmesine kadar geçen süreçteki hayatı ve bu dönemdeki olaylar tek tek bir araya getirilerek aralarındaki ilişkiler incelendiğinde olayların kronolojik sırasına ulaşılmaktadır. Söz konusu olaylar zaman, mekân, kişi ve gruplar arasında bağlantılar kurularak, daha kolay anlaşılabilir bir şekilde aşağıdaki tabloda sunulmuştur. Bu tablodaki akışta renklerin ifade ettiği unsurlar şunlardır:

Mavi kutular, Berâ b. Ma'rûr'un hayatındaki önemli eylemler ve olaylar. Bu olaylar, İslâm tarihindeki önemli gelişmelere de ışık tutar.

Yeşil kutular, olayların meydana geldiği zaman dilimlerini açıklar.

Turuncu kutular olayların geçtiği mekânlardır. Her bir önemli olayın nerede gerçekleştiği bu renkle belirtilmiştir.

¹³⁰ Eylem Olgusu Kodu: 80383.

¹³¹ Eylem Olgusu Kodu: 803B3.

¹³² Eylem Olgusu Kodu: 803BD.

¹³³ Eylem Olgusu Kodu: 95AE1.

¹³⁴ Eylem Olgusu Kodu: 95B42.

¹³⁵ Eylem Olgusu Kodu: 95BA5.

¹³⁶ Eylem Olgusu Kodu: 2A8A8.

¹³⁷ Eylem Olgusu Kodu: 95B43.

¹³⁸ Eylem Olgusu Kodu: 95BA3.

¹³⁹ Eylem Olgusu Kodu: 95BA4.

Mor kutularda kişiler yer alır. Berâ b. Ma'rûr'un yaşamında etkili olan kişiler ve onlarla olan ilişkisi bu renkte gösterilmiştir.

Kahverengi kutular gruplar ifade eder. Olaylara katılan veya olaylarda yer alan topluluklar ya da gruplar bu renkle temsil edilmiştir.

Tablo'da tasnif edilen önemli olaylar ve süreçleri ise şöyledir:

Medinelilerin Hac Yolculuğu ve Berâ b. Ma'rûr'un Kâbe'ye Yönelme Kararı: Medinelî Müslümanlar ve müşrikler, Zilka'de ayının sonu ve Zilhicce'nin başında (19 Mart - 17 Nisan 622) hac ibadeti için Mekke'ye doğru yola çıkarlar.¹⁴⁰ Bu dönemde Berâ b. Ma'rûr, Kâbe'ye doğru namaz kılma niyetini arkadaşlarına açıklar. Arkadaşları arasında Ka'b b. Mâlik gibi isimler bulunur. Bazıları Berâ b. Ma'rûr'un bu görüşüne itiraz etse de o Mekke'ye varana kadar Kâbe'ye yönelerek namaz kılmaya devam eder.

Mekke'de Hz. Peygamber'le Karşılaşma: Medineliler Mekke'ye ulaştıklarında Hz. Peygamber'i ararlar. Mekkeli bir adam onlara Hz. Peygamber'in yerini tarif eder ve bu buluşma Akabe öncesi gerçekleşir. Bu buluşma sırasında, Berâ b. Ma'rûr'un Kâbe'ye yönelerek namaz kıldığını söylemesi üzerine Resûlullah, o sırada kible olan Beytü'l-Makdis'e yönelmesi gerektiğini bildirir.

Akabe Bîatı ve Berâ b. Ma'rûr'un Nakîb Seçilmesi: Akabe'de yapılan görüşme esnasında, Berâ b. Ma'rûr ve yetmiş kişilik bir grup Hz. Peygamber'e bîat ederler. Akabe gecesinde Berâ b. Ma'rûr, Hz. Peygamber'e ilk olarak bîat edenler arasında yer alır ve Medine'ye dönerken nakîb olarak seçilir. İkinci Akabe görüşmesi, hicretten yaklaşık üç ay önce Zilhicce ayında, miladî takvimde 19 Mart - 17 Nisan 622 tarihleri arasında gerçekleşmiştir.¹⁴¹

Berâ b. Ma'rûr'un Hastalanması ve Vefatı: Medine'ye döndükten kısa süre sonra Berâ b. Ma'rûr hastalanır ve Safer ayında vefat eder. Vefat etmeden önce Hz. Peygamber'e olan bağlılığını ve Kâbe'ye doğru yönelme arzusunu bir vasiyetle dile getirir. Hz. Peygamber Medine'ye geldiğinde, Berâ b. Ma'rûr'un vefatı ve vasiyeti hakkında bilgilendirildiğinde bu vasiyeti onaylar.

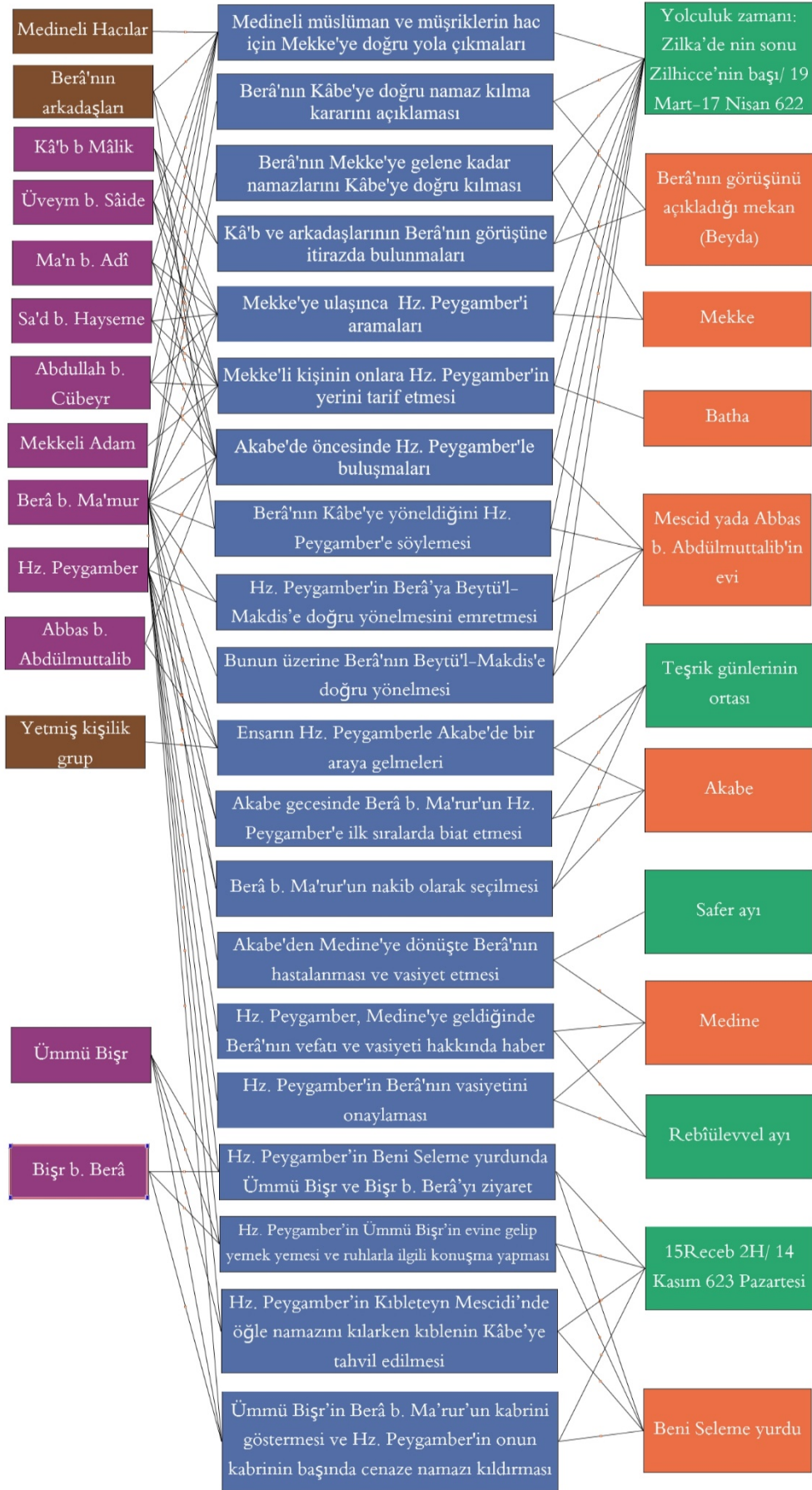
Kıblenin Tahvîli ve Cenaze Namazı: Hicri 2. yılın Receb ayında (14 Kasım 623), Hz. Peygamber Mescid-i Kibleteyn'de namaz kılarken, kıblenin Beytü'l-Makdis'ten Kâbe'ye çevrilmesi emri gelir. Bu önemli gelişmenin ardından Hz. Peygamber, orada bulunan Berâ b. Ma'rûr'un kabrine gidip onun için cenaze namazı kıldırır. Bu da Berâ b. Ma'rûr'un Kâbe'ye olan bağlılığının bir işareti olarak kabul edilir.

¹⁴⁰ Apaydın, *Siyer Kronolojisi*, s. 400.

¹⁴¹ Apaydın, *Siyer Kronolojisi*, s. 400.

Zaman ve Mekân İlişkileri: Tablo, zamanın ve mekânın olayların gelişimindeki önemini vurgular. Her olay belirli bir tarih ve mekânla ilişkilendirilerek, Berâ b. Ma'rûr'un hayatındaki önemli gelişmeler daha net anlaşılır hâle getirilmiştir. Örneğin, Akabe Bîatı Mekke'de, Kible değişikliği Medine'de Mescid-i Kibleteyn'de gerçekleşmiştir.

V. Berâ b. Ma'rûr'un Kâbe'ye Yönelimi İstatistikleri

Olgu İstatistikleri	Adet	Diğer İstatistikler	Adet
Eylem Olgu Sayısı	20	Toplam İrtibât Sayısı	95
Zaman Olgu Sayısı	5	Toplam İfade Sayısı	182
Mekân Olgu Sayısı	7	Toplam Haber Sayısı	22
Nesne Olgu Sayısı	11		
Grup Olgu Sayısı	3		

SONUÇ

Bu çalışmada, Berâ b. Ma'rûr'un Kâbe'ye yönelimi ve bu olayın İslâm tarihinde kıblenin değişimi süreci üzerindeki etkisi incelenmiştir. Elde edilen rivâyetler ve tarihî bilgiler ışığında, Berâ b. Ma'rûr'un kişiliği, Kâbe'ye yönelme sebepleri, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) bu konudaki tavrı, Berâ b. Ma'rûr'un vefatı ve kible değişiminin zamanlaması gibi ana başlıklar çerçevesinde bir değerlendirme yapılmaktadır. Bu veriler, Berâ b. Ma'rûr'un dinî arayışının ve inanç konusundaki samimi isteğinin, dönemin şartlarıyla nasıl örtüştüğünü ve kible değişikliği gibi önemli bir olayın arka planını aydınlattığını göstermektedir. Bu konuda Tez'de ulaşılan sonuçları belli maddeler hâlinde şöyle değerlendirmek mümkündür:

Berâ b. Ma'rûr'un Kişiliği ve Konumu

Berâ b. Ma'rûr, Medine'nin önemli kabilelerinden Hazrec kabilesine mensup olup, Benî Seleme'nin önde gelen liderlerinden biridir. İkinci Akabe Bîatı'nda nakîb olarak seçilmesi, toplum içindeki saygınlığını ve liderlik vasfını açıkça göstermektedir.

Berâ b. Ma'rûr, İslâm'ı kabul eden ilk Medineliler arasında yer almıştır. İslâm'ı kabul etmesi, toplumundaki konumunu ve ilişkilerini yeniden şekillendirmiştir. Bu süreçte, İslâm'ın getirdiği değerleri benimseyerek Hz. Peygamber'e olan bağlılığını güçlendirmiş ve yeni dinin yayılmasında aktif bir rol üstlenmiştir.

Kâbe'ye Yönelimi ve Sebepleri

Rivâyetlere göre, Berâ b. Ma'rûr, Kâbe'ye yönelme kararı almış ve namazlarını bu yöne doğru kılmaya başlamıştır. O dönemde Müslümanlar Beytü'l-Makdis'e yöneliyordu. Ancak Berâ b. Ma'rûr, Kâbe'ye yönelmenin doğru olduğunu düşünmüş ve bunu uygulamıştır. Bu tercihinde Hz. İbrâhîm'in dinine olan bağlılığının ve Kâbe'ye duyduğu saygının etkili olduğu söylenebilir.

Berâ b. Ma'rûr'un Kâbe'ye yönelmesinin ardında, İbn Asâkir'in (ö. 571/1176) aktardığına göre, Medine'de yaşayan Yahudi âlimlerinin bölge halkına aktardığı bilgiler etkili olmuştur. Yahudiler, son peygamberin geleceği ve onun kıblesinin Kâbe olacağı gibi bilgileri zaman zaman Medinelilerle paylaşmışlardır.¹⁴² Bu ise Berâ b. Ma'rûr'un da bu bilgilerden etkilenmiş olabileceğini ve bu sebeple Kâbe'ye yönelme kararı aldığını düşündürmektedir. Ancak, Berâ b. Ma'rûr'un doğrudan Yahudi âlimlerinden böyle bir bilgi edindiğine dair açık bir rivâyet bulunmamaktadır. Sadece, Berâ b. Ma'rûr'un Kâbe'ye yönelimi, bu tür genel bilgilerin etkisiyle şekillenmiş olabilir.

Hız. Peygamber'in (s.a.s.) Tepkisi ve Yönlendirmesi

¹⁴² İbnü'l-'Atfâr, Ebü'l-Hasan 'Alî b. İbrâhîm b. Dâvûd b. Selmân b. Suleymân 'Alâ'uddîn b. el-'Atfâr (ö. 724/1324), *el-Udde fi Şerhi'l-'Umde fi Ehâdîsi'l-Ahkâm* (nşr. Nizam Muhammed Sâlih Ya'kûbî), Beyrut, 1427/2006, s. 398.

Medine'ye varmadan önce Mekke'de Hz. Peygamber ile görüşen Berâ b. Ma'rûr, Kâbe'ye yönelimi hakkında bilgi vermiş ve Hz. Peygamber de "Sen bir kible üzereydin, keşke sabretseydin" diyerek onu Beytü'l-Makdis'e yönelmeye teşvik etmiştir. Bu ifade, Berâ b. Ma'rûr'un başlangıçta diğer Müslümanlar gibi bir müddet Beytü'l-Makdis'e yönelip, daha sonra kendi görüşüyle Kâbe'ye yönelmeyi tercih ettiğini göstermektedir. Süheylî, Berâ b. Ma'rûr'un bu tutumunu bir tevil olarak nitelendirirken, Hz. Peygamber'in ona namazları yeniden kılma emrini vermemesinin de bu teville dayandığını belirtmektedir.¹⁴³

Bazı rivâyetlerde, Hz. Peygamber'in Berâ b. Ma'rûr'un bu içsel eğilimini "Fıtrata uygun davranmış" şeklinde tasdik ettiği belirtilmektedir. Bu ifade, Berâ b. Ma'rûr'un doğal bir eğilimle Kâbe'ye yöneldiğini, ancak o dönemde Müslümanların kiblesinin Beytü'l-Makdis olduğunu vurgulamaktadır.

Vefatı ve Vasiyeti

Berâ b. Ma'rûr, Hz. Peygamber'in Medine'ye hicretinden kısa bir süre önce, bazı rivâyetlere göre bir ay önce, Safer ayında vefat etmiştir. Bu durum, onun Hz. Peygamber ile uzun süre birlikte olmadığını ve kible değişiminden önce vefat ettiğini göstermektedir.

Berâ b. Ma'rûr'un, malının üçte birini Hz. Peygamber'e bırakmayı vasiyet etmesi, ona olan derin bağlılığını ve güvenini göstermektedir. Ancak Hz. Peygamber, bu vasiyeti kabul etmiş ve ardından mirasçılara geri vermiştir. Bu, İslâm'da miras ve vasiyet hükümlerinin uygulanışına dair de önemli bir örnektir.

Berâ b. Ma'rûr'un, kabrinin Kâbe'ye yönlendirilmesini vasiyet etmesi, Kâbe'ye olan sevgisinin ve saygısının ölümünden sonra da devam etmesini istediğini göstermektedir. Bu uygulama, daha sonra İslâm toplumunda yaygın bir gelenek haline gelmiştir.

Kiblenin Değişimi ve Zamanlaması

Rivâyetlerin çoğunda, kiblenin Beytü'l-Makdis'ten Kâbe'ye dönüşünün Medine'de, Hz. Peygamber'in Ümmü Bişr veya Bişr b. Berâ'yı ziyaret ettiği bir esnada, öğle namazı sırasında gerçekleştiği belirtilmektedir. Mehmet Apaydın, *Siyer Kronolojisi* eserinde, kiblenin değiştirilme tarihini Hicrî takvime göre 2. yılın 15 Receb'i, Milâdî takvime göre ise 14 Kasım 623 Pazartesi günü olarak tespit etmiştir.¹⁴⁴

Namazın ilk iki rekâtının Beytü'l-Makdis'e yönelerek kılındığı, ardından vahiy gelmesiyle birlikte yönün Kâbe'ye çevrildiği ve bu nedenle mescidin Mescid-i Kibleteyn olarak anıldığı ifade edilmektedir.

¹⁴³ es-Suheylî, *er-Ravdu'l-Unf*, IV, 66.

¹⁴⁴ Apaydın, *Siyer Kronolojisi*, s. 417.

Rivâyetlerin Tutarlılığı ve Çelişkileri

Bazı rivâyetlerde, Berâ b. Ma'rûr'un Medine'ye döndükten sonra Kâbe'ye yönelerek namaz kıldığı belirtilmektedir. Ancak, bu durum biraz çelişkili görünmektedir. Çünkü Berâ b. Ma'rûr, Mekke'de Hz. Peygamber ile görüştüğünde, ona Beytü'l-Makdis'e yönelmesi emredilmişti ve Berâ b. Ma'rûr bu emre uyarak Kâbe'ye yönelmeyi bırakmıştı. Dolayısıyla, Medine'de tekrar Kâbe'ye yönelmesi mantıklı görünmemektedir.

Berâ b. Ma'rûr'un Medine'ye döndükten sonra tekrar Kâbe'ye yöneldiği şeklinde aktarılan rivâyetler, aslında aile fertlerinin, onun Mekke'de Hz. Peygamber'in talimatıyla kiblesini Beytü'l-Makdis'e çevirdiğinden habersiz olmasından kaynaklanıyor olabilir. Berâ b. Ma'rûr, Medine'ye geldikten kısa bir süre sonra hastalanmış ve vefat etmiştir. Ailesi, Berâ b. Ma'rûr'un bu kible değişikliğinden habersiz olduğu için onun hâlâ Kâbe'ye yöneldiğini düşünmüş olabilir. Nitekim, Kâ'b b. Mâlik'in "Biz onu ailesinden daha iyi biliyoruz" şeklindeki ifadesi de¹⁴⁵, ailesinin bu konuda tam bilgi sahibi olmadığını ima etmektedir.

Ayrıca, bazı rivâyetlerde geçen "Kâbe'ye yönelme" ifadesi, aslında Berâ b. Ma'rûr'un vefat ettikten sonra kabrinin Kâbe'ye yönlendirilmesi anlamına geliyor olabilir. Bu durum, özellikle Ebû Katâde'den gelen rivâyetlerde iki farklı şekilde ifade edilmiştir: Bir rivâyetle, Medine'ye geldikten sonra Kâbe'ye yöneldiği, diğerinde ise vefat ettikten sonra kabrinin Kâbe'ye yöneltildiği belirtilmektedir. Bu nedenle, rivâyetlerdeki bu ifade farklılıkları, zaman içinde aktarılırken ortaya çıkmış olabilir.

Sonuç olarak, Berâ b. Ma'rûr'un Kâbe'ye yönelmesiyle ilgili rivâyetlerde bazı tutarsızlıklar bulunsa da bu farklılıklar ailevi bilgi eksikliği veya rivâyetlerin aktarılış biçimiyle açıklanabilir.

Rivâyetlerin zahiri anlamına göre, Hz. Peygamber'in (s.a.s.) Medine'ye ulaştığında Berâ b. Ma'rûr için "fıtrata uygun davranmış" ifadesini kullanması ve cenaze namazını kıldırması, bu olayların hicretten hemen sonra gerçekleştiği izlenimini uyandırmaktadır. Ancak kiblenin değişimi, hicretten yaklaşık on altı ay sonra gerçekleşmiştir. Bu durum, kible Beytü'l-Makdis iken Berâ b. Ma'rûr'un Kâbe'ye yönelme vasiyeti ve Hz. Peygamber'in (s.a.s.) bu vasiyeti onaylaması arasında bir çelişki olduğu izlenimini vermektedir.

İshâk b. Hârice'nin rivâyetinde, kiblenin Kâbe'ye çevrildiği gün Ümmü Bişr'in Berâ b. Ma'rûr'un kabrini Hz. Peygamber'e gösterdiği ve onun bu sırada dört tekbirle cenaze namazını kıldırıldığı belirtilmektedir. Bu rivâyet, Berâ b. Ma'rûr için cenaze namazının kible değişim günü kılındığını destekleyen bir delil olarak öne çıkmaktadır. Ebû Katâde'nin rivâyetinde ise cenaze namazının tam olarak ne zaman kılındığı net olarak belirtilmemiştir. Ancak dört tekbir ifadesi İshâk b.

¹⁴⁵ İbn Hişâm, *es-Sîretu'n-Nebeviyye*, I, 440; Ahmed b. Hanbel *el-Musned*, VI, 168; el-Fâkihî, *Ahbabu Mekke*, IV, 215.

Hârice rivâyetiyle örtüşmektedir. Bu duruma göre, rivâyetlerin aktarımında râvilerin olayları özetleyerek ve önemli detayları vurgulayarak aktardığı anlaşılmaktadır. Bu yöntem, dinleyicilerin olayları daha iyi kavrayabilmesi için zaman farkının göz ardı edilmesine neden olmuştur. Böylece olaylar, daha kısa ve anlaşılır bir şekilde sunulmuş olabilir.

“Fıtrata uygun davranmış” ifadesi, yalnızca Ebû Katâde rivâyetinde geçmekte olup, İshâk b. Hârice’nin rivâyetinde bu ifadenin yer almaması zamanlama konusunda belirsizlik yaratmaktadır. Eğer bu ifade kible tahvil günü söylenmişse, Hz. Peygamber’in Berâ b. Ma’rûr’un Kâbe’ye yönelmesini kible değişiminin önceden hissedilmesi ya da sezgisel bir tercih olarak onayladığını düşünmek mümkündür. Ancak bu ifadenin ne zaman söylendiği diğer rivâyetlerde açıkça teyit edilmediği için, bu konuda kesin bir kanaate varmak güçleşmektedir.

Bu nedenle, İshâk b. Hârice’nin rivâyeti, Hz. Peygamber’in Berâ b. Ma’rûr için cenaze namazı kılma zamanını netleştirirken, Ebû Katâde’nin rivâyeti bu olayın detayları hakkında ek bilgiler sunmaktadır. Ancak, “fıtrata uygun davranmış” ifadesinin hicretten sonraki dönemde söylendiği anlaşılsa da bu ifadenin tam olarak hangi zaman diliminde kullanıldığı konusunda rivâyetlerde kesin bir açıklık bulunmamaktadır.

Sonuç olarak, Berâ b. Ma’rûr’un kibleye yönelimi, İslâm tarihindeki kible değişimi sürecini anlamada kritik bir rol oynar. Bu olay, sadece bireysel bir inanç hareketi değil, aynı zamanda Müslüman toplumun dinî kurallara bağlılık ve toplumsal uyum arasındaki dengesini gösteren bir örnektir. Berâ b. Ma’rûr, bu yönelimiyle İslâm tarihinde önemli bir yere sahip olmuş ve kible değişimi sürecine dair bizlere anlamlı bilgiler sunmuştur. Bu çalışma, Berâ b. Ma’rûr’un hayatı ve kibleye yönelimi üzerinden İslâm’ın erken dönemlerine dair önemli bir olayı ve bu olayın dinî ve toplumsal boyutlarını anlamamıza katkı sağlamaktadır.

KAYNAKÇA

Acar, Cafer, “Siyer Kaynaklarına Göre Akabe Görüşmeleri”, *Journal of Turkish Studies* 12 (2017):1-20.

Ağırakça, Ahmet, “Hz. Ömer’in Müslüman Olma Meselesi ve Rivâyetlerin Değerlendirilmesi”, *Artuklu Akademi*, 2017/ 4 (1), 1-40.

Ahmed b. Hanbel, Ebû ‘Abdullâh Ahmed b. Muhammed b. Hanbel eş-Şeybânî (ö. 241/856), *el-Musned* (nşr. Heyet), I-XII, Cem‘iyyetu’l-Meknez, 1431/2010.

Apaydın, Mehmet, *Hadislerin Tespitinde Bütünsel Yaklaşım*, Marmara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Doktora Tezi, İstanbul 2017.

Apaydın, Mehmet, *Hadislerin Tespitinde Bütünsel Yaklaşım*, Kuramer, İstanbul 2018.

Apaydın, Mehmet, “İmâmetin Kureys’e Ait Olduğuna Dair Hz. Peygamber’e İsnâd Edilen Rivâyetlerin Bütünsel Yaklaşım Yöntemiyle Tespiti,” *İlahiyat Akademi* 7-8 (2018), ss.219-268.

Apaydın, Mehmet, *Siyer Kronolojisi*, İstanbul 29 Mayıs Üniversitesi Kur’ân Araştırmaları Merkezi Yayınları, İstanbul 2018.

Apaydın, Mehmet, “Erîke Hadîsi’nin Bütünsel Yaklaşım Yöntemiyle Tespiti”. *Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 61/1 (2020), 87-174.

el-Bâcî, Ebû’l-Velîd Suleymân b. Halef (ö. 474/1082), *el-Muntekâ Şerhu’l-Muvattâ’*, I-VII, Maṭba‘atu’s-Sa‘âde, Mısır 1332/1914.

Balcı, İsrail, “İslam’ın İlk Kiblesinin el-Mescidü’l-Aksa Olduğu İddialarının Kritiği ve Kible Değişikliğinin Tarihsel Arka Planı”, *İslâm Araştırmaları Dergisi* 28 (2012), 85-116.

el-Begavî, Ebû’l-Kâsım ‘Abdullâh b. Muhammed (ö. 317/929), *Mu‘cemu’s-Şahâbe* (nşr. Muhammed ‘Avd el-Menkûş, İbrâhîm İsmâ‘îl el-Kâdî), I-IV, Mibretu’l-Âl ve’l-Aşhâb, Kuveyt 1432/2011.

el-Belâzürî, Ahmed b. Yahyâ b. Câbir (ö. 279/893), *Ensâbu’l-Eşrâf* (nşr. Suheyl Zekkâr, Riyâd ez-Ziriklî), I-XIII, Dâru’l-Fikr, Beyrut 1417/1996.

el-Belâzürî, Ahmed b. Yahyâ b. Câbir (ö. 279/893), *Futûhu’l-Buldân*, Dâru ve Mektebetu’l-Hilâl, Beyrut 1988.

el-Beyhakî, Ebû Bekr Ahmed b. el-Huseyn b. ‘Alî el-Husrevcirdî (ö. 458/1066), *es-Sunenu’l-Kubrâ* (nşr. Muhammed ‘Abdulkâdir ‘Atâ), Beyrut 1424/2003.

el-Beyhaķî, Ebû Bekr Aķmed b. el-Huseyn b. 'Alî el-Husevciirdî (ö. 458/1066), *es-Sunenu'l-Kubrâ* (nşr. 'Abdullâh et-Turkî), I-XXII, Merkezu Hecer, 1432/2011.

el-Buķârî, Ebû 'Abdullâh Muķammed b. İsmâ'il (ö. 256/870), *el-Câmi 'u'l-Musnedu's-Şaķîhu'l-Muķtaşar* (nşr. Muķammed Zuheyr en-Nâsır), I-IX, Dâru Tavķi'n-Necât, Beyrut 1422H.

el-Buķârî, Ebû 'Abdullâh Muķammed b. İsmâ'il el-Buķârî (ö. 256/870), *et-Târîhu'l-Kebîr* (nşr. Hâşim en-Nedvî), I-VIII, Dâru'l-Fikr, ts.

Cemâluddîn el-Mizzî, Ebû'l-Haccâc Yûsuf b. 'Abdurrahmân b. Yûsuf el-Kelbî (ö. 742/1342), *Tehzîbu'l-Kemâl fî 'Esmâi'r-Ricâl* (nşr. Beşşâr 'Avvâd Ma'rûf), I-XXXV, Muessesetu'r-Risâle, Beyrut 1400/1980.

ed-Dâreķuţnî, Ebû'l-Hasen 'Alî b. 'Omer el-Baĝdâdî (ö. 385/995), *el-Mu'telif ve'l-Muķhtelif* (nşr. Muvaffaķ b. 'Abdullâh), I-V, Dâru'l-Ĝarbi'l-İslâmî, Beyrut 1406/1986.

ed-Diyârbekrî, Huseyn b. Muķammed b. el-Hasan (ö. 990/1582), *Târîhu'l-Ĥamîs fî Ahvâli Enfesi'n-Nefs*, I-II, Dâru Şâdir, Beyrut, ts.

Ebû Aķmed el-Ĥâķim, Ebû Aķmed Muķammed b. Muķammed el-Kerâbîsî (ö. 378/989), *el-Esâmî ve'l-Kunâ* (nşr. Muķammed b. 'Alî el-Ezherî), I-V, Dâru'l-Fârûķ, 1436/2015.

Ebû 'Arûbe el-Ĥarrânî, Ebû 'Arûbe el-Huseyn b. Muķammed es-Sulemî (ö. 318/930), *Kitâbu'l-Evâ'il* (nşr. Meş'al b. Bânî el-Cibrîn el-Maķîrî), Dâru İbn Hâzm, Beyrut 1424/2003.

Ebû Ĥayyân, Muķammed b. Yûsuf b. 'Alî b. Yûsuf b. Ĥayyân el-Endelusî (ö. 745/1344), *el-Baķru'l-Muķîţ fî't-Tefsîr* (nşr. 'Âdil Aķmed 'Abdulmevcûd, 'Alî Muķammed Mu'avviĝ), Beyrut 1422/2001.

Ebû Nu'aym, Ebû Nu'aym Aķmed b. 'Abdullâh b. Aķmed el-İsbehânî (ö. 430/1039), *Ma'rifetu's-Şaķâbe* (nşr. 'Âdil b. Yûsuf el-'Azzâzî), I-VII, Dâru'l-Vaţan, Riyad 1419/1998.

Ebû Ya'lâ, Ebû Ya'lâ Aķmed b. 'Alî el-Mevsîlî (ö. 307/920), *Musnedu Ebî Ya'lâ* (nşr. Heyet), I-VI, Dâru't-Te'sîl, Kahire 1438/2017.

Ebû Zur'a ed-Dimeşķî, Ebû Zur'a 'Abdurrahmân b. 'Amr (ö. 281/894), *Târîhu Ebî Zur'a* (nşr. Ni'metullah el-Kûcânî), Mecma'u'l-Luĝati'l-'Arabîyye, Dimeşķ, ts.

Ebû's-Şeyĥ, Ebû Muķammed 'Abdullâh b. Muķammed el-İsbehânî (ö. 369/980), *Ĥabaķâtu'l-Muķaddîşîn bi İsbehân ve'l-Vâridîne 'aleyhâ* (nşr. 'Abdulĝafûr 'Abdulĥaķķ Huseyn el-Belûşî), I-IV, Muessesetu'r-Risâle, Beyrut 1412/1992.

el-Fâķihî, Ebû 'Abdullâh Muķammed b. İşâķ el-Mekkî (ö. 272/886), *Aķbâru Mekke fî Ķadîmi'd-Dehri ve Ĥadîşîhi* (nşr. 'Abdülmelik 'Abdullâh Deĥîş), I-VI, Dâru Ĥaĝar, Beyrut 1414H.

Fayda, Mustafa, “Ömer”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XXXIV/44-51, TDV Yayınları, İstanbul 2007.

Güç, Ahmet, “Dinlerde Kible Anlayışı”, *Uludağ Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 11/2 (01 Haziran 2002).

Güvel, Orhan. “Bütünsel Yaklaşım’a Göre Remy-i Cimâr (Şeytan Taşlama) Rivâyetlerinin Tetkiki”. *Çukurova Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi (ÇÜİFD)* 24/1 (Haziran 2024), 136-165.

Habergetiren, Ömer Faruk, “Kiblenin Mescid-i Aksa’dan Mescid-i Haram’a Tahvili”, *I. Uluslararası İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Kongresi*, ed. Mustafa Yiğitoğlu, 901-910, Karabük Üniversitesi Yayınları, Karabük 2018.

el-Hâkim, Ebû ‘Abdullâh Muḥammed b. ‘Abdullâh b. Muḥammed eḍ-Ḍabbî en-Nîsâbûrî (ö. 405/1015), *el-Mustedrek âle’s-Şaḥîḥayn* (nşr. Muşafâ ‘Abdulkâdir ‘Atâ), I-IV, Dâru’l-Kutubi’l-‘İlmiyye, Beyrut 1411/1990.

el-Hâkim, Ebû ‘Abdullâh Muḥammed b. ‘Abdullâh en-Nîsâbûrî (ö. 405/1015), *el-Mustedrek âle’s-Şaḥîḥayn* (nşr. Heyet), I-VIII, Dâru’t-Te’sîl, 1435/2014.

el-Halebî, Ebû’l-Ferec ‘Alî b. İbrâhîm b. Aḥmed Nûreddîn b. Burhâneddîn (ö. 1044/1634), *İnsânu’l-‘Uyûn fî Sîreti’l-Emîni’l-Me’mûn*, I-III, Dâru’l-Kutubi’l-‘İlmiyye, Beyrut 1427H.

el-Harâ’îfî, Ebû Bekr Muḥammed b. Ca’fer es-Sâmerrî (ö. 327/939), *Mekârimu’l-Aḥlâk* (nşr. ‘Abdullâh b. Bihâş), Mektebetu’r-Ruşd, 2006.

el-Hâris b. Ebî Usâme, Ebû Muḥammed el-Hârîş b. Muḥammed el-Bağdâdî (ö. 282/895), *Musnedu’l-Hârîş = Buğyetu’l-Bâhiş ‘an Zevâidi Musnedi’l-Hârîş* (nşr. Huseyn Aḥmed Şâlih el-Bâkirî), I-II, Merkezu Hîdmeti’s-Sunne, Medine 1413/1992.

el-Hâzimî, Ebû Bekir Muḥammed b. Mûsâ b. ‘Osmân el-Hemedânî Zeynuddîn (ö. 584/1188), *el-Emâkin, Ma’ttefeḳa Lafzuhû Ve’ftereḳa Musemmâhu* (nşr. Ḥamd b. Muḥammed el-Câsir), Dâru’l-Yemâme li’l-Baḥş ve’t-Terceme ve’n-Neşr, 1415.

el-Heyşemî, Ebû’l-Ḥasan Nûruddîn ‘Alî b. Ebî Bekr b. Suleymân (ö. 807/1405), *Mecma’u’z-Zevâid ve Menba’u’l-Fevâid* (nşr. Ḥusâmeddîn el-Ḳudsî), I-X, Mektebetu’l-Ḳudsî, Ḳahire 1414/1994.

İbn ‘Abdilberr, Ebû ‘Omer Yûsuf b. ‘Abdullâh b. Muḥammed b. ‘Abdilberr el-Ḳurtubî (ö. 463/1071), *el-‘İstî‘âb fî Ma’rifeti’l-‘Aşḥâb* (nşr. ‘Alî Muḥammed Mu’avviḍ, ‘Âdil ‘Abdülmevcûd), I-IV, Dâru’l-Kutubi’l-‘İlmiyye, 1415H.

İbn ‘Abdilberr, Ebû ‘Omer Yûsuf b. ‘Abdullâh b. Muḥammed b. ‘Abdilberr en-Nemerî (ö. 463/1071), *ed-Durer fî İhtisâri’l-Meğâzî ve’s-Sîyer* (nşr. Şevkî Dayf), Dâru’l-Ma’ârif, Ḳahire, 1403H.

İbn ‘Abdilberr, Ebû ‘Omer Yûsuf b. ‘Abdullâh b. Muḥammed b. ‘Abdilberr en-Nemerî (ö. 463/1071), *el-İstiżkâr* (nşr. Sâlim Muḥammed ‘Atâ, Muḥammed ‘Alî Mu‘avviḍ), I-IX, Dâru'l-Kutubi'l-‘İlmiyye, Beyrut 1421/2000.

İbn ‘Âdil, Ebû Ḥafṣ Sirâc ed-Dîn ‘Ömer b. ‘Alî b. ‘Âdil el-Ḥanbelî ed-Dimeşkî en-Nu‘mânî (ö. 775/1374), *el-Lubâb fî ‘Ulûmi’l-Kitâb* (nşr. ‘Âdil Aḥmed ‘Abdülmevcûd - ‘Alî Muḥammed Mu‘avviḍ), I-XX, Dâru’l-Kutubi’l-‘İlmiyye, Beyrut 1419/1998.

İbn ‘Asâkir, Ebû’l-Kâsım ‘Alî b. el-Ḥasen (ö. 571/1176), *Târîḫü Dimeşk* (nşr. ‘Omer b. Ğarâme el-‘Amravî), I-LXXX, Dâru’l-Fikr, 1415/1995.

İbn Ebî ‘Âsım, Ebû Bekr b. Aḥmed eş-Şeybânî (ö. 287/900), *el-Cihâd* (nşr. Musâ‘id b. Suleymân er-Râşid el-Cemîd), I-II, Mektebetu’l-‘Ulûm ve’l-Ḥikem, Medine 1409H.

İbn Ebî ‘Âsım, Ebû Bekr b. Aḥmed eş-Şeybânî (ö. 287/900), *el-Âḥâd ve’l-Mesânî* (nşr. Bâsim Fayṣal Aḥmed el-Cevâbire), I-VI, Dâru’l-Râye, Riyad 1991.

İbn Ebî Ḥâtim, Ebû Muḥammed ‘Abdurrahman b. Muḥammed er-Râzî (ö. 327/938), *el-Cerḥ ve’t-Ta‘dîl*, Ṭab‘atu Meclisi Dâireti’l-Ma‘ârifî’l-‘Osmâniyye, Dâru İhyâi’t-Turâşî’l-‘Arabî, Haydarâbâd, Beyrut 1371/1952.

İbn Ebî Ḥayṣeme, Ebû Bekir Aḥmed b. Ebî Ḥayṣeme (ö. 279/893), *et-Târîḫü’l-Kebîr* (nşr. Şalâḥ b. Fethî), I-IV, el-Fârûku’l-Ḥadîše, Kahire 1427/2006.

İbn Fers, Ebû Muḥammed ‘Abdûlmun‘im b. ‘Abdurrahîm (ö. 597/1203), *Aḥkâmu’l-Kur‘ân* (nşr. Ṭâhâ b. ‘Alî, Munciyye binti’l-Hâdî, Şalahu’d-Dîn Bû ‘Afîf), Dâru İbn Ḥazm, Beyrut 1427/2006.

İbn Ḥacer el-‘Asḳalânî, Ebû’l-Faḍl Aḥmed b. ‘Alî el-‘Asḳalânî (ö. 852/1448), *el-‘Ucâb fî Beyâni’l-Esbâb* (nşr. ‘Abdulhakîm Muḥammed el-Enîs), I-II, Dâru İbni’l-Cevzî.

İbn Ḥacer el-‘Asḳalânî, Ebû’l-Faḍl Aḥmed b. ‘Alî (ö. 852/1448), *el-İsâbe fî Temyîzi’s-Şahâbe* (nşr. ‘Abdullâh b. ‘Abdülmuḥsin et-Türkî), I-XIV, Dâru Hicr, Mısır 1429/2008.

İbn Ḥibbân, Ebû Ḥâtim Muḥammed b. Ḥibbân el-Bustî (ö. 354/965), *es-Şaḥîḥ* (nşr. Mehmet Ali Sönmez, Halis Aydemir), Dâru İbn Ḥazm, Beyrut 1433/2013.

İbn Ḥibbân, Ebû Ḥâtim Muḥammed b. Ḥibbân el-Bustî (ö. 354/965), *es-Sîretu’n-Nebeviyye ve Âḥbâru’l-Ḥulefâ* (nşr. ‘Azîz Bey v.dğr.), I-II, el-Kutubu’s-Şekâfiyye, Beyrut 1417/1996

İbn Hişâm, Ebû Muḥammed ‘Abdûmelik b. Hişâm el-Ḥimyerî (ö. 213/829), *es-Sîretu’n-Nebeviyye* (nşr. Muṣṭafâ es-Saḳḳâ v.dğr.), I-II, Mektebetu Muṣṭafâ el-Bâbî’l-Ḥalebî, Mısır 1375/1955.

İbn Huzeyme, Ebû Bekr Muḥammed b. İshâk b. Huzeyme en-Nisâbûrî (ö. 311/924), *Şaḥîḫü İbni Huzeyme* (nşr. Muḥammed Muṣṭafâ el-‘A‘zamî), I-IV, el-Mektebu’l-İslâmî, Beyrut, ts.

İbn İshâk, Ebû 'Abdullâh Muḥammed b. İshâk b. Yesâr el-Muṭṭalibî (ö.151/768), *es-Sîre (Kitâbu's-Siyer ve'l-Meğâzî)* (nşr. Süheyl Zekkâr), Dâru'l-Fikr, Beyrut 1398/1978.

İbn Mende, Ebû 'Abdullâh Muḥammed b. İshâk (ö. 395/1005), *Ma'rifetu's-Şahâbe* (nşr. 'Âmir Hasen Şabrî), I-II, Maṭbû'âtu Câmi'ati'l-İmârât, Abu Dabi 1426/2005.

İbn Nâsiruddîn ed-Dimeşkî, Muḥammed b. 'Abdullâh el-Ḳaysî (ö. 842/1438), *Câmi'u'l-Âşâr fî's-Siyer ve Mevlidi'l-Muhtâr* (nşr. Ebû Ya'kûb Neş'et Kemâl), I-VIII, Dâru'l-Felâh, 1431/2010.

İbn Sa'd, Ebû 'Abdullâh Muḥammed b. Sa'd b. Menî' (ö. 230/845), *eṭ-Ṭabaḳât* (nşr. 'Alî Muḥammed 'Omer), I-XI, Mektebetu'l-Hancî, Kahire 1421/2001.

İbn Seyyidi'n-Nâs, Ebû'l-Feth Muḥammed b. Muḥammed el-Ya'mûrî (ö. 734/1334), *Uyûnu'l-Eşer fî Funûni'l-Meğâzî ve's-Şemâil ve's-Siyer* (nşr. İbrâhîm Muḥammed Ramaḍân), I-II, Dâru'l-Ḳalem, Beyrut 1414/1993.

İbnü'l-Atṭâr, Ebû'l-Ḥasan 'Alî b. İbrâhîm b. Dâvûd b. Selmân b. Suleymân 'Alâ'uddîn b. el-Atṭâr (ö. 724/1324), *el-'Udde fî Şerhi'l-'Umde fî Ehâdişi'l-Aḥkâm* (nşr. Nizâm Muḥammed Şâlih Ya'kûbî), Beyrut, 1427/2006.

İbnü'l-Eşîr, Ebû'l-Ḥasan 'Alî b. Ebi'l-Kerem Muḥammed el-Cezerî (ö. 630/1233), *el-Kâmil fî'l-Târîḫ* (nşr. 'Umar 'Abdusselâm Tedmurî), I-X, Dâru'l-Kitâbi'l-'Arabî, Beyrut 1417/1997.

İbnü'l-Cevzî, Ebû'l-Ferec 'Abdurrahmân b. 'Alî (ö. 597/1201), *el-Vefâ bi Feḍâ'ili'l-Muṣṭafâ* (nşr. Âmir Hasan Sabrî et-Temîmî), I-IV, el-Meclisü'l-A'la li's-Şuûni'l-İslâmiyye, Bahreyn 2018/1439.

İbnü'l-Munzir, Ebû Bekr Muḥammed b. İbrâhîm en-Nisâbûrî (ö. 319/931), *el-Evsat fî's-Sunen ve'l-İcmâ' ve'l-İhtilâf* (nşr. Heyet), I-XV, Dâru'l-Felâh, 1430/2009.

İbnü'n-Neccâr, Ebû Abdullâh Muḥammed b. Maḥmûd (ö. 643/1246), *ed-Durretu's-Semîne fî Aḥbâri'l-Medîne* (nşr. Şalâhu'd-Dîn b. 'Abbâs Şâkir), Merkezu'l-Buḥûs, Medine 1426/2005.

el-İsâmî, 'Abdülmelik b. Ḥuseyn b. 'Abdülmelik el-Mekkî (ö. 1111/1699), *Samṭu'n-Nucûmi'l-'Avâlî fî Enbâi'l-Evâilî ve't-Tevâlî* (nşr. Âdil Aḥmed 'Abdülmecûd - 'Alî Muḥammed Mu'avviḍ), I-IV, Dâru'l-Kutubi'l-'İlmiyye, Beyrut 1419/1998.

Kamacı, Fatimatüz Zehra, "Hz. Peygamber'in Âliye Bölgesi ile Akîk Vadisinde Namaz Kıldığı Mekanlar", *Hadis ve Siyer Araştırmaları = Hadith and Sira Studies*, 2021, cilt: VII, sayı: 2, s. 81-138.

Kandemir, Yaşar, "Ebû Katâde", *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*. 1X/174-175, TDV Yayınları, İstanbul 1994.

el-Ḳaşṭallânî, Ebû'l-'Abbâs Aḥmed b. Muḥammed (ö. 923/1517), *el-Mevâhibu'l-Ledunniyye bi'l-Menḫi'l-Muḥammedîyye* (nşr. Imâd Zekî el-Bârûdî), I-III, el-Mektebetu't-Tevfîkiyye, Kahire, ts.

Kâtib Çelebi, Muştafâ b. ‘Abdullâh Hâcî Hâlîfe (ö. 1067/1957), *Sullemu’l-Vusûl ilâ Tabakâti’l-Fuûl* (nşr. Maḥmûd ‘Abdulkâdir el-Arnâvût), I-VI, IRCICA, İstanbul 2010.

Kesler, Muhammed Fatih, “Mücâhid”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, XXXI/441, TDV Yayınları, Ankara 2020.

el-Keşmîrî, Muhammed Enver Şâh. *el-‘Arfu’s-Şezî Şerhu Süneni’t-Tirmizî* (thk. Şeyh Mahmud Şâkir). Beyrut: Dâru İhyâi’t-Türâsi’l-Arabî, 1425/2004.

Kıvâmu’s-Sunne, Ebû’l-Kâsım İsmâil b. Muḥammed (ö. 535/1141), *Siyeru’s-Selefi’s-Sâlihîn* (nşr. Kerem b. Hilmî b. Ferhât b. Aḥmed), Dâru’r-Râye, Riyad, ts.

Kuṭbu’d-Dîn el-Hanefî, Muḥammed b. ‘Alâ’u’d-Dîn en-Nehrevânî el-Mekkî (ö. 988/1580), *Târîhu’l-Medîne* (nşr. Muḥammed Zînehim), Mektebetu’s-Şekâfeti’d-Dîniyye, ts.

el-Makdisî, el-Muṭahhir b. Ṭâhir (ö. 355/966 civârı), *el-Bed’u ve’t-Târîh*, I-VI, Mektebetu’s-Şekâfeti’d-Dîniyye, Port Sa’îd, ts.

el-Makrîzî, Ebû’l-‘Abbâs Aḥmed b. ‘Alî el-Huseynî (ö. 845/1441), *İmtâ’u’l-Esmâ’* (nşr. Muḥammed ‘Abdulḥamîd en-Nemîsî), I-XV, Dâru’l-Kutubi’l-‘İlmiyye, Beyrut 1420/1999.

Ma’mer b. Râşid, Ebû ‘Urve Ma’mer b. Râşid el-Ezdî (ö. 153/770), *el-Câmi’* (nşr. Ḥabîbu’r-Raḥmân el-‘A’zamî), I-II, el-Mektebu’l-İslâmî, Beyrut 1403/1982.

el-Maṭarî, Muḥammed b. Aḥmed es-Sa’dî el-Medenî (ö. 741/1341), *et-Ta’rîf bi-mâ Ânestu’l-Hicre min Me’âlimi Dâri’l-Hicre* (nşr. Suleymân er-Ruḥaylî), Dâru’l-Melik ‘Abdul‘azîz, Riyad 2005.

el-Mâverdî, Ebû’l-Ḥasen ‘Alî b. Muḥammed el-Baṣrî (ö. 450/1058), *el-Ḥâvî’l-Kebîr fî Fıkhî Meẓhebi’l-İmâmi’s-Şâfi’î* (nşr. ‘Alî Muḥammed Mu’âvvaḍ, ‘Âdil Aḥmed ‘Abdülmevcûd), I-XIX, Dâru’l-Kutubi’l-‘İlmiyye, Beyrut 1419-1999.

Mekkî b. Ebî Ṭâlib, Ebû Muḥammed Mekkî b. Ebî Ṭâlib el-Kaysî (ö. 437/1045), *el-Hidâye ilâ Bulûğî’n-Nihâye* (nşr. eş-Şâhid el-Bûşîhî), I-XIII, Mecmu’atu Buḥûşî’l-Kitâb ve’s-Sunne, 1429/2008.

Muṣ’ab ez-Zubeyrî, Ebû ‘Abdullâh Muṣ’ab b. ‘Abdullâh (ö. 236/851), *Nesebu Kureyş* (nşr. Levi Provensal), Dâru’l-Ma’ârif, Kahire, ts.

Muslim, Ebû’l-Huseyn Muslim b. el-Haccâc el-Kuşeyrî en-Nisâbü’rî (ö. 261/875), *el-Musnedu’s-Şâhihu’l-Muḥtaşar bi Nakli’l-‘Adl ‘ani’l-‘Adl ilâ Resûlillâh* (nşr. Muḥammed Fuâd ‘Abdulbâkî), I-V, Dâru ‘İhyâi’t-Turâsi’l-Arabî, Beyrut. ts.

el-Muttaḳî el-Hindî, ‘Alâ’u’d-Dîn ‘Alî b. Hisâmî’d-Dîn b. Kâḍî Ḥân el-Kâdirî eş-Şâzelî el-Hindî el-Burhânfü’rî (ö. 975/1567), *Kenzu’l-Ummâl* (nşr. Bekrî Ḥayyânî), I-XVIII, Muessesetu’r-Risâle, 1401/1981.

‘Omer b. Şebbe, Ebû Zeyd ‘Omer b. Şebbe ben-Numeyrî (ö. 262/876), *Târîhu’l-Medîne* (nşr. ‘Alî Muḥammed Dendel, Yâsin Sa‘du’d-Dîn Beyân), I-II, Dâru’l-Kutubi’l-‘İlmiyye, 1417/1996.

Onay, Yücel, *Kible*, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi, Kahramanmaraş 2020.

Önkâl, Ahmet, “Akabe Biatları”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, II/211, TDV Yayınları, İstanbul 1989.

er-Râfi‘î, Ebü’l-Kâsım ‘Abdulkerîm b. Muḥammed b. ‘Abdulkerîm el-Ḳazvînî (ö. 623/1226), *Şerḥu Musnedi’s-Şâfi‘î* (nşr. Ebû Bekr Vâ’il Muḥammed Bekr Zehrân), I-IV, 1428/2007.

er-Râzî, Ebû ‘Abdullâh Muḥammed b. ‘Omer et-Teymî (ö. 606/1210), *Mefâtîhu’l-Ğayb*, I-XXXII, Dâru’l-Kutubi’l-‘İlmiyye, Beyrut 1421/2000.

er-Rebî‘ b. Ḥabîb, er-Rebî‘ b. Ḥabîb el-Baṣrî (ö. 180/797), *el-Câmi‘u’s-Şâhihi’l-Musned* (nşr. Muḥammed İdrîs, ‘Âşûr Yûsuf), Dâru’l-Hikme, Beyrut 1415H.

es-Semhûdî, Ebü’l-Ḥasen ‘Alî b. ‘Abdullâh (ö. 911/1505), *Ḥulâsetu’l-Vefâ bi ‘Aḥbâri Dâri’l-Muṣtafâ*, Dimaşk 1392/1972.

es-Semhûdî, Ebü’l-Ḥasen ‘Alî b. ‘Abdullâh (ö. 911/1505), *Vefâu’l-Vefâ bi Aḥbâri Dâri’l-Muṣtafâ* (nşr. Ḥâlid ‘Abdulğani Maḥfûz), I-IV, Dâru’l-Kutubi’l-‘İlmiyye, Beyrut 1419H.

es-Suheyli, Ebü’l-Kâsım ‘Abdurrahman b. ‘Abdullâh b. Aḥmed (ö. 581/1185), *er-Ravdu’l-Unf fi Şerhi’s-Sireti’n-Nebevîyye* (nşr. ‘Umar ‘Abdusselâm es-Selâmî), I-VII, Dâru İḥyâ’i’t-Turâşi’l-‘Arabî, Beyrut 1421/2000.

es-Suyûfî, Celâlu’d-Dîn ‘Abdurrahmân b. Ebî Bekr (ö. 911/1505), *Buğyetu’l-Vu‘ât fi Ṭabakâti’l-Luğaviyyîn ve’n-Nuḥât* (nşr. Muḥammed Ebü’l-Faḍl İbrâhîm), I-II, el-Mektebetu’l-‘Asriyye, Beyrut, ts.

eş-Şâfi‘î, Ebû ‘Abdullâh Muḥammed b. İdrîs (ö. 204/820), *el-Musned* (nşr. Mâhir Yâsin el-Fahl), I-IV, Ğirâs, Kuveyt 1425/2004.

eṭ-Ṭaberânî, Ebü’l-Kâsım Suleymân b. Aḥmed eş-Şâmî (ö. 360/971), *el-Mu‘cemu’l-Kebîr* (nşr. Ḥamdî b. ‘Abdûlmecîd es-Selefi), I-XXV, Dâru İḥyâ’i’t-Turâşi’l-‘Arabî, Beyrut 1983.

eṭ-Ṭaberânî, Ebü’l-Kâsım Suleymân b. Aḥmed b. Eyyûb eş-Şâmî (ö. 360/971), *Tefsîru’l-Ḳur‘âni’l-‘Âzîm (Aidiyeti Tartışmalı)*.

eṭ-Ṭaberî, Ebû Ca‘fer Muḥammed b. Cerîr b. Yezîd el-Âmilî (ö. 310/923), *Târîhu’r-Rusul ve’l-Mulûk*, ve Şîlatu Târîḥ eṭ-Ṭaberî, I-XI, Dâru’t-Turâs, Beyrut 1387/1967.

eṭ-Ṭahâvî, Ebû Ca‘fer Aḥmed b. Muḥammed el-Mısırî (ö. 321/933), *Şerḥu Muşkili’l-Âsâr* (nşr. Şu‘ayb el-Arnâvût), I-XVI, Muessesetu’r-Risâle, 1415/1994.

et-Tirmizî, Ebû 'Îsâ Muḥammed b. 'Îsâ (ö. 279/893), *es-Sunen* (nşr. Heyet), I-V, Dâru't-Te'sîl, Kahire 1435/2015.

Topal, Hüseyin, “Necâşî'nin Huzurunda Okunan Ayetlere Dair Rivayetlerin Kur'an Tarihi Bağlamında Değerlendirilmesi”, *Hitit İlahiyat Dergisi* 23/1 (Haziran 2024), 168-194.

Topaloğlu, Nuri, “Dûlâbî, Ebû Bişr”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, IX/551-552, TDV Yayınları, İstanbul 1994.

Uğur, Mücteba, “Ebû Mes'ûd el-Bedrî”, *Türkiye Diyanet Vakfı İslâm Ansiklopedisi*, X/187, TDV Yayınları, İstanbul 1989.

Ünal, Yavuz, “Hadis Verilerine Göre Hz. Peygamber'in İlk Kiblesi: Beyt-i Makdis”, *Ondokuz Mayıs Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi* 12/12-13 (01 Nisan 2001), 189-211.

el-Vâhidî, Ebû'l-Hasen 'Alî b. Aḥmed b. Muḥammed b. 'Alî en-Nîsâbûrî (ö. 468/1076), *Esbâbu'n-Nuzûl* (nşr. Mâhir Yâsîn el-Fahl), Dâru'l-Meymân, 1426H.

Yıldız, Okan, *Rivâyetlerde Tahvîl-i Kible Meselesi*. Yüzüncü Yıl Üniversitesi, Yüksek Lisans Tezi, Van 2021.

eż-Zehebî, Şemsüddîn Ebû 'Abdullâh Muḥammed b. Aḥmed b. 'Osmân b. Kâymâz (ö. 748/1347), *Siyeru A'lâmi'n-Nubelâ'* (nşr. Su'ayb el-Arnâvut), I-XXV, Mu'essesetu'r-Risale, 1405/1985.

eż-Zehebî, Şemsüddîn Ebû 'Abdullâh Muḥammed b. Aḥmed b. 'Osmân b. Kâymâz (ö. 748/1347), *Siyeru A'lâmi'n-Nubelâ'* (nşr. Muhammed Eymen eş-Şebrâvî), I-XVIII, Dâru'l-Ḥadîs, Kahire 1427/2006.

ez-Zurkânî, Ebû 'Abdullâh Muḥammed b. 'Abdulbâkî b. Yûsuf el-Mâlikî (ö.1122/1710), *Şerḥuz-Zurkânî 'alâ'l-Mevâhibi'l-Ledunniye bi'l-Menḥi'l-Muḥammediyye*, I-XII, Dâru'l-Kutubî'l-İlmiyye, 1417/1996.